

lociter. s. in aduentu meo. Luc. io. Ecce dedi vobis pates calcandi supra serpentes et scorpiões et omnē virtutē inimici. Mal. vltimo. Calcabitis impios cuius fuerint sicut cinis sub planta pedū vestrorū. Secōdo ponit oratio ad hoc obtinēdū cū dicit. Hra dñi nři iesu xpi sit vobiscus q̄. s. sufficit ad vos tuēdos. 2^a Cor. iz. Sufficit tibi gratia mea.

Deinde cuius dicit. (Salutat vos rē.) Salutat eos ex parte aliorū dicēs. Saluat vos thimothēus adiutor me⁹. s. in predicatiōe euangely. p^a Cor. 4. Misi ad vos thimothēū qui est filius meus carissimus et fidelis rē. Addit autē. Et lucius iason et sosipater cognati mei q̄ iudei erant. s. vos salutant. Erat autē qdā notari⁹ pauli noie tertius cui paulus cōcessit vt ex sua psona romanos saluaret. Unde subdit. Ego tertius qui scripsi hāc eplām saluto vos in dño.

Deinde dicit. (Salutat vos cainus hospes.) Cui scribit Joannis tertia canonica in qua commēdatur de charitate quā exhibebat scis. Et vniuersa ecclia. s. que erat in domo eius congregata vel que erat in illa puincia.

Deinde dicit. Salutat vos erastus archarius ciuitatis q̄. s. custodiebat archam cōmunez. idest cōmunes redditus ciuitatis et quidaz frater. idest fidelis nomine quartus.

Deinde salutat eos ex parte sua dicēs. Gratia dñi nostri iesu xpi sit cuius omnibus vobis. Amē. Et finit eplām cum gratiarū actione dicens. Et autē. s. deo qui est trinitas qui potēs est vos cōfirmare. p̄me Pet. vltimo. Modicuz passos ipse pficiet cōfirmabit solidabitq̄. Et hoc in fide que est iuxta euāgeliz. i. fm euāgeliz quod ego predico. p̄ma Cor. is. Sine ego siue illi sic pdicamus et sic credidistis. Et etiaz fm predicatiōe iesu christi qui p̄mo euāgeliz predicauit fm illud Heb. z. Que cū initiu accepisset enarrari per dñz. Unde Mat. 4. dicit. q̄ circuibat iesus predicās euāgeliz regni. Subdit autē in reuelatiōe mysterij. i. secreti: quod quidē potest referri ad id qd dixerat iuxta euāgeliz meū. Vel qz in ipso euāgelio reuelat secretuz incarnationis diuine s̄ illud supra p̄mo. Iusticia dei reuelatur in eo. Vel quia ipsi apostolo est euāgeliz reuelati. p^a Cor. z. Nobis autē reuelauit deus per spirituz suuz. De hoc autē secreto dicit Esa. z4. Secretū meuz mihi. Vel potest melius hoc referri ad hoc quod dixerat. Cōfirmare. Quia si dicat. Deus potest vos cōfirmare in euāgelio meo et p̄dicatiōe. et hoc fm reuelatiōe mysterij. i. secreti. s. de cōuersione gentiū. sicut habetur Eph. 3. Mihi autē omniuz sanctorū minimo data est gratia hec in gentibus illuminare que sit dispensatio sacramēti rē. Unde et hic subdit. Tēporibus eternis. qz videlicet occultū erat apud homines qz gentes essent conuertēde ad fidem. Uocat autē hec tēpora eterna quasi diu durantiā: qz a p̄ncipio mundi hoc fuit occultum sicut et in ps. dicitur. Illuminans tu mirabilr a montibus eternis. Et potest dici qz tēpora eterna dicuntur ipsa eternitas. de qua dicitur Esa. 57. Excelsus et sublimis habitās eternitatem. vt sicut simplex dei essentia per quandam similitudinē dimensionibus corporalibus describitur: fm illud Job. ii. Longior terra mēsurā eius et latior maria: ita simplex eius eternitas per tēpora designatur inq̄stum omnia tēpora continet.

Subdit autem qz. s. mysteriz nunc patefactū est de cōuersione gentiuz per scripturas p̄phetarū. idest fm qz p̄phete predixerunt: vt patuit supra. is. Unde ad Eph. 3. dicitur. Alijs generationibus non est agnitum filijs hoium. sicuti nunc manifestus est sanctis apostolis eius et prop̄etis in spiritu esse gentes coheredes rē. Est autē patefactū per operis impletionē ex precepto dei. Unde fm preceptuz eterni dei: qui. s. eterno proposito ea que vult temporaliter facit. quod quidēz preceptum dei ad obediētiā dei est in cunctis gentibus. i. vt omnes gentes obediāt si

dei. supra p̄mo. Ad obediēdū fidei in oibus gentibus. Si autē loquamur de mysterio incarnationis sic cōstruēda est littera. Mysterij inq̄ tēporibus eternis taciti: qz antea non erat ita manifestus. Quod inq̄ mysteriz nūc patefactus est per scripturas p̄phetarū qui hoc predixerunt. fm preceptū eterni dei qui voluit mysterij incarnationis patefieri et hoc ad obediētiā fidei in cunctis gentibus. Mysterij inq̄ quā licet taciti apud homines: tñ cogniti soli deo sapienti: quia ipse solus hoc cognouit: et quib⁹ hoc voluit reuelare: qz vt dicitur p^a Cor. z. Que sunt dei nemo nouit nisi spiritus di. Vel potest itelligi de eo qui solus est sapiēs. s. per essentia: sicut dicitur Mat. 19. et Mar. 10. Nemo bonus nisi solus de⁹. Nec excludit per hoc filius: qz eadē est perfectio totius trinitatis: sicut ecōuerso dicit nemo nouit patrem nisi fili⁹. Mat. ii. Nō excludit pater a noticia sui ipsi⁹.

Subdit autē. (Per iesuz xpm.) Qd nō sic est itelligēdū qz deus pater sit sapiēs p̄ iesuz xpm: qz cū deo sit idē sapere qd eē: sequeret qz pater eēt p̄ filiū: qd est icōueniēs: s̄ b̄ referēdū est ad hoc quod supra dixerat. Nūc patefactus est. s. per iesuz xps. cui iesu christo est honor et gloria per reuerētiā totius creature: fm illud Phil. z. In noie iesu oē genu flectatur. Et gloria. s. q̄tuz ad plenā diuinitatē sicut ibi subditur. Et omnis lingua cōfiteatur: qz dominus iesus xps in gloria est dei p̄ris. Et hoc nō ad tēp⁹: s̄ in secula seculoz. Deb. vlti. Iesus xps heri et hodie ipse in secula.

Addit autē ad cōfirmatiōe veritatis. Amē. Vel potest sic cōstrui. Cogniti soli sapiēti deo cui per iesum christum est gloria qui deum glorificauit: fm illud Joā. 17. Ego clarificauit te super terram. Est autē aduertendū qz hec cōstructio est defectiua et est sic supplēda. Et qui potēs est rē. Sit honor et gloria p̄ iesuz xpm cui est honor glia. Si autē nō sit ibi ly cui. erit cōstructio plana.

Explicit epistola ad Romanos s̄ expōnem angelici doctoris sci Thome de aquino ordinis predicatorū.

Incipit expō eiusdēz sup p̄mā eplām sci Pauli apostoli ad corinthios.

Non abscondā a vobis sacramēta dei rē. Sapi. 6. Sacramenti nomen duplr accipi cōsuevit. Nā qñqz sacramētū dicit qd cūqz secretū et precipue de rebus sacris. qñqz sacramētū dicitur sacre rei signū ita qz et eius imaginē gerat et causa existat fm qz nos dicimus septē sacramēta ecclēsie. s. baptisimus. confirmatio. eucharistia. penitētia. ex treme vnctio. ordo. et matrimoniuz. In qua quidēz significatiōe sacramēti etiaz p̄ma significatiō cōtinetur. Nā in his ecclēsie sacramentis diuina virtus secretuz operatur salutē: vt Augustinus dicit. Nec igitur sacramēta dei prelati seu doctor ecclēsie fidelibus christi nō debz abscondere sed manifestare p̄pter tria. Primo quidem. qz b̄ pertinet ad honorē dei: fm illud Tob. iz. Sacramētuz regis abscondere bonū est. opera autē dei reuelare et confiteri honorificū est. Secūdo. qz hoc pertinet ad salutē hominū qui per horū ignorantiā in desperationē labi possent sic de quibusdaz dicit Sap. z. qz nescierunt sacramēta dei nec sperauerunt mercedē iusticie: quia per sacramēta homines purificātur vt sint preparati ad recipiēdum mercedē iusticie. Tertio. quia hoc pertinet ad debitū officiū prelati vel doctoris: fm illud Ephe. 3. Mihi omnium sanctorū minimo data est gratia hec illuminare que sit dispensatio sacramēti absconditi a seculis in deo. Sic ergo predicta verba demonstrant nobis materiam huius epistole in qua apostolus agit de sacramētis ecclēsie. Luz. n. in epistola ad romanos graz dei cōmēdasset q̄ in sacris ecclēsie opatur: hic. s. in p̄ma epla ad corinthios de ipis ecclēie sacra

mentis agit. In secūda vero de ministris sacramentoz. Videamus q̄ p̄mo textum. CAP. I.

Paulus vocatus apostolus iesu xpi per voluntatez dei ⁊ sosthenes frater ecclesie dei que est corinthi. Sanctificatis in christo iesu vocatis scis cum omnibus qui inuocant nomē domini nostri iesu christi in omni loco ipsoꝝ ⁊ nostro. Gratias vobis ⁊ pax a dō patre nostro ⁊ domino iesu christo. Gratias ago dō meo semper pro vobis in gratia dī que data est vobis in christo iesu. quia in omnibus diuites facti estis in illo in omni verbo ⁊ in omni scientia sicut testimonium christi cōfirmatum est in vobis: ita vt nihil vobis desit in vlla gratia: expectantib⁹ reuelationē domini nostri iesu christi qui ⁊ cōfirmabit vos vsq; in finē sine crimine in die aduentus domini nostri iesu christi. Fidelis dō p quem vocati estis in societatem filij eius domini nostri iesu christi.

E diuiditur q̄ h epla in ptes duas. In p̄ma parte ponit epistolare salutationē. In sc̄da p̄fertur suā itētionē. ibi. (Gratias ago deo meo.) Circa p̄mū tria facit. P̄mo ponit p̄sonas salutatas. Sc̄do p̄sonas salutatas. (Ecclie dī ⁊ c̄) Tertio bona salutifera optat ibi. (Gratias vob ⁊ pax.) Circa p̄mū duo facit. P̄mo ponit p̄sonā p̄ncipalē quaz describit ex noīe dicēs. Paulus de quo qdē noīe satis dictum est in epistola ad roma. hic aut̄ sufficiat dicere q̄ hoc nomē p̄mittit in signū humilitatis. Naz paulus idē est qd̄ modic⁹ qd̄ ad hūilitatē p̄tinet. p̄ Regū. 13. Lū eses paruulus i oculis tuis caput in tribubus israel factus es. Mat. ii. Abscōdisti bec a sapiētibus ⁊ prudētib⁹ ⁊ reuelasti ea puulis.

Lōsequēter describit eam a dignitate. Et p̄mo ponit modū adipsē dignitatis. cum dicit. (Vocatus.) fm̄ illud Deb. 5. Nemo sibi sumit honore: s; qui vocatur a deo tanq̄ Aaron. Sc̄do ponit ipaz dignitatē dicēs. Ap̄ls iesu xpi. que quidē ē p̄ma dignitas in ecclesia ⁊ it̄pretatur missus: quia fuerūt missi a deo: vt vice eius fungerentur in terris. Un̄ dicit̄ Mat. 12. Q̄ elegit duodecim quos et apostolos nominauit. ⁊ ifra. 12. Deus posuit in ecclesia quosdā p̄mūz qdē ap̄los ⁊ c̄. Tertio ponit originē siue cām h⁹ dignitatis. cū dicit. (Per voluntatē dei.) Qd̄ est it̄ligendū de voluntate beneplaciti ex qua p̄ficiunt illi qui multipl̄ p̄sunt ecclesijs. Ecc. 10. In manib⁹ dei potestas terre ⁊ vtilēz rectorē in tēpore suscitabit sup̄ illam. Et de p̄dicta voluntate sub figura nobis dicitur Job. 37. Q̄ lustrāt cūcta p̄ circuitum quocūq; volūtas gubernātis p̄duxerit. Dimittit aut̄ deus aliquos p̄fici p̄pter subditoꝝ peccata: fm̄ illud Job. 34. Regnare facit hoīem ypocritā p̄pter peccata populi. Talis aut̄ rector nō dicit̄ eē fm̄ voluntatē dei: sed fm̄ eius indignationē: fm̄ illud Osee. 13. Dabo tibi regem in furore meo ⁊ auferam in indignationē mea. Sc̄do ponit p̄sonaz adiunctam. cū dicit. (Et sosthenes frater.) Quē sibi salutatio adiungit: qz ad apostolūz detulerat cōtētionē ⁊ alios corinthioꝝ defectus: ne hoc videret̄ ex odio fecisse. ⁊ ideo nominat eū frat̄ vt ostendat q̄ ex celo charitatis hoc fecerat. puer. 9. Argue sapiētē ⁊ diliget te.

E deinde ponit p̄sonas salutatas. cum dicit. (Ecclie dei q̄ est corinthi.) Et p̄mo ponit p̄ncipales p̄sonas quaz describit̄ tripl̄: p̄mo quidē ex loco. cui⁹ dicit. Ecclie dei que ē

corinthi. i. fidelibus xpi corinthi congregatis. ps. Confitebor tibi in ecclesia magna. Sc̄do ex munere gratie. cū dicit. (Sanctificatis in xpo iesu) in fide passiōe ⁊ sacramēto xpi iesu: s; abluti estis sed sanctificati estis. Deb. vlt. Iesus vt sanctificaret p̄ suūz sanguinē populū extra portam passus est. Tertio ponit originē gratie. cui⁹ dicit. (Vocatis scis.) Qz. s. ad sanctitatē per gratiaz vocatiōis p̄uenerūt. Ro. 8. Quos predestinauit bos ⁊ vocauit. p̄. Pet. 2. De tenebris vos vocauit in admirabile lumē suūz. Sc̄do ponit p̄sonas sc̄darias: fideles. s. q̄ nō soluz erāt in ipsa ciuitate: s; habitabāt in dyocesi ciuitatis vel districtu. Unde subdit. Vobis inq; qui estis corinthi scribo: cum omnibus qui inuocant nomē domini nostri iesu xpi. s. per veram fidei cōfessionē. Joel. 2. Omnis qui inuocauerit nomē domini saluus erit. Et hoc in omni loco ipsoꝝ. i. eoꝝ iurisdictioni subiecto. Et nostro: qz per hoc q̄ subyiebantur episcopo ciuitatis non eximebant a potestate apostoli: quinimo magis erant ipsi ap̄lo subiecti q̄ his q̄bus ipse eos subiecerat. ps. In omni loco dominationis eius benedic anima mea domino. Ultimo autē in salutatiōe ponit bona salutifera que eis optat: quozum p̄mum est gratia per quaz iustificamur a peccatis. Roma. 3. Iustificati gratis per gratiaz ipsius. Ultimum autem est pax que perficitur in felicitate eter. na. ps. Qui posuit fines tuos pacem. Esa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. Per bec aut̄ duo oīa alia includit. Unde dicit gratia ⁊ pax. Lausam eozum ostēdit subdens. A deo patre nostro: s; illud Jac. p̄mo. Omne datum optimum ⁊ omne donum perfectum de sursum est descendens a patre luminum. Addit autē. Et domino iesu christo: per quem. vt dicitur p̄ma. Pe. p̄mo. Maxima ⁊ preciosa p̄missa donauit nobis deus. Joā. p̄mo. Gratia ⁊ veritas per iesum christum facta est. Qz autē dicit. A deo patre nostro. potest it̄ligi de tota trinitate a qua creati sumus ⁊ in filios adoptati. Additur autem ⁊ domino iesu christo. non quia sit persona alia vel ypostasis p̄ter tres personas: sed propter aliam naturam. Vel quod dicitur. Deo patre nostro per quandam appropriationem accipit̄ pro persona patris: sicut Joan. 20. Ascēdo ad patres meū deum meum ⁊ deūz vestrum. In hoc autem q̄ subdit. Et domino iesu christo. manifestatur persona filij. tacetur autē de spiritu sancto: quia est nex⁹ patris ⁊ filij ⁊ it̄lect⁹ ex ambobus. vel qz est donū vtriusq; it̄ligitur in donis de q̄bus dicit. Gratia ⁊ pax q̄ per spiritū sc̄m datur. ifra. 12. Nec omnia opatur vnus atq; idēz spiritus.

E deinde cū dicit. (Gratias ago deo meo.) Incipit epistolare tractatus. ⁊ p̄mo gratias agit de bonis eozūz: vt correptionē suoz defectūz tolerabilius ferāt. Sc̄do ponit eozūz instructionē. ibi. (Obsecro autē vos fratres.) Circa p̄mū duo facit. P̄mo gratias agit de bonis que iaz acceperāt. Sc̄do de bonis que in futuruz expectabant. ibi. (Expectatibus reuelatiōez.) Circa p̄mū duo facit. P̄mo ponit gratiarū actionē. cū dicit. Gratias ago deo meo: q. s. ⁊ si sit deus oīum per creationē ⁊ gubernationē: tamē est eius ⁊ cuiuslibet iusti per fidez ⁊ deuotionē. ps. Deus meus es tu ⁊ confitebor tibi. Ostendit etiam quando gratias agit. cum dicit. Semper quia bec gratiarū actio ex charitatis affectu p̄cedit qui in eius corde assiduus erat. puer. 17. Omni tempore diligit qui amicus est. ⁊ q̄uis omni tēpore eos diligeret: ⁊ pro eozūz bonis gratias ageret actuali: tamē etiā pro eis gratias agebat omnibus horis quas habebat orationi deputatas. Ostendit etiaz pro quibus gratias agit. cum dicit. Pro vobis de quozum. s. bonis p̄pter charitatis vnionē gaudebat. sicut de suis. 3. Jo. p̄. Maiorē horū nō habeo gratiaz q̄ vt audiam filios meos in vita te ambulare. Sc̄do ostēdit mām gratiarū actionis ⁊ p̄mo

Ad corinthios I.

in gnali. cuius dicit. In gratia dei. i. p gratia dei que data est vobis in xpo iesu. i. per xpm iesum. Joā. p. De plenitudine eius omnes nos accepimus grāz pro gratia. Secundo in speciali vbi pmo ostēdit gratie abundātia. cū dicit. Quia in oibus. s. que p̄tinēt ad salutē. Diuites. i. abundātes facti estis in illo. i. per xpm fm illud p̄. Cor. s. Propter vos egenus factus est vt illi inopia diuites essetis. Et exponit in qbus sint diuites facti. cū dicit. In omni vbo. v. qz omnibus generib⁹ linguaz loquebant. Uel qz in verbo doctri ne abundabat verbū aut nō pferret ordinate nisi ex scientia pcederet: ideo subdit. In omni scientia. i. intelligentia omnium scripturarū z vniuersalū oium q̄ p̄tinēt ad salutē. Sap. io. Dedit illi scientiā sanctorū. Hoc autē qd dicit apls referendū est ad eos qui erāt in ecclesia p̄fectiores in quibus etiā alij minores has diuitias possidebant: sicut Aug. dicit sup Joā. Si amas vnitatē habes q̄quis in illa alter habet. tolle inuidiā z tuum est qd alius habet quos cupiditas z inuidia nō separat charitas iungit. Scdo ostendit re titudinē dicēs. Sic testimoniū xpi confirmatū est in vobis nō esset rectū verbū doctrine: neqz recta scientia si a testimonio xpi discordaret. vel si ēt xpi testimoniū nō firmiter p̄ fidez cordibus ihereret: qz vt dicit Jac. p. Qui hesitat filis est fluctu maris q̄ a vēto mouet z circūferet. Testimoniū autē xpi dicit. vel qz de ipso pphete p̄nūciauerūt fm illud Act. io. Nūc oēs pphete testimoniū phibent. v. qz ipse xps testimoniū phibuit fm Joā. s. Si ego testimoniū phibeo de me ipso vtz est testimoniū meuz. Uel ēt qz apls in sua p̄dicatiōe xpo testimoniū dedit. Act. 22. Nō recipiēte testimoniū tuū de me. Tertio tāgit grē p̄fectionē. cū dicit. Ita vt nihil vobis desit in vlla grā. qz. s. i diuersis psonis oēs grās gratis datas hebāt. Ad dinā. n. puidētā p̄tiet vt absqz defectu neciā largiat. ps. Nihil deest timētibus eū. Et itez. Inquentes autē dñm nō minuent oi bono.

C Deinde ponit in futurū expectāda. Et circa h̄ tria facit. Primo ponit futuri boni expectatiōē dicēs. Vobis inqz nō solū habētibus gratiā in p̄nti: s; ēt expectātibus i futurū reuelatiōē dñi n̄ri iesu xpi qua. s. scis suis reuelabitur nō solū p̄ gliaz hūanitatē: fm illud Esa. 33. Regē in decore suo videbūt. s; ēt p̄ gliaz diuinitatis: fm illud Esa. 4. Reuelabit glia dñi. q̄ gde reuelatio hoies btōs facit. p̄ Jo. 3. Cū aut apparuerit filies ei erimus: z videbim⁹ eū sicuti est Et in hoc vita eterna cōsistit fm illud Joā. 7. Nec est vita eterna vt cognoscāt te solū verum deū z quē misisti iesuz xpm. Sicut autē illi qbus xps reuelat sunt beati in re: ita illi q̄ expectāt sunt beati in spe. Esa. 3. Beati oēs q̄ expectāt eū. Et ideo de ipsa expectatiōe grās agit. Scdo ostēdit qd hec expectatiō nō est vana ex auxilio dñe grē. Unde subdit. Qui. s. xps q̄ spem dedit vobis h̄ reuelatiōis ēt p̄firmabit vos in grā accepta. p̄. Pe. vlt. Modicū passos ipse pficiet p̄firmabit solidabitqz. z hoc vsqz in finē. s. vite vestre. Mat. io. Qui p̄seuerauerit vsqz in finē: hic saluus erit. Nō aut vt sitis sine pctō: qz si dixerim⁹: qm̄ pctm̄ non habemus ipsi nosmetipsos seducim⁹ z vltas in nobis nō ē vt d̄r Joā. i. S; v̄sitis sine crimine. i. sine pctō mortali. p̄ Thimo. 3. Ministrēt nullū crimē habētes. z hoc inqz erit in die aduentus dñi n̄ri iesu xpi. qz. s. q̄ sine crimine iueniēt in die mortis: sine crimine pueniēt ad diē iudicij: fm illud Ecc. ii. Si ceciderit lignū ad austrū siue ad aglonē in quocūqz loco ceciderit ibi erit. Nisi at sine crimine nūc iueniatur: frustra illā reuelatiōē expectaret. Tertio rōnē sue p̄missiōis assignat dicēs qd d̄s vos p̄firmabit qd debetis sperare: qz d̄s ē fidelis. Deutro. 32. De⁹ fidelis z absqz vlla iniquitate. Per quē vocati estis i societate filij ei⁹ iesu xpi dñi n̄ri. vt. s. habeatis societate ad xpm. z in p̄nti p̄ similitudinez grē fm illud p̄ Joā. p. Si in luce ambulemus: sic z ipse in

luce est societate habemus eū eo adiuuicē. Et in futuro p̄ p̄ticipatiōē glie. Ro. 8. Si cōpatimur vt z simul glorificemur. Nō aut videret eē fidelis deus si nos vocaret ad societate filij z nobis denegaret q̄tū in ipso est ea p̄ q̄ puenire ad eū possemus. Vñ Josue p̄ dicit. Nō te deserā neqz derelinquam.

C Lectio.

II.

O Bsecro autē vos fratres p̄ nomē dñi n̄ri iesu xpi. vt idi p̄z dicatis oēs. z nō sint in vobis scismata. Sitis autē p̄fecti in eodē sensu z in eadē scia. Significatū est enī mihi de vobis frēs mei ab his qui sunt cloes: qz cōtētiōes sunt iter vos. Hoc autē dico qd vnusqzqz v̄m dicit. Ego qdē suz pauli. ego autē appollo. ego v̄o cephe. ego autē xpi. Diuisus est xps. Nunq̄d paulus crucifixus est p̄ vobis. aut in noie pauli baptizati estis. Grās ago d̄o meo q̄ neminē v̄z baptizauī nisi crispu z caium: ne quis dicat q̄ in noie meo baptizati estis. Baptizauī autē z stephane domū: ceterū nescio si quē aliū vestrū baptizauerim. Nō enī misit me xps baptizare sed euāgelizare.

C Premissa salutatiōe z gratiaz actiōe: hic incipit eos instruire. Et p̄mo ponit instructiōe de his q̄ ad omnes cōmuniter p̄tinēt. s. de his que p̄tinēt ad ecclesiastica sacramēta. Secundo instruit eos de his que ad quosdā p̄tinebāt. i. o. cap. (De collectis autē q̄ fiūt in scōs rē.) In sacramētis autē tria sunt cōsiderāda. p̄mo qdēz ipm̄ sacramētū sicut baptizamus. secūdo id qd est res significata z p̄tēta. s. gratia. Tertio id qd est res significata z nō cōtēta. s. glia resurrectiōis. p̄mo ergo agit de ipis sacramētis. Secūdo de ipis gratijs. i. z. cap. (De sp̄ualib⁹ autē nolo vos rē.) Tertio de glia resurrectiōis. i. fra. i. s. cap. ibi. (Notū aut vobis facio.) Circa p̄mū tria facit. p̄mo determinat ea q̄ p̄tinēt ad sacramētū baptizatiōis. Secūdo ea que p̄tinent ad sacramētū matrimonij. s. ca. ibi. (Dio audiū inter vos rē.) Tertio ea que p̄tinēt ad sacramētū eucharisticū. s. cap. ibi. (De his autē que ydolis sacrificātur.) Dñs aut Mat. vlt. Discipulis p̄ceptū dedit de doctrina simul z baptizatiōe dicens. Euntes docete oēs gētes baptizātes rē. Et ideo apls i p̄ma pte simul cū baptizatiōe agit de doctrina. Est aut sciendū qd iter corinthios fideles erat qdaz dissensio p̄pter baptizatiōes z doctores. Illi enī q̄ erāt instruiti cōtēnebāt alios. q̄si q̄ meliorē doctrinā acceperit z meliorē baptizatiōem. Unde circa p̄mū duo facit. p̄mo remouet cōtentiōē. Secūdo cōtentiōis cām q̄ erat in hoc q̄ gliabant de quibusdam z alios xpi mistros cōtēnebāt. i. fra. 3. cap. (Et ego fratres nō potui vobis loqz.) Circa p̄mū tria facit. p̄mo pponit admonitiōē. Secūdo admōitiōis necessitatez ostēdit. ibi. (Significatū ē enī mihi rē.) Tertio rōnē amonitiōis assignat ibi. (Diuisus est xps.) Circa p̄mū duo cōsiderāda sūt p̄mū qdēz q̄ eos iducit ad amonitiōē seruādā. Uno modo p̄ p̄p̄riā humilitatē. cum dicit. Obsecro autē vos rē. p̄ner. is. Lum obsecrationibus loquitur pauper. Alio modo per fraternā charitatem. cū dicit. Fratres. qz. s. ex affectu fraterne charitatis hoc dicebat Ecc. i. z. Frater qui iuuatur a fratre quasi ciuitas firma. Tertio per reuerētiaz xpi. cum dicit. Per nomē domini nostri iesu christi: qd est ab oibus honorādum z cui oportet omnes esse subiectos. p̄hil. 2. In nomine iesu omne genu flectatur. Secūdo cōsiderādum est qd inducit eos ad tria. p̄mo qdē ad cōcordiā. cū dicit. (Ut idi p̄m dicatis oēs) i. omnes eadē fide

editeamini et eandem sententiam perferatis de his que sunt contra
ter agenda. Ro. 15. Ut unanimiter vno ore honorificetis deum
Secundo prohibet vitium contrarium virtuti cum dicit. (Et non sint
in vobis scismata. Quia unitas ecclesiastica diuidi non debet. in
cuius signum milites de tunica inconsutili Job. 19. dixerunt.
Non scindamus eam: sed sortiamur de ea cuius sit. Sint autem
proprie scismata que vel propter diuersas fidei confessionem. vel
propter diuersas sententias de agendis homines vnius collegii in
diuersas separant partes Esa. 22. Scissuras ciuitatis dauid
videbitis: quia multiplicatae sunt. Tertio iudicat eos ad id
per quod possunt scismata vitare. scilicet ad perfectionem. Est. n. diuisio
nis causa duobus vniuersisque partialiter bonum querit premissio perfectio
bono quod est bonum totius. Et ideo dicit. (Sitis autem perfecti in
eodem sensu). scilicet quo iudicat de agendis. et in eadem scientia qua iu
dicatur de cognoscendis quasi dicat per hoc perfecti esse poteritis
si in unitate persistatis. Col. 3. Super omnia charitatem habete
quod est vinculum perfectionis Mat. 5. Estote perfecti sicut pater
vester celestis perfectus est.

Deinde cum dicit. (Significatum est mihi.) Ostendit necessi
tatem predictae ammonitionis quia scilicet vitio laborabant que
si dicat ideo necesse est vos ad hoc inducere. quia significatum
est mihi fratres mei ab his que sunt cloes: id est quadam villa
corinthiorum iurisdictioni subiecta vel cloes potest esse nomen
matrone in cuius domo erant multi fideles congregati: quia con
tentiones sunt iter vos contra id quod dicitur. puer. 20. Honor est
homini qui separat se a contentione. Et modum contentiois
exponit subdens. Hoc autem dico: id est contentioem nomino quod
vniuersisque vestrum nominat se ab eo a quo est baptizatus et
instructus et dicit. Ego quidem super pauli. quia erat a paulo bap
tizatus et instructus. Alius ego autem appollo. quia corinthios predica
uerat. ut habet act. 19. Alius ego vero cephe: id est petri cui
dictum est Job. 1. Tu vocaberis cephas quod interpretatur pe
trus. Quod quidem ideo dicebant quod putabant a meliori baptista
meliozem baptismum dari. quasi virtus baptiste in bap
tizatis operaretur. Et de hoc pseudo apostoli gloriabantur sed illud
ps. Vocauerunt nomina sua in terris suis. Alius autem dicit
Ego autem sum christi qui solus bene dicit. quia solius christi vir
tus operatur in baptismo christi. Job. 1. Super quem vide
ris spiritum descendere et manere ipse est qui baptizat. Et ideo
baptizati a solo christo denominantur christiani: non au
tem a paulo paulini. Esa. 4. Tantum inuocetur nomen tuum
super nos. Ad huius autem erroris vitandam dicunt greci hac
forma in baptizando vti. baptizet seruus christi Nicolaus
in nomine patris et filii et spiritus sancti. ut detur intelligi quod
homo non baptizatur iterius. sed baptizatur a christo. Quia tamen etiam
homo baptizatur ministerio ut membrum et minister christi. ideo
ecclesia vtitur hac forma in baptizando. Ego te baptizo in
nomine patris et filii et spiritus sancti. quod quidem est expressius
secundum formam a christo traditam. qui dixit discipulis. Docete
omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et spi
ritus sancti etc. Ubi ipse apostolos dicit baptizantes sed que
modum sacramenti minister dicit ego te baptizo.

Deinde cum dicit. (Diuisus est christus etc.) Ponit rationes
predicte ammonitionis que iter eos scissure et contentiones
esse non debebant. et primo ex parte baptismi. Secundo ex parte do
ctrine ibi. (Non in sapientia verbi.) Circa primum tria facit.
Primo ponit inconueniens quod ex predicta contentione sequitur.
Secundo manifestat quare illud inconueniens sequatur ibi.
(Nunquid paulus circuncisus est etc.) Tertio excludit qua
dam falsam suspicionem ibi. (Gratias ago deo meo etc.) Di
cit ergo primo dixi quod vniuersisque vestrum dicit. ego super pau
li. ego appollo. Et ex hoc sequitur quod christus est diuisus. Nec
refert vtrum interrogatiue vel remissive legatur. Hoc autem
potest intelligi vno modo quasi diceret per hoc quod iter vos
ostenditur: christus est diuisus a vobis: qui non nisi in pace

habitat secundum illud ps. In pace factus est locus eius. Esa. 59.
Iniquitates vestre diuiserunt iter vos et deum vestrum. Sed
melius aliter hoc potest intelligi ut sit sensus per hoc quod cre
ditis baptismum esse meliozem qui a meliori baptista da
tur. sequitur quod christus qui principaliter et interius bap
tizat sit diuisus id est differens in sua virtute et effectu secundum dif
ferentiam ministroz quod patet esse falsum per id quod dicitur
ephe. 4. Unus dominus vna fides vnum baptisma. Sed
adhuc melius hoc intelligitur quod apostolus dicit ex hoc quod
ea que sunt propria christi et alijs attributis quodammodo christus
diuiditur plures christos facientes contra id quod dicit Mat.
23. Magister vester vnus est christus. Esa. 45. Conuertimini
ad me et salui eritis omnes fines terre quia ego domi
nus et non est alius. Est autem sciendum quod christus in sa
cramento baptismi duplicem habet virtutem sibi propriam.
Vnam quidem diuinam qua simul cum patre et spiritu san
cto interius mundat a peccato. et hoc nulli creature potuit
communicari. Alia autem est propria virtus secundum humanam na
turam: que est potestas excellentie in sacramento et consi
stit in quatuor. Quorum vnum est quod ipse sacramenta insti
tuit. Secundum est quod potuit effectum sacramentorum sine
sacramento conferre. Tertium est quod meritum passionis eius opera
tur in baptismo et alijs sacramentis. Quartum est quod ad in
uocationem nominis eius sacramenta conferuntur. Hanc
autem potestatem excellentie: et maxime quantum ad hoc
vltimum conferre potuit ministris baptismi: ut scilicet eorum no
minibus consecraretur baptismus: sed noluit ne scisma ex
hoc in ecclesia fieret dum tot reputarentur baptismi quot es
sent baptiste. Et hoc est quod secundum expositionem aug. Jo. bab.
de christo nescisse fatetur. Jo. 3. Utrum. scilicet hanc potestatem
sibi retineret.

Deinde cum dicit. (Nunquid paulus etc.) Ostendit pre
dictum inconueniens sequi ex eorum errore quod diuersus ba
ptisma esse estimabant secundum differentiam baptistarum: hoc
enim esset si a baptista baptismus efficaciam haberet quod
quidem solius est christi. Hoc autem ostendit dupliciter.
Primo quidem ex parte passionis christi in cuius virtute
baptismus operatur. secundum illud Ro. 6. Quicumque baptizati
sumus in christo iesu in morte ipsius baptizati sumus. Et
ideo dicit. Nunquid paulus crucifixus est pro vobis qua
si dicat. Nunquid passio pauli causa est nostre salutis: ut
secundum ipsum baptismus habeat virtutem saluandi: quasi di
cat non. Hoc enim proprium est christo ut sua passione et mo
te nostram salutem operatus fuerit. Jo. 11. Expediit ut vnus
homo moriatur pro populo et non tota gens pereat. z. Lozi. 5.
Vnus pro omnibus mortuus est. Sed contra videtur esse quod
apostolus dicit Col. 1. Haudeo in passionibus meis pro vo
bis et adimpleo ea que defunt passionum christi in carne
mea pro corpore eius quod est ecclesia. Sed dicendum quod passio
christi fuit nobis saluifera non solum per modum exem
pli secundum illud prime pe. z. Christus passus est pro nobis: vobis
relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius: sed etiam
per modum meriti et per modum efficacie in quantum eius san
guine redempti et iustificati sumus. secundum illud Heb. vltimo.
ut sanctificaret per suum sanguinem populum: extra por
tam passus est: sed passio aliorum nobis est saluifera solum
per modum exempli. secundum illud z. Lozi. i. Siue tribulamur
per vestra exhortatione et salute. Secundo ostendit idem ex
virtute nominis christi qui in baptismo inuocatur. Unde
subdit. Aut in nomine pauli baptizati estis: quasi dicat non.
Ut enim dicitur Act. 4. Non est aliud nomen datum ho
minibus per quod oporteat nos saluos fieri. Unde et Esa. 26.
dicitur. Nomen tuum et memoriale tuum in desiderio animi
mei. Sed videtur quod in nomine christi homines non bap
tizentur. Dicit enim Mat. vltimo. Docete omnes gentes:

Ad corinthios I.

baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Dicendum est autem quod in primitiva ecclesia: quod nomen christi multum erat odiosum: ut venerabile redderet: apostoli in nomine christi baptizabant ex speciali ordinatione spiritus sancti. Unde dicit Act. 8. quod in nomine christi baptizati sunt viri et mulieres. Et tamen ut ambrosius dicit: In nomine christi tota trinitas intelligitur. Christus enim interpretatur unctus: in quo intelligitur non solum ille qui unctus est filius dei: sed etiam ipsa unctio quod est spiritus sanctus: et ipse unctus qui est pater. Item illud psalmi. Unxit te deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Nunc autem quod nomen christi iam est magnum in gentibus: ab ortu solis usque ad occasum. ut dicit Mal. 1. ecclesia vestra forma plus instituta a christo. baptizans in nomine patris et filii et spiritus sancti. Et tamen quod cumque in hac forma baptizatur. baptizantur in nomine eius qui est vere filius dei. Item illud. 1. Jo. vlti. Ut simus in vero filio eius iesu christo. Baptizantur etiam omnes fideles in nomine christi. Item si de professione nominis christi. Item illud Joel. 2. Dis quicumque invocauerit nomen domini saluus erit. Unde baptizati a christo christiani nominantur: quod ut dicit Gal. 1. Quotquot in christo baptizati estis christum induistis. Sic ergo si solius christi passio: si solius christi nomen virtutem conferat baptismum ad salvandum: verum est proprium esse christo ut ex eo baptismus habeat sanctificandi virtutem. Unde quod hoc alijs attribuit diuidit christum in plures.

Deinde cum dicit. (Gratias ago deo meo.) Excludit quandam suspicionem. quod ibi dixerat: nunquid enim paulus crucifixus est pro vobis: posset aliquis credere quod si non auctoritate ministerio tamen plures baptizauerit. Et circa haec tria facit. Primo gratias agit de hoc quod paucos baptizauit. Secundo quibusdam paucis nominatis quosdam alios addit. ibi. (Baptizauit autem.) Tertio assignat rationem quare non multos baptizauerit ibi. (Non enim misit me deus.) Dicit ergo primo. (Gratias ago deo meo quod neminem vestrum baptizauit nisi crispi.) De quo Act. 18. Crispus archisynagogus credidit domino: cum in domo sua. (Et haec) ad quem scribitur. 3. Laus. Johannis. Et quod gratiarum actio locum non habet nisi in beneficijs perceptis: consequenter apostolus ostendit qualiter de hoc gratias agat cum subdit. Ne quis dicat quod in nomine meo baptizati estis. Est enim optabile sanctis viris ne ex bonis que ibi faciunt alij sumant occasionem erroris sui sine peccati. Et quod corinthii in eum errorem deueniant ut se a suis baptistis nominarent dicentes. Ego sum pauli et apolo: ac si in eorum nominibus essent baptizati: ideo gratias agit de hoc quod de suo ministerio talis error consequutus non fuerit. Et ideo signanter dicit se baptizasse illos qui ab hoc errore imunes erant.

Deinde cum dicit. (Baptizauit autem etc.) Poneit quosdam alios a se baptizatos: ne in eius verbis aliquid vitatis minus appareret. Unde dicit baptizauit et domum. id est familia Stephane. scilicet cuiusdam matrone. Et quod circa particularia facta memoria hominum labilis est: subdit. Letterum nescio. id est in memoria non habeo. Si quem alium baptizauerim in propria persona.

Deinde cum dicit. (Non enim misit etc.) Assignat rationem quare paucos baptizauerit dicens. Non enim misit me deus baptizare: sed euangelizare. Contra quod videtur esse quod dicit Mat. vltimo. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Sed dicendum est quod christus apostolos misit ad vtriusque: ita tamen quod ipsi per se ipsos predicarent. Item quod ipsi dicit Act. 6. Non est equum reliquere nos verbum dei et ministrare mensis. baptizaret autem inferiores ministros. et hoc id est: quod in baptismum nihil operatur industria vel virtus baptizantis. vnde indifferens est vtriusque maior vel minor ministrum dei baptismum: sed in predicatione euangelij multum operatur sapientia virtus predicantis: et ideo predicationis officium per se ipsos apostoli tamen maiores ministri exercebant sicut et de ipso christo dicit Jo. 4. quod ipse non baptizabat

sed discipuli eius qui tamen de seipso dicit. Lu. 4. Quia et alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum dei. quod ideo misit me. Esa. 61. Ad annunciandum mansuetis misit me.

Lectio.

III.

Non in sapientia verbi: ut non euacuetur crux christi. Verbum enim crucis percutitibus quod est stultitia est: his autem qui salui sunt. id est nobis dei virtus est. Scriptum est enim. Perdas sapientiam sapientium et prudentiam prudentium reprobo. vbi sapiens vbi scriba: vbi inquisitor huius seculi. Nonne stultus fecit deus sapientiam huius mundi. Nam quod in dei sapientia non cognouit mundus per sapientiam deum placuit deo per stultitiam predicationis saluos facere credentes. Quoniam et iudei signa petunt et greci sapientiam querunt. Nos predicamus christum crucifixum: in deis quidem scandalum: gentibus autem stultitiam: ipsis autem vocatis iudeis atque grecis christum dei virtutem et dei sapientiam. quod quod stultum est dei sapientius est hominibus: et quod infirmus est dei fortius est hominibus.

Postquam apostolus improbauit corinthiorum contumeliam: rationem sumpta ex parte baptismi: hic excludit eorum contumeliam rationem sumpta ex parte doctrine. Quidam enim eorum gloriabantur de doctrina pseudo apostolorum qui ornatis verbis et humane sapientie rationibus veritatem fidei corrumpabant. Et ideo apostolus primo ostendit hunc modum uenientem non esse doctrine fidei. Secundo ostendit hoc modo docendi se usum apud eos non fuisse. et cap. ibi. (Et ego cum venissem ad etc.) Circa primum duo facit. primo proponit quod intendit. scilicet manifestat propositum ibi. (Ut non euacuetur.) Dicit ergo primo. dixi quod misit christus euangelizare: non tamen ita quod ego in sapientia verbi euangelicem. id est in sapientia mundana que verbosus facit in quantum per eam multis vanis rationibus homines vitur. Eccl. 6. Verba sunt plurima multum in disputando: habentia vanitatem. Prover. 14. Vbi verba sunt plurima: ibi frequenter egestas. Vel sapientiam verbi nominat rhetoricam quam docet ornate loqui: ex quo allicium iterum bonis ad assentiendum erroribus et falsitatibus. Unde Ro. 16. Per dulces sermones seducunt corda inocentium. Et de me retrice dicitur. Prover. 2. in figura heretice doctrine. Ut eruaris a muliere aliena et extranea que mollit sermones suos. Sed econtra dicitur Esa. 33. Populum imprudentem non videbis. scilicet in catholica ecclesia: et populum alti sermonis ita ut non possis intelligere differtitudinem lingue eius in quo nulla est sapientia: sed quod in greco ponitur logos: quod rationem et sermonem significat: posset conuenientius intelligi sapientia verbi. id est humane rationis: quod illa que sunt fidei humanam rationem excedunt. Item illud Eccl. 3. Plurima supra sensum hominis ostensa sunt tibi. Sed contra hoc videtur esse quod multi doctores ecclesie in doctrina fidei sapientia et rationibus humanis et ornatu verborum sunt vsi. Dicit enim Jeron. in epistola ad magnum oratorem urbis rome: quod omnes doctores fidei dei et ornatu phie doctrinis atque scientijs suos referarunt libros: ut nescias quid in illis primum admirari debeas eruditione seculi an scientia scripturarum. Et aug. dicit in. 4. de doctrina christiana. Sunt viri ecclesiastici qui diuina eloquia non solum sapienter: sed etiam suauiter tractauerunt. Dicendum est ergo quod aliud

est docere in sapientia verbi quocumque modo intelligatur: et aliud uti sapientia verbi in docendo. Ille in sapientia ubi docet et sapientia verbi accipit per principali radice sue doctrine: ita. scilicet ea solum approbet que verbi sapientiam continet: reprobet autem ea que sapientiam verbi non habet. et hoc fidei est corruptivum: virtus autem sapientia verbi que suppositis vere fidei fundamentis si qua vera in doctrinis philosophorum inueniat in obsequium fidei assumit. Unde augustinus dicit in secundo de doctrina christiana quod si qua philosophi dixerunt fidei nostre accommodata non solum formidanda non sunt: sed ab eis tanquam ab iniustis possessoribus in usum nostrum vendicanda. Et in. 4. de doctrina christiana dicit. Lumen posita sit in medio facultas eloquii que ad persuadendum seu prava seu recta valent pluribus: cur non bonorum studio appareat ut militet veritati: si eam mali in usum iniquitatis et erroris usurpant.

Deinde cum dicit. (Ut non euacuetur crux christi.) probat quod dixerat: et primo quidem ex parte matris. secundo ex parte ipsorum doctorum ibi. (Uideate enim vocationem vestram etc.) Circa primum tria facit: primo ostendit modum docendi qui est in sapientia verbi non esse congruus fidei christiane. Secundo probat quod supposuerat ibi. (Verbum enim crucis.) Tertio probationem manifestat ibi. (Quoniam iudei signa petunt.) Circa primum considerandum est quod etiam in philosophicis doctrinis non est idem modus conveniens cuilibet doctrine. Unde sermões secundum matrem sunt expectandi. ut dicitur in primo ethicorum. Tunc autem maxime modus aliquis docendi est materie incongruus quoniam per tales modum destruit id quod est principale in materia illa: puta si quis in rebus intellectualibus velit metaphoricis demonstrationibus uti que non transcendunt res imaginatas ad quas non oportet intellectum adduci: ut boetius ostendit in libro de trinitate. Principale autem in doctrina fidei christiane est salus per crucem christi facta. Unde in secundo dicit. Non iudicavi me scire aliquid iter vos nisi iesum christum hunc crucifixum. Qui autem principaliter inicitur in docendo sapientia verbi quantum in se est euacuat crucem christi. Ergo docere in sapientia verbi non est modus conveniens fidei christiane. hoc est ergo quod dicitur Ut non euacuetur crux christi. i. ne si in sapientia verbi predicare volueris tollas fides de virtute crucis christi Gal. 5. Ergo euacuatur est scandalum crucis. ps. Qui dicunt exinanite usque ad fundamentum in ea.

Deinde cum dicit. (Verbum crucis etc.) probat quod doctrinam que est in sapientia verbi crucis christi euacuetur. Et circa hoc duo facit. primo id dicit probationem. secundo assignat eam doctorum ibi. (Scriptum est enim etc.) Dicit ergo primo Iohannes dixit quod si per sapientiam verbi doctrina fidei proponeretur euacuaretur crux christi. Verbum enim crucis. i. annuntiatio crucis christi. stultitia est. i. stultum aliquid videtur. Pereuntibus quidem. i. infidelibus que se secundum mundum existimant sapientes: eo quod predicatio crucis christi aliquid continet quod secundum humanam sapientiam impossibile videtur. puta quod deus moriatur: quod omnipotens violenter manibus subiciatur. Continet etiam quedam que prudentie huius mundi tria videtur: puta quod aliquis non refugiat confusiones cum possit et aliqua habet. Et ideo paulo habet annuncianti dixit festus ut legitur. Act. 26. Insanis paulus: multe littere ad isaniam te adducunt. Et ipse paulus dicit in 1. cor. 4. Nos stulti propter christum: et ne credatur re vera verbum crucis stultitiam continere: subdit. Dis autem qui salvi fiunt. i. nobis. scilicet christi fidelibus qui ab eo salvi fiunt secundum illud Mat. 1. Ipse enim saluus faciet populum suum a peccatis eorum. Virtus dei est: quia ipsi in cruce christi mortem dei cognoscunt qua dyabolum vicit et mundum Apocal. 5. Ecce vicit leo de tribu iuda. Item virtutem quam in seipsis experiuntur dum simul cum christo vitis et concupiscentis moriuntur. secundum illud Gal. 5. Qui christi sunt carnem suam crucifixerunt cum vitis et concupiscentis

Unde in ps. dicitur. Virgam virtutis tue emittet dominus ex sion. Luc. 6. Virtus de illo exibat et sanabat omnes.

Deinde cum dicit. (Scriptum est enim) ostendit predictorum causam et ponit primo quare verbum crucis sit hominibus stultitia. Secundo ostendit quare ista stultitia sit virtus dei his qui salvantur ibi. (Nam quia in dei sapientia etc.) Circa primum duo facit. primo id dicit auctoritatem pronuntiantem. quod queritur. Secundo ostendit hoc esse impletum ibi. (Ubi sapiens.) Circa primum considerandum est quod id quod est in se bonum non potest alicui stultum videri nisi propter defectum sapientie. Nec est ergo causa quare verbum crucis quod est salutarium credentibus: quibusdam videtur stultitia: quia sunt ipsi sapientia privati. et hoc est quod dicit. Scriptum est enim. Perdam sapientiam sapientum et prudentiam prudentum reprobo. potest autem hoc sumi ex duobus locis. Nam in abdica dicitur. Perdam sapientiam de idumea: et prudentiam de monte esau. Expressius autem habetur Esa. 29. Peribit sapientia a sapientibus et intellectus prudentium eius abscondetur. Differunt autem sapientia et prudentia. Nam sapientia est cognitio divinarum rerum. Unde pertinet ad contemplationem. Job. 28. Timor dei ipsa est sapientia. Prudentia vero proprie est cognitio rerum humanarum. Unde dicitur prover. 10. Sapientia est viro prudentia. quia scilicet scientia humanarum rerum dicitur. Unde et philosophus. 6. ethicorum dicit quod prudentia est recta ratio agibilia. et sic prudentia ad rationem pertinet. Est autem considerandum quod homines quantumcumque mali non totaliter donis dei privantur: nec in eis dona dei reprobandur: sed in eis reprobandur et perditur quod ex eorum malicia procedit. Et ideo non dicit simpliciter perdam sapientiam. quia omnis sapientia a domino deo est. ut dicitur Esa. 29. Si perdam sapientiam sapientum: id est quam sapientes huius mundi adiungerunt sibi contra veram sapientiam dei: quia ut dicitur Jac. 3. Non est ista sapientia desursus descendens: sed terrena animalis dyabolica. Similiter non dicit reprobo prudentiam. Nam veram prudentiam sapientia dei docet. sed dicit. Prudentia prudentum. i. quam illi qui se prudentes estimant in rebus mundanis prudentiam reputant. ut scilicet bonis huius mundi inhereant. Uel quia ut dicitur. Ro. 8. Prudentia carnis mors est. Et sic propter defectum sapientie reputant impossibile deum hominem fieri: mortem pati secundum humanam naturam. propter defectum autem prudentie reputant inconueniens fuisse quod homo sustineret crucem confusionem contempna: ut dicitur. Heb. 12.

Deinde cum dicit. (Ubi sapiens etc.) ostendit esse impletum quod de reprobatione humane sapientie et prudentie fuerat probatum. Et primo ponit medium sub interrogatione. Secundo conclusionem infert ibi. (Nonne stultum etc.) Dicit ergo primo. (Ubi sapiens) quasi dicat non inuenitur in congregatione fidelium qui saluatur. per sapientem intelligit illum qui secretas nature causas scrutatur. Esa. 19. Quomodo dicetis pharaoni filius sapientum ego. Et hoc refertur ad gentiles qui huius mundi sapientie studebant. Ubi scriba. i. peritus in lege: et hunc refert ad iudeos: quasi diceret non est in ceteris fidelium. Jo. 7. Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum. Ubi conquisitor huius seculi qui scilicet per prudentiam exquirat que sit convenientia vite humane in rebus huius seculi: quasi dicat: non inuenitur inter fideles: et hoc refertur ad utrosque. scilicet iudeos et gentiles. Baruch. 3. Sily agar qui exquisierunt prudentiam que de terra est. Videtur autem apostolus hanc interrogationem sumere ab eo quod dicitur Esa. 33. Ubi est litteratus pro quo sapientes. Ubi est verba legis ponderans pro quo ponit scribam. Ubi est doctor paruulorum: pro quo ponit inquisitorem huius seculi quia paruuli maxime solent instrui de his que pertinent ad disciplinam moralis vite.

Deinde cum dicit. (Nonne stultam fecit etc.) Infert con-

Ad corinthios I.

elusiones sub interrogatione. quasi dicat. cum illi qui sapientes mundi reputant a via salutis defecerint. nonne deus sapientiam huius mundi fecit stultam. i. demonstravit esse stultam: dum illi qui in hac sapientia pollebant tam stulti iuveniunt: ut vias salutis non acciperent: Jere. 10. 7. Si. Stultus factus est omnis homo a scientia sua. Esa. 47. Sapientia tua et scientia tua hec decepit te. Potest autem et aliter intelligi quod dictum est ac si diceret. Perdam sapientiam sapientium et prudentiam prudentium reprobo. i. eligam eam in primis meis predicatoribus sed illud. Prover. 30. Visio quam locutus est vir cum quo est deus. et infra. Stultissimus sum viro: et sapientia hominum non est mecum. Ubi sapiens. quasi dicat inter predicatorum fidei non iuenitur. Mat. 11. Abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et revelasti ea paruulis. Nonne deus stultam fecit. i. demonstravit. Sapientiam huius mundi: faciendo quod ipsis impossibile reputabatur. s. dictum esse hominem mortuum resurgere: et alia huiusmodi.

Deinde cum dicit. (Nam quia in dei sapientia etc.) Assignat rationem quare per predicationis stultitiam saluentur fideles: et hoc est quod dum dictum est quod verbum crucis peritibus quidem stultitia est: virtus vero saluationis credentibus. Nam placuit deo per stultitiam predicationis: id est per predicationem quam humana sapientia stultam reputat. Saluos facere credentes. et hoc ideo: quia mundus. i. mundani non cognouerunt deum per sapientiam ex rebus mundi acceptam: et hoc in dei sapientia. Diuina enim sapientia faciens mundum sua iudicia in rebus mundi instruit. s. illud. Eccl. 1. Effudit illam super omnia opera sua: ita quod ipse creature per sapientiam dei facte se habent ad dei sapientiam: cuius iudicia gerunt: sicut verba hominis ad sapientiam eius quam significant. Et sicut discipulus peruenit ad cognoscendum magistri sapientiam per verba que ab ipso audit: ita homo poterat ad cognoscendum dei sapientiam per creaturas ab ipso factas inspicendo peruenire: sed illud. Ro. primo. Inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Sed homo propter sui cordis vanitatem a rectitudine diuine cognitionis deuiauit. Unde dicitur. Jo. primo. In mundo erat et mundus per ipsum factus est et mundus eum non cognouit. Et ideo deus per quedam alia ad sui cognitionem salutiferam fideles adduxit: que in ipsis rationibus creaturarum non inueniuntur: propter quod a mundanis hominibus: qui solas humanarum rerum considerant rationes: reputantur stulti. Et huiusmodi sunt fidei documenta. Et est simile sicut si aliquis magister considerans sensum suum ab auditoribus non accipi per verba que protulit: studet alijs verbis uti: per que possit manifestare que habet in corde.

Deinde cum dicit. (Quoniam et iudei etc.) Manifestat probationem premissorum: et primo quantum ad id quod dixerat verbum crucis pereuntibus stulticia est. Secundo quantum ad id quod dixerat. (Dis qui salui fiunt virtus dei. ipsis autem vocatis etc.) Circa primum duo facit. primo ponit pereuntium differens studium et intentionem. Secundo ex hoc rationem assignat eius quod dixerat ibi. (Nos autem predicamus christum.) Pereuntium autem. i. infidelium quidam erant iudei quidam gentiles. Dicit ergo dictum est quod verbum crucis pereuntibus est stulticia: et hoc ideo: quoniam iudei signa petunt. Erant enim iudei consueti diuinitus instrui s. illud Deutero. 32. Erudiuit eum et docuit. Que quidem doctrina cum esset a deo per multa mirabilia manifestata: s. illud. ps. Fecit mirabilia in terra egypti. Et ideo ab afferentibus quacumque doctrinam signa querebant. s. illud Mat. 12. Magister volumus a te signum aliquod videre. Et in ps. dicitur. Signa nostra non vidimus. Sed greci sapientiam querunt: utpote in studio sapientie exercitati. sapientiam dico que per rationes rerum mundanarum accipitur. de qua dicitur

Die. 9. Non gloriatur sapiens in sapientia. Per grecos autem omnes gentiles dat intelligere: qui a grecis mundanam sapientiam acceperunt. Querebant igitur sapientiam volentes omnem doctrinam eis propositam s. regulam humane sapientie iudicare.

Deinde concludit quare verbum crucis sit eis stultitia dicens. (Nos autem predicamus christum crucifixum.) s. illud infra. cap. 11. Mortes domini annuntiabitis donec veniat. (Iudeis scandalum.) quod. s. desiderabant virtutem miracula facientem: et videbant infirmitatem crucem patientem. nam ut dicitur. 2. Cor. 13. Crucifixus ex infirmitate. (Gentibus autem stultitia.) quod contra rationem humane sapientie videtur quod deus moriatur: et quod homo iustus et sapiens se voluntarie turpissime morti exponat.

Deinde cum dicit. (Ipsis autem vocatis.) Manifestat quod dixerat. Dis autem qui salui fiunt virtus dei est. Et primo manifestat hoc. Secundo rationem assignat ibi. (Quia quod stultum etc.) Dicit ergo primo dictum est quod predicamus christum crucifixum iudeis scandalum et gentibus stultitia. sed predicamus christum dei virtutem et dei sapientiam ipsis vocatis iudeis et grecis. i. his qui ex iudeis et gentilibus ad fidem christi vocati sunt. qui in cruce christi recognoscunt dei virtutem. per quam et demones superant et peccata remittuntur. et homines saluantur. ps. Exaltare domine in virtute tua. Et hoc dicit contra scandalum iudeorum. qui de infirmitate christi scandalizabantur: et recognoscunt in cruce dei sapientiam: in quantum per crucem convenientissimo modo humanum genus liberat. Sap. 9. Per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi a principio. Dicit autem dei virtus et dei sapientia per quam ad approbationem virtutem quemquam per eius pater omnia operatur. Jo. primo. Omnia per ipsam facta sunt. Sapientia vero in quantum ipsum verbum quod est filius nihil est aliud quam sapientia genita vel accepta. Ecc. 24. Ego ex ore altissimi. per ipsum genita ante omnes creaturas. Non autem sic est intelligendum quod deus pater sit fortis et sapiens virtute: aut sapientia genita. quod ut Aug. probat. 6. de trinitate: sequeret quod pater haberet esse a filio: quod hoc est deo esse quod forte et sapienter esse.

Deinde cum dicit. (Quia quod stultum est dei.) Assignat rationem eius quod dixerat dicens quod id quod est infirmum et stultum possit esse et vel sapientia dei: quod quod stultum est dei sapientius est hominibus. quasi dicat. Facit aliquid diuinum vel esse stultum: non quod deficiat a sapientia. sed quod supercedit sapientiam humanam. Voies. n. quod ad seauerunt stultum reputare quod eorum sensus excedit. Ecc. 3. Plura super sensum hominis ostensa sunt tibi. Et quod infirmum est dei: forte est hominibus: quod. s. non de aliquid infirmum in deo per defectum virtutis: sed per excessum humane virtutis: sicut est de inuisibilis in quantum excedit sensum humanum. Sap. 12. Virtute ostendis tu quod non crederis esse in virtute consuetudinis: quibus si possit referri ad incarnationis mysterium: quod id quod reputat stultum et infirmum in deo ex parte nature assumpte transcendit omnem sapientiam et virtutem. Exo. 15. Quis similis tui in fortibus domine.

Lectio. III.

Videte enim vocacionem vestram fratres. quia non multi sapientes s. carnem. non multi potentes. non multi nobiles. sed que stulta sunt mundi elegit deus ut confundat fortia et ignobilia mundi et contemptibilia elegit deus. et ea que non sunt. ut ea que sunt destrueret. ut gloriaretur omnis caro in conspectu eius. Ex ipso autem vos estis in christo iesu. qui factus est nobis sapientia et iusticia et sanctificatio et redemptio ut quemadmodum scriptum est. qui gloriatur in domino gloriatur.

CSupra ostēdit apostolus q̄ modus docēdi q̄ est in sapiētia verbi nō cōuenit doctrine xp̄iane rōne materie que est ipsa crux christi. hic ostēdit q̄ predictus docēdi modus nō conuenit doctrine xp̄iane rōne doctoꝝ: s̄m illud. Prover. 26. In derisum est in ore stulti parabola. Et Ecc. 21. Ex ore fatui reprobabit parabola. Quia igit̄ primi doctores fidei nō fuerūt sapiētes sapiētia carnali nō erat eis conueniens vt in sapiētia verbi docerēt. Circa hoc ergo duo facit. P̄mo ostēdit quō p̄mi doctores fidei in rebus humanis defectum patiebant. Secūdo ostēdit quō talis defectus est in eis per xp̄m suppletus ibi. (Ex ipso autēz vos estis.) Circa primū tria facit. p̄mo excludit a fidei p̄mis doctoꝝ excellentiam secularē. Secūdo astruit eoz abiectionem quātū ad seculum ibi. (Sed que stulta sunt mundi.) Tertio rōnem assignat ibi. (Ut nō gloriē.) Dicit ergo primo. dictū est q̄ stultum dei sapiētius est hoibus: et hoc cōsiderare potestis in ipsa vestra cōuersione. Videte enī. i. cōsiderate vocationē vestram: quō. s̄. vocati estis. nō. n. p̄ vos ipsos accessistis: sed ab eo vocati. Ro. 8. Quos predestinauit hos et vocauit. i. pe. z. De tenebris vos vocauit in admirabile lumē suum. Inducit autē eos vt cōsiderent modū sue vocationis q̄ntum ad eos p̄ quos vocati sunt. sicut Esa. 51. dicitur. Attendite ad abraam patrem vestrū et ad saraz que genuit vos: a gbus vocationis ministris p̄mo excludit sapiētiam cū dicit. Quia nō multi eoz p̄ quos vocati estis sapiētes s̄m carnem. i. in carnali sapiētia et terrena. Jac. 3. Nō est ista sapiētia desursus descēdens: sed terrena aīalis dyabolica. Baruch. 3. Sily agar exquisierūt sapiētiaz que de terra est. Dicit nō: q̄ aliqui pauci erant etiā in sapientia mūdāna istructi sicut ipse et barnabas: velut moyses in veteri testamento. de quo d̄ Act. 7. q̄ eruditus erat moyses in oī sapientia egyptioꝝ. Secūdo excludit secularē potētiam cum dicit. (Nō multi potētes.) s̄m seculū. Unde et Jo. 7. dicit Nungd aliqs ex p̄ncipib⁹ credidit i euz. Et baruch. 3. dicitur. Ubi sunt p̄ncipes gentiū exterminati sunt et ad iferos descēderunt. Tertio excludit excellentiam generis cū dicit. (Nō multi nobiles: et alig iter eos nobiles fuerūt sicut ipse paulus q̄ in ciuilitate romana se natus dicit. Act. 22. et Ro. vlt. de quibusdam dicit. Qui sunt nobiles in apostolis.

CDeide cum dicit. (Sed q̄ stulta sunt rē.) ponit ecōuerso eoz abiectionē quantū ad mūdū: et p̄mo defectū contrarium sapiētie cum dicit. Que stulta sunt mūdū. i. eos q̄ s̄m mundum stulti videbant elegit deus ad predicationis officium. s̄. piscatores illiteratos. s̄m illud Act. 4. Cōperto q̄ homines essent sine litteris et ideote admirabant. Esa. 33. Ubi est litteratus: vbi verba legis p̄derās. Et hoc vt confundat sapiētes. i. eos q̄ de sapiētia mūdū cōfidunt: vuz ipi nō cognouerūt que sunt simplicib⁹ reuelata. Mat. 11. Abscondisti hec a sapientib⁹ et prudentib⁹ et reuelasti ea paruulis. Esa. 19. Ubi sunt nūc sapiētes tui annūciēt tibi. Secūdo ponit defectum cōtrariū potētie dicēs. (Et ifirma mūdū.) i. homines ipotentes s̄m mūdum: puta rusticos et plebeios. elegit deus ad predicationis officium. In cuius figura dicit. 3. Re. 20. Ego tradens eos in manu tua per pedis sequos p̄ncipum puinciaz. Et puer. 9. dicitur q̄ sapiētia misit ancillas vt vocarent ad arcē. In vtrisq̄ autē p̄mouis predicatorū ifirmitas designat. Et hoc ideo vt cōfundat fortia. i. potētes huius mūdū. Esa. 2. Incuruabit̄ ois sublimitas hominum et humiliabit̄ altitudo viroꝝ. Tertio ponit defectum cōtrariū nobilitati in quo possunt tria cōsiderari. p̄mo q̄dem claritas generis: quā ipsum nomē nobilitatis designat. Et cōtra hoc dicit. Et ignobilia mūdū. i. qui s̄m mūdum sunt ignobiles. ifra. 4. Vos nobiles: nos autē ignobiles. C. z. circa nobilitatē cōsiderant̄ honoz et reue-

rentia que talib⁹ exhibent. et cōtra hoc dicit. (Et cōtēptibilia.) i. homines cōtēptibiles in hoc mundo elegit deus ad predicationis officium. s̄z illud. ps. Facti sumus opprobriū vicinis nostris: et his q̄ in circuitu nostro sunt. Tertio in nobilitate cōsiderat̄ magna opinio quā homines de eis habēt. Et cōtra hoc dicit. Et ea que nō sunt. i. q̄ nō videtur esse in seculo: elegit deus ad predicationis officium Job. 30. Quorū virtus manuum erat mihi p̄ nihilo et vita ipsa putabant̄ idigni. Et hoc iō vt destrueret ea que sunt. i. eos q̄ in hoc mūdū aliqd esse vident. Esa. 23. Dominus exercituum cogitauit hoc vt detraheret superbiā ois glorie et ad ignominia deduceret vnīuersos iclitos terre.

CDeinde assignat cām dictoꝝ dicēs. (Iō nō elegit in seculo excellētes sed abiectos.) Ut non gloriē ois caro rē. i. vt nullus p̄ quacūq̄ carnis excellētia gloriētur per comparisonem ad dominum. Jere. 9. Non gloriētur sapiens in sapiētia sua et nō gloriētur fortis in fortitudine sua: et nō gloriētur diues i diuitijs suis. Ex hoc enīz q̄ deus mūdūz sue fidei subiecit nō per sublimes in mūdū siue in seculo: s̄z p̄ abiectos: nō pōt gloriari hō q̄ p̄ aliquā carnalē excellētiā saluatus sit mūdus. Uideret autē nō esse a deo excellētia mūdāna: si deus nō vteret̄ ad suū obsequiū. Et iō in p̄cipio q̄dem paucos: postremo vero plures seculariter excellentes deus elegit ad p̄dicationis officium. Uñ in glo. d̄ q̄ nisi fideliter p̄cederet piscator nō humiliter sequeretur orator et etiā ad gloriā dei p̄inet dūz p̄ abiectos sublimes in seculo ad se trahit.

CDeide cū dicit. (Ex ipso autē vos estis) ne p̄dicatores fidei tanq̄ nō excellētes: sed abiecti in seculo cōtēnerentur: ostēdit quō deus p̄dictū defectū in eis supplet. Et circa hoc tria facit. p̄mo ostēdit cui sit attribuēda salus mundi q̄ p̄dicatoꝝ ministerio facta ē dicēs. Dicitū ē q̄ vocati estis non p̄ excellētes s̄z p̄ abiectos in seculo. ex quo p̄z q̄ vestra cōuersio nō ē hōi attribuēda sed deo. De B̄ ē q̄ dicit. Ex ipso autē. i. ex virtute dei. Vocati estis in xp̄o iesu. i. ei iuncti et incorporati p̄ grām. Ephe. 2. Ipsius. n. factura sumus creati in xp̄o iesu in opib⁹ bonis.

CDeide ostēdit quō deus p̄dictos defectū i p̄dicatoꝝ suis supplet p̄ xp̄m: et p̄mo q̄ntū ad defectū sapie cū dicit. Qui. s̄. xp̄s fact⁹ ē nobis p̄dicatib⁹ fidez et p̄ nos oib⁹ fidelib⁹ sapia q̄ ei iherēdo q̄ ē dei sapia: et p̄cipādo ipm p̄ grāz sapiētes facti sum⁹ et B̄ a deo q̄ nobis xp̄m dedit et nos ad ip̄s traxit s̄m illud Jo. 6. Nemo pōt venire ad me nisi pater q̄ me misit traxerit eum. Deutero. 4. Dec ē vestra sapiētia et intellectus corā populis. Secūdo q̄ntū ad defectū potētie dicit. Et iusticia q̄ pp̄ sui fortitudinē thoraci p̄parat. Sap. 5. Induet p̄ thorace iusticia. Dicit autē xp̄s nobis fact⁹ iusticia in q̄ntus p̄ ei⁹ fidē iustificamur s̄z illud. Ro. 3. Iusticia autē dei p̄ fidē xp̄i iesu. Tertio quātū ad defectū nobilitatis subdit et sanctificatio et redēptio. Sanctificamur. n. p̄ xp̄m in q̄ntū p̄ eū deo cōiungimur in quo cōsistit vera nobilitas s̄z illud p̄mi Re. 2. Quicūq̄ honorificauerit me glorificabo eū: q̄ autē p̄temnūt me erūt ignobiles. Unde d̄ Heb. vltimo. Iesus vt sanctificaret p̄ suū sanguinē populū eū p̄ortam passus ē. Factus ē autē nobis redēptio iquātū p̄ ip̄s redempti sumus de seruitute peccati i quo vera ignobilitas cōsistit. Unde i. ps. d̄. Redemisti me deus vitatis. Tertio assignat dictoꝝ cām cū dicit. (Ut quēadmodū scriptū ē) Die. 9. Qui autē gloriā i duo gloriē. vbi nostra littera habet. In hoc gloriētur qui gloriā scire et nosse me. Dicit enīz. salus hoīs nō puenit ex aliqua excellētia humana: s̄z ex sola virtute diuina nō debet homini gloria sed deo. s̄z illud. ps. Nō nobis domie nō nobis: sed nomini tuo da gloriam Eccl. vltimo. Danti mihi sapiētiā dabo gloriāz.

CAP.

II.

Lectio.

I.

b 3

Ad corinthios I.

Ego cum venisset ad vos fratres veni non in sublimitate sermonis aut sapientie annuncians vobis testimonium christi. Non enim iudicavi me scire aliquid inter vos nisi iesu christum: et hunc crucifixum. Et ego in infirmitate et timore et tremore multo fui apud vos: et sermo meus et predicatio mea non in persuasibilibus humane sapientie verbis: sed in ostensione spiritus et virtutis: ut fides vestra non sit in sapientia hominum: sed in virtute dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos. Sapientiam vero non huius seculi: neque principum huius seculi: qui destruantur: sed loquimur dei sapientiam in mysterio: que abscondita est: quam predestinavit deus ante secula in gloriam nostram.

Postquam apostolus ostendit quod sit conveniens modus doctrine christiane: hic ostendit se illum modum observasse: et circa tria facit. primum ostendit se non fuisse visum apud eos aliquid excellentiam seculari. ostendit apud quos excellentiam spiritualem viderat ibi. (Sapientiam autem loquimur inter perfectos etc.) Tertio rationem assignat ibi. (Que etiam loquimur etc.) Circa primum tria facit. Primo dicit quod non ostendit apud eos excellentiam secularis sapientie. Secundo quod non pretendit excellentiam potentie secularis ibi. (Et ego in infirmitate.) Tertio non pretendit excellentiam eloquentie ibi. (Et sermo meus.) Circa primum duo facit. Primo proponit quod intendit. Secundo rationem assignat ibi. (Non enim iudicavi.) Dicit ergo primo. quod dictum est quod christus misit me evangelizare non in sapientia verbi: et quod non sunt multi sapientes. Et ego fratres quibus sapientiam secularem habebam secundum illud 2. Cor. ii. Et si imperitus sermo: sed non scia. Cum venissem ad vos convertendos ad christum: ut habet act. 18. Veni enuncians vobis testimonium christi: sed illud act. 4. Virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis domini nostri iesu christi: et hoc non in sublimitate sermonis aut sapientie. Attenditur autem sublimitas sapientie in consideratione aliquorum sublimitium et eleutorum supra rationem et sensum hominum. Ecc. 4. Ego in altissimis habitavi. Sublimitas autem sermonis potest referri vel ad verba significata sapientieceptiones: secundum illud Ecc. vlt. Verba sapientum quasi stimuli: et quasi clavi in altum defixi. Vel ad modum rationandi per aliquas subtiles vias. Nam in greco habet logos quod est verbum: et rationes significat: ut Hiero. dicit. Hoc autem dicit apostolus: quod fidem christi per hanc sublimitates sermonis aut sapientie confirmare volebat. primum Re. 2. Nolite multiplicare sublimitia.

Deinde huius rationem assignat dicens. (Non enim iudicavi me scire aliquid nisi christum iesum.) non enim ad hoc operatur ut sapientiam ostendat: sed ut demonstraret virtutem. secundum illud scbe 2. Cor. 4. Non enim predicamus nosmetipsos sed iesum christum. Et ideo solum utebatur his que ad demonstrandam virtutem christi pertinebant: existimans se ac si nihil sciret quam iesum christum. Die. 9. In hoc glorie et glorietur scire et nosse me. In christo autem iesu: ut dicit 2. Cor. 2. sunt omnes thesauri sapientie et scientie dei absconditi. Et quantum ad plenitudinem deitatis: et quantum ad plenitudinem sapientie et gratie: et etiam quantum ad profundas incarnationis rationes: quam tamen apostolus eis non annunciat: sed solum ea que erant manifestiora et inferiora in christo iesu. Et ideo subdit. Et hunc crucifixum quasi dicat. sic vobis me exhibui ac si nihil aliud sciret quam crucem christi. Unde Gal. vlt. dicit. Mihi absit gloriari nisi in cruce domini nostri iesu christi. Quia igitur per sapientiam verbi euacua-

tur crux christi ut dictum est: ideo ipse apostolus non venerat in sublimitate sermonis aut sapientie.

Deinde cum dicit. (Et ego in infirmitate etc.) Ostendit quod non prederit apud eos potentiam: sed potius contrarium et foris et intus. Unde quantum ad id quod foris est dicit. (Et ego fui apud vos in infirmitate.) i. tribulationes apud vos patiens Gal. 4. Scitis quod per infirmitatem carnis evangelicavi vobis iam pridem. ps. Multiplicate sunt infirmitates mee. Quantum vero ad id quod intus est dicit. Et timore. s. de malis iminentibus. Et tremore: in quantum. s. timor interior redudat ad corpus. 2. Cor. 7. Foris pugne: intus timores.

Deinde cum dicit. (Et sermo meus.) Ostendit quod non pretulerit apud eos excellentiam eloquentie. Et circa hoc tria facit. Primo excludit idebitum modum predicandi dicens. Et sermo meus: quo. s. privatum et singulariter aliquos instruebam. Eph. 4. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus est ad edificationem fidei. (Et predicatio mea) qua. s. publice docebam. (Non fuit in verbis persuasibilibus humane sapientie.) id est per rhetoricas que componit ad persuadendum: ut. s. supra dixi quod non fuit intentio quod sua predicatio niteretur per rationibus: ita nunc dicit non fuisse sue intentionis niti rhetoricas persuasionibus. Esa. 33. Populum imprudentem non videbis populum alti sermonis ita ut non possit intelligere disertitudinem lingue eius in quo nulla est sapientia.

Secundo ostendit debitum modum quo usus fuit in predicando dicens. Sermo meus fuit in ostensione spiritus et virtutis. quod quidem potest intelligi dupliciter. Uno modo quantum ad hoc quod credentibus predicanti eius dabatur spiritus sanctus. secundum illud act. 10. Adhuc loquente petro verba hec cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum. Sic etiam suam predicationem confirmabat faciendo virtutes: id est miracula secundum illud. Mar. vlt. Sermone confirmate sequentibus signis. Unde gal. 3. Qui tribuit vobis spiritum et operatur in vobis. Alio modo potest intelligi quantum ad hoc quod ipse per spiritum sequebatur quod sublimitas et affluentia doctrine ostendit. 2. reg. 23. Spiritus domini locutus est per me. Et. 2. cor. 4. Habentes eundem spiritum fidei credimus propter quod et loquimur. Non firmat et suam predicationem ostendendo in sua conversatione multa opera virtuosa. i. thes. 2. Vos. n. testes estis et deus qui sancte et iuste sine querela vobis que credidistis affirmavit. Tertio assignat rationes dictorum dicens. (Ut fides vestra non sit in sapientia hominum.) i. non inita sapientie humane que plerumque decipit homines secundum illud. Esa. 47. Sapientia tua et scientia tua hec decipit te. Sed in virtute dei. ut. s. virtuti diuine fides innitatur et sic non possit deficere. Ro. 1. Non erubescit evangelium. Virtus enim dei est in salutem omni credenti.

Deinde cum dicit. (Sapientiam loquimur etc.) Ostendit apud quos excellentiam spiritualis sapientie viderat. Et primo proponit quod intendit. Secundo manifestat propositum ibi. (Sapientiam vero.) Dicit ergo apud vos solum christum crucifixum predicavi. Sapientiam autem: id est profundam doctrinam loquimur inter perfectos. Dicitur autem aliqui perfecti dupliciter. Uno modo secundum intellectum. Alio modo secundum voluntatem. hec enim inter potentias anime sunt proprie hominis: et ideo secundum eos operum hominis perfectionem considerari. Dicitur autem perfecti intellectu illi: quorum mens elevata est super omnia carnalia et sensibilia. que spiritualia et intelligibilia capere possunt: de quibus dicitur hebr. 5. Perfectorum est solidus cibus: eorumque per consuetudinem exercitatos habet sensus ad discretionem mali et boni. Perfecti autem secundum voluntatem sunt: quorum voluntas super omnia temporalia elevata soli deo inheret et ei preceptis. Unde Mat. 5. propositis dilectionis mandatis subdit. Estote perfecti sicut et pater vester celestis perfectus est. quod igitur doctrina fidei ad ordinatam ut fides per dilectionem operetur. ut habet gal. 5. Necesse est enim quod in doctrina fidei instruitur non solum sed intellectum bene disponi ad capiendum et credendum: sed etiam voluntatem et affectum bene disponi ad diligendum et operandum.

Deinde cū dicit. (Sapientiam vō rē.) Exponit q̄lis sit sapia de q̄ mētionē fecit. Et p̄mo ponit expositionē. Sc̄do rōnez expōnis affirmat ibi. (Quā nemo p̄cipū rē.) Circa p̄mūz duo facit. P̄mo exponit q̄lis sit ista sapientia p̄ cōparationē ad fideles. Sc̄do p̄ p̄ationē ad fideles ibi. (S̄z logmur dei sapiāz rē.) Dicit ḡ p̄mo dictū ē q̄ sapiāz logmur iter p̄fectos. Sapientiam vō dico nō hui⁹ seculi. i. de reb⁹ secularib⁹. vel q̄ est p̄ rōnez humanas. Neq̄ etiā p̄cipū hui⁹ seculi r̄ sic separat eam a sapientia mūdāna r̄ quātum ad modum r̄ materiaz inquiredi: r̄ quātum ad actores q̄ sunt principes hui⁹ seculi q̄ p̄t̄ itelligi de triplici genere p̄cipū f̄z triplicem sapiām humanā. (P̄mo p̄t̄ dici p̄ncipes hui⁹ seculi reges r̄ potētes seculares f̄m illud. ps. P̄ncipes p̄uenerūt in vñū aduersus dñm r̄ aduersus xp̄z eius. A q̄b⁹ p̄ncipib⁹ venit sapia humanāz legū p̄ quas res hui⁹ mūdi i vita humana dispensant. Sc̄do p̄t̄ dici p̄ncipes demones. Jo. i. 4. Venit p̄nceps hui⁹ mūdi r̄ i me nō h̄z q̄c̄z rē. Et ab his p̄ncipib⁹ venit sapia culture demonū. s. nigromātia r̄ magice artes r̄ h̄z. Tertio p̄t̄ itelligi p̄ncipes hui⁹ seculi p̄bi q̄ q̄si p̄ncipes se exhibuerūt hoib⁹ in docēdo de q̄bus d̄r Esa. i. 9. Stulti p̄ncipes thaneos sapientes p̄siliary p̄baronis. Et ab his p̄ncipib⁹ p̄cessit tota humana p̄bia. Noz autē p̄ncipuz hoies destruiunt p̄ mortē r̄ p̄ amissionē p̄tatis r̄ auctoritatis demōes vō nō p̄ mortē: s̄z p̄ amissionē p̄tatis r̄ auctoritatis f̄m illud Jo. i. 2. Nūc p̄nceps hui⁹ mūdi eyciet foras de hoib⁹ aut̄ d̄r bar. 3. Ubi sunt p̄ncipes gentiū. Et postea subdit. Exterminati sunt r̄ ad inferos descēderūt. sicut ipsi non sunt stabiles ita r̄ eorum sapiētia nō potest esse firma. r̄ ideo nō ei innitendum est.

Deinde cū dicit. (Sed logmur rē.) Exponit q̄lis sit sapia p̄ cōparationē ad fideles. Et p̄mo describit eā q̄tū ad mās vel auctoritatē cū dicit. s̄z logmur dei sapiāz. i. q̄ est deus r̄ a deo. quāuis. n. ois sapia a deo sit vt d̄r Ecc. i. tñ sp̄ali q̄daz mō hec sapia q̄ est de deo ē et a deo p̄ reuelationē f̄m illud sap. 9. Sensuz aut̄ tuū q̄s sciet nisi tu dederis sapiām r̄ miseris spiritū tuū de altissimis. (Sc̄do oñdit q̄litate ei⁹ d̄i. cēs. In ministerio q̄ abscondita ē) hec. n. sapia abscondita ē ab hoibus in q̄tū hominū itellectū excedit. f̄z illud Ecc. 3. Plurima supra sensū hois ostēsa sunt tibi. Uñ d̄r Job. 28. Abscondita est ab oculis oīuz viuetiūz. Et q̄z modus docendi r̄ doctrine d̄z esse p̄ueniēs ideo d̄r q̄ loq̄t eam in ministerio. i. in aliquo occulto vel verbo v̄l signo. ifra. i. 7. Sp̄s loq̄t mysteria. (Tertio oñdit fructū hui⁹ sapiētie dicēs. (Quā deus predestinauit). i. preparauit in gloriā nostrā. i. predicatoz fidei: q̄bus ex p̄dicatione tam alte sapiētie gloria magna debet r̄ apud deū r̄ apud homines. puer. 3. Gloriam sapiētes possidebūt. de quo dicit. In gloriā vestram. exponendum est oīum fidelīuz quoz gloria hec est vt i ple na luce cognoscant ea q̄ nūc in mysterio p̄dicant. f̄m illud Jo. i. 7. Nec est vita eterna vt cognoscāt te solū deū verū r̄ quē misisti iesum xp̄m. **Lectio.** II.

Sam nemo principum huius seculi cognouit. Si enī cognouissent: nūq̄ dominuz glorie crucifixissent. Sicut scriptum est q̄d oculus non vidit: nec auris audiuit. nec in cor hominis ascēdit que preparauit deus his qui diligunt illum. Nobis autē reuelauit deus per spiritum suum. Spiritus enī oīa scrutatur: etiam p̄funda dei. Quis enī scit hominuz que sunt hominis. nisi spiritus hominis qui in ipso ē. Ita r̄ que dei sunt nemo cognouit nisi spiritus dei. Nos autēz nō

spiritum huius mūdi accepim⁹: sed spiritū q̄ ex deo est: vt sciāmus q̄ a deo donata sunt nobis.

Posita expositio de sapiētia quā apostolus loquit̄ iter perfectos: hic rōnem assignat expositiois p̄dicte: r̄ p̄mo q̄tum ad hoc q̄ eam descriperat per cōparationem ad infideles. Sc̄do q̄tum ad hoc q̄ eā descriperat per cōparationem ad fideles. ibi. (Nobis autē reuelauit deus.) Circa p̄mūz duo facit. P̄mo p̄ponit q̄d itendit. Sc̄do p̄bat p̄positum ibi. (Si enim cognouissent.) Dicit ḡ p̄mo dictū est q̄ sapiētia quā logmur nō est p̄ncipuz huius seculi hec enīz sapientia est quam nemo principum huius seculi cognouit: q̄d verum est de q̄buscūq̄ p̄ncipibus itelligat. seculares enīz p̄ncipes hāc sapiētiaz nō cognouerūt. q̄z excedit rōnem humani regimīs. Job. i. 2. Qui imutat cor p̄ncipum populi terre r̄ decipit eos vt frustra incedāt p̄ inuū. P̄bi etiam eā nō cognouerūt. q̄z excedit rōnez humanā. Unde dicit̄ Bar. 3. Exquisitores prudētie r̄ sciētie viam sapiētie nescierūt. Demones etiā eaz nō cognoscūt. q̄z excedit oēm creatam sapiētia. Unde dicit̄. Job. 28. Volucres celi quoz q̄ latent. Perditio r̄ mors dixerunt. Auribus nostris audiimus famā eius.

Deinde cū dicit. (Si. n. cognouissent rē.) Probat q̄d dixerat: r̄ p̄mo q̄dem p̄bat p̄ signum q̄ nō cognouerūt p̄ncipes dei sapiētiam sc̄dm q̄ est in se abscondita. Sc̄do p̄bat p̄ auctoritatem q̄ nō cognouerūt eam f̄m q̄ preparata est in gloriā nostrā ibi. (Sicut scriptum est.) Dicit ergo p̄mo. recte dico q̄ p̄ncipes hui⁹ seculi dei sapiētia nō cognouerunt. si enīz cognouissent dei sapiām: cognouissent vtiq̄ xp̄m esse deum q̄ in hac sapiētia cōtinet̄ quo cognito nūq̄ crucifixissent deum glorie. i. ipm xp̄m dominū datem gloriā. suis f̄m illud. ps. Dñs virtutum ipse est rex glorie. Et Deb. i. 2. Qui multos filios in gloriā adduxerat. Lū enim creature rōnali sit nālīter appetibilis glia nō p̄t̄ i volūtatē humanā cadere q̄ actorē glorie iterimat. Q̄ autē p̄ncipes crucifixerint ihm xp̄m certum est si itelligat̄ de p̄ncipibus q̄ potestātē habēt iter hoies. Dicit̄ enim in. ps. Astiterunt reges terre r̄ p̄ncipes p̄uenerūt in vñum aduersus dñm r̄ aduersus xp̄m eius. q̄d Act. 4. exponit̄ de herode r̄ pilato r̄ p̄ncipibus iudeoz q̄ p̄senserūt in mortem xp̄i. S̄z etiam demones operati sunt in mortem xp̄i p̄suadēdo f̄m illud Jo. i. 3. Lū dyabolus iaz misisset vt euz traderet rē. S̄z r̄ pharisei r̄ scribe in lege periti q̄ studiū sapiētie dabāt operati sunt ad mortē xp̄i istigādo r̄ approbādo. Sed circa h̄ duplex oritur dubitatio quaz p̄ma est de hoc q̄ dicit̄ deū glorie crucifixū. Nō. n. diuinitas xp̄i aliqd potuit f̄m quaz d̄r xp̄s dñs glorie. Sed dicēdus q̄ xp̄s est vna p̄sona r̄ ypo stasis in vtraq̄ nā cōsistēs. diuina. s. r̄ humana. Uñ potest vtriusq̄ nāe noīe designari: r̄ q̄cūq̄ noīe significet: p̄t̄ p̄dicari d̄ eo id q̄d ē vtriusq̄ nāe. i. nec sup̄pōit nisi vna yposta sis. Et p̄ hūc modū possum⁹ dicere q̄ hō creauit stellas r̄ q̄ dominus glorie ē crucifix⁹: r̄ tamen nō creauit stellas f̄z q̄ homo. sed f̄m q̄ deus. nec ē crucifix⁹ f̄m q̄ est de⁹: s̄z in q̄tum hō. Uñ ex hoc verbo destruit̄ error Nestoz q̄ dixerat vñā nām esse in xp̄o dei r̄ hois: q̄z f̄m hoc nullo mō posset v̄ficari q̄ dñs glie sit crucifix⁹. (Sc̄da dubitatio ē de hoc q̄ v̄l supponere q̄ p̄ncipes iudeoz vel demones nō cognouerūt xp̄m eē deū. Et q̄dē q̄tū ad p̄ncipes iudeoz r̄ v̄l astrui p̄ h̄ q̄ dicit̄ Petrus Act. 3. Scio q̄z p̄ ignorātiā h̄ feceritis sicut r̄ p̄ncipes v̄l. videt̄ autē eē strarium q̄d d̄r Mat. 21. Agricole vidētes filiū dixerūt itra se: hic ē heres venite occidam⁹ eū. q̄d exponēs crisosto⁹ dicit. Manifeste dñs p̄bat his v̄bis iudeoz p̄ncipes nō p̄ignorātiāz sed p̄ inuidiam dei filium crucifixisse. Soluitur in glōsa: q̄ sciebāt p̄ncipes iudeoz eū esse q̄ p̄missus erat in lege. non tñ mysteriū eius q̄ filius dei erat. neq̄ sciebāt sacramētus

Ad corinthios I.

icarnatiōis ⁊ redēptiōis. ¶ Sed p̄tra hoc eē v̄r q̄d crisos. di-
cit. Q̄d cognouerūt eum esse filium dei. Dicendum est ergo
q̄ p̄ncipes iudeorū p̄ certo sciebāt eum esse christum pro-
missus in lege. q̄d populus ignorabat. ip̄m aut̄ eē verū filiū
dei nō p̄ certo sciebāt: sed aliquāter cōiecturabāt. s̄z hec
coniecturalis cognitio obscurabatur in eis ⁊ ex inuidia ⁊
ex cupiditate p̄prie gl̄ie: quā p̄ excellentiā xp̄i minui vide-
bāt. ¶ Sicut etiā v̄r esse de demonib⁹ dubitatio. Dicitur. n.
Mar. i. ⁊ Luc. 4. Q̄d demoniū clamauit dicēs. Scio q̄ sis
sanctus dei. Et ne hoc p̄sumptiōi demonum ascribat: q̄ se
iactabāt scire q̄ nesciebāt: eorū noticiā: quā habebāt d̄ xp̄o
p̄ ipsos euāgelistas asserit. In math. q̄dem sic scribit. Nō
sinebat ea loq̄. s̄. demonia: quoniā sciebāt eū xp̄m eē. Et lu-
cas dicit. Incepās nō sinebat ea loq̄: q̄ sciebant eum esse
xp̄m. Et ad hoc respōdet in libro de questiōibus noui ⁊ ve-
teris testamēti: q̄ demonia sciebāt ip̄m esse q̄ p̄ legem fuit
repromissus: q̄ oīa signa videbant in eo q̄ dixerūt. p̄phete
mysteriū aut̄ diuinitatis eius ignorabāt. ¶ Sed p̄tra hoc
videt̄ esse q̄d athanasius dicit: q̄ demonia dicebāt xp̄s eē
sanctū dei quasi singulariter sanctū. ip̄s. n. nāliter ē sanct⁹
cuius p̄cipatiōe oēs alij sancti vocant̄. ¶ Dicēdum ē aut̄
q̄ sicut crisos. dicit: nō habebāt aduētus dei firmā ⁊ certaz
noticiā: sed quāsdā cōiecturas. Unde aug. dicit in. 9. de ci-
uitate dei. q̄ innotuit oīdōib⁹ nō p̄ id q̄ ē vita eterna: s̄z p̄ q̄-
dam tēporalia sua v̄tute effecta.

¶ Deide cū dicit. (Sed sicut scriptū est) p̄bat p̄ aucto-
ritatez q̄ p̄ncipes huius seculi dei sapiētia nō cognouerūt
q̄tum ad h̄ q̄ p̄destinata ē in gl̄iaz fidelium dicēs. (Sed sic
scriptum ē.) Esa. 64. Ubi littera n̄ra h̄z. Oculis non vidit
deus absq̄ te q̄ p̄pasi h̄z q̄ diligūt te. Q̄ndit̄ aut̄ illa glo-
ria visionis aperte ab hoīb⁹ ignorari dupliciter. p̄rio q̄d
q̄ nō subiacet humanis sensib⁹ a q̄bus oīs humana cogni-
tio inuituz sumit. Et ponit duos sensus. p̄rio visionis q̄ de-
seruit inuentioni cū dicit q̄ oculus nō vidit. Job. 28. Semi-
tam eius ignorauit auris. nec truitus est eā oculus vulturis
Et h̄ iō q̄ nō ē aliqd coloratū ⁊ visibile. ¶ Sc̄do p̄ōit sen-
sus auditus q̄ deseruit discipline dicēs. nec auris audiuit. s̄.
ipsaz gl̄iam. q̄ nō ē son⁹ aut vox sensibilis. Jo. 5. Neq̄ sp̄s
ei⁹ vidistis neq̄ vocē eius audistis.

¶ Deide excludit noticiā eius intellectuāle cū dicit. (Neq̄
in cor hominis ascēdit.) Q̄d q̄dem p̄t̄ intelligi. vno modo vt
ascēdere in cor hoīs dicat̄ q̄d quocūq̄ mō cognoscit̄ ab
hoīe. s̄m illud Jere. 51. Ierusalē ascēdat sup cor vestrū. ⁊ sic
opz q̄ cor hoīs accipiat̄ p̄ corde hoīs carnalis. s̄m illud q̄d
dicit̄ isra. 3. Luz sint iter vos celus ⁊ p̄t̄io nō ne carnales
estis: ⁊ s̄m hoīem ambulatis: Est ergo sensus q̄ illa gloria
nō solū sensu nō p̄cipit̄: sed nec corde hoīs carnalis s̄z illud
Jo. 14. Quē mundus nō p̄t̄ accipere: q̄ nō videt eum nec
scit eum. Alio modo potest exponi s̄z q̄d p̄prie dicit̄ in cor
hoīs ascendere id q̄d ab inferiori puenit ad hoīs intellectu pu-
ta a sensibilibus de q̄bus p̄s fecerat mētionem. Res enī
sunt in intellectu s̄m modum eius. res igit̄ inferiores sunt in
intellectu altiori mō q̄ in seipsis. Et ideo q̄n ab intellectu ca-
piunt̄ quodāmodo i cor ascēdūt. Unde d̄ Esa. 5. Nō erūt
in memoria priora nec ascēdūt sup cor. Illa vero q̄ sunt in
intellectu superiora: altiori modo sunt in seipsis q̄ in intellectu
Et iō q̄n ab intellectu capiunt̄: quodāmodo descēdūt. Jac. 1.
De donum p̄fectum desursum est descēdens a patre lumi-
num. q̄ igit̄ illius gl̄ie noticiā nō accipit̄ a sensibilib⁹ sed
ex reuelatiōe diuina: ideo signāter dicit. Nec in cor hominis
ascēdit: sed descēdit. id. s̄. q̄d preparauit deus: id est p̄destina-
uit diligētibus se. q̄ essentialē premiū eternē gl̄ie chari-
tati debetur s̄m illud. Jo. 14. Si quis diligit me diligetur
a patre meo. ⁊ ego diligam eum ⁊ manifestabo ei meipsum.
In quo perfectio eternē gl̄ie p̄sistit. Et Job. 36. Annūciat

de ea id est de luce gl̄ie amico suo q̄ possessio eius sit. Le-
tere autem virtutes accipiunt efficaciam merēdi vitā eter-
nam iquātum i formatur charitate.

¶ Deide cū dicit. (Nobis aut̄ rē.) p̄bat p̄dictā expōnez
de sapia diuina p̄ p̄pationez ad fideles. Et p̄mo p̄ponit q̄d
itēdit. Sc̄do p̄bat p̄positū ibi. (Sp̄s. n.) Dicit̄ ḡ p̄rio. di-
ctū ē q̄ sapiāz dei nemo p̄ncipiū hui⁹ seculi cognouit. nobis
aut̄ de reuelauit p̄ sp̄s suū: quē. s̄. nob misit. s̄m illd̄ Jo. 14.
Paracletus aut̄ sp̄s sanctus quē mittet p̄r i noīe meo ille
docebit vos oīa. Job. 31. Inspiratio oīpotētis dat̄ intelligen-
tiā. Quia. n. sp̄s sanct⁹ ē sp̄s vitatis v̄tute a filio p̄cedēs
q̄ ē veritas patris. his q̄b⁹ mittit̄ ispirat̄ veritatē sicut ⁊ fi-
lius a patre missus notificat̄ patrē s̄z illud Mat. 11. Nemo
nouit patrē nisi filius: ⁊ cui voluerit filius reuelare.

¶ Deide cū dicit. (Sp̄s. n.) p̄bat q̄d dixerat. s̄. q̄ p̄ sp̄s san-
ctum sit sapia fidelib⁹ reuelata. Et p̄mo oīdit q̄ sp̄s sanct⁹
ad hoc sit efficac. Sc̄do p̄bat q̄ h̄ in discipulis xp̄i fecerat
ibi. (Nos aut̄.) Circa p̄mū duo facit. p̄rio p̄ponit q̄d itē-
dit. Sc̄do manifestat̄ p̄positū ibi. (Quis. n. scit hoīuz. rē.)
Dicit ergo p̄mo. dictū ē q̄ p̄ sp̄m sanctuz reuelauit nobis
deus suā sapiāz. ⁊ h̄ fieri potuit. Sp̄s. n. sanctus oīa scruta-
tur: q̄d nō ē sic itelligēdū q̄si iquirēdo quō fiāt. s̄z q̄ p̄fecte
⁊ etiā itima q̄rūlibet reruz nouit: sicut h̄o q̄d aliq̄n diligen-
ter scrutatur. Vñ dicit̄ Sap. 7. Q̄ sp̄s itelligētie sanct⁹ ē
oīa p̄spiciēs: ⁊ qui capiat̄ oēs sp̄s itelligibiles mundos
subtiles ⁊ nō solum res creatas: sed etiā p̄funda dei perfe-
cte cognoscit. Dicitur aut̄ p̄funda ea que in ipso latēt: ⁊ nō
ea que de ipso per creaturas cognoscūtur: que q̄si superfi-
cieten⁹ vidētur eē. s̄z illud Sap. 13. A magnitudine speciei ⁊
creature cognoscibilis poterat creator eorū videri.

¶ Deide cū dicit. (Quis. n. scit hoīum) p̄bat q̄d dixerat
de sp̄i dei per similitudinē humani sp̄s dicēs (Quis enīz
scit hoīuz ea que sunt hoīs) i. ea que latēt in corde (nisi spi-
ritus hoīs qui i eo ē) id est itellectus. Et iō que iteri⁹ latēt
videri nō possunt. Signanter aut̄ dicit (Quis hominū) ne
ab hoīz cognitiōe etiā deus videat̄ excludi. dicit̄ enī Jere.
17. P̄t̄iū est cor hoīs: ⁊ quis cognoscer̄ illud: Ego deus p̄-
bās corda ⁊ scrutās renes: q̄. s̄. secretorū cordis solus deus
est cognitor. Manifesta aut̄ est rō quare h̄o ea q̄ i corde al-
terius latēt scire nō p̄t̄: q̄ cognitio hoīs a sensu accipitur.
⁊ ideo ea que sunt in corde alterius hō cognoscere non po-
test: nisi quatenus per signa sensibilia manifestent̄. s̄m il-
lud p̄mo Reg. 16. H̄o videt̄ que foris parent: deus autem
intuetur cor. Sed nec angelus bonus nec malus ea que in
corde hominis latent scire p̄t̄ nisi iquātum p̄ aliquos effe-
ctus manifestent̄. cuius ratio accipi potest ex ipso v̄bo apo-
stoli: qui dicit ea ratione sp̄m hoīs cognoscere q̄ in corde
hominis latēt. q̄ in ipso hoīe est. angelus autem neq̄ bonus
neq̄ malus illabit̄ menti humane vt in ipso corde hominis
sit ⁊ intrinsecus operet̄. sed hoc solius dei p̄puz est. Unde
solus deus est cōsciūs secretorū cordis hominis s̄z illud Job.
16. Ecce. in celo testis meus ⁊ in excelsis consciūs me⁹. Ser-
cundo similitudinē adaptat ad spiritū dei dicēs. (Ita ⁊ q̄
dei sunt) id est que i ipso deo latēt: nemo cognoscit nisi spi-
ritus dei s̄m illud Job. 36. Ecce deus magnus vincens sci-
entiam nostram. Sed sicut ea que sunt in corde vnus ho-
minis alteri manifestantur p̄ sensibilia signa: ita ea q̄ sunt
dei possunt esse nota homini per sensibiles effectus. s̄m il-
lud sap. 13. A magnitudine speciei ⁊ creature rē. Sed sp̄s
sanctus qui est in ipso deo: v̄tute patri ⁊ filio p̄substātia-
lis secreta diuinitatis per seipsum videt̄. s̄z illud sap. 7. Est
enim in illa. s̄. dei sapiētia sp̄s itelligētie sanctus oēm ha-
bens virtutem oīa p̄spiciens.

¶ Deide cū dicit. (Nos aut̄ rē.) Oīdit quō cognitio sp̄s
sci p̄cipiat̄ dicēs: licz nullus hoīum p̄ se possit scire q̄ sunt

dei. Nos autē spū sancto. s. repleti nō accepimus spūm hui⁹
mūdi: sed spūm qui a deo est. Nomine autē spūs vis quedā
vitalis & cognitiua & motiua itelligitur. Spiritus ergo hu⁹
ius mūdi potest dici sapientia hui⁹ mundi & amor mūdi
quo impellitur homo ad agendū ea que mūdi sunt. hunc
autē spūm sancti apostoli nō receperūt mundum abycien-
tes & contēnentes: sed receperūt spūm sanctum quo corda
eoz illuminata sunt & inflāmata ad amorem dei. fm̄ illud
Joā. 14.° Paracletus autē spūs sanctus que mittet pater in
nomine meo &c. Et Nu. 14.° Seruus meus caleph qui ple-
nus est alio spū & secutus est me: introducat in terras hāc.
Spūs autē h⁹ mūdi errare facit fm̄ illud Esa. 19. Dirūpēt
spūs egypti i viscerib⁹ ei⁹ & psiliū ei⁹ pcipitabo. Ex dīno autē
spū h⁹ cōsecuti sumus vt sciam⁹: q̄ a dō data sūt nob⁹ vt scia-
mus de rebus dīnis q̄tuz vnicuiq; deus donauit: qz sicut
dicit Ephe. 4. Unicuiq; data est gratia fm̄ mensuraz do-
nationis christi. Vel potest itelligi spūm dei donatuz san-
ctis vt dona spiritualia cognoscāt: que nō habētes eundez
spūm ignorāt: fm̄ illud Apocal. 2.° Vincenti dabo māna ab-
sconditum qd̄ nemo scit nisi qui accipit. Ex hoc autē acci-
pi potest qz sicut nemo nouit patrem nisi filius & cui volue-
rit fili⁹ reuelare. vt dicit Mat. ii. Ita nemo nouit que sūt
dei patris & filij nisi spūs sanctus & qui ip̄s acceperūt. & hoc
ideo: qz sicut filius cōsubstantialis est patri ita spūs sanctus
patri & filio.

¶ Lectio.

III.

Que & loquimur nō in doctis huma-
ne sapientie verbis: s; in doctrina spi-
ritus. spiritualib⁹ spiritualia compa-
rantes. Animalis autem homo non
percipit ea que sunt spiritus dei. Stulticia enī
est illi: & non potest itelligere: qz spiritualiter
examinatur. Spiritualis autē iudicat omnia:
& ipse a nemine iudicatur: sic scriptū est. Quis
enim cognouit sensum domini: aut quis instru-
xit eum: Nos autē sensum xp̄i habemus.

¶ Dixerat supra apostolus. sapiam loquimur iter pfectos.
Postq; ergo māifestauit qualis sit hec sapia: qz mūdānis
hoib⁹ icognita: cognita autē sanctis. h̄ manifestat qua rōne
hāc sapiam sancti iter pfectos loquuntur. Et pmo ppo-
nit quod itendit. Secūdo assignat rationē ibi. (Aialis autē
homo &c.) Circa p̄mū pmo pponit reuelatoz manifesta-
tionē dicēs. Dicitur est qz spūm dei accepimus vt sciamus
que a deo donata sunt nobis. que. s. nobis per spūm reuela-
ta sunt loquimur. Sunt enī eis reuelata ad vtilitatē. Unde
& Act. 2. dicitur. Repleti sunt omnes spū sancto & ceperūt
loqui. ¶ Secūdo tāgit modū enarrādī excludēs modū
icōuenientē dicēs. (Nō in doctis humane verbis sapie.)
i. nō nitimur ad pbādāz nostram doctrināz per verba cō-
posita ex humana sapiētia: siue q̄tum ad ornātū verborū
siue q̄tum ad subtilitatē rōnuz. Esa. 33. populum alti ser-
monis nō videbis. Astruit enī modū cōuenientē. cuz di-
cit. (Sed in doctrina spūs.) i. put spūs sanctus nos loquē-
tes iterius docet & auditorz corda ad capiendū illustrat.
Joā. 16. Luz venerit ille spiritus veritatis docebit vos oēs
veritatē. ¶ Tertio determinat auditores dicēs. (Spiri-
tualibus spūalia cōparates.) q. d. recta comparatione spi-
ritualia documenta tradimus spiritualibus viris quibus
sunt cōuenientia. scēdo Thimo. 2. Nec cōmenda fidelibus
viris qui ydonei erūt & alios docere. Eosde; autē hic noiat
spūales quos supra pfectos: qz p spūm sc̄m hoies pficiunt
in virtute: fm̄ illud ps. Spūs oris eius ois v̄tus eoz.

¶ Deinde cum dicit. (Aialis &c.) Assignat rōnem dictozū,

& pmo ostendit quare spiritualia non sunt tradēda aialis
hominibus. Secūdo quare sunt tradēda spūalibus. ibi.
(Spūalis &c.) Circa p̄mū duo facit. P̄mo ponit rōnez.
Secūdo manifestat eaz ibi. (Stulticia enī &c.) Ratio er-
go talis est. Nulli sunt tradēda documēta que capere nō
potest: sed hoies aiales nō possunt capere spūalia documē-
ta. ergo nō sunt eis tradēda. hoc est ergo qz dicit. (Anima-
lis homo &c.) Et ideo recta rōne nō possunt tradi eis. Ubi
p̄mo cōsiderādū est quis homo dicatur aialis. Est ergo cō-
siderandū qz aia est forma corporis. Unde pprie aie itel-
liguntur ille vires que sunt actus corporaliūz organoz. s.
vires sensitivē. Dicunt ergo hoies aiales qui h̄ vires se-
quuntur: iter quas est vis apprehēsiua & appetitiua. & ideo
potest dici homo dupl̄ aialis. Uno modo q̄tum ad vim
apprehēsiuā & hic dicitur aialis sensu qui sicut dicitur in
Hlo. de deo iuxta corporūz fantasiaz vel legis litteraz vel
rōnem philosophicaz iudicat: que s; vires sensitivas acci-
piuntur. Alio modo dicitur quis aialis q̄tuz ad vim appe-
titiuā: qui. s. afficitur soluz ad ea que sunt fm̄ appetitū sen-
sitivum: & talis dicitur aialis vita qui sicut dicitur in Hlo.
sequitur dissolutaz lasciuiaz anime sue quas inter natura-
lis ordinis metas spiritus rector nō cōtinet. Unde dicitur
in canonica Jude. Hi sunt qui segregāt semetipos anima-
les spūm nō habētes. ¶ Secūdo autē videndū quare ta-
les nō possunt percipere ea que sunt spūs dei: qd̄ quidē ma-
nifestū est: & q̄tum ad aialem sensum & q̄tum ad aialem vi-
tam. Ea enī de quibus spūs sanctus illustrat mētem sunt
supra sensūz & rōnem humanā: fm̄ illud Ecclē. 3. Plura su-
pra sensum hois ostensa sunt tibi. & ideo ab eo capi nō pos-
sunt qui soli cognitioni sensitivē inicitur. Spūs etiaz san-
ctus accēdit affectuz ad diligēdum spūalia bona: sensibili-
bus bonis cōtemptis. & ideo ille qui ē aialis vite nō potest
capere h̄ spūalia bona: qz p̄hs dicit in. 4. ethicoz. qz qua-
lis vnusquisq; est talis finis videt ei. puer. 18. Non recipit
stult⁹ verba prudētie: nisi ei dixeris que versant in corde
ei⁹. Ecc. 22. Lū dormiētē loquitur qz narrat sapiāz stulto.

¶ Deinde cum dicit. (Stulticia enī &c.) Manifestat qd̄ di-
xerat per signūz. cum enī aliquis aliqua sapiēter dicta re-
probat quasi stulta: signūz est qz ea nō capiat. Quia igitur
aialis homo ea que sūt spūs dei reputat stulta. ex hoc ma-
nifestatur qz ea nō capit. Et hoc est qz dicit. Stulticia enī
est illi. s. aiali. Iudicat enī esse stulta que fm̄ spūm dei agū-
tur. Ecc. 10. In via stultus ambulās cū ipse sit ispiens oēs
stultos estimat. Quia autem homini aiali que fm̄ spūm sunt
vidētur stulta: nō pcedit ex rectitudine sensus: sicut sapiē-
tes aliqua iudicāt esse stulta que stultis vidētur sapia. pro-
pter defectūz itellectus: qz homo sensui deditus nō potest
itelligere ea que supra sensum sunt & homo carnalib⁹ affe-
tus nō itelligit esse bonū nisi qd̄ est delectabile fm̄ carnē.
Et hoc est qd̄ seq̄. Et nō pōt itelligere. ps. Nescierūt neq;
itellerūt in tenebris ambulāt. Quare autē nō possit itel-
ligere ostēdit subdēs. (Qz spūaliter examinatur.) i. spiri-
tualiūz examinatio fit spūaliter. nūq; enī inferior pōt exami-
nare ea q̄ sunt superioris: sic sensus nō pōt exami-
nare ea q̄ sunt itellect⁹. & sicut neq; sensus neq; rō humana
pōt iudicare ea q̄ sunt spūs dei. & ita relinquit qz h̄ solo spi-
ritu sc̄o examinant. fm̄ illud psalmiste. Eloquia dñi igne
examinata. probata. s. a spū sancto. Qz ḡ aialis homo caret
spiritu sancto non potest spiritualia examinare. & per cōse-
quens nec ea itelligere.

¶ Deinde cum dicit. (Spiritualis autē iudicat omnia &c.)
Assignat rōnem quare spūalibus spiritualia tradantur. et
p̄mo ponit rationē. Sc̄do manifestat eam ibi. (Quis enī
nouit.) Assignat autē talem rōnem. Illi tradēda sunt spi-
ritualia qui potest iudicare: fm̄ illud. Job. 12. Auris ver-

Ad corinthios I.

ba diiudicat: sed spiritualis est h̄s. ergo ei spiritualia sunt tradēda. et hoc est qd̄ dicit. Spiritualis enīz diiudicat oīa et ipse a nemine iudicatur. ¶ Ubi p̄mo vidēdum est quis homo dicatur spiritualis. Est autem notandus qd̄ spiritus nominare p̄sueuimus substātiās incorporeas: quia igitur aliqua pars anime est: que nō est alicuius organi corporei actus. s. pars intellectiua comprehendēs intellectum et volūtatem: huiusmodi pars anime spiritus hominis dicit̄: que tamē a spiritu dei et illuminatur s̄m intellectum: et inflāmur s̄m affectum et voluntatem. Dupliciter ergo dicitur homo spiritualis. Uno modo ex parte intellectus spiritu dei illustrāte. Et s̄m hoc in Glosa dicitur qd̄ homo spiritualis est qui spiritui dei subiectus certissime ac fideliter spiritualia cognoscit. Alio modo ex parte volūtatis spiritu dei inflāmate. et hoc modo dicitur in Glosa qd̄ spiritualis vita est qua spiritus dei habens rectorem animam regit. i. animales vires. Gal. vltimo. Vos q̄ spirituales estis instruite huiusmodi r̄c. ¶ Secūdo cōsiderādus est: quare spiritualis diiudicat omnia et ipse a nemine iudicatur. Ubi notandum est qd̄ in omnibus ille qui recte se h̄z rectus iudicium habet circa singula. Ille autē qui in se rectitudinis defectū patitur: deficit etiam in iudicando. vigilās enī recte iudicat et se vigilare et alium dormire: sed dormiēs nō habet rectum iudicium de se nec de vigilāte. Unde nō sunt res tales quales vidētur dormiētī: sed quales vidētur vigilāti. Et eadem ratio est de sano et ifirmo circa iudiciū sapientis: et de debili et forti circa iudiciū ponderis: et virtuoso et vicioso circa agibilia. Unde et philosophus dicit in q̄nto ethicoz. Qd̄ virtuosus est regula et mēsurā omniū humanorum. quia. s. in rebus humanis talia sunt singularia quā virtuosus iudicat ea esse. et h̄z hūc modū apostolus hic dicit qd̄ spiritualis iudicat omnia. quia. s. homo habens intellectum illustratus et affectum ordinatum per spiritum sanctum de singulis que pertinet ad salutē rectus iudiciū habet. Ille autē qui nō est spiritualis habet etiam intellectus obscuratus et affectum iordinatum circa spiritualia bona. et ideo ab hoīe nō spirituali spiritualis homo iudicari non potest sicut nec vigilās a dormiēte. Quātus ergo ad p̄mū hoz dicitur Sap. 3. Qd̄ iudicabūt iusti nationes. ¶ Quantum ad 2^m dicitur. infra. 4. Mibi pro minimo est vt a vobis iudicer aut ab humano die.

¶ Deinde cuius dicit. (Quis enī nouit r̄c.) Manifestat rōnē iudicatis. et p̄mo iudicat auctoritatē. Secūdo adaptat ad p̄positū ibi. (Nos autē r̄c.) Est autē cōsiderādū qd̄ ad hoc qd̄ aliquis possit de aliquo hoīe iudicare duo requirūt. P̄mo vt iudicās cognoscat ea que sunt iudicati: qd̄ vt dicit p̄mo ethicoz. Unusquisq̄ bñ iudicat que cognoscit et horus est optimus iudex. Ex quo patet qd̄ sensus. i. sapiās dei omnia iudicātem nullus possit diiudicare. ideo dicit. quis enī nouit sensum dñi. quasi dicat nullus. qd̄ sapiā dei excedit oēs cupiditatem hominis. Ecc. p̄mo. Sapiam dei precedētes omnia quis inuestigauit. Sap. 14. Sensum autē tuū quis scire poterit: nisi tu dederis sapiam. Sc̄do requiritur qd̄ iudicās sit superior iudicato. Unde dominus habet iudiciū de seruo. magister de discipulo. Ex quo etiam patet qd̄ nullus potest sensus dei iudicare. propter quod sequitur. Aut quis instruxit eum: Quasi dicat nullus. Non enim habet sciam ab aliquo acceptam: sed potius fontes oīs scie. Job 26. Cui dedisti cōsiliū: forsitan ei qui nō habet sapiam. Videntur autem verba hec assumpta ex eo quod dicitur Esa. 4. Quis adiunxit sp̄m dñi aut qd̄ p̄siliarius eius fuit. et ostendit illi. cum quo inyt cōsiliū et instruit eum.

¶ Deinde adaptat quod dixerat ad p̄positū dicēs. (Nos autem) scilicet spirituales viri. (Sensūs christi habem⁹.) id est recipimus in nobis sapiētiam christi ad iudicādum.

Eccle. 17. Creauit illis sciētiam spiritus sensu adimplenit corda illoz. Luc. vltimo. Dicitur qd̄ aperuit illis sensus vt intelligerent scripturas: et ita quia sensus christi diiudicari non potest. cōueniēs est qd̄ spiritualis qui sensus christi habet a nemine iudicetur. CAP. III.

Ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus: sed q̄si carnalibus. Tanq̄ paruulis in christo lac vobis potum dedi non escam. Nōdum enim poteratis: sed nec nūc quidē potestis. Adhuc enīz carnales estis. Cum enim sit inter vos zelus et contentio: nōne carnales estis et s̄m hominē ambulatis. Cū enim quis dicat. Ego quidem sum pauli. Ali⁹ autē ego apollo. nonne homines estis? Quid igitur ē apollo? Quid vero paulus? Ad ministri eius cui credidistis. Et vniciq̄s sicut domin⁹ dedit. Ego plantaui. apollo rigauit. sed deus nunc incrementum dedit. Itaq̄ neq̄ qui plantat est aliquid neq̄ qui rigat: sed qui incrementum dat deus. Qui autem plantat et qui rigat vnum sunt.

¶ Supra apostolus ostenderat errorem corinthioz qui propter ministros christi a quibus baptigati et docti erant adinticem disceptabant. hic incipit eozum iudiciū quod habebant de ministris improbare ex quo iudicio contentiones in eis procedebant. Et circa hoc duo facit. P̄mo improbat eozum iudiciū quātum ad hoc qd̄ quibusdam ministroz de quibus gloriabantur plus attribuebant q̄s deberent. Secūdo quātum ad hoc qd̄ alios christi ministros contēnebant. quarto capitulo. ibi. (Sic nos existimet homo.) Circa p̄mum duo facit. P̄mo ostēdit detrimentum quod patiebantur propter contentiones ex peruerso iudicio prouenientes. Secūdo improbat eoz peruersum iudiciū. ibi. (Quid igitur est apollo.) Circa p̄mum duo facit. P̄mo ponit detrimentum quod hactenus passi erant propter eozum defectum. Secūdo ostendit qd̄ adhuc idem patiuntur ibi. (Sed nec nūc quides.) Circa p̄mum tria facit. P̄mo ponit detrimentum quod hactenus passi erāt propter eozum defectum. dixerat enī supra qd̄ apostoli quidem spiritualia documenta spiritualibus tradebant que animales homines percipere nō poterāt quod eis adaptat dicens. (Et ego fratres qui.) s. inter alios apostolos spiritualibus spiritualia loquor. Non potui: scilicet cōueniēter vobis loqui quasi spiritualibus: vt scilicet traderem vobis spiritualia documēta. Sed q̄si carnalibus: scilicet locutus sum vobis: eosdem enim carnales dicit quos supra animales: quibus oportet tradi ea que sunt infirmitati eozum accōmoda. Esaia. 28°. Quem docebit scientiam et quem itelligere faciet auditum. Ablatos a lacte auulsos ab yberibus: id est a carnali conuersatione et sensu. Secūdo adhibet similitudinem dicens. (Tanq̄ paruulis in christo.) id est parum adhuc introductis in perfectam doctrinam fidei que spiritualibus debetur. Deb. 5. Dis qui lactis est particeps expers est sermo: nūc iusticie. paruulus enī est: perfectoz autē est solidus cib⁹. Tertio rōnes assignat ne credatur ex inuidia eis sp̄ualē doctrinā subtraxisse cōtra quod dicitur Sap. 7. Quā sine fideiō didici et sine inuidia cōico. Uñ subdit. (Nōdū enīz poteratis.) quasi dicat nō subtraxi vobis escā p̄pter meā: s̄z p̄pter yestrā impotētiam: quia verba spiritualia nōdum

bene poteratis capere: fm illud Jo. 16. Adhuc multa hēo vobis dicere: sed nō potestis portare modo.

(Deide cū dicit. (Sed nec nūc qdē potestis.)) Ostēdit qd adhuc idem detrimētū patiunt. 7 pmo qdem ponit ipotētā cui adhuc subiacebāt dicēs. Sz nec nūc qdē potestis .q. d. qd a pncipio pfectā doctrinā capere nō poteratis. non mirū fuit: qz hoc vfe nouitati cōpetebat: fm illud p. Pet. 2. Sicut mō geniti infantes lac cōcupiscite. Sz B videt eē culpabile qd post trā tēpus in quo pficere debuistis eandē ipotētā retinetis: fm illud Heb. 5. Lū deberetis magri eē ppter tempus: rursus idigetis doceri que sunt elemta sermōnū dei. Scdo assignat predicte ipotentie rōnem dicēs. (Adhuc enī carnales estis.) .i. vita 7 sensu. Et iō ea que sūt spūs cape nō potestis: sz sapitis ea q sūt carnis: sz illō Ro. 8. Qui fm carnē sunt: que carnis sunt sapiūt. Tertio ponit rōnez pbatōis iducte dicēs. Lū enī iter vos sit celus 7 cōtentio nōne carnales estis. 7 fm hoies ambulatis. Ubi cōsiderandū est qd recte iungit celum 7 rētione: qz celus. i. inuidia est cōtētōis mā. Inuidus enī tristatur de bono alterius: qd ille nititur pmouere: 7 ex hoc segtur rētio. Uñ Jac. 3. Ubi celus 7 cōtētio ibi iconstātia 7 omne opus prauum. Et silr ecōuerso. charitas per quā quis diligit bonuz alterius est mā pacis. Scdo cōsiderandū est qd celus 7 cōtētio nō hz locū nisi in carnalibus hoibus: qz ipsi ad bona corporalia afficiunt que simul a pluribus itegre possideri nō possunt. 7 iō ppter hoc qd aliqs aliquod bonū corporale possidet alius ipeditur a plena possessiōe illius: 7 ex hoc sequit inuidia: 7 per pns cōtētio: sz spūalia bona: ad que spūrituales afficiunt: simul a plurib⁹ possideri possunt. 7 ideo bonū vnus nō est alterius ipedimētū. 7 ppter hoc in talibus nec inuidia nec cōtētio locū hz. Unde Sap. 7. Sine inuidia cōmunicō. Tertio cōsiderādū est quare hoies carnales dicit fm hoiem ambulare: cuz tamē hō ex spū 7 carne cōponat: qz nāe humane cōsonum est vt spūs cognitōne a sensibus carnis accipiat. Uñ 7 pnr affectus rōnis humane fm ea que sunt carnis mouet nisi spūs hois per spūritum dei supra hoiem eleuetur. Uñ dicit Ecc. 34. Sicut pturiētis cor tuum fantasias patitur nisi ab altissimo fuerit emissa visitatio. Est g sensus sz hoiem. i. sz nām humanā sibi a dei spiritu derelictaz. sicut 7 in ps. dicit. Silij hoiminū vsquequo graui corde vt quid diligitis vanitatem. 7 queritis mēdaciū. Quarto manifestat pbatōne iductam dicēs. (Lū enī quis.) .i. aliquis vestrū dicit. Ego qdem suz pauli. q. a paulo baptizatus 7 doctus. Alius aut ego apollo genitiui casus: per quod denotatur i vobis esse celus 7 cōtētio. Nōne hoies estis. .i. carnales 7 nō spūales vtpote celum 7 cōtētione habētes pro rebus humanis. Qualis enīz homo est talibus rebus affici 7 p affectū inheret. fm illō Dsee. 9. Facti sunt abhomiabiles sic ea q dilexerūt.

(Deide cū dicit. (Quid igif est apollo.)) Improbatur eoz iudiciū qd ad hoc qd plus ministris attribuebāt qd deberent. Et pmo ostēdit veritatē. Secūdo excludit errorem ibi. (Nemo vos seducat.) Tertio ifert cōclusionē itentā ibi. (Itaqz nemo glorie in hoibus.) Circa pmo duo facit. pmo ostēdit cōditionē ministrorū. Scdo agitur de eoz mercede ibi. (Unusqzqz pprā mercedē.) Circa pmo tria facit. pmo ponit ministrorū cōditionē. Scdo ponit similitudinē ibi. (Ego plātaui apollo rigauit.) Tertio ostēdit itentū ibi. (Itaqz neqz qui plātat.) Circa cōditionē aut ministrorū duo tāgit. pmo qd nō sunt domini: sz mistri dicēs. Vos de paulo 7 apollo gloriāmini. igif quero a vobis qd est apollo 7 quid paulus. i. cuius dignitatis vel potestatis: vt digne de eis possitis gloriari: 7 respondet. Mistri eius idest dei sunt. quasi dicat. quod agunt in baptismo 7 in doctrina nō pncipaliter agunt sicut domini: sz sicut ministri

eius: fm illud Esa. 61. Ministri dei dicetur vobis. Posset autē alicui videri magnū esse ministrū dei eē 7 gloriandū esse in hoibus de ministerijs dei. Et vere esset si sine hominibus nō pateret accessus ad deū. sicut illi qui solēt gloria ri de ministris regis sine qbus nō patz aditus ad regē. Sz hoc hic locū nō hz: qz fideles xpi per fidē habēt accessum ad deū: fm illud Ro. 5. Per quez accessum habemus ad deū p fidē 7 grām istā in qua stamus 7 gliamur in spe glie filioz dei: ideo signāter addit. Cui credidistis. q. d. p fidez iā estis iuncti deo nō hoibus. Uñ supra. z. Dicitū est vt fides vestra nō sit in sapiētia hoium sz in virtute dei. 7 ideo pmo de deo est vobis gaudendū qd de hoibus. Contingit autem qd ministri hoium vel dñorum vel artificum pmo habēt a seipsis aliquā dignitatē vel virtutem: ex qua ydonei ad ministeriū fiunt: sed hoc nō est de ministris dei 7 iō scdo ostēdit qd tota dignitas 7 virtus ministrorū est a deo dicēs. (Et vniciqz sicut dñs diuisit.) .q. d. in tātū aliquis 7 vnusquisqz nostrū hz de virtute ministrādi in qtuoz ei de⁹ dedit. vñ nec sic nobis est gloriandū. z. Lor. 3. Sufficiētia nostra a deo qui ydoneos nos fecit mistros noui testamēti.

(Deide cum dicit. (Ego plantauit.)) Ponit similitudinē ministrorū ex similitudine agricolaz vbi duplex differentia operationū intelligitur. Una operationis vnus ministri ad operationē alterius. Et qtuoz ad hoc dicit. (Ego plātaui.) .i. in predicatiōe ad modū plantātis me habui: qz. s. pmo vobis pdicauit fidez. Esa. 51. Posui verba mea in ore tuo: vt plātes celos. (Apollo rigauit.) .i. ad modū rigātis se habuit: qui aquā plantis exhibet ad hoc vt nutriatur et crescat. Et similiter legitur. Act. 18. Quia paulus multos corinthioz cōuertisset superuenit apollo qui multuz contulit his qui crediderunt: publice ostendēs per scripturas esse iesum xpm. Eccle. 24. dicitur. Rigabo ortuz meū plātionū. Secūda differentia est operationis ministrorū qui exterius operantur plantādo 7 rigādo ad operationē dei qui interius opatur. Unde subdit. (Sz deus icremētum dedit) iteri⁹. .i. operādo. scde Lor. 9. Augebit icremēta frugum iusticie vestre. Sic etiā in rebus corporalibus plantantes 7 rigātes exterius operantur: sz deus opatur iterius per operationē nature ad icremēta plantarū.

(Deide cū dicit. (Itaqz neqz qui plātat neqz qui rigat rē.)) Infert ex premissis duas cōclusiones. quarū pma ifertur fm cōparationē ministrorū ad deū dicēs. Ex quo paulus plātauit 7 apollo rigauit nō sunt nisi ministri dei: 7 nō hnt aliqd nisi a deo: 7 nō opant nisi exterius: deo iterius opante. (Itaqz neqz q plātat ē aliqd.) .i. pncipalr 7 magnū. de q fit gloriādū. (Neqz q rigat: sz qui icremētuz dat dñs.) Ipse enī p se est aliqd pncipale 7 magnū de quo est gloriādū. Actio enī nō attribuit instrumēto cui cōparat minister: sz pncipali agēti. Uñ Esa. 40. dicit. Dēs gētes quasi nō sint sic sunt coram eo. Scdaz cōclusionē ifert pertinētē ad cōparationē ministrorū adinuicē dicēs. Qui plantat aut 7 q rigat. cū sint mistri dei 7 nihil nisi a deo habētes 7 soluz exterius opantes vnum sunt ex cōditiōe nature 7 ministerij rōne: quare. s. nō potest vnus alteri preferri nisi fm donū dei. 7 ita qtuoz in seipsis est vnū sunt. Et qz sequēter in itētōe ministrādi deo vnuz sunt p cōcordiam volūtatis: ideo stultum est de his qui vnuz sunt dissentire. ps. Ecce qz bonus 7 qz iocundū hitare frēs in vnuz. Ro. 12. Multi vnū corpus sumus in xpo.

(Lectio. II.)

Vnusqzqz pprā mercedē accipiet fm suum laborem. Bei enī sumus adiutores. Bei agricultura estis. Bei edificatio estis. Scdaz grāz dei q dara ē mibi. vt sapiens architectus funda-

Ad corinthios I.

mentum posui. alius autem superedificat. Unusquisque autem videat quomodo superedificet. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere preter id quod positum est quod est Christus Iesus. Si quis autem superedificat supra fundamentum hoc aurum argentum lapides preciosos ligna fenum stipulam unuscuiusque opus manifestum erit. Dies enim domini declarabit: quia in igne reuelabitur: et unuscuiusque opus quale sit ignis probabit. Si cuius opus manserit quod superedificauit mercedem accipiet. Si cuius opus arserit detrimentum patietur ipse autem saluus erit: sicut tamen quasi per ignem.

Supra apostolus ostendit qualis sit conditio ministrorum: hic agit de remuneratioe eorum. Et primo agit de mercede bonorum ministrorum. Secundo agit de punitione malorum ibi. (Nescitis quia repleti dei estis etc.) Circa primum tria facit. Primo promittit ministris mercedem propriam. Secundo assignat rationem ibi. (Dei enim sumus.) Tertio agit de diuersitate mercedis ibi. (Secundum gratiam dei.) Dicit ergo. Dicitur est quod neque quod platur est aliqd: neque qui rigat non tamen inutiliter platur vel rigat: sed unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Quamuis enim quod incrementum tunc dat sit deus et ipse solus iterum operetur. exteri tamen laborantibus mercedem tribuit: secundum illud Iere. 31. Quiescat vox tua a prolato et oculi tui a lachrymis: quia merces est operi tuo. Que quidem merces est ipse deus. sed illud Hebr. 15. Ego pretor tuus sum et merces tua multa nimis. pro qua mercede laborantes mercenarij laudant: sed illud Luc. 15. Quamti mercenarij in domo patris mei abundat panibus. Alioquin si per aliam mercedem in ope dei aliquis laborat laudandus non est: secundum illud Jo. 10. Mercenarius autem et cuius non sunt oues proprie videt lupum venientem et fugit. Nec autem merces et communis est omnibus et propria singulorum. communis quidem: quia idem est quod omnes videbunt et quo omnes fruuntur. sed deus: secundum illud Job. 22. Super omnipotentem delictus affluens et leuabis ad deum faciem tuam. Esa. 28. In illa die erit dominus exercituum corona glorie et seruus exultationis populo suo. Et ideo Matt. 20. omnibus laborantibus in vinea datur vnus denarius. propria vero merces erit singulorum: quia vnus alio clarius videbit et plenius fruetur sed determinata sibi mensura. Unde et dan. 12. Illi quoque docti sunt comparant splendorem firmamenti qui ad iusticiam erudiunt plurimos quasi stelle. Hinc est quod Jo. 14. dicitur. In domo patris mei mansiones multe sunt. propter quod etiam hic dicitur. Unusquisque propriam mercedem accipiet. Dicitur autem secundum quod attendat mensuram proprie mercedis. cum subdit. Secundum suum laborem. Unde et in ps. dicitur. Labores manuum tuarum: quia manducabis fructus eius et bene tibi erit. Non tamen propter hoc designat equalitas laboris ad mercedem: quia ut dicitur 2. Cor. 4. Quod in presenti est momentaneum et leue tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operabitur in nobis. Sed equalitate designat proportionem: ut scilicet ubi est potior labor ibi sit potior merces. potest autem intelligi labor esse potior tripliciter. Primo quidem sed forte maius charitatis cui respondet merces eternalis. Unde dicitur Jo. 14. Qui diligit me diliget a patre meo et ego diligam eum. et manifestabo ei meipsum. Unde qui ex maiori charitate laborat licet minoris labore patiat plus de premio eternali accipiet. Secundo ex specie operis: sicut enim in rebus humanis ille magis premiatur qui in digniori opere laborat sicut architecto quam artifex manualis licet minus laboret corporaliter. ita etiam in rebus diuinis ille qui in nobiliori opere occupat maius premium accipiet quantum ad aliquam prerogatiuam premij eternalis licet forte minus corporaliter laboret. Unde aureola datur deo

coribus virginibus et martyribus. Tertio ex quantitate laboris: quod quidem contingit dupliciter. Nam quicquid maior labor maiorem mercedem meretur. proprie quantum ad remissionem pene puta quod diutius ieiunat vel longius peregrinat et est quantum ad gaudium quod percipiet de maiori labore. Unde Sap. 10. dicitur. Reddidit deus. scilicet iustis mercedem laborum suorum. quicquid vero est maior labor ex defectu voluntatis. In his enim quod propria voluntate facimus minoris labore sentimus. Et talis magnitudo laboris non augetur: sed minuet mercedem. Unde dicitur Esa. 40. Assumentur penas ut aquile current et non laborabunt volabunt et non deficient. et ibi promittitur. deficient pueri et laborabunt.

Deinde cum dicit. (Dei enim sumus.) Assignat rationem eius quod dixerat. Et perponit rationem. Secundo adhibet similitudinem ibi. (Dei agricultura estis.) Dicit ergo primo. recte quilibet nostrum mercedem accipiet. dei enim sumus adiutores. sed secundum nostrum laborem. Contra quod videtur esse: quod dicitur Job. 26. Cuius adiutores: numquid ibecillius: et Esa. 40. Quis addiuuit spiritum domini. Contra domum est autem quod dupliciter aliquid adiuuat. Uno augendo eius virtutem et sic nullus potest esse dei adiutor. Unde et post promissa verba Job subdit. et sustentas brachium eius quod non est fortis. Alio obsequando operationi alterius sicut si minister dicat domini adiutor in quantum exequitur opus eius aut ministerium artificis. et hoc modo ministri dei sunt eius adiutores: sed illud 2. Cor. 6. Adiuuantes autem exhortamur. sicut ergo ministri hominum exequentes eorum opera mercedem ab eis accipiunt secundum suum laborem: ita et minister dei. Secundo adhibet similitudinem simplicis operis. scilicet agriculturam et edificationem. proprius quidem fidelis ager est a deo cultus in quantum per operationem diuinam fructum boni operis deo producit: secundum illud Ro. 7. Sitis alterius qui ex mortuis resurrexit ut fructificetis deo. Et Jo. 5. dicitur. Pater meus agricola est. et hoc est quod primo dicitur. Dei agricultura estis. id est quasi ager a deo cultus et fructus ferens eius opere. et proprius fidelis est quasi domus a deo edificata in quantum fructus. scilicet deus in eis habitat: secundum illud Eph. 2. Et vos coedificamini in habitaculum dei. Et ideo secundo dicitur. Dei edificatio estis. id est edificium a deo constructum: sed illud ps. Nisi dominus edificauerit domum etc. Sic igitur ministri dei sunt adiutores in quantum laborant in agricultura et edificatione fidelis populi.

Deinde cum dicit. (Secundum gratiam dei etc.) Agit de diuersitate mercedis. et quia merces distinguitur secundum distinctionem laboris ut dictum est. Jo. primo agit de diuersitate laboris. Secundo de diuersitate mercedis ibi. (Sicut superedificat.) Circa primum duo facit. Primo ponit distinctionem laborum. Secundo subiungit admonitionem ibi. (Unusquisque autem videat etc.) Circa primum duo facit. primo relicta similitudine agriculturam quam supra persecutus fuerat sub similitudine edificationis suam propriam laborem describit dicens. Secundum gratiam dei quod data est mihi ut sapiens architecto fundamentum posui. Ubi considerandum est quod architectus dicitur principalis artifex et maxime edificij ad quem pertinet probere summam dispositionem totius operis quod perficitur per operationem manualium artificum. Et ideo dicitur sapiens in edificio: quia simpliciter sapiens est qui summam causam cognoscit. scilicet deum et alios sed deum ordinat. Ita sapiens in edificio dicitur qui principale causam edificij. scilicet finem considerat et ordinat inferioribus artificibus quod sit propter finem agendum. Manifestum est autem quod tota substantia edificij ex fundamento dependet. et ideo ad sapientem architectum pertinet ydoneum fundamentum collocare. Ipse autem paulus fundamentum spirituales edificij collocavit corinthiis. Unde supra dixit. Ego platur: sicut enim se habet fundamentum in edificio: sic platur in platis. Per vtrumque enim significat spiritualiter prima predicatio fidei. Unde et ipse dicit. Ro. 15. Sic autem predicavi euangelium non ubi notatus est Christus: ne super alienum fundamentum edificarem. et ideo se comparat sapienti architecto. Hoc autem non sicut virtuti attribuit: sed gratie dei: et hoc est quod dicit. Secundum gratiam dei quod data est mihi. quod scilicet me aptum et ydoneum ad hoc ministrum fecit. infra. 4. Abundanti omnibus laboraui non autem ego: sed

gra dei mecu. **C**Secdo describit labores alioꝝ dicēs. Alio aut. i. q̄cuq; iter vos laborat. supedificat fundamēto a me posito. Qd̄ qd̄ pōt ad duo referri. Uno qd̄ez modo iqtū aliquis supedificat fidei in seipso fundate. p̄fectum charitatis et bonoꝝ opeꝝ. p̄. Pe. z. Et ipsi tāq; lapides viui sup edificamini. Alio ad doctrinā quā q̄s fundatā in alijs p̄fectius manifestat. Un̄ Jer. p̄. d̄. Ut edifices et plātes. Et fz hoc idē significat hec supedificatio: qd̄. s. rigatio.

CDeide cū dīc. (Unusq; aut̄ rē.) Subiūgit monitionē dicēs. Dicitur est q̄ ad alios p̄tinet supedificare. vnusq; aut̄ videat. i. diligēter attendat quō supedificet. i. qualē doctrinā fidei fundatā i alijs supaddat vel q̄lia opa fidei i se fundate. puer. 4. Oculi tui videāt recta et palpebre tue p̄cedāt gressus tuos. **C**Secdo r̄idet tacite q̄oni: quare. s. ad moneat alios de supedificatiōe et nō de fūdatiōe vel poti⁹ assignat rōnē: q̄re dixerit q̄ ad alios p̄tinet supedificare dicēs. Fūdāmētuz aliō nemo pōt ponere p̄ter id qd̄ positū ē. s. a me: qd̄ ē iesus x̄ps q̄ hitat in cordib⁹ v̄ris p̄ fidē. vt dicitur Eph. 3. Et de fundamēto d̄r Esa. 28. Ecce ego mittā in fundamētis syon lapidē angularē p̄batū p̄ciosum. i. in fundamēto fundatū. **C**Sz v̄r eē: qd̄ d̄r Apoc. 21. Mur⁹ ciuitatis h̄is fundamēta. i. z. i ipsi. i. z. noia aplōꝝ. Nō q̄ sol⁹ x̄ps est fundamētū. **C**Dōz est aut̄ q̄ duplex est fundamētū. Unū qd̄ qd̄ p̄ se fz soliditatē sic rupes aliq̄ supra quas edificiiū p̄struit: et huic fundamēto x̄ps p̄pat. Ipse enī ē petra. de q̄ d̄r Mat. 7. Fūdātā. n. erat supra firmā petrā. Aliud ē fūdāmētū: qd̄ h̄z soliditatē n̄ ex se fz ex alio solido subiecto: sic lapides q̄ p̄ supponunt̄ petre solide. Et h̄ mō d̄r apli eē fūdāmētū ecclie: qz ipsi p̄ supedificati sūt x̄po p̄ fidē et charitatē. Un̄ d̄r Eph. 2. Supedificati. s. fundamēta aplōꝝ.

CDeide cū dīc. (Sigs supedificat rē.) Agit d̄ d̄ria mercedis q̄tū ad h̄ q̄ qd̄ eā accipiūt sine detrimēto. qd̄ cū de trimēto. Et circa h̄ tria fac. P̄rio docet q̄ diuersitas opōnū manifestat̄ ex retributiōe. Secdo oñdit q̄n manifestat̄ ibi. (Dies. n. d̄ni.) Tertio oñdit quō manifestat̄ ibi. (Si cui⁹ op⁹ rē.) Circa p̄mū p̄siderādū est q̄ apls itēdēs oñdere diuersitatē supedificatiōis. 6. ponit. v̄z. tria p̄tra tria. Ex vna qd̄ p̄te auruz argētū et lapides p̄ciosos. Et ex alia p̄te lignū fenū et stipulā. q̄ruz tria. s. aur⁹: argētū. et lapides p̄ciosi si h̄nt quādā iclitā claritatē sil⁹ et icōsumptibilitatē et p̄ciositatē. Alia v̄o tria obscura sunt et facile ab igne cōsumunt̄ et vilia sūt. Un̄ p̄ aurū: argētū: et lapides p̄ciosos itellr aliqd̄ p̄claz et stabile. p̄ lignū v̄o fenū et stipulā aliqd̄ māle et trāsi toriū. Dicitū ē aut̄ supra q̄ supedificatio pōt itelligi et q̄tuz ad opa q̄ vnusq; supedificat fidei fundamēto. et q̄tū ad doctrinā quam aliquis doctor vel p̄dicator supedificat in fundamēto fidei ab aplō fundate. Un̄ ista diuersitas quā hic apls rāgit ad v̄trāq; supedificatiōez referri pōt. Quidā ḡ referētes hec ad supedificatiōez opeꝝ dixerūt q̄ per aurū et argētū et lapides p̄ciosos itelligunt̄ bona q̄ q̄s fidei supaddit. Sz p̄ lignū fenū et stipulā debēt itelligi peccata mortalia q̄ q̄s facit post fidē susceptā: s̄ ista expō penit⁹ stare nō pōt. P̄rio qd̄ez qz p̄ctā mortalia sunt opa mortua fm̄ illō Deb. 9. Mūdabit cōscias n̄ras ab opib⁹ mortuis. In h̄ aut̄ edificio nihil edificat̄ nisi viui: fm̄ illud p̄. Pet. 2. Et ipsi tanq; lapides viui supedificamini. Un̄ ille q̄ cuz fide h̄z p̄ctā mortalia nō supedificat: s̄ magis destruit vel violat. p̄tra quē d̄r infra eodē. Si q̄s templuz dei violaue rit disperdet illū deus. Secdo qz p̄ctā mortalia magis comparant̄ ferro vel plūbo vel lapidi. tum p̄pter grauitatē. tū qz etiā nō renouant̄ p̄ ignē: s̄ semp in eo manēt i quo sunt p̄ctā v̄o venialia cōparant̄ ligno feno et stipule. tū p̄pter leuitatē. tum ēt qz ab eis aliq; de facili expurgat̄ p̄ ignē. Tertio. qz fm̄ hāc expōnem videt̄ seq̄ q̄ ille q̄ moritur i p̄ctō mortali dūmō fidē retineat finalr salutē cōsequat̄ li

cet p̄mo aliq; penas sustineat. Sic. n. sequit̄. Si cui⁹ opus arserit detrimētū patiet̄: ipse aut̄ salu⁹ erit: sic tñ q̄si p̄ ignē. Qd̄ qd̄ d̄ria manifeste sine apli q̄ d̄r infra. 6. Neq; fornicari neq; ydolis fūietes et. regnū dei possidebūt. Et Gal. 5. Qui talia agunt regnū dei nō possidebūt. Nō est aut̄ ali cui salus nisi in regno di. Nā q̄ ab eo excludunt̄ mittunt̄ i ignē eternū: vt d̄r Mat. 25. Quarto. qz fides nō pōt dici fundamētū nisi p̄ quā x̄ps hitat in nobis. cū supra dicitū sit q̄ fundamētū ē ipse x̄ps iesus. Nō enī habitat x̄ps in nob̄ per fidē in formē. Aliogn hitaret in demonibus de q̄b⁹ scri ptuz est Jac. 2. Et demōes credunt et p̄tremiscunt. Un̄ qd̄ d̄r Eph. 3. Dabitare x̄pm p̄ fidē in cordib⁹ n̄ris. oz itelligi de fide p̄ charitatē formata: cū scriptuz sit p̄ Joā. 4. Qui manet in charitate in deo manet et d̄s in eo. Nec est fides q̄ p̄ dilectionē opatur: vt d̄r infra. 13. Caritas nō agit p̄p̄rā. Un̄ manifestū ē q̄ ille q̄ opat̄ p̄ctā mortalia: nō h̄z fidē formatā: et ita nō h̄z fundamētū. opz ḡ itelligere q̄ tam il le q̄ supedificat fundamēto aurū argentuz lapides preciosos: q̄z et ille q̄ supedificat lignum fenū stipulaz viter p̄ctā. Ad hōꝝ ḡ distinctionē itelligēdū ē q̄ actus hūani ex obis sp̄ez habet. Duplex est aut̄ obm̄ humani act⁹. s. res spūalis et res corp̄alis. q̄ qd̄ oba d̄nt triplr. P̄rio qd̄ q̄tū ad h̄ q̄ res spūales sunt perpetue. res autē corp̄ales sunt transi torie. Un̄. 2. Lozin. 4. Que vident̄ tēporalia sunt: q̄ autez nō vident̄ eterna. Secdo q̄tuz ad hoc q̄ res spūales in se ipsis claritatē habēt: fm̄ illud Sap. 6. Lara est et que nūq; marcescit sapia. Res corp̄ales obscuritatē habēt ex materia. Un̄ d̄r Sap. 2. Umbre trāsitus est tps n̄rm. Tertio q̄tū ad h̄ q̄ res spūales sunt p̄ciosiores et nobiliores reb⁹ corp̄alib⁹. v̄n̄ puer. 3. dicit de sapia. P̄ciosior ē cūctis opib⁹. Et Sap. 7. De auruz in p̄paratiōe illi⁹ arena est exi gua et tāq; lutuz estimabit̄ argētuz in p̄spectu illius. Et id opa q̄b⁹ h̄o inicit̄ reb⁹ spūalib⁹ et d̄inis: cōparant̄ auro argēto et lapidi p̄ciosos: q̄ sunt solida clara et p̄ciosā. ita tñ q̄ p̄ auruz designent̄ ea q̄b⁹ h̄o tēdit in ipm̄ deuz p̄ cōtēplatiōnē et amorē. v̄n̄ d̄r can. 5. Caput ei⁹ auruz optimuz. caput. n. x̄pl est d̄s. vt d̄r Esa. 48. de quo auro d̄r Apoc. 3. Suadeo tibi emere a me auruz ignituz. i. sapiāz cū charitate. Per argētuz significat̄ act⁹ q̄b⁹ h̄o adheret spūalib⁹ credēdis et amādis et cōtēplandis. v̄nde in Glo. referit̄ argētū ad dilectionē p̄rimi. p̄pter qd̄ et in ps. P̄ene colūbe describūtur de argentate cui⁹ supior ps. i. posteriora describunt̄ esse in pallore auri. Sz p̄ lapides p̄ciosos designātur opa diuersa rū virtutū q̄b⁹ aia hūana ornat̄. v̄nde d̄r Ecc. 5. Quasi vas auri solidum ornatū oī lapide p̄cioso. Vel etiā mādata legis dei: fm̄ illud ps. Dilexi mādata tua super auruz et topazion. Opera vero humana quibus homo itēdit rebus corp̄alibus habēt quosdaz gradus p̄out quedaz sunt alijs stabiliora. quedam vero facilius cōsumptibilia. nam ipsi hoies iter creaturas carnales digniores sunt et p̄ successio nem cōseruātur. Unde comparātur lignis: fz illud Judi. 9. Ferūt ligna siluarum vt eligerēt super se regē. Caro autem hois facilius corumpitur per ifirmitatem et mortez. Unde comparatur feno: fm̄ illud Esaia. 40. Dis caro fenum. Ea vero que pertinet̄ ad gloriā huius mūdi facillime trāseūt. v̄nde stipule comparātur. v̄nde in psal. sequit̄. Pone illos vt rotam et vt stipulam ante faciem vēti. Sic ergo superedificare aurum et argētuz et lapides p̄ciosos est superedificare fidei fundamēto ea que pertinet̄ ad cōtemplationē sapie diuinoruz et amorē dei et deuotionē sanctorum et obsequiū p̄ximoruz et ad exercitiū virtutū. Superedificare vero lignum fenum et stipulam: est supadderē fidei fundamēto ea que pertinet̄ ad dispōnez humana rum rez et ad onera carnis et ad exteriorē gloriā. **C**Sciēduz tamē q̄ cōtingit aliq̄ hōiem id itendere tripliciter.

Ad corinthios I.

Uno modo ita q̄ in his finē constituat: et euz hoc sit peccatum mortale per hoc homo nō superedificat: sed econuerſo fundamētō aliud fundamētum collocat. Nam finis est fundamētus in rebus appetibilibus que querūtur ppter fines. Alio modo aliquis itendit vti predictis rebus totaliter ordinans eas in dei gloriā: et q̄ opera specificātur ex fine itento hoc iam nō erit edificare lignū fenū et stipulā: sed aurū argentū et lapides preciosos. Tertio modo aliq̄ licet in his finē nō constituat nec vellet ppter ista contra deūz facere: afficitur tamē ad ista magis q̄ deberet. ita q̄ per hec retardat ab his que dei sunt quod est peccare venialiter. et hoc pprie est superedificare ligna fenū stipulā. non q̄ ipsa superedificentur pprie loquendo: sed q̄ opera ad temporalium curas p̄tinentia habent venialia adiuncta propter vehementiore affectuz ad ipsa: que quidē affectio fm̄ q̄ magis et minus inheret: ligno feno et stipule comparantur. Et dupliciter potest distingui. vno modo fm̄ p̄manentiam rerum spiritualium: vt p̄us dictum est. Alio modo fm̄ vehementiaz adhesionis. ¶ Sciēduz tamē q̄ et illi qui spiritualibus rebus itēduz nō omnino possunt absolui a cura rerum temporalium: nec etiā qui in charitate rebus temporalibus itēduz sunt omnino a rebus spiritualibus vacui: sed studio diuersificātur. Nam quidā studiū vite sue ordinant ad spiritualia. tēporalibus vero nō itēduz nisi inq̄tum requirit necessitas corporalis vite. Qui dam vero studiū vite sue applicāt ad temporalia pecuranda: vtuntur tamē spiritualibus rebus ad directionez vite sue. P̄mi igitur superedificāt aurū argentū lapides preciosos. Secūdi vero superedificant fenū lignū et stipulā. Ex quo patet q̄ illi qui superedificāt aurū argentū et lapides preciosos: habēt aliquid de peccatis venialibus: sed nō inq̄tate notabili ppter h̄ q̄ modicū attigūt de cura temporalium rerū. Illi etiā q̄ superedificant lignū fenū stipulāz habēt aliquid stabile preciosū et preclarū: s̄ in minori quātitate. s̄ inq̄tum dirigūtur per bona spiritualia. potest autē et hec diuersitas referri ad superedificationē doctrinē. Nam illi q̄ fidei ab apostolis fundate per suā doctrinā superedificāt solidā veritatē et clarā siue manifestāz et ad ornāmētū ecclesie pertinet: superedificāt aurū argentū lapides preciosos. Unde puer. 10. Argētū electū labia iustit. Illi vō q̄ ab apostolis fundate supaddunt in sua doctrina aliqua inutilia et que nō sunt manifesta nec veritatis rōne firmātur: sed sunt vana et inania. superedificāt lignū fenū stipulā. Un̄ dicit Jere. 23. Qui habet somnū narret somnūz et q̄ habet f̄monē meū loquat̄ f̄monē meū vere. qd̄ palleis ad triticū: Qui vō falsitatē doceret nō superedificaret s̄ magis subuerteret fundamētū. Dicit ḡ si quis superedificat vel operādo vel docēdo sup fundamētū hoc. i. sup fidē formatā in corde v̄l sup fidē fundatā ab apl̄s et p̄dicatāz aurū et argētū aut lapides preciosos. i. spūalia opera vel preclarā doctrinā. Vel lignū fenū stipulā. i. corporalia opera vel friuolā doctrinā: vniuscuiusq̄ op̄ manifestum erit. s̄ in dīno iudicio quale sit. nō. n. latet p̄ hūanā ignorantiā. Nā qdā vidētur superedificare aurū argētū lapidē preciosūz. q̄ tñ superedificāt lignū fenū stipulā in reb̄ spūalib̄ corporalia meditatēs. puta lucrū vel fauorē hūanūz: qdā vō vidēt superedificare lignū fenū stipulam. q̄ tñ edificāt aurū argētū et lapidē preciosūz: q̄ i administratiōe tēporaliūz nihil nisi spūalia cogitat. Un̄ et sopho. p̄ dicit. Scrutabor hierlm̄ in lucernis. et Luc. 12. Nihil opertū qd̄ nō reuelet. ¶ Deide cū dicit. (Dies. n. dñi.) Q̄ndit q̄n̄ hec manifestatur. et p̄mo ponit tēpus manifestatiōis. cū dicit. (Dies enīz dñi declarabit.) ¶ Circa qd̄ sciēdu est q̄ tūc dicit esse tēpus et dies alicui⁹ rei q̄n̄ est in optimo statu et maximo sui posse. Un̄ et Ecc. 4. dicit. Dia tempus habēt. Quādo ḡ hō

suam volūtātē implet etiā cōtra deū tūc est dies hoīs. Un̄ dicit Jere. 17. Diē hoīs non desideravi tu scis. Dies vō dñi dicitur q̄n̄ volūtās dñi cōplet de hoīb̄ q̄ p̄ iusticiā vel p̄miabūt vel dānabūt: s̄ illō ps. Cū accēpo tps ego iustitias iudicabo. Un̄ s̄ triplex dei iudiciū tripl̄ pot̄ itelligi dies dñi. Erit. n. qdā iudiciū ḡniale oīūz s̄ illō Mat. 12. Viri niniuite surgēt in iudicio. Et s̄ h̄ dies dñi d̄r nouissimus dies iudicij. de quo 2ª Thessalo. 2. Non terreamini q̄si iſter dies dñi. Et fm̄ hoc itelligit. Dies dñi declarabit: q̄ in die iudicij manifestabit̄ d̄ria humanoz meritoꝝ. Ro. 2. In die q̄n̄ iudicabit̄ d̄ns occulta hoīūz. Aliō autē est particulare iudiciū qd̄ fit de vnoquoq̄ i morte ipsi⁹ de quo habet̄ Luc. 16. Mortu⁹ ē diues et sepultus ē in inferno mortu⁹ ē autē medicus et portat⁹ est ab angelis i sinū abrahe. Et fm̄ hoc dies dñi pot̄ itelligi dies mortis: fm̄ illud. i. Thessa. 5. Dies dñi: sic fur in nocte ita veniet. Sic ḡ dies dñi declarabit: q̄ i morte vniuscuiusq̄ eius merita patēt. Un̄ d̄r puer. 11. Mortuo hoīe ipio nulla erit vltra spes. et eiusdē. 14. Sperat̄ at̄ iustus i morte sua. Tertiu autē ē iudiciū i hac vita inq̄tū d̄s p̄ tribulatōes hui⁹ vite iterdū hoīs pbat. Un̄ d̄r ifra. 1. Cū iudicamur a dño corripimur vt nō cū h̄ mūdo dānemur. Et fm̄ h̄ d̄r dies dñi dies tēporalis tribulatiōis. de quo d̄r Sopho. p̄. Uox d̄ci dñi amara tribulabit̄ ibi fortis. Dies ḡ dñi declarabit: q̄ in tpe tribulatiōis affect⁹ hoīs pbat. Ecc. 17. Uasa figuli pbat fornax et hoīes iustos tētatio tribulatiōis. Sc̄do ostēdit p̄ qd̄ fiet ista declaratiō: q̄ p̄ ignē. v̄l seq̄. Q̄ i igne reuelabitur. s̄ dies dñi. nā dies iudicij reuelabit̄ in igne q̄ p̄cedet faciē iudicis exurēs faciē mūdi et inuolēs reprobos et iustos purgās. de quo d̄r i ps. Ignis an̄ ipm̄ p̄cedet et iſlamabit̄ i circuitu inimicos ei⁹. Dies autē dñi q̄ ē dies mortis reuelabitur i igne purgatorij p̄ que purgabit̄ si qd̄ i eltis iueniet̄ purgādū d̄ quo pot̄ itelligi: qd̄ d̄r Job. 23. Probabit me q̄si aurū qd̄ p̄ ignē trāsit. Dies vō q̄ ē dies tribulatiōis dīno iudicio p̄mis̄ se reuelat̄ i ignē tribulatiōis. de q̄ d̄r Ecc. 2. In igne pbat̄ aurū et argētū: hoīs vō acceptabiles i camio tribulatiōis. Tertio ponit effectū manifestatiōis. cū subdit. Et vniuscuiusq̄ op̄ q̄le sit ignis pbat. q̄. s̄. p̄ que libz igniū p̄dcōz p̄bant̄ merita hoīs vel demerita. v̄l i ps. d̄r. Igne me examinaſti: et nō ē inuēta i me iniquitas. In his trib̄ q̄ h̄ apl̄s ponit̄ p̄m̄ ē d̄clo duoz seq̄ntiū. Si. n. dies dñi reuelat̄ i igne et ignis pbat̄ q̄le sit vniuscuiusq̄ opus. cōsequēs est q̄ dies dñi declaret̄ d̄riam operuz humanoz.

¶ Deī cū dicit. (Si c̄ op̄ tē) ostēdit mōz p̄dcē manifestatiōnis et p̄ q̄ ad bona opa. cū dicit. Si c̄. i. alicui⁹ op̄ qd̄ ip̄e sup̄ edificauit̄ māfit. s̄ i igne ille. s̄ q̄ superedificauit̄ mercedē accipiet. Jer. 31. Est merces opi tuo. Et Esa. 40. Ecce merces ei⁹ cū eo. D̄r at̄ aliq̄d op̄ i igne p̄māere illeſū dupl̄. Uno ex pte ipsi⁹ operātis: q̄. s̄. ille q̄ h̄ fac̄ op̄. s̄. bone doctrine v̄l qd̄cūq̄ bonoz opeꝝ p̄ h̄ op̄ n̄ punit̄ i q̄m̄. s̄. nec torq̄bit̄ igne purgatorij: n̄ igne q̄ p̄cedet faciē iudicis: n̄ et estuat igne tribulatiōis. Qui. n. non imoderate tēporalia dilexit. d̄ns ē q̄ n̄ nimis doleat d̄ eoz amissiōe. Dolor. n. catur ex amor̄ rei q̄ amittit̄. Un̄ sup̄flu⁹ amor sup̄fluū ḡnat̄ dolorē. Alio p̄t̄ itelligi ex pte ipsi⁹ opis. q̄. s̄. n. p̄dcōz iudiciorz sup̄ueniēte hoī p̄manet et op̄ bone doctrine vel qd̄cūq̄ aliō bonū op̄. Nā igne tribulatiōis sup̄ueniēte nō cessat hō neq̄ a vā doctrinā neq̄ a bono ope v̄tutl̄: v̄tūq̄z at̄ hoz p̄māet hoī q̄ntū ad meritū et in igne purgatorij et igne q̄ p̄cedit faciē iudicis. Secūdo ostēdit dies q̄ntum ad mala opera d̄icens. Si cui⁹. i. alicui⁹ op̄ arserit. s̄. p̄ aliquē igniūz p̄dictoꝝ rū detrimētū patiet̄. s̄. q̄ hoc opat̄ ē nō tñ v̄lq̄ dānatōez. Unde subdit. Ip̄e autē saluus erit. s̄. salute eterna fm̄ illō Esa. 45. Saluatus est israhel in dño salute eterna. sic tñ q̄si per ignē quē. s̄. p̄us sustinuit vel in hac vita vel in fine hui⁹

vite vel in fine mudi. Vbi dicitur in psal. *Trāsumus per ignē ⁊ aquā ⁊ eduxisti nos in refrigeriū. Et Esa. 43. Cū trā fieris per ignē nō cōbureris; ⁊ flāma nō cōburet te; qz ego dñs deus saluator tuus. Dicit autē opus alicuius ardere dupl̄r. Uno modo ex parte operātis: iqtū. s. aliq̄s affligit igne tribulatiōis ppter imoderatū affectū quo superflue terrena diligit: ⁊ punit igne purgatorij vel igne q̄ pcedet faciē indicis ppter pctā venialia: q̄ circa curā tēporaliū cōmisit. siue etiā p friuola ⁊ vana que docuit. Alio modo ardet opus in igne ex parte ipsius operis: qz. s. tribulatiōe su perueniēte homo nō pōt vacare nec doctrine vane: nec terrenis opibus: s̄m illud psal. In illa die peribūt oēs cogitatiōes eoz. Nec etiā igne purgatorij vel pcedēte faciē indicis remanebit ei aliqd̄ p̄dictoz vel ad remediū vl̄ ad meritū. Et s̄m dupl̄r patitur detrimētū vel iqtū ipse punitur in q̄tū p̄dit id quod fecit. ⁊ q̄tū ad hoc dicitur Eccl̄. 14. Omne opus corruptibile in fine deficiet: ⁊ qui opatur illō ibit cū illo: ⁊ omne opus electū in fine iustificabit: ⁊ q̄ opatur illud honorificabitur in illo. Quoz p̄m̄z p̄tinet ad eū q̄ superedificat lignū fenuz ⁊ stipulā. qd̄ est opus digne ardens. Secūduz autē p̄tinet ad eū q̄ superedificat aurum argentuz lapides preciosos. qd̄ est opus manēs in igne absq̄ detrimēto.*

¶ Lectio. III.

Nescitis quia templum dei estis ⁊ spiritus dei habitat in vobis. Si quis autē templuz dei violauerit disperdet illum deus. Templum enim dei sanctuz est: quod estis vos. Nemo se seducat. Si quis videtur inter vos sapiēs esse in hoc seculo: stultus fiat vt sit sapiēs. Sapientia eniz huius mudi stulticia est apud deuz. Scriptum est enim. Comprehēdā sapientes in astutia eoz. Et iterum. Dominus nouit cogitationes sapientuz: quoniam vane sunt. Nemo itaq̄ gloriatur in hominibz. Quia eni vestra sunt siue Paulus siue apollo: siue cephas: siue mūdus siue vita siue mors: siue p̄ntia siue futura. Quia eni vestra sunt: vos autē xp̄i: xp̄s autē dei.

¶ Supra ondit apl̄s que sit merces bñ laboratiuz. hic agit de pena male laboratiū siue destruetiuz. Et circa hoc duo facit. p̄mo demonstrat penā. Secūdo excludit errorē contrariū ibi. (Nemo vos seducat.) Ondit autē penā operatiū ad destructionē psequēs silitudinē edificij spūalis. Et circa hoc tria facit. p̄mo ostēdit dignitatē spūalis edificij. Scdo determinat penā d̄struetiū ibi. (Si qs.) Tertio assignat rationē pene ibi. (Tēplū eni dei rē.) Dicit q̄ p̄mo dicitū est q̄ ille qui superedificat mercedē salutis accipiet vel sine detrimēto vel cū detrimēto: sed vt possitis agnoscere que sit pena male in vobis laboratiuz: oportet vos vestrā dignitatē agnoscere: quam p̄mo ponit dicēs. An vos nescitis: quia vos fideles xp̄i estis tēplū dei. Eph. 2. In quo oīs edificatio cōstructa crescit in tēplū sanctuz in dño in quo ⁊ vos coedificamini in habitaculū dei. Secūdo probat q̄ fideles sint tēplum dei. est eni de ratiōe templi q̄ sit habitaculuz dei: s̄m illud psal. Deus in tēplo sancto suo. Unde omne illud in quo deus habitat potest dici templuz. Habitat autē deus p̄ncipaliter in seipso: quia ipse solus se cōprehendit. Unde ⁊ ipse deus tēpluz dei dicitur. Apoca. 21. Dñs deus omnipotēs tēpluz illius est. Habitat etiā de⁹ in domo sacrata per spiritualement cultuz qui in ea sibi exhibetur. ⁊ ideo domus sacrata dicitur templum: s̄m illud psal.

Adorabo ap̄ templum sanctum tuum rē. Habitat etiam deus in omnibus per fidem que per dilectionē operatur: s̄z illud Eph. 3. Habitare christū per fidez in cordibus vestris. Unde ⁊ ad probandū q̄ fideles sint tēplū dei subiungit q̄ inhabitatur a deo: cuius dicit. (Et spūs dei habitat in vobis.) Et Ro. 8. Dicitū est. Spiritus qui suscitauit iesum xp̄m habitabit in vobis. Eccl̄. 36. Spūm meum ponaz in medio vestri. Ex quo patet q̄ spūs sanctus est deus per cuius inhabitationē fideles dicuntur templuz dei. Sola enim inhabitatio dei templuz dei facit: vt dicitur est. Est autē consideranduz q̄ deus est in oibus creaturis in q̄bus est per essentiam potētiam ⁊ presentiam iplens omnia bonitatibus suis: s̄m illud Jere. 23. Celuz ⁊ terras ego implebo. Sed spiritualiter dicitur deus inhabitare tanquā in familiarī domo in sanctis: quoz mens capax est dei per cognitionē ⁊ amorē etiam si ipsi in actu non cognoscant ⁊ diligāt: dūmodo habeāt per gratiā habitū fidei ⁊ charitatis: sicut patet de p̄teris baptizatis. Et cognitio sine dilectione nō sufficit ad inhabitationē dei: s̄m illud p̄ Jo. 4. Qui manet in charitate in deo manet ⁊ de⁹ in eo. Inde est q̄ multi cognoscunt deuz vel per naturales cognitionē vel per fidez iformē: quos tamē nō inhabitat spiritus dei.

¶ Deinde dicit. (Si quis autē templuz rē.) Violatur autē tēplū dei dupliciter. Uno modo per falsaz doctrinā que nō superedificatur fundamēto. sed magis subruit fundamētum ⁊ destruit edificium. Unde dicitur Eccl̄. 13. de falsis prophetis. Violabāt me ad populuz meuz propter pugillū ordei ⁊ fragmētū panis. Alio modo violat aliquis tēpluz dei per peccatū mortale: per quod aliquis vel seipuz corrumpit vel alius opere vel exēplo. Unde dicit Malach. 2. Lotamianit indas sanctificationē dñi quā dilexit. Sic autē dignū ē. vt disperdatur ille a deo p̄ dānationē eternā qui violat spūale tēplū dei vel qualitercūq̄ pollut. Unde dicitur Mal. 2. Disperdet dominus viruz qui fecerit hoc magistrum ⁊ discipuluz. Et in psal. Disperdat dominus vniuersa labia dolosa rē.

¶ Deinde dicit. (Tēpluz dei rē.) Assignat rationē eius quod dixerat de sanctitate templi. Qui enim aliquam res sacram violat: sacrilegium cōmittit. vnde dignū est vt disperdatur. Templum enim dei est sanctuz quod estis vos. sicut supra dictum est. ⁊ in psal. dicitur. Sanctum est templum tuuz mirabile in equitate. ⁊ alibi. Domuz duam domine decet sanctitudo. Est quidez in materiali tēplo quedam sacramentalis sanctitas prout tēplū diuino cultui dedicatur: sed in fidelibus christi est sanctitas gratie quā consecuti sunt per baptismuz: s̄m illud. infra sexto. Abluti estis. sanctificati estis.

¶ Deinde cum dicit. (Nemo vos seducat.) Excludit errorem contrarium. Et primo monet fideles vt sibi caueant a seductione errorum. Secundo docet medium cauendi. ibi. (Si quis inter vos.) Tertio rationem assignat. ibi. (Sapientia enim huius mundi rē.) ¶ Circa primuz sciēdum est q̄ quidaz dixerunt q̄ deus neq̄ punit neq̄ remunerat hominuz facta. ex quozum persona dicitur Sopho. p̄mo. Qui dicit in cordibus suis nō faciet bene dominus ⁊ nō faciet male. Et t̄ren. 3. Quis est iste qui dixit vt fieret domino nō iubēte: Ex ore altissimi nō egredietur bonus: neq̄ maluz. Ad hunc ergo errorez excludendū dicit. Nemo vos seducat: asserens scilicet q̄ ille qui tēpluz dei violat. non disperdat a deo: sicut Ephe. 5. dicitur. Nemo vos seducat inanibus verbis. propter hoc eniz venit ira dei in filios diffidentie.

¶ Deinde cū dicit. (Si quis iter vos rē.) docet modū cauēdi h̄s seductionē. ¶ Ubi sciēdū est q̄ quidā dixerūt deuz nō punire pctā boiū in itētes rōnibz hūane sapie. puta q̄

Ad corinthios I.

deus non cognoscat singularia que sunt hic: ex quorum persona dicitur Job. 22. Circa cardines celi pambulat: nec nostra considerat. Ad hoc ergo vitandū dicit. (Si quis iter vos videtur esse sapiens in hoc seculo.) i. sapientia seculari que in eo quod contrariatur veritati fidei non est sapientia: licet videatur esse. (Stultus fiat.) abiciendo istā sapienzā appareret ut sit sapiens. i. secundum sapienzā dīnam que est vera sapienzā. Et hoc etiam observandum est non solum in his in quibus secularis sapienzā contrariatur veritati fidei: sed etiam in omnibus in quibus contrariatur honestati morum. Unde proverbia. 3. dicit. Deo seculum morante confortatus est etc.

Deinde cum dicit. (Sapientia enim huius mundi etc.) assignat rationē eius quod dixerat. Et primo ponit rationē. videtur enim inceptam monitionē fecisse ut aliquis fieret stultus et verecepta esset si stulticia illa de qua loquebatur esset per abnegationē vere sapiens: sed non est ita. Sapientia enim huius mundi stulticia est apud deum. Dicitur autē sapientia huius mundi que principaliter mundo inicitur. Nam illa que per res huius mundi ad deum attingit non est sapientia mundi sed sapientia dei: secundum illud Roma. primo. Deus enim illis revelavit. Inuisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Sapientia ergo mundi que sic rebus mundi intendit ut ad dīnam veritatem non pertingat stulticia est apud deum. i. stulticia reputatur secundum dīnam iudicium. Esa. 19. Stulti principes thenceos: sapientes consiliarii pharaonis dederunt consilium insipientes. Secundo probat quod dixerat per duas auctoritates: quarum prima scribitur Job 5. Unde dicit. Scriptum est comprehendā sapientes in astutia eorum. Comprehendit autē sapientes dñs in astutia eorum quia per hoc ipsum quod astutie cogitant contra deum. impedit deus eorum conatus et implet suum propositum sicut per maliciā fratrum Joseph volentium impedire eius principatum impletum est per dīnam ordinationem quod Joseph in egypto videtur principaretur. Unde et ante premissa verba dicit Job. Qui dissipat cogitationes malignorum ne possint implere manus eorum quod ceperat: quia ut dicitur puer. 21. Non est sapientia non est scientia non est consilium contra dñm. Secunda auctoritas sumitur ex ps. vii dicit. Et iterum scriptum est. Dominus novit cogitationes sapientium. i. secundum sapienzā mundi quoniam varie sunt. quia. i. non pertingunt ad finem cognitionis humane que est cognitio veritatis dīne. Unde dicitur Sap. 13. Vanus sunt omnes homines in quibus non subest sapientia dei.

Deinde cum dicit. (Itaque nemo gloriatur in hominibus.) infert conclusionē principaliter intentam. scilicet quod non debeant gloriari de ministris dei. et primo concludit propositum ex predictis dicens. Itaque ex quo ministri nihil sunt sed laborant pro mercede. nemo gloriatur in hominibus: sicut et in psal. dicitur. Nolite confidere in principibus neque in filiis hominum in quibus non est salus. Et Jerem. 17. Maledictus vir qui confidit in homine etc. Secundo rationē assignat ex dignitate fidelium christi assignans ordinē fidelium in rebus. et primo ponit ordinē rerum ad fideles christi dicens. (Dia vestra sunt.) Quasi dicat. Sic homo non gloriatur de rebus sibi subiectis: ita et vos gloriari non debetis de rebus hominum quod omnia sunt vobis data a deo secundum illud ps. Dia subieciisti sub pedibus eius. Exponit autē que omnia. iter que primo ponit ministros christi qui sunt divinitus ordinati ad ministerium fidelium: secundum illud 2. Cor. 4. Nos autem servos vestros per iesum. et hoc est quod dicit. Sicut paulus qui platanit. sicut apollo qui rigavit. sicut cephas. i. petrus qui est universalis pastor omnium christi. ut dicitur Jo. ultimo. Post hec ponit res exteriores. cum dicit. Sicut mundus qui est continentia omnium creaturarum qui quidem est fidelium christi. eo quod homo per res huius mundi vivatur vel quantum ad necessitatem corporalem vel quantum ad cognitionem dei: secundum illud Sap. 13. Magnitudine speciei et creature etc.

Consequenter ponit ea que pertinent ad ipsam hominis dispositionem dicens. (Sive vita sive mors.) quia. scilicet fidelibus christi et vita est utilis in qua merentur et mors pro qua ad premia perveniunt: secundum illud Roma. 14. Sive vivimus sive morimur etc. Et phil. primo. Mibi vivere christus est et mori lucrū. Ad hec autē duo reducunt omnia bona vel mala huius mundi: quia per bona conservatur vita. per mala pervenitur ad mortem. Ultimo ponit que pertinent ad status hominis presentem vel futurum dicens. (Sive presentia.) i. res huius vite quibus vivamus ad merendum (sive futura) que nobis reservantur ad premium. Non enim habemus hic manentem civitatem sed futuram ingrimus. ut dicitur Heb. ultimo. Dia inquit vestra sunt. i. vestre utilitati deservientia: secundum illud Roma. 8. Diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Sic ergo primus ordo est christi ad fideles. secundus vero fidelium christi ad christum: quos ponit subdens. Vos autem christi estis: quia. scilicet sua morte redemit. Roma. 14. Sive vivimus sive morimur dñi sumus. Tertius ordo est christi secundum quod homo ad deum. ideo addit. Christus autem secundum quod homo dei est. Unde cum deum et dominum in psal. nominat dicens. Domine deus meus in te speravi. ut nomine dei tota trinitas intelligatur. Quia ergo nullus deus gloriari de eo quod infra ipsum est: sed de eo quod est supra ipsum: ideo non debent fideles christi gloriari de ministris: sed magis ministri de ipsis. 2. Cor. 7. Multa mihi fiducia est apud vos. multa mihi gloriatio pro vobis. Sed fideles christi debent gloriari de christo: secundum illud Gal. vlti. Mibi absit gloriari nisi in cruce dñi nostri iesu christi. sicut christus de patre: secundum illud Sapient. 2. Glorietur se patrem habere deum.

CAP. III.

Si nos existimet homo ut ministros christi: et dispensatores ministeriorum dei. Hic itaque queritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur. Abibi autem pro minimo est ut a vobis iudicet aut ab humano die. Sed neque me ipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. Qui autem iudicat me dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare quoad usque veniat dominus: qui et illuminabit abscondita tenebrarum: et manifestabit consilia cordium: et tunc laus erit unicuique a deo.

Superius redarguit apostolus corinthios de hoc quod de quibusdam ministris gloriabantur: hic autem arguit eos quod alios ministros contenebant. Et circa hoc duo facit. primo arguit eorum culpam. Secundo instat ad eorum correctionem ibi. (Non ut confundam vos.) Circa primum duo facit. primo arguit eorum temeritatem qua male de ministris iudicabant. Secundo arguit eorum elationem que christi ministros contenebant ibi. (Voc autem fratres.) Circa primum duo facit. primo ostendit quod sit de ministris christi firmiter sentiendum. Secundo quod non sit de eis temere iudicandum ibi. (Hic iam queritur inter dispensatores.) Dicit ergo primo. Dixi quod nullus vestrum debet gloriari de hominibus tamen quilibet vestrum debet cognoscere auctoritatem officii nostri ad quod pertinet quod sumus mediatore iter christi cui sumus. ad quod pertinet quod dicit. Sic nos existimet homo ut ministros christi. Esa. 61. Sacerdotes dei vocabimini ministri dei nostri dicitur vobis. et iter membra eius que sunt fideles ecclesie: quibus dona christi dispensant. ad quod pertinet quod subditur. Et dispensatores ministeriorum dei. i. secretorum eius: quod quidem sunt spiritualia eius documenta: secundum illud. infra. 14. Spiritus est qui loquitur mysteria. Vel etiam ecclesiastica

sacramēta in quibus diuina virtus secretis operatur salutes. Unde et in forma consecrationis eucharistie dicitur. *Mysterium fidei. pertinet ergo ad officium prelatorum ecclesie quod in gubernatione subditorum soli christo seruire desideret: cuius amore oues eius pascunt.* Item illud Iohannis ultimo. *Si diligis me pascue oues meas.* Pertinet etiam ad eos ut diuina populo dispensent. Item illud Iosue 6. *Dispensatio mihi credita est.* Item hoc sunt mediatores inter christum et populum. Item illud Deuteronomio 5. *Ego sequester fui et mediator illo tempore inter deum et vos.* Nec autem estimatio de prelatibus ecclesie necessaria est ad salutem fidelium. nisi enim eos recognoscere ministros christi non eis obediunt tanquam christo. Item illud Galatensium 4. *Sicut angelus dei excepistis me sicut iesus christum.* Rursum. si eos non cognoscerent dispensatores recusarent ab eis dona recipere. contra illud quod idem apostolus dicit. *2. corinthios 2. Non donauimus si quod donauimus propter vos in persona christi.*

¶ Deinde cum dicit. *(Dic iam querit inter dispensatores.)* Ostendit circa ministros christi temere iudicari non debere. et circa hoc tria facit. primo ponit quod dicitur per quod iudicare sagunt de fidelitate ministrorum. et ostendit de hoc iudicio se non curare: sed deo referuare. ibi. *(Mibi autem pro minimo est.)* Tertio concludit prohibitionem temerari iudicij. ibi. *(Itaque nolite.)* Circa primum considerandum est quod ministrorum et dispensatorum christi quidam sunt fideles: quidam infideles. Infideles dispensatores sunt qui in dispensandis diuinis ministerijs non intendunt utilitatem populi et honorem christi et utilitatem membrorum eius. Item illud Lucam 16. *In iniquo manerunt fideles non fuistis.* Fideles autem qui in omnibus intendunt honorem dei et utilitatem membrorum eius. Item illud Lucam 12. *Quis putas est fidelis seruus et prudens quem constituit super familiam suam.* Qui autem sunt fideles diuino iudicio manifestabuntur in futuro. Sed corinthii temere volebant discutere: qui dispensatores essent fideles vel infideles. et hoc est quod dicit. *Dic hoc est inter vos.* Iam. i. in presenti tempore querit. i. discutit. *Ut quis. i. aliquis inter dispensatores fidelis inueniatur.* Iudicabant enim plures esse infideles: vix aliquem virum putantes esse fidelem. Item illud Iohannis 20. *Multi viri misericordes vocantur: virum autem si delem quis inueniet?*

¶ Deinde cum dicit. *(Mibi autem pro minimo est.)* Ostendit se hoc iudicium reputare nihil. et circa hoc tria facit. primo ponit quod non curat circa hoc ab alijs iudicari dicens. *(Mibi autem pro minimo est inter dispensatores.)* pro minimo est. i. minima bona reputo. *Ut a vobis iudicet. i. esse fidelis vel infidelis.* Et ne putaretur ab apostolo hec dici in eo preceptum: ac si eorum iudicium despiceret quasi vilius personarum subiungit. *Aut ab humano intellectu quod dicitur hominis. Item illud Iohannis 11. Qui ambulat in die non offendit: quia luce huius mundi videt. Vel ad litteram. Aut ab humano die. i. ab intellectu in hoc tempore iudicantibus. quod dicitur vestrum: vel quorumcumque hominum iudicium parum curo.* Ieremias 17. *Diez hominis non desideravi tu scis.* **¶** Est autem sciendum quod de iudicio hominum dupliciter dicitur curari. vno modo contra ad alios qui ex eorum bono: vel edificantur: vel scandalizant. et sic sancti non pro minimo sed pro magno habent ab hominibus iudicari cum dominus dicat. *Matthaeus 5. Videat opera vestra bona et glorificet patrem vestrum qui in celis est.* Alio modo contra ad seipsos: et sic non curant multum: quia nec gloriam humanam percipiunt. Item illud Ieremias 17. *Nec gloriam ab hominibus queretes: neque aliquid a vobis: neque ab alijs.* Neque opprobrium hominis timet: Item illud Esaiam 51. *Nolite timere opprobrium hominum et blasphemias eorum ne timeatis.* Unum apostolus signatim dicit. *(Mibi autem.)* i. contra ad me pertinet. non autem id pro nullo est: sed pro minimo: quia bona temporalia: inter que bona fama reputatur: non sunt nulla bona sed minima: ut Augustinus dicit in libro de libero arbitrio. *Unum et sapientia. 7. De aurum in comparatione illius arena est exigua.* Secundo

ostendit quod neque seipsus iudicare presumit dicens. *(Sed neque meipsus iudico.)* **¶** Videtur autem hoc esse id quod infra. ii. dicitur. *Si nosmetipsos diiudicarem non utique iudicaremur.* Debet ergo quilibet iudicare seipsus. **¶** Sed sciendum est quod iudicio discussionis de quo apostolus hic loquitur quilibet dicitur iudicare seipsus. Item illud psalmi. *Exercitabar et scopebam spiritum meum.* Et sicut iudicio damnationis et reprehensionis in manifestis malis. Item illud Iob 13. *Argua coram eo vias meas.* sed iudicio absolutionis non dicitur aliquis presumere se iudicare: ut innocenter. Unum dicitur Iob 9. *Si iustificare me volueris: os meum condonabit me. si innocenter considero prauum me contra propter cuius rationem assignat dicens. Nihil mihi conscius sum. i. non habeo alicuius peccati mortalitatis conscientiam.* Item illud Iob 27. *Neque reprehedit me cor meum in omni vita mea.* Sed non in hoc iustificatus sum. i. non sufficit ad hoc quod me iustum pronunciet: quia possunt aliqua peccata in me latere que ignoro. Item illud psalmi. *Delicta quas intelligit: Et Iob 9. dicitur. Et si simplex fuero hoc ipsum ignorabit anima mea.* Tertio concludit cui hoc iudicium reseruet dicens. *(Qui autem iudicat me dominus est.)* i. ad solum deum pertinet iudicare vtrum sim fidelis minister an non. Item enim pertinet ad intentionem cordis quia solus deus poterat potest. Item illud Ieremias 16. *Spiritus poterat deus dominus.* Et Ieremias 7. *Pratum est cor hominis et scrutabile. quia cognosceret illud: Ego dominus probans renes et scrutans corda.*

¶ Deinde cum dicit. *(Itaque nolite.)* Concludit prohibitionem temerari iudicij. Et circa hoc tria facit. primo prohibet peruenire diuinum iudicium dicens. *Itaque exemplo meo qui neque meipsus iudico: neque ab alijs iudicari curo: sed iudicium meum deo reseruo.* Nolite ante tempus iudicare: quia ut dicitur *Ecclesiasticum 8. Omni negotio tempus est et oportunitas.* Quoad usque veniat dominus. i. ad iudicandum. Item illud Esaiam 3. *Dominus ad iudicium veniet cum senatoribus populi sui.* Unum et dominus dixit *Matthaeus 7. Nolite iudicare.* Sed hoc intelligendum est de occultis: de manifestis autem iudicare commissum est a deo hominibus. Item illud deuteronomio 1. *Andite illos: et quod iustum est iudicate.* Sunt enim aliqua manifesta: non solum per euidentiam facti sicut notoria: sed etiam per confessionem: aut testium probationem. Occulta vero deus reseruat iudicio. Sunt autem occulta nobis que latent in corde: vel etiam in abscondito sunt. et de his dicitur in psalmi. *Que dicitis in cordibus vestris: et in cubilibus vestris propinquinum.* Unum homo quidem de his est temerari iudex: sicut iudex delegatus qui excedit formam mandati iudicis de causa non sibi commissa. Est ergo temerarium iudicium quoniam aliquis de dubijs iudicet. Peruersus autem quoniam falsus iudicij profert: et quoniam non sit iudicandum circa personas: puta ut aliquis iudicet malum hominem qui bonus est: tamen multo grauius est ut iudicij puertat de rebus ipsis: puta si quis diceret virginitate esse malum et fornicationem bonam. Contra quod dicitur *Esaiam 5. Ue qui dicitis bonum malum et malum bonum.* Secundo describit perfectiones futuri diuini iudicij dicens. *Qui. i. dominus ad iudicandum veniens illuminabit abscondita tenebrarum: id est facit esse lucida et manifesta ea que occulte in tenebris facta sunt: et manifestabit consilia cordium. i. omnia corda.* Item illud Iob 12. *Qui reuelat occulta de tenebris: et producit in lucem abyssi mortis.* Et *Sophonias 1. Scrutabor hierusalem in lucernis.* Quod quidem est intelligendum tam de bonis quam de malis que non sunt per penitentiam tecta. Item illud psalmi. *Beati quorum remissa sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata.* Tertio ponit fructum quem boni reprobabunt de diuino iudicio dicens. *(Et tunc laus erit vnicuique.)* scilicet bonorum a deo. Que quidem laus vera erit: quia deus nec decipi nec decipere potest. *Romans 2. Cuius laus non ex hominibus: sed ex deo est. 2. corinthios 10. Non enim qui seipsus comedit ille probatus est: sed que deus commendat.*

Ec autem fratres transfiguravi in me et apollo propter vos: ut in vobis discatis: ne supra quod scriptum est unus adversus alterum isletur pro alio. Quis enim discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti quod gloriaris quasi non accepisti. Jam saturati estis: iam divites facti estis. Sine nobis regnatis. Et vnam regnetis: ut nos vobiscum regnemus. Puto enim quod deus nos apostolos novissimos ostendit tanquam morti destinati: quod spectaculum facti sumus mundo et angelis et hominibus. Nos stulti propter Christum: vos autem prudentes in Christo. Nos infirmi: vos autem fortes. Vos nobiles: nos autem ignobiles. Usque in hac horam et esurimus et sitimus: et nudi sumus: et collapsum cedimus: et instabiles sumus: et laboramus operantes manibus nostris. Maldicimur: et benedicimus. Persecutionem patimur et sustinemus. Blasphemiamur et obsecramus. Tanquam purgamenta huius mundi facti sumus omnium pipsum usque adhuc.

Postquam apostolus reprehendit in corinthiis temeritatem qua ministris Christi iudicabantur. hic arguit eorum elationem qua ministris Christi ostentabantur. Et circa hoc tria facit. primo proponit quod intendit. 2. rationem assignat. ibi. (Quis enim te discernit?) 3. eorumque preceptum pronice loquens irridet. ibi. (Jam saturati estis) Circa primum considerandum est quod apostolus supra volens reprehendere ostentationes corinthiorum quas habebant ratione ministrorum: usus fuerat non solum bonorum ministrorum Christi. sicut. s. i. dixit. Unusquisque vestrum dixit. Ego quod sum pauli. ego autem apollo. ego vero cephe. et supra tertio ubi dixit. siue paulus: siue apollo: siue cephas: et tamen non gloriabantur de bonis ministris Christi: nec propter eos diffidebant: sed propter pseudo apostolos quos noverant noluit ne videretur ex odio vel invidia contra eos loqui: sed loco eorum posuerat nomen suum et aliorum bonorum predicatorum. et hoc est quod dicit. (Ecce autem fratres). s. que dixi de ministris de quibus gloriastimini: et quibus ostenditis. transfiguravi. i. figuratim loquens transuli in me et apollo. Dicit enim. puerb. i. Advertet parabolam et interpretationem verba sapientum et enigmata eorum. (Et hoc propter vos). i. vestram utilitatem. z. corin. 4. Dia propter vos. (Ut in nobis discatis: ne unus vestrum inflaret). i. superbiat adversus alium primum suum. (pro alio). i. pro quocumque ministro Christi. (Supra quam scriptum est). i. ultra formam vobis in premissis descriptam. Dicit enim. sap. 4. Dirupens illos inflatos sine voce.

Deinde cum dicit. (Quis enim te discernit?) Assignat rationem quare unus non debeat contra alium inflari. et primo ponit rationem dicens. (Quis enim te discernit?) Quod potest intelligi dupliciter. uno modo sic. Quis enim te discernit a massa perditorum: tu teipsum discernere non potes. unde non habes in te unde contra alium superbias. Et de hac discretionem dicit in ps. Judica me deus et discerne causas meas de gente non sancta. Alio modo potest intelligi. Quis te discernit. s. superiores facies proprio tuo: quod hoc tu facere non potes. Unde contra eum superbiere non debes. Et de hac discretionem dicit Eccl. 33. In multitudinem discipline domini separavit eos et immutavit vias illorum. Sed inter homines in quantum sunt fideles Christi non est discretio: quod ut dicit Ro. 12. Multi unum corpus sumus in Christo. Et Act. 15. dicit petrus. Nihil discernit inter nos et illos fide purificationis corda eorum. Secundo excludit quandam rationem. Posset enim aliquis

discerni a bonis vel a malis melior eis existens propter bona que habet: puta fidei: sapientiam et habet. Sed hoc excludit apostolus dicens. (Quid autem habes quod non accepisti). q. d. nihil. Dia enim bona sunt a deo secundum illud ps. Aperiere te manu tuam omnia implebunt bonitate. Et. z. paral. 29. Tua sunt omnia: et que de manu tua accepimus dedimus tibi: et ex hoc concludit propositum dicens. (Si autem accepisti quod gloriaris quasi non accepisti) ille igitur gloriatur quasi non accipiens que de seipso gloriatur et non de deo: sicut de quibusdam dicit in ps. Qui confidit in virtute sua: et in multitudine divitiarum suarum gloriatur. Et ad hoc pertinet prima species superbie: quod scilicet aliquis superbiendo quod habet dicit a seipso habere. iuxta illud ps. Labia nostra a nobis sunt. quod noster dominus est: Ille autem gloriatur quasi accipiens qui omnia deo ascribens gloriatur de ipso: sicut supra dictum est. Qui gloriatur in domino gloriatur. Sic autem gloriari non est superbiere: sed humiliari sub deo cui homo dat gloriam. secundum illud Eccl. ultimo. Danti mihi sapientiam dabo gloriam.

Deinde cum dicit. (Jam saturati estis.) Irridet eorum superbiam quod apostolos Christi ostentabant. Et primo in generali. 2. in speciali. ibi. (Nos stulti sumus etc.) Circa primum duo facit. primo irridet in eis quod de se nimis presumebant. 2. deridet in eis quod apostolos ostentabant. ibi. (Puto enim quod deus etc.) Circa primum duo facit. primo irridet eos de presumptione qua sibi attribuebant quod non habebant. 2. irridet eos de hoc quod sibi singulariter attribuebant quod singulariter non habebant. ibi. (Sine nobis regnatis.) Attribuebant autem sibi abundantiam bonorum: quorum quedam sunt interiora. et quantum ad hoc dicit. (Jam saturati estis). i. vobis videtur quod saturati estis. i. abundantiter refecti spirituali dulcedine. de qua dicit in ps. Satiabor dum manifestabitur gloria tua. Poterat autem eis secundum veritatem dici quod iam saturati estis: non plenitudine: sed fastidio. secundum illud puer. 27. Alia satiata calcabit faenum. Quedam vero bona exteriora: et quantum ad hoc dicit. (Jam divites facti estis): sicut vobis videtur. s. divitibus spiritualibus: de quibus dicit Esa. 33. Divitie salutis sapientia et scientia. Sile est quod dicit apoc. 3. Dicitis quod divites sumus et locuples valde et nullus egro. Sed contra hoc videtur illud quod supra dixit in principio dicens. Quia in omnibus divites facti estis in illo in omni scientia etc. Sed videndum est quod supra dixit quantum ad bonos qui iter eos erant. hic autem dicit quantum ad presumptuosos quod superbiabant de eo quod non habebant. potest et aliter distingui satietas et divitie: ut satietas referat ad usum gratie quoque spiritualibus frui. Divitie autem ad ipsos habitus gratiarum. Secundo cum dicit (Sine nobis regnatis.) irridet eos quod sibi singulariter attribuebant quod non habebant. Unde dicit sine nobis regnatis. i. ita vobis videtur quod regnum ad vos pertinet non ad nos. Sic enim erant decepti a pseudo apostolis ut crederent se solos habere fidei veritatem que in regno dei consistit. apostolus autem et sequentes eius errare. Contra quos dicit Esa. 5. Numquid habitabitis vos soli in medio terre: et ne videatur apostolus ex invidia hoc dicere subiungit. (Utinam regnaretis.) Optat enim ut veram fidem habeant. secundum illud act. 26. Opto oes qui audiunt tales fieri qualis et ego sum exceptis vinculis his. Et ut eis exempla humilitatis prebeat. subiungit. (Ut et nos regnemus vobiscum). q. d. Si aliquam excellentiam habetis non dedignamur vos sequi: sicut vos dedignamini sequi nos contra illud quod dicit Gal. 4. Quod bonum est emulamini in bono semper. Et est advertendum quod apostolus hic quantum ad tres species superbie tangit. quantum ad primam est quod aliquis reputat se non habere a deo quod habet: quam tangit dicens. (Quid gloriatur quasi non accepisti?) Et hoc etiam potest reduci ad secundam speciem qua aliquis existimat propter meritis accepisse. Tertia species est: qua quis iactat se habere quod non habet. et quantum ad hoc dicit. (Jam saturati estis iam divites facti estis.) Quarta species quam do aliquis de spectis ceteris singulariter vult videri et quod

tum ad hoc pertinet quod dicit. (Sine nobis regnatis.)

Deinde cum dicit. (Puto quod deus etc.) Irridet eos de hoc quod apostolos christi contempserant: et primo irrisorie ponit contemptum: secundo cum contemptus ibi. (Qui spectaculum facti sumus). Dicit ergo primo. Prius dixi quod sine nobis regnat: puto. n. id est vos putare videmini quod deus nos apostolos ostendit nouissimos: cum tamen infra. id est dicat quod deus in ecclesia posuit primum apostolos. Sic. n. implet quod dicitur Mat. 20. Erunt primi nouissimi: et nouissimi primi. Et ponit exemplum. Tanquam morti destinati. Illi enim qui sunt condempnati ad mortem nouissimi habent inter homines: utpote quos indignus sit viuere: et tales apostoli reputantur a mundanis hominibus. secundum illud. ps. Estimati sumus sicut oves occisionis.

Deinde cum dicit. (Quia spectaculum) assignat causas contemptus. Circa quod considerandum est quod quoniam aliqui sunt condempnati ad mortem conuocant homines ad eorum occisiones quasi ad spectaculum: et maxime fiebat circa eos quod dabantur ad bestias: quod apostoli erant quasi morti destinati subiungit. Quia spectaculum facti sumus mundo: quasi totus mundus concurrat ad spectandum nostram occisionem. Et illud ps. Posuisti nos opprobrium vicinis nostris: exponit autem quod nomine mundi intelligat eum subdit. (Et angelis et hominibus). scilicet bonis et malis. Locurebatur. n. ad eorum spectaculum homini angeli ad confortandum: mali autem ad impugnandum: boni homines ad patientiam et exemplum patientie sumendum: mali homines ad persecutandum et irridendum.

Deinde cum dicit. (Nos stulti etc.) Irridet eos in speciali quod apostolos contempserant. Et circa hoc duo facit. Primo ponit contemptum. secundo causas contemptus ibi. (Usque in hac hora etc.) Circa primum irridet eorum contemptum quantum ad hoc quod sibi excellencia: apostolis defectum attribuebant: et primo quantum ad perfectionem intellectus: et quantum ad B dicit. (Nos stulti sumus propter christum). scilicet stulti reputamur: quod crucem christi predicamus. supra. i. Verbum crucis pereuntibus stulticia est: et etiam quod pro christum opprobria et contumelias sustinemus. secundum illud sap. 5. Nos insensati vitam illorum estimabamur in saniam. Item ut legitur act. 26. Sessum dixit paulo. Insanis paulus: multe te habere ad insaniam adducit. Vos secundum vestram reputationem estis prudentes in christo: quod scilicet nec crucem eius publice confiteri audeatis: nec perfectionem sustinetis. prouer. 26. Sapientior sibi videtur piger: septem viris loquentibus sententias. Secundo quantum ad potestatem actionis cum dicit. (Nos firmi reputamur). scilicet exterioribus propter afflictiones quas sustinemus. 2. corin. 12. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. Vos autem. scilicet forte vestra reputatione estis fortes. scilicet in rebus corporalibus: quod seculare viuunt sine tribulatione. Esa. 5. Ue qui potentes estis ad bibendum vinum: et viri fortes ad miscendam ebrietatem. Vos nobiles. scilicet estis. secundum vestram estimationem. id est honore digni: quod exterius contumelias non patimini. Esa. 49. Filii sapientius ego filii regum antiquorum. Nos autem ignobiles sumus. Et vestra et aliorum reputationes: quod contemptibiles habemur. supra. i. Que contemptibilia sunt mundi: et ignobilia elegit deus. Et tamen secundum rei veritatem est conuerso. Soli enim contemptibiles illi sunt qui deum continent. secundum illud. i. Reg. 2. Qui autem contemnunt me erunt ignobiles.

Deinde cum dicit. (Usque in hac hora etc.) Assignat causas contemptus. Et primo ponit per causas defectum bonorum temporalium. Secundo mala que in eis intelligebantur ibi. (Maledicimur et benedicimur). Tertio eludit intentum ibi. (Tanquam purgamenta). Circa primum duo facit. Primo ponit defectum quem patiebantur in rebus necessariis. Unde ea que pertinent ad victum dicit. (Usque in hac hora) id est continue a conuersione nostra usque in presens tempus esurimus et sitimus. secundo cor. 11. In fame et siti. Quantum ad ad vestitum subdit. (Et nudum sumus). id est propter vestimentorum inopiam: quod est interdum exemplum iob. 24. Nudos dimittunt homines vestimenta tollere

res quibus non est operimentum in frigore. (Sed est quod dicitur in ps. Non vidi iustum derelictum: nec semine eius que res panes. Sed dicendum est: quod ita patiebatur apostoli quod non derelinquebant: quod diuina prouidentia moderabatur in eis et abundantiam et inopiam quantum ad eorum expediebat ad virtutis exercitium. Unde et apostolus phil. 3. Ubique et in omnibus institutus sum et saturari et esurire et abundare et penurias pati omnia possum in eo qui me confortat. Secundo ponit defectum eorum que pertinet ad bonum esse humane vite quorum primum est contentio ab hominibus exhibita contra quod dicit. (Et collapsis cedimur) quod quidem fit magis ad opprobrium quam ad penam. Unde de christo legimus. Mat. 26. Qui expuerunt in faciem suam et collapsis eum ceciderunt. Secundo requiritur quies in loco. contra quod dicit. (Et instabilis sumus). Tunc quia expellebatur a persecutoribus de loco in locum. secundum illud Mat. 10. Si vos persecuti fuerint in una ciuitate fugite in aliam. Tunc et quod pro executione sui officii discurrebant. ubique secundum illud Jo. 15. Posui vos ut eatis. Tertio requiritur ministratum auxilium quod dicit. (Et laboramus operantes manibus nostris). Tunc quod aliqui nullus dabat eis unde possent sustentari. Tunc et quod labore manuum suarum victum acgrebant: vel ad vitandum fidelium grauamen vel ad repellendum pseudo apostolos quod pro questu predicabant: ut habetur. 2. cor. 12. Tunc et ut daretur otiosus laborandi exemplum: ut habetur. 2. thes. 3. Unde dicit paulus act. 20. Ad ea que mihi opus erant et his que mecum sunt ministraverunt manus iste.

Deinde cum dicit. (Maledicimur etc.) Ponit mala que apostoli patiebantur. Et primo in verbis cum dicit. (Maledicimur). id est mala de nobis dicunt homines vel ad detrahendum vel ad contumelias inferendum vel et mala in predicando. Jere. 15. Deus maledicunt mihi. (Et benedicunt). id est reddunt bonum pro malo secundum illud. i. pe. 3. Non reddetes maledictum pro maledicto: sed e conuerso benedicentes. Secundo in factis et quantum ad hoc dicit. (Persecutionem patimur) non solum quantum ad B quod fugamur de loco ad locum quod proprie persecutio dicitur: sed quantum ad hoc quod multipliciter tribulamur. secundum illud ps. Multi que persecuntur et tribulant me. (Et sustinemus in christo). scilicet omnia patienter. Ecc. 1. Usque ad tempus sustinebit patienter. Tertio tangit causas vtriusque cum dicit. (Blasphemamur) id est blasphemie imponunt nobis. unde dicimur magi vel malefici et reputamur dei inimici. Et illud Jo. 16. Venit hora ut omnes qui interficiunt vos arbitres obsequium se prestare deo. Et Ro. 3. Sicut blasphemamur ut aiunt quidam dicere: faciamus mala ut veniat bona: tamen obsecramus deum pro his que nos persecuntur et blasphemant secundum illud Mat. 5. Date pro persecutoribus et calumniatoribus vos.

Deinde cum dicit. (Tanquam purgamenta etc.) Concludit ex omnibus premisis eorum contemptum dicens. Et pro omnia predicta facti sumus tanquam purgamenta huius mundi. id est reputati sumus: et a iudeis et a gentilibus ut per nos mundus inquinetur: et pro nostra occisione mundus purgetur: et tanquam simus purissima omnia. De autem purissima quodcumque purgamentum: puta vel poni vel ferri vel cuiuscumque alterius rei. Et hoc usque adhuc quod sit continue hoc patimur. Sed quoniam officium. Et illud sap. 5. Ubi ex ore improborum dicitur. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum et in similitudine improborum. Et postea subdit. Quod ergo computati sunt inter filios dei. Lectio. III.

Non ut confundam vos hec scribo: sed ut filios meos charissimos moneo. Nam si decem milia pedagogorum habeatis in christo: sed non multos patres. Nam in christo iesu per euangelium ego vos genui. Pro ergo vos imitatores mei estote: sicut et ego christi. Ideo misi ad vos thimotheum qui est filius meus charissimus et fidelis in domino: qui vos com-

monefaciat vias meas que sunt in xpo iesu: sicut vbiq; in omni ecclesia doceo. Tanq; nō vēturus sim ad vos: sicut inflati sunt quidaz. Veniam autē ad vos cito: si dominus voluerit: et cognoscā non sermonem eorū qui inflati sunt: Sed virtutem. Non enim in sermone ē regnū dei: sed in virtute. Quid vultis? In virga veniā ad vos: an in charitate et in spū mansuetudinis?

¶ Postq; apostolus reprehendit corinthios de hoc q; apostolus temere iudicabāt et presumptuose cōtemnebāt: hic instat ad eorū correctionē: et primo admonitionis vbo. Secundo exemplo ibi. (Rogo ergo vos fratres etc.) Tertio correctionis flagello ibi. (Tanq; nō vēturus sim ad vos etc.) Circa primū tria facit. Primo ponit admonitiōis modū dicens. Nec scilicet que i serie epistole hucusq; vobis dixi. Scribo nō vt confundaz vos: scilicet mala cōfusione: que in desperatione mittit: q̄uis velim vos cōfundi cōfusione: que peccatū vitat. fm illud Ecc. 4. Est confusio adducēs peccatū: et est cōfusio adducēs gratiaz et gloriā. Sed predicta moneo vos vt filios. Ecc. 7. Filij tibi sunt erudi illos et curua illos a pueritia eorū. Secūdo ostendit debitum admonendi dicens. Nā si decez milia pedagogorū habeatis in xpo: sed nō multos patres. Ubi cōsiderandū est q; pater ē qui primo generat: pedagogus autē est qui iā natū nutrit et erudit. Gal. 3. Lex pedagogus noster fuit in christo. Dicit ergo apostolus se patrē eorū in xpo: quia eis primo euāgelium predicauit. Unde assignās rationē eius qd dixerat subdit. Nā in christo iesu per euāgelium vos genui. Est autē generatio processus ad vitā: homo autē viuūt in xpo p fidē. Gal. 2. Quis autē nunciuo in carne i fide viuo filij dei. Fides autē vt dicit Ro. i. est ex auditu: auditus autē p vbu. Unde verbū dei est semē quo apostolus eos genuit in xpo. Uñ Jac. i. Volūtariē nos genuit vbo vitatis. Alios autē dicit pedagogos: q; postq; fidē receperāt eos adiunxerunt: vt intelligat esse eadē cōparatiō q̄tuz ad predicationem euāgelij pedagogi ad patrē: q̄ supra. 3. posita ē rimatoris ad plantatorem: et superedificatoris ad fundatorem.

¶ Deinde cū dicit. (Rogo ergo vos fratres) instat ad corrigendū eos suo exemplo. Et primo hortat eos ad imitandū suū exemplū dicens. Ergo ex quo estis filij cū bonorū filiorū sit imitari patres: rogo vos imitatores mei estote. s. vt nō temere iudicetis: sicut nec ego: q; neq; me ipsum iudicare presumo: et d vobis humilia sentiatis: et de alijs maiorā. Unde nō sine causa tali modo loquēdi vltus ē. Nos infirmi. Vos fortes. 2. thess. 3. Ut formā nosmetipos daremus vobis ad imitandū. Aduertēdū est autē q; eosdē q̄s supra filios nominauit nūc nominat fratres. Dixerat autē suos filios in xpo: q; eos nō sibi: sed xpo genuerat: et q; ipse genitus erat a xpo: ex sequēti eos habebat vt fratres et filios. Intantū ergo debebant eū imitari vt patrē in q̄stum: et ipse xpm imitabatur: qui est oīuz principalis pater. Et p hoc subtrahit subditis occasio de adherēdo malis exemplis prelatorū. Unde in hoc subditi soluz prelatos imitari debēt in quo ipsi xpm imitant: qui ē infallibilis regula veritatis. Unde seipsum apostolis in exemplū posuit. Jo. 13. Exemplū dedi vobis vt quēadmodū ego feci etc. Quod q; dez exemplū paulus sequebat. fm illud Job. 23. Vestigia eius secutus est pes meus: viā eius custodini et nō declinaui ab ea. Secūdo remouet excusationē ignorantie dicens. (Ideo misi ad vos thimotheū qui ē filius meus charissim⁹ et fidelis in domino) fm illud Phil. 2. d. Thimotheo loquēs. Neminē habeo ita ynanimē qui sincera affectiōe pro vobis sollicitus sit. Qui vos cōmonefaciat vias meas

.i. g vos doceat meos processus: id est omnia opera et moneat vos ad ea sequēdū. fm illud Jere. 6. Interrogate de semitis antiquis que sit via bona et ambulate i ea. Que q; dez vie sunt in xpo: et ideo nō debetis dedignari eas sequi. fm illud ps. Vias tuas dñe demonstra mihi. Et nō videatur vobis hoc onerosum: q; hoc cōmunitē omnibus ipono. Unde subdit. Sicut vbiq; in ecclesia doceo. col. i. Audistis veritatis euāgelium qd puenit ad vos: sicut et i vniuerso mundo. Vel hoc qd dicit. Vias meas referendum ē ad opera. Qd vero dicit. Sicut et vbiq; ad documenta. Ad B enim missus erat thimotheus vt induceret eos ad imitanda opera et tenenda apostoli documenta.

¶ Deinde cum dicit. (Tanq; nō venturus sim ad vos) cōminat eis correctionis flagellū. Et primo ostendit eos eē dignos correctionis flagello dicens. (Tanq; nō vēturus sim ad vos) inflati sunt quidā. s. vestrū quasi nō timētes p me de sua superbia cōvinci: et tamē digni sunt flagellis: nā humiles solis verbis corrigunt: superbi flagellis indigent. fm illud Job. 40. Respice cūctos superbos et cōsum de eos. Secūdo prenuiciat eis suū aduentū quo veniat ad iudicandū: vbi primo prenuiciat aduentū dicens. (Venias autē cito ad vos) Et q; dicit puer. i6. Cor. hoīs disponit viā suā: sed domini est dirigere gressus ei⁹. Ideo subdit. (Si domin⁹ voluerit) Ja. 4. Si domin⁹ voluerit et si vixerimus faciemus hoc aut illud. Secūdo prenuiciat eis suam iudiciariā cognitionē: cui dicit. (Et cognoscā) scilicet ordine iudiciario. fm illud Job. 29. Lausaz quā nesciebas diligentissime inuestigabas. Nō sermonē eorū qui inflati sunt: sed virtutes. q. d. Nō propter hec ex mea examinatione approbabūtur qui abundant in verbis: sed si abundarent in virtute: quia vt dicitur puer. i4. Ubi verba sunt plurima ibi frequēter egestas. Tertio rationem assignat dicens. (Non enim in sermone est regnū dei: sed in virtute) id est nō ideo aliqui pertinent ad regnū dei qui abundant in sermone. fm illud Mat. 7. Nō omnis q; dicit mihi dñe domine intrabit in regnū celoz: sed qui facit voluntatē patris mei. Ultimo cōminatur eis correctionē: re seruans tñ correctionē arbitrio eorū dicens. (Quid vultis i virga) scilicet discipline veniā ad vos scilicet castigados an in charitate id est in ostensioe amoris: et in spiritu mansuetudinis: vt scilicet nihil durius vobiscū agaz: hoc enim pendet in vobis. Nā si vos in via stulticie pmanetis oportet me ad vos cū virga venire. fm illud prouer. 22. Stulticia colligata est in corde pueri et virga discipline fugabit eā. Si vō vos correxeritis ostendā vobis charitatē et mansuetudinē. Gal. vltimo. Vos qui spūales estis instruite hō i spū lenitatis: B autē nō dicit qn si i virga veniēs nō cū charitate veniret: cū scriptū sit puer. i3. Qui pcit vge odit filiū suū: q; at diligit illū istāter erudit: s; q; ille q; castigat vga nō sentit iterdū dulcedinē charitatis: sic illi q; blāde solat.

CAP. V. Lectio. I.

¶ Animo ostenditur inter vos fornicatio: et talis fornicatio q̄lis nec inter gentes: ita vt vxorem patris sui aliquis habeat. Et vos inflati estis et non magis luctum habuistis vt tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit? Ego quidem absens corpore: presens autē spiritu iam iudicaui vt presens eum qui sic operatus est in nomine domini nostri iesu christi congregatis vobis et meo spiritu cum virtute domini iesu tradere huiusmodi homines satbane

In interituz carnis: vi spiritus saluus fit in die domini nostri iesu christi.

Postq̄ aplūs p̄secut̄ ē ea q̄ p̄tinēt ad baptisimū sacra-
mētū: hic incipit p̄seq̄ ea q̄ p̄tinēt ad m̄rimoniū: r̄ p̄ arguit
peccatū d̄riuz m̄rimonio. s̄ fornicationē. Sc̄do agit d̄ ipo
m̄rimonio. ca. 8. ibi (De qb̄ at̄ scripsistis mibi r̄c.) Circa
p̄mū duo facit. p̄rimo ponit culpā. Sc̄do redarguit eaz
ibi. (Nō ē bona gloriatio v̄ra r̄c.) Circa p̄mū duo facit.
p̄rimo p̄dit culpā cuiusdā fornicarij. Sc̄do culpā alio-
rū q̄ peccatum fornicarij tolerabāt ibi. (Et vos inflati
estis r̄c.) Circa p̄mū. p̄rimo ponit tria q̄ p̄tinēt ad culpe
grauitatē. p̄rimo nāq̄z ostēdit peccatū eē notoriū dicēs.
(Nō sine cā q̄sui an velitis q̄ in v̄ga veniā ad vos.) Est
n. i. vobis aliqd̄ dignū v̄ga discipline. Nō fornicatio au-
dī iter vos oino. s̄m publicā formā: q̄ d̄r Eph. 5. For-
nicatio at̄ nec noiet̄ in vobis. Esa. 3. Peccatū suū q̄si So-
doma p̄dicauerūt nec abscederūt. Sc̄do aggrauat pec-
catū ex cōparatiōe cut̄ dicit. (Et talis fornicatio q̄lis nec
inter gētes licita reputat̄ vel inuenit̄.) Apud gētiles. n.
simplex fornicatio n̄ reputabat̄ peccatū. Un̄ apli act. 15.
ad hūc errorē excludēduz gentilib̄ ad fidē p̄ueris ipo-
suerāt q̄ abstineāt se a fornicatiōe. Erat tñ q̄dā fornicā-
tōis spēs q̄ r̄ ap̄d gētiles illicita habebat̄. Et iō dicit. (Ita
vt vxozē p̄ris aliqs habeat̄ sicut d̄r Heñ. 4. 9. Effusus es
sicut aqua nō cretas: qz ascēdisti cubile p̄ris tui: r̄ macu-
lasti stratus eius. Hoc aut̄ erat horribile ēt apud gētiles
v̄tpote d̄riū nālī rōni existēs. p̄r naturalē. n. reuerentiā
filij ad p̄ntes s̄m oēm statū r̄ legē p̄r r̄ m̄ a m̄rimonio
excludit̄: vt sic ēt possit̄ itelligi q̄ d̄r Heñ. 2. Propter B
relinquet hō p̄rēz r̄ matrē. s̄. in d̄ctu m̄rimony r̄ adhere-
bit vxozī sue. Sicut autē ibi subdit̄. Vir r̄ mulier erunt
duo i carne vna. Et iō vxoz p̄ris repellit̄ a m̄rimonio: si-
cut p̄sona p̄ris vel m̄ris. s̄m illud Leuit. 18. Turpitudi-
nē vxozis p̄ris tui ne discopias turpitudō. n. p̄ris tui ē.
Deinde cū dicit. (Vos inflati estis.) Ponit culpā coz
q̄ hoc peccatū tolerabāt. Et p̄ reprehendit coz toleratiāz.
Sc̄do supplet q̄d illi negligebāt ibi. (Ego qdē r̄c.) Circa
p̄mū notat in eis tria vitia. p̄rimo supbiā coz dicit. (Et
vos inflati estis.) s̄. v̄to supbie reputātes vos inocētes
ex cōparatiōe peccatoris: sicut Luc. 18. pharise⁹ dicebat.
Nō sū sicut ceteri hoīuz: velut ēt hic publican⁹. Sap. 4.
Dirūpā illos inflatos sine voce. Sc̄do tāgit coz inuisti-
ciā cū dicit. (Et nō magis luctū habuistis.) s̄. patiedo cāz
peccatoris: sicut Jere. 9. d̄r. Quis dabit capiti meo aquā
r̄ oculis meis fontē lachrymarū: vt plozē die ac nocte in-
terfectos filie populi mei. Vera. n. iusticia: vt dicit Gre-
gorius cōpassionē h̄z nō dedignationē. Tertio tāgit coz
iudicij negligētā. Ut tollat̄ de medio vestz q̄ h̄ op⁹ fec̄.
Talis. n. cōpassio viri iusti ad peccatorē vulnerat̄: r̄ libat
s̄z illd̄ puer. 23. Tu v̄ga pcutis eū r̄ qiaz ei⁹ d̄ inferno libe-
rabis. Per B̄ ēt alij corrigūf. s̄z illud puer. 19. P̄stulēte
flagellato stultus sapiētior erit. Un̄ r̄ Ecc. 8. Nō p̄fer-
tur cito d̄ malos snia absq̄ v̄llo timore filij hoīuz perpe-
trāt mala. D̄z autē ad correctionē alioz iterduz peccator
separari vbi d̄ r̄tagiōe timef. s̄m illd̄ puer. 22. Eyce d̄ri-
forē r̄ exhibit cū eo iurgū cessabūtq̄ cause r̄ stumelie.
Deinde cū dicit. (Ego qdē absens corpe r̄c.) Supplet
coz negligētā sniaz p̄ferēs d̄ peccatorē: r̄ circa hoc tria
facit. p̄rimo ponit auctoritatē iudicātis. sc̄do modū iu-
dicandi ibi. (Cōgregatis vobis r̄c.) Tertio sniaz iudicis
ibi. (Tradere h̄z r̄c.) Circa p̄mū duo facit. p̄rimo p̄dit
auctoritatē ministri. s̄. iustip̄: videbat̄ autē d̄ iudiciariū
ordinē: vt d̄naret absentē. s̄m illud act. 25. Nō ē p̄sue-
tudo romanis d̄nare aliquē p̄iūsq̄ is q̄ accusat̄ p̄sen-

tes habeat accusatores: s̄z hoc aplūs excusat dicēs. Ego
qdē absens corpe: p̄sens aut̄ spū. i. affectu r̄ sollicitudi-
ne mētis. s̄m illud Col. 2. Et si corpe absens suz: s̄z spū
vobiscū sum gaudēs r̄ vidēs ordinē vestz. Uel p̄ns spū:
qz p̄ spūm cognoscebat ea q̄ apud ipsos agebāt: ac si p̄ns
eēt. sicut r̄ Deliseus dixit. 4. reg. 5. Nōne cor meū i p̄nti
erat: qñ reuersus est hō de curru suo. Et qz suz spū p̄ns iā
iudicauit. i. sniam d̄nationis ordinauit eū: q̄ sic opatus
est. Sc̄do ponit auctoritatē p̄ncipalis d̄ni dicēs. (In no-
mine d̄ni n̄ri iesu xpi.) i. vice r̄ auctoritate seu cū virtu-
te r̄ inuocatiōe nois ei⁹. s̄z illud Col. 3. Omne qd̄cūq̄ fa-
citis in verbo aut ope in noie d̄ni n̄ri iesu xpi facite.
Deinde cū dicit. (Cōgregatis vobis in vnuz) ostendit
modū iudicandi. Ea. n. q̄ grauiā sunt multoz delibera-
tione puniēda sunt. Unde r̄ antigtus iudices sedebāt i
portis vbi populus cōgregabat̄. s̄m illud Deut. 16. Judi-
ces p̄stitues in oibus portis tuis. Unde dicit̄ i ps. In cō-
silio iustoz r̄ cōgregatione magna opera d̄ni. r̄ Mat. 18.
Ubi sunt duo vel tres cōgregati in noie meo ibi suz i me-
dio. Sc̄do adhibet suū assensum coz dicit. (Et meo spi-
ritu.) i. mea voluntate r̄ auctoritate. s̄z illud qd̄ d̄perat̄
p̄sens aut̄ spū. Tertio adhibet auctoritatē p̄ncipalis
d̄ni. s̄. xpi dicēs. (Cū virtute d̄ni n̄ri iesu xpi.) Ex qua iu-
diciū ecclesie habet robur firmitatis. s̄m illud Mat. 18.
Qd̄cūq̄ ligaueris sup terrā erit ligatū r̄ in celis.
Deinde cū dicit. (Tradere h̄z r̄c.) Ponit d̄natiōis
sententiā: circa quā tria ponit. p̄rimo penam cum dicit.
(Tradere h̄z sathane) supple iudicant. Nō potest dupl̄
intelligi. p̄rimo q̄ sicut dicitur Mathe. 10. D̄ns dedit
apostolis potestates spūm imundoz vt eyccrent eos:
r̄ per eandē potestātē poterāt imperare spiritibus imū-
dis vt vexarent corpaliter: quos hac pena iudicabant
dignos. Mandauit ergo apostolus corinthys in eius au-
ctoritate tradere predictuz fornicariū sathane corpa-
liter vexandū. Unde ponit sc̄do hui⁹ sententiē effectū cū
dicit. (In interitū carnis.) i. ad vexationē carnis r̄ affli-
ctiōnē: in qua peccauit. s̄z illud sap. 11. p̄r q̄ peccat qz p̄
hec r̄ torquet. Tertio ponit fructū cū dicit. (Ut spūs sal-
uus sit in die d̄ni nostri iesu xpi.) i. vt salutē cōsequat̄ in
die mortis vel in die iudicij: sicut supra tertio exposuit̄
ē: r̄ sic implet̄ qd̄ ibi subdit̄. Ipse aut̄ salu⁹ erit: sic tamē
quasi p̄ ignē pene. s̄. tēporalis. Nō. n. aplūs sathane tradi-
dit peccatorē vt eius potestati p̄petuo subiaceret: sed vt
carnis vexatiōe ad penitentiā p̄uertat̄. s̄m illud Esa. 28.
Sola vexatio it̄lectū dat auditui. Est autē bec snia apli
quaz d̄ns suauit̄ Job. 2. Ubi sathane dixit. Ecce in ma-
nu tua est. s̄. caro eius. Uerūtamē animā illius serua. s̄. il-
lesaz. Alio mō pōt qd̄ d̄r tradere h̄z sathane. s̄. p̄ excōica-
tionis sententiā: p̄ quā aliqs separat̄ a cōmunionē fide-
liū: r̄ p̄icipatiōe sacramētoz: r̄ p̄uat̄ ecclesie suffragijs:
qbus hō munit̄ d̄ impugnationē sathane: pp̄ qd̄ de eccle-
sia d̄r. Lañ. 6. Terribilis vt castroz acies ordinata. s̄. de-
monib⁹. Qz aut̄ subdit̄. i. interitū carnis. intelligit̄: vt. s̄. ab
ecclesia separatus: r̄ tētatiōibus sathane exposit⁹ liberi⁹
ruat in peccatū. s̄m illud apoc. vltimo. Qui in sordib⁹ est
sordescat adhuc. Uocat aut̄ peccata mortalia carnis ite-
ritū: qz vt d̄r Hal. vltimo. Qui seminat in carne de carne
r̄ metet corruptionē. Subdit autē. Ut spūs salu⁹ sit: vt. s̄.
peccatorū turpitudinē cognoscēs d̄fundat̄ r̄ peniteat: et
sic sanet̄ s̄m illud Jere. 31. Cōfusus suz r̄ erubui qñ susti-
nui opprobriū adolescētie mee. pōt ēt intelligi vt spūs
ei⁹. s̄. ecclesie. i. spūs sanctus ecclesie salu⁹ sit fidelib⁹ i die
iudicij: ne. s̄. pdant eū p̄ cōtagiū peccatoris: qz vt dicitur
sap. 1. Spūs sanctus discipline effugiet fictum r̄c.

Lectio.

II

Ad corinthios I.

Non est bona gloriatio vestra. Nescitis quod modicum fermentum totam massam corrumpit. Expurgate veterum fermentum ut sitis noua species sicut estis azimi. Etenim pascha nostra immolatus est Christus. Itaque epulemur non in fermento veteri: neque in fermento malitiae et nequiae: sed in azimis sinceritatis et veritatis.

Supra apostolus memorauit duplicem culpam. scilicet corinthios fornicatores: et alios qui peccatum tolerabant: hic utraque culpam redarguit. Primo culpam tolerantium eius peccatum. Secundo culpam fornicatoris ibi. (Cor. autem non fornicationes etc.) Circa primum duo facit. Primo redarguit in corinthios ne gligentiā iudicij. Secundo redarguit in eis quodam alia vitia circa iudicium. sexto cap. (Audet aliquis etc.) Circa primum duo facit. Primo redarguit eos qui fornicatores a se non separauerunt. Secundo reprobatur falsum intellectum quem ex verbis suis accipiunt ibi. (Scriptum vobis in epistola etc.) Circa primum duo facit. Primo reprehendit quod fecerant. Secundo ostendit quod faciendum sit ibi. (Expurgate veterum fermentum etc.) Circa primum duo facit. Primo reprehendit culpam preteritam quae ad suam radicem dixerat. n. supra quod ex inflatioe sequi in eis incōpassio et ex incōpassioe correctiois negligētia. Arguit ergo primo corinthios elationē dicēs. (Nō est bona gloriatio vestra. quod si dō beatis aliis gloriari quae vos sitis innocētes. Dicit enim in psalmo. Quis gloriari in malicia: Secundo assignat rationem eius quod dixerat dicēs. (An nescitis) quod modicum fermentum totam massam corrumpit. quod d. h. ignorare non potestis. Est autem sciendum quod fermentum duo potest considerari. Primo sapor quem tribuit panis: et hoc per fermentum significat sapiētiam dei per quam omnia quae sunt hominibus sapida redduntur: et hinc hoc dicitur Math. 13. Simile est regnum celorum fermentum quod acceptum mulier abscondit in farinae satis tribus donec fermentatum est totum. Secundo in fermentum potest considerari corruptio: et hinc hoc per fermentum potest intelligi vno modo peccatum: quod si per vnum hominem peccatum omnia opera eius corrupta redduntur: puta per peccatum simulationis quod comparatur fermentum. Luc. 12. Attēdite a fermentum pharisaeorum: quod est ypocrisis. Alio modo per fermentum potest intelligi hoc peccatum: et ad hoc iducit haec similitudo. Sicut enim per modicum fermentum tota massa paste corrumpitur: ita per vnum peccatorem tota societas inquinatur. Vnde Ecc. 11. Ab vna scintilla augetur ignis: et ab vno doloso augetur sanguis. Et hoc quod dicitur contingit dum per peccatum vni alii puocantur aliquando ad peccandum. Vel etiam dum peccati sententia saltē non corrigendo dum potest corrigere. Et illud Ro. 1. Digni sunt morte non solum qui faciunt ea: sed et qui consentiunt faciētib. Et id corinthios non erat gloriandum de peccato vni: sed magis cauendum ne peccato vni omnes ignarentur ex eius consuetudine. Et illud Lat. 2. Sic liliū iter spicas: sic amica mea iter filias. vbi dicitur glo. Nō fuit bonum quod malos tolerare non potuit. Deinde cum dicit. (Expurgate veterum fermentum). Ostendit quod de cetero sit faciendum. Et per primum ponit documentum. Secundo rationem assignat ibi. (Pascha nostrum etc.) Dicit ergo quod modicum fermentum totam massam corrumpit: id est expurgate veterum fermentum. id est expurgate vos abiciendo a vobis veterum fermentum. id est fornicarium qui peccando rediit in vetustates corruptionis antiquae. Et illud Baruch. 3. Inueterasti in terra aliena coniungatur es cum mortuis. Quod quidem dicitur: quod per separationem vni peccatoris tota societas expurgatur. Vnde et egresso iuda dicitur Jo. 13. Nunc clarificatur et filii hominis. Potest etiam per veterum fermentum intelligi antiquum errorem. hinc illud Isa. 26. Uel er-

ror abijt. Vel est corruptio originalis peccati. Et illud Ro. 6. Uetus homo non simul crucifixus est. Vel est quicumque peccatum actuale. hinc illud Col. 3. Expoliate vos veterem hominem cum actibus suis: homo enim amotioe homo expurgatur. Ponit autem sequēter purgationis effectum dicēs. (Ut sitis noua species). De autem species comixtio aquae et farinae nouae antequam admisceatur fermentum. Remoto ergo fermento a fidelibus. id est peccatore vel peccato remanet: sicut noua species. id est puritate suae nouitatis. hinc illud ps. Renouabitur ut agle iuuetus tua. Eph. 4. Renouamini spiritu mentis vestre.

Deinde ponit modum debiti expurgationis cum dicit. (Sicut estis azimi). id est sine fermento peccati. De enim ab a. quod est sine et zima quod est fermentum. Unde dicitur Mat. 16. Dixit discipulis. Cauete a fermento pharisaeorum et saduceorum.

Deinde cum dicit. (Etenim pascha nostrum). Assignat rationem eius: quod dixerat. scilicet quare fideles debent esse azimi: quod quidem ratio sumit ex mysterio passionis Christi. Vnde primo ponit ipsum mysterium. et claudit propositum ibi. (Itaque epulemur etc.) Circa primum considerandum est quod inter cetera sacramenta legalia celeberrimum erat agnus paschalis: quod per prophetam Exo. 12. imolabatur ab vniuersa multitudine filiorum israel in memoria illius beneficii quod angelus percussit primogenita aegypti per transiit domos iudeorum quorum fores limine erant sanguine agni. Vnde nomen pasche sumitur. hinc quod ibi dicitur. Est enim pascha. id est transitus domus: et ultimo virtute huius beneficii transiit populus mare rubrum: ut dicitur Exo. 14. Ille enim agnus figura fuit christi qui innocētis de quo dicitur Jo. 1. Ecce agnus dei. Sicut ergo ille agnus figuralis imolabatur a filijs israel: ut populus dei liberaretur ab angelo percussore et ut transiret mare rubrum liberati de seruitute aegypti: ita Christus est occisus a filijs israel per cuius sanguinem populus dei liberatur a diaboli impugnatione et seruitute peccati per baptismum quasi per mare rubrum. Ille autem agnus figuralis pascha iudeorum dicebatur: quod in signum transitus imolabatur. Vnde dicitur Exo. 12. Ubi vis parem tibi comedere pascha. id est agnum paschalem. Dicit ergo apostolus. Vos debetis esse azimi: etenim. id est sic figurale pascha veteris populi est agnus imolatus: ita pascha nostra. id est noui populi est Christus imolatus: cuius est imolatio dicitur nomen pasche: tum significatio linguae hebraeae quod significat transitum. Exo. 12. Est enim pascha se id est transitus: tum significatione linguae graecae putamen pasche significat passionem. Christus enim per passionem qua fuit imolatus transiit ex hoc modo ad patrem: ut dicitur Jo. 13. Deinde cum dicit. (Itaque epulemur). Claudit propositum. Ad cuius euidentiam considerandum est: quod sicut legitur Exo. 12. agnus paschalis post imolationem māducabatur cum azimis panibus. Sicut ergo agnus figuralis fuit figura nostri pasche imolati: ita figuralis obseruatio paschalis debet conformari obseruationi noui pasche. ergo Christus imolatus est pascha nostra. Itaque epulemur. scilicet māducates Christum non solum sacramentaliter. hinc illud Jo. 6. Nisi māducaueritis carnem filij hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Sed spiritualiter fruendo sapientia eius. hinc illud Ecc. 24. Qui edunt me adhuc esuriunt: et qui bibunt me adhuc sitient: et sic eius gaudium spirituali. hinc illud ps. In voce exultationis et confessionis sonus epulantis.

Deinde determinat modum epulandi. Et conformitate veritatis ad figuram dicens. (Nō in fermento veteri: nec in fermento malitiae et nequiae). māducabatur enim Exo. 12. Quod omne fermentum non inueniret in domibus māducati agni paschalis. Fermentum autem habet et vetustatem et corruptionem. Vnde per remotionem fermenti primo quidem potest intelligi obseruatio preceptorum veteris legis: quae per passionem Christi est mortificata secundum illud Lament. 26. Uetera nouis superuenientibus purgatis. Secundo per remotionem fermenti potest intelligi remotio corruptionis peccati: sicut supra dictum est quod

modicū fermētū totā corrūpit massam. et q̄tū ad B subdit. Neq̄ in fermento malicie et nequitiē vt malicia referat ad pueritatē opis. fm̄ illud Jac. i. Abicientes oēm imundiciā et abūdātiā malicie. Per neq̄tiā vō intelligit̄ fraudulēta machinatio. puer. z6. Qū sumpserit vocem suā nō credideris ei: q̄m̄ septē neq̄tie sunt in corde eius. Vel s̄z glo. cū dicit. (Nō in fermēto veteri) remouet veustatē peccati in cōi. Or̄ aut̄ subdit. (Neq̄ in fermento malicie et neq̄tie) applicat p̄ctm̄ p̄ pres. vt malicia dicat̄ peccatū qd̄ cōmittit̄ i seipsū: neq̄tia peccatū qd̄ cōmittit̄ i aliū. Exclūso ḡ mō debito epulādi determinat modū pueniētē subdēs. S̄z i azimis sinceritatis et vitatis. i. sinceritate et vitate: q̄ significānt p̄ azima. Ponit̄ aut̄ sinceritas ḡ corruptionē peccati: qd̄ significauit cū dixit. Nō i fermēto malicie: et neq̄tie. Nā sincer̄ d̄ qd̄ ē sine coruptione. Vñ z̄ cor. z. D̄r. Nō sumus sicut plurimi adulterates verbū dei: s̄z ex sinceritate i x̄po loq̄mur. Veritas vō ponit̄ ḡ figuras veteris legis: sicut Jo. i. d̄r. Veritas et gr̄a p̄ iesum x̄pm̄ facta ē: qz. s. v̄z pascha cū vitate et nō cū figuris celebrare debem̄. Vñ fm̄ glo. p̄ sinceritatē i telligit̄ innocētia a vitys seu nouitas vite: p̄ vitatē autē iusticia bonoz opum vel rectitudo q̄ fraudem̄ excludit.

Lectio. III.

Scripsi vobis in epla: ne cōmiscemini fornicarijs. Non vtiq̄ fornicarijs huiusmodi: aut anaris aut rapacibus aut ydolis fuentibus alioq̄ debueratis de B mūdo exisse. Nūc aut̄ scripsi vobis nō cōmisceri. Si is q̄ frater noiat̄ inter vos ē fornicator: aut anarus: aut ydolis seruiēs: aut maledicus: aut ebriosus: aut rapax: cū huiusmodi nec cibū sumere. Quid enīz mibi de his qui foris sunt iudicare? Nōne de his q̄ intus sunt vos iudicatis? Nā eos qui foris sunt de⁹ iudicabit. Auferte malum ex vobis.

Induxerat supra aplūs corinthios ad hoc qd̄ a seipsis peccatorē sup̄arent: qd̄ qd̄ p̄miserat: p̄ falsum intellectū cuiusdā vbi qd̄ continebat̄ in epla quadam quā eis p̄us miserat. Et iō p̄raui sensus quē ex v̄bis cōceperant: nūc excludit. Unde circa hoc tria facit. Primo resumit v̄bū p̄oris eple. Secō excludit falsum intellectū ibi. (Nō vtiq̄ fornicarijs) Tertio expōit v̄z intellectū ibi. (Nūc aut̄ scripsi vobis). Dicit ḡ p̄mo dixi vobis i epla quadaz alia q̄ in canone nō habet̄ ne cōmiscemini fornicarijs. i. nō habeatis cū eis societate: vel cōionez. fm̄ illud puer. i. Sili mi ne ambules cū eis p̄hibe pedē tuum a semitis eoz. Ecc. 9. Non des fornicarijs animam tuam in v̄llo.

Deinde cū dicit. (Nō vtiq̄ fornicarijs). Excludit falsum intellectū p̄dicti vbi. Et p̄mo p̄ponit qd̄ intrēdit. Secūdo cludit p̄ctū ibi. (Alioq̄ debueratis rē). Circa p̄mū cōsiderādū ē q̄ in p̄dicto v̄bo apli dupl̄ falsum intellectū cōceperāt corinthi. p̄mo q̄tuz ad hoc qd̄ intelligebāt illud esse dictū de fornicarijs infidelib⁹: sed illud excludit aplūs dicēs. (Nō vtiq̄: intēdo dicere) q̄ nō cōmiscemini fornicarijs huius mūdi: vocat̄ aut̄ infideles nomine mundi. fm̄ q̄ dicit̄ Jo. i. Mūdus eū nō cognouit: supra. i. Nō cognouit mūdus p̄ sapientiā deū. Secō cōceperāt falsum intellectū q̄tū ad hoc q̄ putabāt p̄hibuiss̄ se apostolū solū de fornicarijs: nō aut̄ de alijs peccatoribus. Et iō ad hoc excludēdū subdit. Aut anaris: q̄. sinuiste detinet̄ aliena. Ep̄c. 5. Auaritia q̄ ē ydoloꝝ fuit: nō b̄z hereditatē in regno x̄pi et dei. Aut rapacibus: q̄. s. p̄io

lenter diripiūt aliena. infra. eodē. Neq̄ rapaces regnuz dei possidebūt. Aut ydolis fuentib⁹. cōtra q̄s d̄r sap. i. 4. Nefandoz. n. ydoloꝝ cultura oīs malicie cā est et initiū et finis. Et est sensus nō soluz vobis p̄hibui societate fornicatoꝝ: s̄z et omnium alioꝝ peccatoꝝ. Et est aduertendū q̄ p̄ fornicationē q̄s peccat̄ ḡ seipsū: p̄ avaritiā aut̄ et rapacitatē ḡ proximū: p̄ ydoloꝝ aut̄ culturā ḡ deum: et in his que ponit̄ omne peccati genus intelligitur.

Deinde cū dicit. (Alioq̄ rē). Assignat rōnē p̄positi dicens. (Alioq̄) si. s. sit intelligendū v̄bū p̄dictū de fornicarijs huius mūdi debueratis de hoc mūdo exisse. q. s̄z totus mūdus talibus plenus ē. Vñ nō possētis tales fornicarios vitare: nisi de hoc mūdo exeundo. D̄r. n. i. Jo. 5. Totus mund⁹ i maligno positus est. Vel alr. debueratis de hoc mūdo exisse. q. d. a tpe x̄uersionis vestre debueratis ab infidelib⁹ mūdi separari. Vñ nō opz vos sup̄ hoc moneri: dicit̄. n. Joā. i. 5. Ego elegi vos de mūdo. Vel alr. debueratis de B mūdo exisse. s. p̄ mortē. Meli⁹ ē. n. hominib⁹ mori q̄ peccatoꝝ i peccatis p̄sentire. Vñ dicit̄ ifra. 9. Meli⁹ ē. n. mibi mōi q̄ vt gloriā meā q̄ euacuet.

Deinde cū dicit. (Nūc aut̄ scripsi vobis). Exponit eis v̄z intellectū. Et p̄mo p̄ponit qd̄ itēdit. Secō rōnem assignat̄ ibi. (Quid. n. mibi est). Tertio ifert cōclusionēz intēta ibi. (Auferte malū rē). Dicit ḡ p̄mo: nūc autē sic expono qd̄ olim scripsi vobis nō cōmiscemini. i. fornicarijs et alijs peccatoꝝibus. Si is q̄ inter vos frater noiat̄ur eo mō quo d̄ns dicit Mat. 23. Q̄s vos fratres estis. Nō tñ dicit̄ si is q̄ frater est: s̄z si is q̄ frater noiat̄: qz p̄ peccatū mortale aliqs a charitate recedit. q̄ est sp̄ualis fraternitatis cā. Unde Deb. vlti. d̄r. Charitas fraternitatis maneat in vobis. Noiat̄ ergo frater p̄p̄ fidei veritatē: nō at̄ est v̄e frater: p̄p̄ charitatis defectū q̄ est ex p̄ctō. Vñ subdit̄. Aut fornicator: aut anarus: aut ydolis fuentib⁹: aut maledicus: aut rapax: aut ebriosus cū h̄z: nec cibū sumere. s. debetis. fm̄ illud. Jo. scōda canonica. Si q̄s venit ad vos et h̄c doctrinā nō affert nolite eū recipere i domo v̄ra: nec que dixeritis ei. q. d. Per B q̄ dixi nō debere vos misceri peccatoꝝibus: intellexi de fidelib⁹ q̄ noiant̄ fratres: et sūt inter vos: nō aut̄ p̄ hoc itelligēdūz est: sicut dicit Aug. in li. 5 p̄menianuz: et habet̄ in glo. hic. q̄ aliqs extraordiario iudicio d̄beat a cōione alioꝝ separari: qz frequēter posset errare: s̄z potius hoc d̄z fieri. fm̄ ordinē ecclesie: quādo aliqs a cōione repellit̄ vt cūct⁹ vel sponte p̄fessus: et iō signāter dicit. Si is q̄ noiat̄ vt eā noiationē intelligamus q̄ sit p̄ sniam ordinē iudicario ḡ alique platas. Illi aut̄ q̄ sic a cōione pellunt̄ sunt vitandi q̄tuz ad mēsam: sicut hic d̄r: et q̄tuz ad salutationē: vt d̄r in p̄dicta auctoritate. Jo. et vltorius q̄tum ad sacrā cōionez. Vñ in versu d̄r. Os ozare: vale cōio mensa negat̄. s. excōicato. Sed notandū q̄ aplūs supra nō numerauit: nisi peccata mortalia signuz q̄ p̄ solo p̄ctō mortali d̄z aliqs excōmunicari: et de alijs qd̄ q̄ ponit̄ manifestū ē. S̄z de ebrietate potest eē dubiū q̄ nō semp̄ v̄r eē peccatū mortale. Dicit enī Aug. in s̄mone de purgatorio: q̄ ebrietas nisi sit frequēs nō ē peccatū mortale. Qd̄ credo iō eē qz ebrietas ex suo genere ē peccatū mortale. Qd̄. n. aliqs p̄p̄ delectationē vini velit p̄dere vsuz rōnis exponēs se piculo: mltā alia peccata p̄petrādi v̄r eē ḡ charitati. Cōtingit tñ p̄ accidēs ebrietatē n̄ eē peccatū mortale p̄p̄ ignoratiā vini fortitudinis vel debilitatis p̄p̄ capitis: q̄ tñ excusatio tollit̄ p̄ frequētē exp̄ientia: et iō aplūs signāter nō dicit̄ ebri⁹: s̄z ebriosus. Addit aut̄ duo peccata his q̄ supra posuerat: s̄z ebriosum. et maledicū. Refert aut̄ ebrietas ad genus peccati qd̄ cōmittit̄ ḡ seipsū sub quo continet̄ nō solū luxuria: s̄z et gula: maledicus aut̄ refert̄ ad genus peccati

Ad corinthios I.

quod committit proximum: cui nocet aliquis non solum factio: sed etiam verbo mala imprecando vel male diffamando quod pertinet ad detractionem. Vel mala in faciem dicendo quod pertinet ad contumeliam: et hoc totum pertinet ad rationem maledicendi: ut supra dictum est.

¶ Deinde cum dicit. (Quid enim mihi est etc.) Assignat rationem eius quod dixerat. Et circa hoc tria facit. Primo assignat rationem dicens. Dixi hoc esse intelligendum de fratribus et non de infidelibus. Quid enim mihi est. i. Quid ad me pertinet iudicare. i. in iudicium condemnationis ferre de his qui foris sunt. i. de infidelibus qui sunt omnino extra ecclesiam. Prelati enim ecclesiarum accipiunt spiritualem potestatem super eos tamen qui se fidei subdiderunt. secundum illud scilicet corinthios 10. In promptu habentes vultus omni inobedientiam: cum impleta fuerit vestra obedientia. Indirecte tamen prelati ecclesiarum habent potestatem super eos qui foris sunt in quantum prohibent fideles ne illis communicent. Secundo adhibet similitudinem dicens. (Nonne de his qui itus sunt vos iudicatis). quod d. eadem auctoritate vos iudicatis qua et ego. Unum vos non iudicatis nisi de vestris: ita et ego. Dicitur Eccl. 10. Iudex sapiens iudicabit populum suum. Tertio ridet tacite dubitationem. (Posset enim videri quod infideles essent meliores quam propter peccata predicta non condemnantur: sed hoc excludit dicens. (Non nihil mihi de his qui foris sunt iudicare). Nam eos qui foris sunt. i. infideles iudicabit deus. scilicet iudicio condemnationis non examinationis: quod ut gregorius dicit in moralibus. Infideles damnabuntur sine iudicio discussione et examinationis: et quantum ad hoc dicitur Jo. 3. Qui non credit in eis iudicatus est. i. manifesta in se habet causam condemnationis: et hoc gratius reservatur dei iudicio. secundum illud Deuter. 10. Noxium est incidere in manus dei viventis.

¶ Deinde cum dicit. (Auferte malum etc.) Infert conclusionem principaliter intentam dicens. Ex quo hoc quod dixi non committamini fornicariis intelligendum est de fidelibus non de his qui foris sunt. (Ergo auferte malum). scilicet hominem ex vobis. i. de vestra societate eycite. secundum illud Deuter. 13. Auferes malum de medio tui. Est ergo considerandum ex promissis apostoli verbis quod non prohibemur communicare infidelibus: quod nunquam fidem receperunt propter eorum penam. Est tamen hoc cavendum aliquibus. scilicet infirmis propter eorum incautelam ne seducantur. Illi vero qui sunt firmi in fide possunt eis licite communicare: et dare opera conversioni eorum: ut dicitur in fra. 10. Si quis infidelium vocat vos ad cenam et vultis ire: oem quod appositum fuerit manducate. Infidelibus autem qui aliquando fideles fuerunt vel sacramentum fidei receperunt: sic hereticis et apostatantibus a fide subtrahit omnino communicatio fidelium: et si eorum penam: sicut et ceteris peccatoribus quod adhuc subdantur potestati ecclesie.

CAPIT. VI.

Adert aliquis vestrum habens negocium adversus alterum iudicari apud iniquos: et non apud sanctos. An nescitis quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt. Et si in vobis iudicabitur mundus: indigni estis qui de minimis iudicetis. Nescitis quoniam angelos iudicabimus: quam magis secularia. Secularia igitur iudicia si habueritis: contemptibiles qui sunt in ecclesia illos constituite ad iudicandum. Ad verendum vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam qui possit iudicare inter fratrem suum: sed si cum fratre iudicio contendit et hoc apud infideles.

¶ Supra apostolus reprehenderat corinthios de negligentia in

dicij hic reprehendit in eis quodam alia peccata circa iudicia. Et primo quantum ad iudices eorum coram quibus litigabant. Secundo quantum ad ipsa iudicia ibi. (Iam quidem omnino). Circa primum tria facit. Primo arguit eos de inordinatioe. Secundo rationem reprehensionis assignat ibi. (An nescitis.) Tertio remedium adhibet ibi. (Secularia igitur iudicia.) Dicit ergo primo. ita negligitis in iudicando vestros: sed tamen pro sumptuosi estis subire infidelium iudicia: et hoc est quod dicitur. (Audet). i. presumit aliquis vestrum habens negocium. scilicet seculare adversus alium iudicari apud iniquos. i. subire iudicium infidelium: et non apud sanctos. i. apud fideles qui sunt sacramentis fidei sanctificati. Hoc enim est inordinatum multiplex. Primo quod dicitur: quod pro hoc derogat auctoritati fidelium. Secundo quia derogat dignitati fidelium quantum ad hoc quod infidelium iudicia subeunt. Tertio quod pro hoc datur occasio infidelibus iudicibus retinendi fideles quos dissentire vident. Quarto quod pro hoc datur occasio infidelibus iudicibus calumniandi et opprimendi fideles: quos odio habent propter fidem et ritum diversitatem. Et id dicitur Deuter. 1. Tuli de tribubus vestris viros sapientes et nobiles precepique eis dicens. audite illos et quod iustum est iudicate. Et eodem 17. Non poteris alterius genti facere regem: quod non sit frater tuus. **¶** Sed vestrum esse id quod dicitur. i. pe. z. Subditi estote omni humane creature propter deum: siue regi tanquam precellenti: siue ducibus tanquam ab eo missis: pertinet enim ad auctoritatem principis iudicare de subditis. Est ergo deus divinum prohibere quod ei iudicio non stes si sit infidelis. **¶** Sed dicitur quod apostolus non prohibet quod infideles sub infidelibus principibus constituti eorum iudicio compareat si vocentur. hoc enim est subiectione que debet principibus: sed prohibet quod fideles non eligant voluntarie infidelium iudicia.

¶ Deinde cum dicit. (An nescitis etc.) Assignat rationes id quod illi faciebant sumptum ex hoc quod derogabant auctoritati sanctorum: et primo quantum ad auctoritatem quam habent super res mundanas. Secundo quantum ad auctoritatem quam habent ad res supernas: id est super angelos ibi. (An nescitis quoniam angelos iudicabimus). Dicit ergo primo. Inordinatum est iudicium apud infideles qui fideles habent auctoritatem iudicandi. (An nescitis) quod sancti de hoc mundo iudicabunt. i. de hominibus mundanis huius mundi. Quod quidem implet tripliciter. Primo quidem secundum comparationem. scilicet secundum quod non solum boni iudicabunt malos et sancti mundanos: sed etiam secundum quod boni iudicabuntur a melioribus: et mali iudicabuntur peiores. Et illud Mat. 12. Viri minui surgent in iudicio cum generatione ista: et condemnabunt eam. Secundo iudicabunt approbando sententiam iudicis. scilicet christi: et hoc erit proprie iustorum. secundum illud ps. Letabitur iustus cum viderit vindictam. Unde sap. 3. dicitur. Iudicabunt sanctificationes. Tertio modo per sententiam prolationem. Et hoc erit apostolorum et similium qui contemptis rebus mundi solis spiritualibus inhaerent. Spirituales enim iudicant omnia: ut dictum est supra. z. Unum et Mat. 19. dicitur. Vos qui secuti estis me sedebitis super sedes iudicantes. id est tribus israel. Et in ps. dicitur. Gladus accipites in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus. Intelligit autem ista prolatio sententiae non vocalis: sed spiritualis: in quantum per superiores sanctos inferiores vel et peccatores spirituali quadam illuminatione illuminabuntur quales pene et qualia prima eis debentur: sicut et nunc homines illuminantur ab angelis vel etiam inferiores angeli a superioribus. Secundo ex hoc quod dictum est argumentatur ad propositum dicens. (Et si in vobis) i. pro vos iudicabit mundus. i. mundani homines nunquam indigni estis qui iudicetis de minimis. scilicet de negociis secularibus. Luc. 16. Qui in modico iniquus est et in maiori iniquus erit.

¶ Deinde cum dicit. (Nescitis etc.) Arguetur ad idem ex auctoritate sanctorum super angelos. Et primo ponit eam dicitur

rens. (An nescitis) qm nos sez fideles xpi iudicabimus angelos. Quod quide potest intelligi de malis angelis: q pdenabunt a sanctis: quoz virtute sunt victi. Un Luc. io. dñs dicit. Ecce dedi vobis potestatem calcandi sup spēs: et super oēm virtutē inimici. Et in ps. Sup aspides et basiliscū ambulabis. potest et hoc intelligi de bonis angelis: quoz plurimi in comparatione quadā inueniuntur Paulo et similibus sibi inferiores. Un signanter non dicit iudicabitis: sed iudicabimus. Quāuis. n. dici possit q ex sequēti si sancti iudicabūt hoīes bonos et malos: erit iudiciū d bonis angelis: quoz accidentale premiū augetur ex premio sanctoz per angelos illuminatoz: et etiā de malis angelis quoz pena augetur ex pena hoīum p eos deductozum. Scdo argumentat ad propositum dicens. (Quāto magis secularia) .i. iudicia ydonei erimus iudicare: qui enī est ydoneus ad maiora: multo magis ē ydoneus ad minora. Unde et dñs cui cōmiserat gnqz talēta postmodum cōmisit vnum vt habet. Math. 25.

Deinde cū dicit. (Secularia igit iudicia). Adhibet remediū ptra culpā eoz. Et primo ponit remediū. Scdo exponit ibi. (Ad verecūdiā vestrā dico). Dicit ergo pmo. Ergo ex quo sancti de hoc mundo iudicabunt si habueritis inter vos secularia iudicia: que tamē habere nō debetis illos q sunt ptemptibiles in ecclesia. Stituite ad iudicandū potius. s. qz iudicemini apud infideles. Unde et in ps. dñs. Corripiet me iustus in misericordia et increpabit me: oleū autem peccatoris nō ipinguet caput meum. Et ecc. 9. dñs. Melius est canis viuus leone mortuo.

Deinde cū dicit. (Ad verecūdiā vestrā dico). Exponit quo sensu predicta dixit. Posset enī aliquis credere q ad litterā essent eligendi contemptibiliores ad iudicandum: sed hoc excludit dicens. (Ad verecūdiā vestrā dico). Quasi dicat: nō hoc dixi: vt ita fiat: sed vt vos faciam verecūdari: illa scilicet pmissione: que adducit gratiā et gloriā: vt dicitur Ecc. 4. Contemptibiles enim in ecclesia essent eligendi ad iudicandum: si nō inuenirent inter vos sapientes: qd eēt vobis verecūdiū. Un subdit. Sic nō est inter vos sapiens quisqz q possit iudicare inter fratrem et fratrem: sed frater cū fratre in iudicio p tendit: et B apud infideles. potius aut qz hoc faceretis: pberetis cōstituire contemptibiles: qui sunt in ecclesia ad iudicandum et supplendū defectum sapientū: qui tamen non est apud vos. s. illud qd supra primo dixerat. Diuites facti estis in illo in omni verbo et in omni scientia. Vel aliter ab illo loco. (Secularia rē). dixerat enī qz sancti ydonei sunt ad iudicandū secularia: et iō vult ostēdere per qz iudicia secularia debeāt exerceri. s. per contemptibiles: q sunt in ecclesia: vocat aut contemptibiles illos qui sunt sapientes in rebus mūdānis per comparationē ad illos qui sunt sapientes in rebus diuinis: quibus est reuerentia exhibēda: qui in rebus temporalibus nō occupātur vt solis spiritualibus vacent: et hoc ē qd subdit. (Ad verecūdiā vestram dico). s. m aliā litterā ad reuerentiam vestrā. Un et apostoli dixerūt. Act. 6. Nō est equū relinquere nos verbū dei et ministrare mēsis. Postmodū autem redit ad id qd supra reprehenderat. s. qz corinthios infidelib⁹ iudicibus litigabant dicēs. Sic nō ē inter vos sapiens quisqz scilicet in rebus temporalibus quez supra contemptibilem dixit. Unde alia non mutātur a prima expōne: q tñ vī esse magis literalis. Lectio. II.

Am quidē oīno delictū est in vobis q iudicia habetis inter vos. Quare nō magis iniuriā accipitis: Quare nō magis fraudē patimini: S3 vos

iniuriā facitis et fraudatis: et hoc fratrib⁹. An nescitis qz iniq regnum dei non possidebunt: Nolite errare: neqz fornicarij: neqz ydolis seruientes: neqz adulteri: neqz molles: neqz masculozū concubitozes: neqz fures: neqz auari: neqz ebriosi: neqz maledici: neqz rapaces regnum dei possidebunt. Et hec aliquando qdē fuistis: sed abluti estis: sed sanctificati estis: s3 iustificati estis: in nomine dñi nostri iesu chzisti et in spiritu dei nostri. Omnia mibi licent: sed non oīa expediunt. Quia mibi licet: s3 ego sub nulli⁹ redigar potestate. Esca vētri: et vēter escis: deus autem et hunc et hāc destruet.

Postqz apostolus reprehēdit corinthios de hoc q corā in fidelibus iudicibus litigabant: hic reprehēdit eos q̄tum ad ipsa iudicia. Et circa hoc duo facit. Primo ponit in q peccabāt circa iudicia. Scdo manifestat qd dixerat ibi. (An nescitis rē). Circa p̄mū duo facit. Primo reprehēdit i eis circa iudicia id qd ē licitū: s3 nō expediēs. Scdo id quo ē penitus illicitū ibi. (S3 et vos rē). Circa p̄mū duo facit. Primo ponit reprehēsiōnē. Scdo remouet excusationē ibi. (Quare nō magis rē). Dicit ḡ pmo. Dicitū ē qz frater cū fratre in iudicio p tendit: qd nō solū malū ē: qz apud infideles p tendit: s3 iā qdē post p̄uersiōnē v̄faz oīno delictū ē i vobis. i. ad d̄lictū vob reputat: qz iudicia habetis inter vos: inter quos. s. o3 esse par: qz vt d̄f sc̄de thi. 2. Seruus dñi nō oportet litigare: sed mansuetum eē ad oēs. Apparet aut ex B: vt dicit hic glo. Zuzgu. qz peccatū est iudiciū habere d̄ aliquē: sed hoc videt esse falsum: qz si peccatū est iudiciū habere v̄ sequi: qd ē peccatū sit iudices p̄stituire: cū hoc sit occasiōnē dare iudiciū habentibus: cū tñ dicatur Deutro. primo. Audite illos et qd iustum est iudicate. Et postea subdit: qz dei iudiciū est. Soluit aut in glo. qz infirmis permittit in iudicio sua repetere: non autem perfectis: quibus licet sua repetere: sed nō in iudicio. Est autem sciēdū hic qz aliqd est perfectis illicitum: aliquid autē omnibus. Perfecti quidem propriū non habent. s3 illud Math. 19. Si vis perfectus esse vade et vende oīa que habes et da paupib⁹ et veni sequere me: et iō nō licet eis in iudicio repetere q̄si propria: cum eis nō liceat habere propriū: licet tamen eis in iudicio repetere ea que sunt communia. Nō enim hoc faciendo peccant: sed magis merentur. Est enī op⁹ charitatis defendere vel recuperare res pauperz. s3 illō ps. Eripite pauperē et egenū de manu peccatoris liberate. Sed iudiciū aduersus aliquē est illicitum omnib⁹ quantum ad tria. Primo quidē q̄tum ad causam ex qua aliquis iudiciū habet: puta ex cupiditate et auaricia: Un Luc. 12. cū quidam d̄ turba dñi dixisset. Dic fratri meo: vt diuidat mecū hereditatē: dñs dixit: qz me p̄stituit iudicē ad diuidēdū inter vos: Postea subdit. Videte et caute ab omni auaritia. Scdo q̄tum ad modū iudicij: qz. s. cū p̄tētiōe et detrimēto pacis iudiciū p̄sequit: vt. n. dñs. Ja. 3. Ubi zelus et p̄tētiō ibi incōstātia et oē opus prauū. Et hoc vī apostolus in eis reprehēdere: vt p3 ex hoc: qd supra dixit. Frater cū fratre in iudicio cōtendit. Tertio ex p̄uersitate iudicij: puta cū aliquis iniuste et fraudulenter in iudicio procedit. s. m illud Esa. 10. Ut opprimerēt pauperē et viz facerent cause humilium populi mei. Et B̄ et apostolus in eis reprehēdit: vt patet per id quod subdit. Sed vos iniuriā facitis. Quarto propter scandalum quod sequitur. Unde et dñs mandat. Math. 5. Qui vult

*Quidē iudicā
re. q. iij.*

Ad corinthios I.

tecū in iudicio p̄cedere ⁊ tunicā tuā tollere dimitte ei et palliū. Ex charitate v̄o sua i iudicio repetere licitū ē. Un̄ Breg. dic̄ i moralib⁹. Lū curā rex nobis necessitas ip̄oit qdā dū ea rapiunt solūmō sūt tolerādi: qdā v̄o fuata caritate sūt p̄hibēdi. s. ne rapiētes nō sua semetip̄os pdāt.

¶ Deinde cū dicit. (Quare nō magis rē.) Tollit excusationē. Possent. n. dicere: necessitas nos iducit ad iudicia habēda: vt. s. resistam⁹ iniurijs ⁊ fraudibus alijs: s. hoc excludit subdēs q̄tuz ad primū. Quare non magis iniuriā. s. manifestā accipitis. s. patiēter sustinendo. s. m̄ illud qd̄ dñs dicit mat. 5. Si qs te pcusserit in maxillā p̄be ei ⁊ alterā. Quātū v̄o ad 2^m subdit. Quare nō magis patimini. i. dolosam seductionē. s. m̄ illud. Mat. 5. Si qs te angariauerit mille passus vade cū illo ⁊ alia duo. S. sicut Aug. dicit in li. de smone dñi in mōte. Nec p̄cepta dñi nō sunt semp̄ obseruāda i executiōe opis: s. semp̄ sūt hūda i p̄paratiōe animi: vt. s. sim⁹ parati b̄ facere v̄l sustinere potius q̄ aliquid agere contra charitatez fraternā.

¶ Deinde cū dicit. (Sed vos rē.) Rep̄hēdit i eis id qd̄ ē oīno illicitū ⁊ p̄mo arguit i eis manifestā iniustitiā cuiz dicit: s. vos iniuriā facitis. s. manifeste loquēdo i iustitiā alijs: vel i iudicio vel ex iudiciū. Ecc. 9. Nō placeat tibi iniuria iniustoz. Sc̄do dolosaz deceptionē cū subdit. Et fraudatis. puer. iz. Lōsilia impioz fraudulēta. Tertio aggrauat v̄tūq; cū subdit. (Et hoc fratrib⁹.) i. fidelib⁹ ad qs debem⁹ bonū maxie opari. s. m̄ illud Gal. vltio. Dū tps habem⁹ opemur bonū ad oēs: maxime at ad domesticos fidei. Et iō i quosdā d̄r. Je. 9. Dis frater supplantas supplantabit: ⁊ oīs amicus fraudulenter incedet.

¶ Deinde cū dicit. (An nescit rē.) manifestat qd̄ dixerat. Et p̄mo q̄tuz ad id qd̄ ē oīno illicitū. Sc̄do q̄trum ad id qd̄ ē licitū: s. nō expediens ibi. (Oīa mihi licēt.) Circa p̄mū duo facit. p̄mo mouet questionē. Sc̄do determinat eā ibi. (Nolite errare rē.) Dicit ḡ p̄mo. dixi q̄ vos iniuriā facitis ⁊ defraudatis: qd̄ ē iniquitatez committere. (S. an nescitis q̄ iniquitatem regnū dei nō possidebūt. q. d. videmini hec nescire dū ab iniquitate nō receditis: cuz tñ in ps. ⁊ Math. 7. dicat. Discedite a me oēs q̄ opamini iniquitatez.)

¶ Deinde cū dicit. (Nolite errare rē.) Determinat vitatez. Et p̄ ondit piculū qd̄ iminet iniqs. Sc̄do ondit quō ipsi b̄ piculū euaserūt: vt timeāt itez in ip̄s incidere ibi. (Et b̄ qdez aliqui fuisistis rē.) Dicit ḡ p̄mo: nolite errare: qd̄ signāter dic̄: qz circa ipunitatez peccatoz aliq̄ multipliciter errabāt. s. m̄ illud. Sap. 2. ⁊ cogitauerūt ⁊ errauerūt. Quidā. n. p̄bi. errauerūt credentes deū nō h̄re curā rez humanaz. s. m̄ illud sopho. p̄mo. Nō faciet dñs bñ ⁊ nō faciet dñs male. Quidā v̄o credētes solā fidē sufficere esse ad salutē. s. m̄ illud Jo. ii. Qui credit in me nō moriet̄ in eternū. Quidā v̄o credētes p̄ sola xpi sacramenta saluari: pp̄ id qd̄ d̄r. Mat. vlti. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit saluus erit. Et Jo. 6. Qui māducat meā carnē ⁊ bibit meū sanguinez h̄z vitā eternā. Quidā v̄o pp̄ sola opa m̄ie se ip̄one peccare arbitrant̄: pp̄ illud qd̄ d̄r Luc. ii. Date elemosinā ⁊ ecce oīa mūda sunt vobis. Nec itel ligunt q̄ hec oīa sine charitate nō p̄sunt. s. m̄ illud qd̄ d̄r infra. 13. Si habuero oēm fidē: ⁊ distribuero i cibos pauperū oēs facultates meas: charitatē aut̄ nō habuero nihil p̄dest: ⁊ iō s̄dit q̄ peccata tria charitati a regē dei excludūt: in qd̄ sola charitas itroducit dicēs. Neq; fornicari neq; ydolis seruientes neq; adulteri. de qbus dicitur. Deb. vlti. Sōnicatores ⁊ adulteros iudicabit deus. Neq; molles. i. māres muliebria faciētes: neq; masculoz cōcubitores q̄tū ad agētes in illo vitio: de qb⁹ d̄r Hei. 13. Voies sodomite pessimi erāt ⁊ peccatores coraz dño nimis. Neq; auari: neq; fures. de qb⁹ d̄r Jac. 5. Dis fur: s̄

cut scriptū ē iudicabit. Neq; ebriosi: neq; maledici: neq; rapaces regnū dei possidebūt. d̄r. n. Esa. 35. Via facta v̄o cabit nō trāsibit p̄ eā pollutus. Et apoc. 21. Nō intrabit i illā aliqd̄ coingnatū: faciēs abhoiationē. Et est aduertē dū q̄ hic enumerat eadē vitia q̄ in p̄cedēti ca: posuerat. Addit aut̄ qdā i genere luxurie. s. adulteriū: ⁊ vitium contra naturā. In genere autem iniustitie furtum.

¶ Deinde cuz dicit. (Et hoc qdez rē.) Ondit quō p̄dictū periculū euaserunt: ⁊ p̄mo cōmēmorat statū p̄terituz dicēs. (Et qdē aliqui fuisistis.) s. fornicari ⁊ ydolis seruientes rē. ⁊ iō sp̄aliter hec vitia cōmēmorat: qz in eis abun- dauērūt. s. m̄ illud Ephe. 5. Eratis. n. aliqui tenebre: nunc aut̄ lux in dño. Sc̄do ondit quō ab his intus fuerūt liberati dicēs. (S. abluti estis.) s. v̄tute sanguis xpi i baptis- mo. s. m̄ illud Apoc. p̄. Lauit nos a peccatis nr̄is i sanguine suo. Sed sanctificati estis. v̄tute sanguinis xpi p̄ gr̄az p̄secrati. s. m̄ illud Deb. vlti. Iesus vt sanctificaret suum ppl̄z ex portā passus ē. S. iustificati estis. ad statū iustitie ⁊ v̄tutis. s. m̄ illud Ro. 8. Quos vocauit hos ⁊ iustificauit. Subdit at̄ hoz b̄ficioz cā: ⁊ p̄mo ex pte humanitatis xpi cū dicit. In noie dñi nr̄i iesu xpi. i. in fide ⁊ inuocatiōe nois xpi. s. m̄ illud act. 4. Nō est aliud nomē datū sub celo hoib⁹ in quo oporteat nos saluos fieri. Sc̄do ex parte diuinitatis cuz subdit. (Et in spū dei nr̄i. s. m̄ illud Eze. 37. Ecce ego mittā in vos spūz ⁊ viuetis: qz igit̄ tam potēti v̄tute liberati estis ad eadē redire nō debetis.)

¶ Deinde cū dicit. (Omnia mihi licēt rē.) Manifestat id quod dixerat de prohibitione iudicij ostendens q̄ sensu id rep̄benderit: qz. n. nō rep̄bendit illud quasi oīno illicituz: sed quasi nō expediens ⁊ nocinū. Et circa hoc duo facit. p̄mo p̄ponit qd̄ intendit. Sc̄do rōnez assignat ibi. (Eca v̄etri rē.) Circa primū duo facit: p̄mo p̄ponit qd̄ rep̄benderat esse licitū: s. nō expediēs dicēs. (Oīa mihi licēt.) Dicunt aut̄ illa licita q̄ hō facere p̄hibet̄: ē at̄ duplex p̄hibitio. Una coactiōis alia p̄cepti: ⁊ s. m̄ hoc qd̄az intellexerunt illa licere: a qbus nō p̄hibet̄ aliqua necessitate cogente: ⁊ iō qz arbitriū hois naturalis libez est a coactione: intellexerūt aplūm eo sensu dicere oīa mihi licēt: qz. s. libero arbitrio hois subiacent: siue sint bona siue sint mala. s. m̄ illud Ecc. 15. Ante hoiez bonū ⁊ malum vitā ⁊ mors quodcūq; voluerit dabit̄ ei. Sed hic mod⁹ loquēdi alienus ē a scriptura sacra: in qua dic̄ nō licere ea q̄ diuina lege p̄hibet̄. s. m̄ illud Mat. 14. Nō licet tibi habere vxorē fratris tui: ⁊ iō q̄ hic apl̄us dicit oīa mihi licēt: nō p̄t absolute intelligi: s. vt sit accōmoda distributio sub hoc sensu omnia mihi licēt: q̄. s. diuina lege nō p̄hibent̄. Et potest b̄ ad tria referri: p̄mo quidem ad id quod dixerat d̄ iudicij: qz. s. ynicūq; licet oīa sua iudicio repetere: cū nō sit lege diuina prohibitum. Alio modo potest referri ad id quod infra. 8. dicitur est de indifferenti vsu ciboz: vt sit sensus: licitum est mihi oēs cibos comedere. s. m̄ illud Tit. p̄mo. Omnia mūda mundis. Tertio p̄t referri ad id qd̄ dicitur est infra. 14. de sumptibus accipiendis: vt sit sensus: omnia mihi licēt: scilicet accipe ad necessitatez vite: sicut coapostolis meis. Subdit aut̄. Sed nō omnia expediunt. Dicitur aut̄ illō expedire quod est sine impedimento finez consequēdi. Contingit autē q̄ aliquid nō totaliter excludit finē: sed impedimentū aliquod afferit: sicut matrimonium non excludit hominem a regno dei: impedimentuz tñ afferit: qz scilicet vt infra. 7. dicit: q̄ sub viro est mulier cogitat q̄ modo placeat viro. Un̄. z. Mat. 19. discipuli dicunt. Si ita ē cā hominis cū vxore sua nō expedit nubere. Sic ḡ fornicari nec licz nec expedit: qz totalit̄ excludit finē q̄ vitā eterna: m̄imonium at̄ ē licitū: s. nō expediēs. Sc̄do

igitur huc modū sua in iudicio repetere idifferenter oibus cibis vti. sumptus accipe ab his q̄b̄ p̄dicat est q̄dē licitū: q̄ nō ē h̄ iustitiā: nec aliqua p̄hibet lege: nō tñ est expediēs: vel q̄ impedit pax ad p̄ximū vel ifirmis scan dalū aliq̄b̄ generat: vel aliqua maledicēdi occasio p̄bet. Un̄ ecc. 37. Nō oia oib̄ expediūt. Alio mō pōt intelligi nō absolute: sed sub p̄ditōe: vt sit s̄ctus. Dixi q̄ neq̄ fornicarij rē. regnū dei possidebūt: r̄ iō nō licet: q̄ sinez excludūt: s̄ si oia liceret mibi: nō oia expediūt: q̄ p̄ ea p̄sta sur ipedimētuz vite h̄uane. Un̄ i p̄sona ipioz d̄r Sap. 5. Lassati sum⁹ i via iniquitatis r̄ p̄ditōis r̄ ambulauim⁹ vias difficiles. Sc̄do ondit cē nociuū id q̄d supra rēphēdit dicēs: oia mibi licet: vt supra expositū ē: s̄ tñ ego sub nullius redigar p̄tate. s̄. hoīs. Ille. n. q̄ vti eo q̄d nō expedit siue sit licitū siue illicitū quodāmo redigūt sub p̄tate rei alicui⁹ vel hoīs. Rei q̄dē q̄ q̄ nimis rē aliquam amat q̄ dāmō su⁹ illius rei efficiūt. s̄m illud. Ro. vlt. Nō nō x̄po d̄no s̄uiūt: s̄ suo vētri. Hoīs autē: q̄ dū aliq̄s facit q̄d nō expedit quodāmo subycit iudicio alioz: r̄ specialiter ille q̄ sua in iudicio repetit subycit p̄tati iudicis. Infra. io. vt qd enim libertas mea iudicat ab aliena consciētia.

Deinde cū dicit. (Esca vētri rē.) Assignat rōnem eius q̄d dixerat. Et p̄mo quare oia licet dicēs. (Esca vētri.) s̄. d̄bet: vt. s̄. in vētre decocta i nutrimētū toti⁹ cedat. Et vēter escis. s̄. recipiēdis: r̄ decoquendis deseruit. Qū igit̄ ex dei ordinatiōe vēter ē sollicitus ad escas recipiēdas: r̄ esce ad hoc deputate sunt q̄ i vētre ponāt. s̄. illō gen̄. p̄. Ecce dedi vobis oēm escā r̄ cūctis aiantib⁹: vt habeāt ad vescēdū: nō ē illicitū q̄ hō res suas repetat vel predicator stipendia accipiat p̄ necessitate escas: vel vt etiaz hō oibus escis vtaf. Sc̄do ibi. (Deus autē rē.) Assignat rationem quare omnia nō expediunt. Nō enim expedit q̄ homo patiat aliq̄b̄ detrimētū i eo q̄d nunq̄ corrupit. s̄. i regno celesti: p̄ id q̄d corrupit: r̄ h̄ accidit de esca et de vētre. cessabit enī post hāc vitā escas vsus r̄ ventris: q̄ corpora resurgentiū seruabunt absq̄ cibo deo id faciēte: r̄ hoc est q̄ dicit. Deus autē destruet. i. cessare faciet hunc. s̄. vētre: nō q̄dez q̄tuz ad essentia: sed q̄tuz ad effectū: quē nūc habet: r̄ has. s̄. escas q̄tuz p̄tinēt ad vsūm hominis: q̄ i resurrectione hoies erunt: sicut angeli in celo: vt dicit Math. 22.

Lectio.

III.

Corpus autē nō fornicatiōis: s̄. d̄no r̄ d̄ns corpori. Deus vō r̄ d̄nm suscitauit. r̄ n̄ suscitabit p̄ virtutē suā. Nescitis qm̄ corpora vestra mēbra sūt x̄pi. Tolēs ergo mēbra x̄pi faciā mēbra meretricis: Absit. An nescitis qm̄ q̄ adheret meretrici vnū corp⁹ efficiūt. Erunt enim inqt duo in carne vna. Qui autē adheret d̄no: vnus spiritus est. Fugite fornicationes. Omne. n. peccatū quodcūq̄ fecerit hō: extra corp⁹ ē: q̄ aut fornicatur in corpus suū peccat. An nescitis: qm̄ mēbra vestra templū sunt spiritus sancti q̄ in vobis est: quez habetis a deo: r̄ nō estis vestri: Empti enim estis precio magno: glorificate r̄ portate deum in corpore vestro.

Supra ap̄llis tripliciter rēphēdit corinthios circa iudicia: nūc autē redit ad rēphēdēdū peccatū fornicarij cuius supra. 5. mētionē fecerat: r̄ in cui⁹ iudicio corinthij negligētēs erāt: iprobat autē fornicationē q̄tuor rōnib⁹: quaz p̄ma sumit ex diuina ordinatiōe. sc̄da ex vniōe ad

x̄pm rē. (An nescitis qm̄ corpora v̄ra rē.) Tertia ex corpore ingnatiōe ibi. (Fugite fornicationes.) Quarta ex gr̄e dignitate ibi. (An nescitis rē.) Circa p̄mū duo facit. P̄mo pōt diuinā ordinatiōe. Sc̄do ordinatiōis finem ibi. (De. n. rē.) Circa p̄mū p̄siderādū ē q̄d aliq̄ argumētū siue lasciue sumūt ex ordinatiōe dei. Qui. n. fornicat vtūt suo corpore ad vsūm a deo institutuz. s̄. h̄ excludit dicēs: q̄ esca ē ordinata ad vētrez r̄ vēter ad escas. Corpus at̄ hoīs nō fornicatiōis. i. nō ē ordinatū ad fornicādū: s̄. d̄no. i. ad hoc ē ordinatum: vt sit d̄ni n̄si iesu x̄pi: r̄ d̄ns corpori. i. d̄ns iesus x̄ps ad hoc dat⁹ est hoīb⁹ vt humana corpora siue glorie r̄formet. s̄m illud. p̄bil. 3. Reformabit corpus humilitatis n̄re r̄figuratū corpori claritatis siue. (Sc̄d h̄ v̄r eē q̄ sicut vēter ordinat⁹ ē a deo ad vsūz ciboz: ita q̄dā mēbra humani corporis sunt ordinata a deo ad vsūz generatiōis q̄b⁹ fornicatio exerct. s̄. at rēdēda ē d̄na q̄tuz ad duo. P̄mo q̄dē q̄ ap̄ls supra locutus ē de vno corpis mēbro. s̄. de ventre: hic autē loquitur de toto corpore: q̄d sicut nō est ordinatū ad fornicādū: ita nec ad escas sumēdū: s̄. poti⁹ vsus escas ē p̄ corp⁹: corpus autē p̄ aiāz a qua p̄cipit vitā s̄m ei⁹ p̄ditōe: r̄ quia oia ordinant in deū: sicut in finē: iō corp⁹ d̄z eē subiectū d̄no r̄ eo dedicatū. Et q̄ supra locut⁹ est de vsu escas in cōi absq̄ inordinatiōe: fornicatio autē est vsus iordinat⁹ ex mēbro fornicatoris. Un̄ nec ipsa mēbra sunt p̄ fornicationē: s̄. p̄ vsūm gnatiōis ordinata rōne: cui oia mēbra corporis deseruire debēt: sicut et vēter nō p̄ crapulā r̄ ebrietatē: s̄. p̄ p̄uenientez vsūm ciboz.

Deinde cū dicit. (Deus vō rē.) Ponit sinez ordinatiōnis p̄dicte. Et p̄ponit qd deus circa d̄nm fecerit dicens. (Deus vō r̄ d̄nm iesuz.) s̄. d̄ns x̄pm suscitauit a mortuis a quo ipse x̄ps petit in ps. Tu autē d̄ne miserere mei r̄ re suscita me. Deus autē est r̄ p̄ r̄ fili⁹ r̄ sp̄s sanct⁹. Un̄ r̄ ipse x̄ps q̄ ē fili⁹ dei se resuscitauit: r̄ sua virtute resurrexit. s̄m illud ps. Ego dormiui r̄ soporatus sum r̄ exurrexi: q̄ d̄ns suscepit me: r̄ sc̄de cor. vlti. s̄. crucifixus est ex ifirmitate: s̄. viuuit ex virtute dei. Sc̄do ponit qd circa nos factū sit: dicēs q̄ nos suscitabit de p̄ virtutē suā p̄ quā. s̄. x̄pm suscitauit. s̄. illō Ro. 8. Qui suscitauit iesuz x̄pm a mortuis viuificabit r̄ mortalia corpora v̄ra. Et est aduertendū q̄ supra de escis r̄ vētre loquēs q̄ p̄tinēt ad vsūz aiālis vite: dixit eas a deo destruedas: nūc at̄ loquēs de corpore r̄ d̄no facit mētionē de resurrectione: q̄. s̄. aīali vita cessante nā corporis i meli⁹ reformabit. Un̄ p̄ q̄ nō ē v̄tēdū corpore ad fornicationē q̄ impedit futurā incorruptionē. s̄. il lud gal. vlt. q̄ semiat i carne de carne metet r̄ corruptionē.

Deinde cū dicit. (Nescitis rē.) Ponit sc̄dam rōnez q̄ sumit ex affinitate humani corporis ad x̄pm: q̄ talis est: mēbra hoīs fornicatis sunt mēbra meretricis: s̄. mēbra hoīs sunt mēbra x̄pi. q̄ p̄ fornicationē fiūt mēbra x̄pi mēbra meretricis: q̄d est incōueniens. Circa q̄ q̄tuor facit. P̄mo ponit maiorē dicēs. (An nescitis qm̄ corpora v̄ra sunt mēbra x̄pi.) q. d. h̄ nō debetis nescire: q̄ q̄cūq̄ estis regenerati in x̄po mēbra x̄pi estis effecti. s̄. illud ifra. iz. Vos estis corp⁹ x̄pi r̄ mēbra de mēbro. Et hoc nō soluz q̄tuz ad aiāz q̄ ab eo iustificat: s̄. et q̄tum ad corpora q̄ ab eo resuscitabunt: vt dictū est. Sc̄do ponit r̄clusiones dicēs. (Tolēs ḡ mēbra x̄pi.) i. iuste subtrahens fuitio x̄pi cui debent deputari. s̄m illō Ro. 6. Exhibeatis mēbra vestra arma iustitie deo. (Faciā.) s̄. eadē mēbra meretricis esse fornicādo: Absit. hoc. n. est horrendū sacrilegiū. Un̄ d̄r Mal. 2. Lotaminatit iudas sanctificationes d̄ni quā dilexit: r̄ habuit filia dei alieni. Tercio pōt maiorē dicēs. (An nescitis q̄ q̄ adheret meretrici.) s̄. fornicādo vnū corp⁹ efficiūt. s̄. p̄ imundā cōmixtionē. Et ad h̄ p̄

omit
i. n. n. q.
viii. q.
vii. q.

Ad corinthios I.

bandū inducit auctoritatē gen. dicēs. (Ingt eni scriptu-
ra. f. gen. 2. (Erūt duo). f. vir & mulier (i carne vna). i. p
mixtionē carnalē vna caro efficiunt: & sic mēbra vni^o fi-
unt membra alterius. Sunt. n. hec vba adē d viro & vxo
re loquētis q̄ aplūs hic ē ad fornicationē refert: qz fm
spēm nāe nō differūt vtriusq; act^o. Est autē itelligēdū: q
sicut dicit p̄būs i li. de gnātionē aialius i masculo est p̄n-
cipiū actiū gnātionis: i femina ē passiū. Et sicut plāta
cui^o vita p̄ncipaliter ordinat ad gnātionē semp ē vnum
corp^o i quo vtrūq; p̄ncipiū vni^o: ita i aialib^o q̄ ordinant
ad altiores act^o vite nō semp ē vnu corpus hīs hec duo
p̄ncipia: s; ex duob^o fit vnu i actu gnātionis. Qd̄ qdē nō ē
tū viri: qz sicut ifra ca. 7. d̄r. Vir nō hz potestātē sui cor-
poris: s; mulier. Sc̄do pbat minorē dicēs. (Qui at adhe-
ret d̄no rē). f. p̄ fidē & charitatez est vn^o spūs cū illo: qz. f.
vni^o ei vnitātē spūali nō corporali. Un̄ & Ro. 8. dicitur.
Si q̄s spūm xp̄i nō hz hic nō ē eius: & Jo. 17. Ut sint vni^o
i nobis: sicut nos vni^o sum^o. f. p̄ onexionem spūs: & qz cor-
pus deseruit spiritui. n̄s est vt ēt corpora nra membra
eius sint cui p̄ spiritus vnimur: nō qdez carnali p̄iunctio-
ne: sed spūali. Pōt at ex p̄missis duab^o rōnibus vna rō
p̄flari: vt. f. qz corpus nrm nō est deputatuz fornicationi:
sed d̄no b. f. mō qz mēbra nra sunt mēbra xp̄i: vt postmo-
dū exponit nō faciam^o ea mēbra meretricis fornicādo.
¶ Deinde cū dicit. (Fugite fornicationē rē). pōit tertiā
rōnez: q̄ sumit ex corpis ingnatiōe. P̄mo pōit p̄nez itē-
tā dicēs. (Fugite fornicationē) Ubi notādū qz ceteravi-
tia vicinē resistēdo: qz q̄to magis hō p̄icularia fide-
rat & tractat tāto min^o i eis iuenit vni delectatē: s; magis
anxiēt: s; vitiū fornicatiōis nō vincit resistēdo: qz q̄to
magis ibi hō cogitat p̄ticulare magis scēdit: s; vincitur
fugiēdo. i. totalr vitādo cogitatiōes imūdas: & q̄slibz oc-
casiōes: vt d̄r Zach. 2. Fugite de terra aqlōis dicit d̄ns.
Sc̄do assignat rōnē dicēs. (De p̄ctm̄ aliō qd̄cūq; fecerit
hō rē). Ad cuius euidētā sciēdū qz qdā peccata nō s̄nt
māi i carnali d̄lectatōe: s; i sola spūali: iō spūalia vitia di-
cunt: sic supbia: auaricia: accidia: fornicatio at̄ p̄plei ma-
xime i carnali d̄lectatōe: & fm̄ h̄ posset itelligi qd̄ h̄ d̄r.
De peccatū qd̄cūq; fecerit hō ex corp^o ē: qz. f. p̄plei p̄ter
sui corpis d̄lectationē. Qui autē fornicat i corp^o suū pec-
cat: qz. f. ei^o peccatū i carne cōsumat. ¶ S; huic expōni-
ōriū v̄ esse qz ēt peccatū gule s̄sumat i d̄lectatōe cor-
poris. Ad qd̄ posset dici qz peccatū gule s̄ luxuria p̄tine-
tur inq̄tus ad ip̄as ordinat. s; illud Ephe. 5. Nolite ine-
briari vino i q̄ ē luxuria. S; meli^o pōt dici qz aplūs n̄ di-
cit qz fornicat corp̄e suo peccat: qd̄ p̄grueret p̄ expōni: s;
peccat i corp^o suū. i. d̄ corp^o suū corrupēdo: & ingnādo il-
lud p̄ter vsuz rōnis. Un̄ & Apoc. 3. Dēs pauca noia i sar-
dis qz nō ignauerūt vestimēta sua. i. corp^o: & Apoc. 14. Vi-
sunt qz cū mulierib^o: nō sūt coingnati. Uel alr̄ s; Aug. h̄ i
glo. Qui fornicat i corp^o suū peccat: qz aia ei^o totalr car-
ni i illo actu subycit: ita qz nō possit aliō ibi cogitare. Un̄
i ps. d̄r. Nolite fieri sicut equ^o & mulus qz nō ē itellect^o.
Uel alr̄. In corp^o suū peccat. i. d̄ vxorē suā: qz d̄r corp^o vi-
ri d̄ quā nō ita directe sūt alia peccata: sic viri fornicatio.
Un̄ & p̄ thes. 4. d̄r. Ut sciat vnusq; v̄z possidere vas
suū i sctificatiōe. i. vxorē suā. Uel s; Aug. pōt itelligi de
fornicatiōe spūali p̄ quā aia adheret p̄ amorē mūdo: & re-
cedit a deo. fm̄ illud ps. Perdes oēs qz fornicant abs te.
Est ḡ sensus: qz fornicat recedēs a deo pp̄ amorē mūdi i
corp^o suū peccat. i. p̄ corp̄alē d̄cupiscētā. Omne at̄ aliud
peccatū. puta qd̄ hō cōmittit ex obliuioe: vel ex ignoran-
tia seu negligētia ē ex corp̄e. i. corp̄orale d̄cupiscētiam.
¶ Deinde cū dicit. (An nescitis rē). pōnit q̄rtā rōnez q̄
sumit ex dignitate gr̄e: qd̄ ex duobus p̄surgit. f. ex gr̄a

spūsancti & ex redēptiōe sanguis xp̄i. Circa h̄ igit tria fa-
cit. P̄mo pponit dignitatē corpis nri quā hz ex gr̄a sp̄ri-
tus sancti dicēs. (An nescitis). q. d. ignorare nō d̄bet q̄m
mēbra v̄ra. f. corp̄alia tēplū sunt spūsancti: sic supra. 3. d̄i-
ctū ē. Nescitis qz tēplū dei estis. Et hui^o rōnem assignat
subdēs. Qui i vob̄ ē. d̄r autē tēplū dom^o dei: qz igit spūsa-
ct^o de^o ē: vniēs ē: qz i q̄cūq; ē spūsa-ct^o tēplū dei dicat.
Est autē spūsanct^o p̄ncipalr̄ qd̄ ē cordib^o hoīuz i qb^o ca-
ritas dei diffundit p̄ spūz sanctū: vt d̄r. Ro. 5. S; secu-
dario ēt ē i mēbris corp̄orilib^o inq̄tū exequūt opa cha-
ritatis. Un̄ i ps. d̄r. Cor meuz & caro mea exultauerūt in
deū vniū: ne hāc dignitatē sibi ascriberēt subdit. Quem
habetis a deo nō ex vobis. Un̄ Joel. 2. Effundā de spū
meo sup̄ oēs carnē. Et act. 5. Spūz suū dedit obediētib^o
sibi. Sc̄do pōit dignitatē quā hnt corp̄a nra ex redēptō-
ne sanguis xp̄i dicēs. (Et nō estis v̄ri) s; iesu xp̄i fm̄ illō
Ro. 14. Siue viuim^o siue morimur: d̄ni sum^o. & cori. 5.
Qui viuūt iā nō sibi viuūt: rōez hui^o assignat dicēs. (Em-
pti estis p̄cio magno) & iō sui estis ei^o qz vos redemit d̄ ser-
uitute peccati. Un̄ ifra. 7. d̄r. Qui liber vocat^o ē seru^o est
xp̄i. P̄cio. n. empti estis: & in ps. Redemisti me d̄ne de^o
vitatis. Dicit at̄ p̄ciū redēptiōis magnū: qz nō ē corrupti-
bile: s; eternā hīs v̄tutē cū sit sāguis ip̄s^o dei eterni. Un̄
p̄. Pe. i. Redēpti estis de vana v̄ra p̄uersatiōe: nō corrup-
tibilib^o auro vel argēto: s; sanguine agni immaculati & i
cotaminati iesu xp̄i. Tertio isert d̄clusionē itētā dicēs.
(Glorificate ḡ & portate deū in corp̄e v̄ro). Qz. n. mem-
bra v̄ra sunt tēplū dei i corp̄e v̄ro nihil d̄z appere: nisi qd̄
ad gloriā dei p̄tinet: & h̄ ē gloriificare deū i corp̄e v̄ro: qz i
ps. d̄r. In tēplo ei^o oēs dicent gloriā. Exo. vlti. d̄r. Opuit
nubes tabernaculū testimōy: & gloriā d̄ni impleuit illō: qz
vō nō estis vestri: s; estis sui dei: d̄z corp^o v̄strū portare
deū: sicut equus vel aliud aial portat d̄nz suū. Un̄ i ps.
d̄r. Ut iumētū factus suz apud te. Portat autē corp^o n̄z
d̄nz inq̄tus diuino ministerio deputatur: sic ḡ d̄z v̄-
tare ne i corpus suū peccet fornicādo qd̄ ē d̄ gloriā dei &
d̄ ministeriū quod corpus nostrum debet deo.

CAP. VII.

DE quibus autē scripsistis mihi bo-
nū est homi mulierez nō tangere.
Propter fornicationez autē vnus-
quisq; suā vxorēz habeat: & vna-
queq; virum suūz habeat. Vxori
vir debitum reddat: similiter autē & vxor viro.
Mulier potestātē sui corporis nō habet sed
vir. Similiter at̄ & vir sui corporis potestātē
nō habet: sed mulier. Nolite fraudare inuicē:
nisi forte ex consensu ad tēpus vt vacetis ora-
tioni: & itez reuertimini in idipsum: ne tentet
vos sathanas propter incontinentiam v̄strā
Hoc autē dico fm̄ indulgentiam: & nō fm̄ im-
perium. Volo autē oēs vos homines ēē sicut
meipsum. Sed vnusquisq; proprium donūz
habet ex deo: alius quidem sic: alius vero sic.
Dico autem non nuptis & viduis: bonū est
illis si sic permanserint sicut & ego. Qz si nō se
cōtinent nubant. Melius est. n. nubere q̄ v̄ri.
¶ Postq; aplūs rēphendit fornicariū & sustinētes eum.
(Dic accedit ad tractādū d̄ m̄rimonio). Et circa h̄ tria
fac. P̄mo determinat de coniugatis m̄rimonio iunctis. Sc̄

cundo de virginibus ibi. (De virginibus autē rē.) Tertio d
viduis ibi (Mulier alligata ē rē.) Circa primū duo facit.
Primo instruit eos q nō sunt mrimonio iucti: vtz. s. debe
ant matrimoniu; dher. Scdo manifestat qd dixerat ibi.
(Voc aut dico rē.) Circa pmū duo facit. Prio māifestat
qd circa B sit p se bonū. Scdo qd necariuz ibi. (Propter
fornicationē at rē.) Circa pmū cōsiderādū ē q i detestatio
nē fornicatiōis q quā locut' iā fuerat: alig nō hñtes zelum
dei. fm sciētā i tñ pcedebāt q ē mrimoniū dēnabant.
fm illud p' thi. 4. In pocrisi loquētū mēdaciū phiben
tiū nubere. Et qz hoc duz corinthys videbat fidelib' sup
hoc aplo scripserūt ei' sniaz regrētes: r iō aplis eis rñdet.
Ita rēphēdi ca q facitis: de qb' aut scripsistis mibi: rñdeo
qz qz ad mrimoniū. bonū ē hoī mulierē n̄ tāgere. (C Circa
qd notādū q mulier data ē viro ad adiutoriu generatiōis:
r in B dñt vis generatiua a nutritiua: qz vis nutritiua dser
uit hoī ad pseruationē idiuidui. Un bonū ē hoī nutrimen
to vt: qz p hoc ei' vita pseruat: generatiua aut nō deseruit
hoī ad pseruationē idiuidui: s; ad pseruationē spēi. Un nō
pōt dici q bonū ē hoī ad suū idiuiduū mulierē tāgere: p q
dē qz ad aiaz: qz vt Aug. dicit in scdo soliloqoz. Nihil
sic deicit aiaz ab arce vtutis sic sicut p'act' ille corporū:
sine q vxoz hñi nō pōt: r iō Exo. 19. dñ p'plo accepturo leges
dei. Estote pati i diē tertiū: r ne appropinqtis vxozib' vris.
pmi regū. zi. dixit Achimelech ad Dauid. Si mundi sunt
pueri maxime a mulierib' māducēt panē sanctum. Scdo
qz ad cozp' qd vir subycit p mrimoniū p'tati vxozis se ex
libero fuuz cōstitues. Seruit' aut hec p oibus alyz ē ama
ra. Un r Ecc. 7. dñ. Inueni amariozē morte mulierē. Ter
tio qz ad res exteriōis: quaz occupatiōe necē ē hoiez
iplicari qui habet vxozē r filios nutriēdos: cum tamen di
catur. z. thi. z. Nemo militans deo implicat se negocys se
cularibus: vt ei placeat cui se probauit.

(Deinde cui dicit. (Propter fornicationē rē.) Oñdit qd
circa B sit necessariū. Prio qz ad actū mrimony. Se
cūdo qz ad actū mrimony iā dñt ibi. (Vxoz vir debi
tū rē.) Circa pmū cōsiderādū ē q act' gnātiue vtutis or
dinat ad pseruatōes spēi: p gnātiōē filioz: r qz mulier da
ta ē viro i adiutoriu gnātiōis. Prio necessitas tāgēdi mu
lierē est pp. pcreationē filioz. Un r gen. Prio dñ. Ma
sculū r feminā creauit eos: r bñdixit eis de' r ait. Crescite
r multiplicamini r replete terrā: s; hec necessitas fuit circa
institutionē humani generis qz diu oportuit multiplicari
populū dei p successionē carnis. S; apls cōsiderās huma
nū gen' iā multiplicatū: r pplz dei iā eē augmētatū: nō p
pagatiōe carnis: s; generatiōe q ē ex aqua r spū sc̄to: vt dñ
Jo. 3. p'termisit hāc necessitatē: qua. s. p'mitus institutūz fue
rat mrimoniuz i officiū nature: r pponit sc̄daz necessitatē
fm quā institutū ē i remediū culpe. Qz. n. carnalis cōcupiscē
tia adhuc post baptisimū i fidelib' remanet: s; nō dñetur:
istigat hoies maxime ad act' venereos pp. vehemētiā de
lectatiōis. Et qz maioris vtutis ē totaliter hāc cōcupiscētiā
supare qz possit hoib' cōuenire. fm illud Mat. 19. Nō oēs
capiūt vbu; B. Necessariū ē q i pte cōcupiscētiē cedat: r i
p'te supet: qd qdē fit duz act' generatiōis rōne ordinat: et
nō totaliter hō cōcupiscētiā ducit: s; magis cōcupiscētiā
subdit rōni. D; aut hoc rō nālis q hō vtaē generationis
actu. fm qz puenit gnātiōi r educatiōi filioz: B aut i bant
aialibus iuenit q i qbuscūq; spēb' aialiu; sola femina nō
sufficit ad educationē plis: masculus simul nutrit. plēz cū
femina: r ad B exigit q masculus cognoscat p'pria plēz: r
iō in oib' talib' aialibus: vt p; i colūbis turturib' r hñ nā
liter idita est sollicitudo de educationē plis: r p hoc in hñ
nō sunt vagi r idifferētes cōcubir': ex qbus sequeret' iter
titudo plis: s; masculus determinat' determinate femie

cōiungit nō indifferēter qlibet cui libet: sicut accidit i ca
nibus: r alyz hñ aialibus: i qbus sola femina nutrit plē.
Maxime autē in spē humana masculus regitur ad plis
educationē: q nō soluz attēdit s; corporis nutrimētū: sed
magis fm nutrimētuz aie. fm illud Heb. iz. Patres qdes
carnis nre habuim' eruditozes r reuerbamur eos: et iō
rō nālis dicit q in spē humana nō sint vagi r incerti con
cubit': quales sunt cōcubitus fornicary: sed sint determi
nati viri ad determinatā feminā: q qdē determinatio fit p
legē mrimony. Sic igif triplex bonuz h; mrimoniū: pmū
qdē q ē i officiū nature: put. s. ordinat' ad generationē r
educationē plis: r hoc bonuz ē bonuz plis. Scdm bonuz
h; put ē i remediūz cōcupiscētiē: q. s. coartat' ad determi
natā plonaz: r hoc bonū dñ fides: quā. s. vir fuaat vxoz i
fide dñi xpi: qd qdē bonuz dñ sacramētuz in qzuz signifi
cat cōiunctionē xpi r ecclie. fm illud Ephe. 5. Sacramētū
hoc magnū ē: ego autē dico i xpo r ecclia. hoc ē ergo qd di
cit. Dicitū ē q bonū ē homini mulierē nō tāgere: s; qz ad B
bonū non sunt oēs hoies ydonei: vnuzq; s; vir pp. fornicā
tiōē. s. vitandā suā vxozē habeat. i. sibi determinatam vt
tollant' vagi r incerti cōcubitus: qd p'tinet ad fornicationē.
Un r puer. 5. Letare cū muliere adolescentie tue. Et po
stea subdit. Quare seduceri fili mi ab aliena?

(Deinde cū dicit. (Vxoz vir debituz reddat rē.) Agit d
vsi matrimony cōtracti. Et primo agit de debito reddē
do. Secundo de debiti intermissione ibi. (Nolite fraudā
re rē.) Circa primū duo facit. Prio proponit qd intēdit
dicens. Dicitū est q vir habeat vxozē r vxoz virz: habendi
autē hec est ratio: vt vir reddat debitū vxoz. s. de suo coz
pote p carnalē cōmixtionē: similiter autē r vxoz viro: quia
qzuz ad hoc paria iudicant'. Un mulier nō ē formata de
pedibus viri tanq; ancilla: nec de capite tanq; dñā: sed de
latere tanq; socia: vt legit' gen. 2. Un r mutuo debēt sibi
debitū reddere fm illud Ro. 14. Reddite oibus debita.
Scdo assignat debiti rōnez dices. (Mulier nō h; p'tatez
sui corporis.) s. ad actū generatiōis: vt scilicet possit p'prio
arbitrio vel cōtinere. s. vel alteri se tradere: sed vir. s. habz
potestatē sui corporis: qzuz. s. ad vsum carnalis copule: r
ideo vxoz debet viro p'p'riū corporis officiu; offerre. Si
militer autē r vir sui corporis potestatem nō habet: s; mu
lier rē. Unde r ipse debet sui corporis officiu; offerre vxoz
ri legitimo impedimēto cessante. Un r gen. 2. dicit. Adbe
rebit vxoz i sue r erunt duo in carne vna.

(Deinde cū dicit. (Nolite fraudare inuicē rē.) Agit de i
termissione debiti reddēdi. Et pmo oñdit qualr intermitti
debeat act' cōiugalis. Circa qd docet vñū cē cauēduz ne
s. B p fraudē fiat dices. (Nolite fraudare inuicē) vt. s. ve
lit vir cōtinere inuita vxozē aut et cōuerso. Quod aplus
fraudē noiat: qz vñ' s' trahit alteri qd ei debet: qd ad frau
dē p'tinet: nō minus in actu matrimony q; in alyz rebus.
Unde r puer. iz. dicit. Nō iueniet fraudulētus lucrū: qz
s. ille q talis fraude cōtinētiā deo cōfert nō lucrāt meritū
vite eterne. Sicut. n. dicit Aug. nō vult deus tale lucrū ta
li dāno compēsari: vt dū vñ' cōiuguz p'tinet altero inuito.
ille incidat in dānabiles corrupelas. Tria aut docet obf'
uāda i tali intermissione: quoz pmuz ē vt fiat ex cōi oōsen
su. Unde dicit. Nisi forte ex cōsensu. Unde dicit. Ecc. 25.
In tribus beneplacituz est spūi meo que sunt. pbata corā
deo r hominibus. Lōcordia fratru: amor p'rimoz: r vir et
mulier bñ sibi cōsentiētes. Scdm est vt sit ad certuz tps.
Unde subdit. Nisi forte ad tempus. fm illud Ecc. 3. Tem
pus amplexādi r tps longe fieri ab amplexibus. Tertiu; ē
vt hoc fiat propter debitum finē. s. cā spiritualiū actū ad
quos p'tinētiā reddit magis aptos. Unō subdit. Ut vacē

Ad corinthios I.

etis ofoni. fm illd Joel. z. Sacrificiū z libamē dño deo no stro. Et postea subdit. Egrediat spūs de cubili suo z spōsa de thalamo suo. ¶ Scdo agit d reiterationē coniugalis actus: z primo ponit documentū dicens. Itēz reuertimini in idipsum: vt. s. vobis inuicē debitū reddatis finito tēpore oratiōis. Un et terty. reg. 8. dicit. Quē celebratis dedicationis solēny pfecti sunt in tabernacula sua letantes. Scdo assignat rōnem documenti. Nō enim hoc dixit q̄si sit necessariū ad salutē: sed ad periculū vitandū. Un subdit. Ne tentet vos sathanas. i. ne sua tentatione vos prosternat: sicut et dñ. prime thes. 3. Ne forte vos tētauerit is qui tētat z inanis sit labor noster. Tentatio autēz sathane nō ē fortib⁹ timēda d qb⁹ dñ. p. Jo. z. Scribo vobis iuuenes qm̄ fortes estis: z verbum dei manet in vobis z vicistis malignū. Est autēz timēda debilibus. Unde subdit. Propter incontinentiā vestram: id est propter pronitatem ad incōtinentiā. ex quo contingit q̄ diabolus hominem tentādo prosternit z prouocatur ad tentandū fm illud prime pe. vlti. Circuit querens quem deuoret.

¶ Deinde cum dicit. (Hoc autē dico zc.) Manifestat quo sensu predicta sunt accipiēda. Et primo facit qd dictuz ē. Scdo rōnem assignat ibi. (Uolo autē zc.) Tertio exponit qd dixerat ibi. (Dico autē zc.) Dic ergo pmo. Dixi q̄ vnusq̄sq̄ suā vxorē habeat: z vnaqueq̄ mulier vix suū: z iterū q̄ post continentiaz determinati tēpore itēz reuertamini ī idipz. B autē dico. s. indulgētiā. i. parcēs infirmitati v̄re. nō fm imperiū: quasi. s. vobis necessariū ad salutē. Subditis enī sunt quedā eoz infirmitati indulgēda: z nō ad bona ip̄erit cogendi. Unde d̄ quosdā platos dicit. Eze. 34. Auferite imperabitis eis z cū potētia: z dispersi sunt greges mei. ¶ Sed v̄ apostolus incōuenienter loqui. Indulgētia enim nō est nisi de peccato. Per hoc ergo q̄ ap̄lus fm indulgētiā se dicit matrimonii cecidisse v̄r exprimere q̄ matrimonii sit peccatū. Sz ad hoc pōt r̄nderi dupliciter. Uno mō vt indulgētia sumat̄ hic pro pmissione. Est autē duplex pmissio. Una q̄dez de minus malo: sicut dñ. Mat. 19. Quē Moyses pmissit iudeis dare libellū repudy pp duriciā cordis eoz. s. ad vitandū vxoricidiū ad qd erāt p̄ni. Talis enim pmissio nō fit in nouo testamēto pp sui perfectionē. fm illud. Deb. 6. Ad perfectū feramur. Alia autē ē pmissio de minus bono. cum. s. homo p̄cepto non cogit ad maius bonū: z hoc mō apostolus hic idulget. i. p̄mittit matrimonii qd ē minus bonū q̄z virginitas que nō p̄cipitur q̄ est maius bonū. Alio modo pōt accipi indulgētia prout respicit culpā. s. illud Esa. 26. Indulxisti dñe: indulxisti gēti. Et s. hoc indulgētia refer̄ ad actū cōiugalē. s. q̄ habz annexā culpā venialē: tñ pp bona matrimony sine qb⁹ esset mortalis. Unde cōsiderādūz est q̄ actus iugalis q̄nq̄z quidē est meritorius z absq̄z omni culpa mortali vel veniali: puta cū ordinat̄ ad bonū prolis procreāde z educande ad cultū dei. Sic. n. est actus religionis. Vel cū fit causa reddēdi debitū: sic enīz est actus iustitie. Omnis autēz actus virtutis est meritorius si fit cū charitate. Quisq̄z vero est cū culpa veniali. s. cū quis ad actū matrimonialē ex concupiscentia excitatur: que tamen infra limites matrimony sistit: vt. s. cum sola vxore sit contentus. Quādoq̄z vero ē culpa mortalis: puta cū concupiscentia fertur extra limites matrimony. s. cū aliq̄s accedit ad vxorē eque libētē v̄ libētius ad aliā accessurus. Primo ḡ mō actus matrimony nō requirit indulgētiā. Scdo modo habet indulgētiā in q̄tuz aliquis cōsentis concupiscentie in vxorē nō fit re peccati mortalis. Tertio mō oino indulgētiāz nō habet.

¶ Deinde cū dicit. (Uolo autē) Assignat rōnez eius qd dixerat: z primo quare nō loquat̄ fm imperiū. Scdo quare loquat̄ fm indulgētiā ibi. (Sed vnusquisq̄ zc.) Circa

primū cōsiderandū est q̄ nullus sapiēs p̄cipit illud cui⁹ cōtrariū magis vult fieri. Ideo apostolus nō p̄cipit q̄ hoies matrimonii cōtrahāt vel matrimonio tracto vtatur: qz magis vult q̄ hoies cōtineāt: z hoc est qd dicit. Uolo autē oēs homines esse sicut meipsum: vt. s. cōtineāt: sicut ego cōtineo. Et similiter dicit act. 26. Opto apud deū oēs qui auidiūt fieri tales qualis ego sum. ¶ Sed d̄ h̄ videt̄ eē: qz si oēs homines cōtinerēt: sicut apostolus cōtinebat: cessasset generatio: z sic non fuisset impletus numerus electoz: qd erat extra dispositionē diuinā. Dicit quidā q̄ apostolo reuelatū erat: q̄ si oēs homines saluarent̄ in continentia viuētēz: sicut ipse viuēbat sufficiebat ad implendū numerū electoz. Sed hoc nulla auctoritate fulcit: z ideo pōt dici q̄ apostolus volebat oēs hoies eē cōtinentes: qz scilicet volebat hoc de singulis: nō tñ volebat q̄ oēs simul cōtinerent. Vel pōt dici z melius q̄ volebat oēs homines esse cōtinentes volūtate antecedēte: sicut ipse dicit. prime Thi. z. Quē deus vult oēs hoies saluos fieri nō autē volūtate cōsequente: quā de⁹ vult quosdā saluare. s. p̄destinatos: z quosdāz dānare. s. reprobatos. s. illud Mal. i. Jacob dilexi. Esau autē odio habui. Est autē volūtate antecedēs de eo qd absolute cōsideratū ē melius: sic oēs hoies esse saluos: vel cōtinentes: volūtate autē cōns est de eo qd est melius: cōsideratis circumstantiis personarūz z negociorūz: z hoc de⁹ vult quosdā dānari: z apostolus quosdā matrimonio iungi.

¶ Deinde cū dicit. (Sed vnusq̄sq̄) Assignat rōnez quare fm indulgētiā matrimonii p̄miserit: qz. s. nō q̄libet tāte virtutē donū accepit a deo: vt. s. possit totaliter cōtinerē: sicut z dñs dixit Mat. 19. Nō oēs capiūt verbū hoc: sed qui capere potest capiat: z hoc est qd dicit: vellez quidē oēs eē cōtinentes: sed vnusq̄sq̄ propriū. i. fm certā mēsurāz habet donū ex deo: alius quidēz sic: putat̄ v̄i virginitate deo seruiat: alius vero sic: id est vt deo seruiat in matrimonio. s. illud Mat. 25. Uni dedit qnq̄z talēta: alij vero duo: alij vero vnū vnicuiq̄ fm propriā virtutē. Et sap. 8. Sciui quoniam aliter nō possum esse cōtinentes nisi deus det: z hoc ipsum erat sapientie scire: cuius esset hoc donum.

¶ Deinde cū dicit. (Dico autē zc.) Exponit qd obscure dixerat: z pmo cōtū ad hoc qd dixerat. Uolo oēs hoies esse sicut meipsum: qz. s. hoc est absolute melius. Unde dicit. (Dico autē) s. exponēdo. nō nuptis. i. virginitis z viduis bonū ē illis si sic p̄miserit. s. cōtinentes: sicut ego s. illud sap. 4. Quā pulchra ē casta generatio cū claritate. Scdo cōtū ad hoc qd dixerat. (Sed vnusq̄sq̄ zc.) Quasi dicat: qz nō q̄libet h̄ donū p̄cepit a deo. Ut cōtineat: vnde dicit q̄ si nō cōtinet. i. si donū cōtinedi nō acceperit nubāt. i. matrimonio iungant̄. s. illud p̄me Thi. 5. Uolo iuuenes nubere z assignat rōnez subdēs. Melius ē. n. nubere q̄z vri. i. q̄z concupiscentia supari. Concupiscentia. n. ē calor qdā notius. q̄ ḡ concupiscentia impugnat̄ calefcit qdē: s. nō vri nisi humore grē pdat a concupiscentia supat. Un z Job. 31. dicit. Ignis ē vsq̄ ad cōsumationē deuorās z vniuersa eradicās germina. Est autē hic attrēdēdū q̄ ap̄lus vitur abusiua comparatione. Nā nubere bonū ē: s. minus. vri autē ē malū. Melius est ergo. i. magis tolerandū q̄ hō minus bonū habeat q̄ q̄ i currat incōtinentie malū: z hoc ē qd supra dixit. pp fornicationē. s. vitandā. vnusq̄sq̄ suā vxorē habeat zc. Et postmodū ne tētet vos sathanas pp incontinentiam vestraz.

Lectio II.

His autem qui in matrimonio iuncti sunt precipio non ego sed dominus: vxorem a viro nō discedere. Quaz si discesserit manere innuptaz: aut viro suo reconciliari: z vir vxorem non dimittat:

Nā ceteris dico ego non dñs. Si quis frater
vxoꝝe habet infideles: & hec cōsentit habitare cū
illo non dimittat illas. Et si qua mulier fidelis
habet virū infidelē: & hic cōsentit habitare cum
illa nō dimittat virū. Sāctificatus est. n. vir in-
fidelis per mulierē fidelē & sanctificata est mu-
lier infidelis p virū fidelē. Alioqñ filij vestri im-
mundi essent: nūc autē sancti sunt.

¶ Supra apls posuit documēta de tractu matrimony. h
instruit eos q iā matrimonii dixerūt de matrimo nō dis-
soluēdo. & pmo docet eos q sunt in matrimo iuncti vt in
matrimo maneat. 2. ponit vitē doctrinā q̄tū ad oēs
status vel p̄ditiōes hoīum. ibi. Unūquēq̄ sicut vocauit
deus etc. Circa p̄mū duo facit. pmo agit de indissolubili-
tate matrimony q̄tū ad eos qui sunt vni^o cult^o. 2. q̄tū
ad eos qui sunt in dispari cultu. ibi. Nam ceteris ego di-
co etc. Circa p̄mū duo facit. pmo ponit p̄ceptū de idissolu-
bilitate matrimony. 2. docet qd sit seruādū qñ matrimo-
niū quodāmo separatur. ibi. Quod si discesserit etc. Dicit er-
go pmo. dixi nō nuptis. i. v̄ginib^o & viduis q meli^o est eis
si sic p̄māserint: his autē qui matrimo sunt iuncti nō p̄-
eadē p̄ditio. his enī p̄cipio nō ego. s. idicta mihi auctorita-
te: sed dñs hoc p̄cepit dicēs Mar. 19. Quos de^o iūxit hō
nō separet. p̄cipio inq̄ vxoꝝe a viro nō discedere: & subin-
telligēdū est excepta causa fornicatiōis quā xps excepit.
& hic tacet qz notissima est. Vāc solā excepit dñs. ceteras
oēs molestias iubet p fide iūgu fortiter sustineri. Mar.
19. Quicūq̄ dimiserit vxoꝝe suā & aliā duxerit excepta cā
fornicatiōis mechaf. Hoc autē qd dicit hic p̄m glo. Augu-
stelligit de iūctis matrimonialr: quoz vterq̄ fidelis ē
q si discesserit. s. ppter causā fornicatiōis p̄cipio inq̄
manere inuptā viuētē marito: qz si soluit matrimonium
quo ad thoz: nō tñ quo ad vinculū: aut viro suo recōcilia-
ri. s. si vir nō cōtinēt: & filr vir vxoꝝe non dimittat: nisi ob
causā fornicatiōis. Silis forma in viro & in muliere ser-
uat. Unū suppleddū ē qd de vxoꝝe p̄miserit. s. q si oīno dimi-
ferit nō ducat aliā vel recōciliēt vxoꝝi. S3 dñū videt di-
cere Ambrosi^o vñ dicit. Ideo nō subdit de viro sicut de
muliere: qz licet viro aliā ducere: qz inferior nō oīno hac
lege vitē qua & supior. S3 magister dicit a falsarijs eē ap-
positū: & iō nullaten^o est tenēdū. ¶ Notādū est h q̄ seprē
sunt casus in qbus vir nō pōt ob causā fornicatiōis vxo-
rez dimittere. Primus casus qñ ipsemet eā p̄stituit. Se-
cūdus qñ ipse eū aliā fornicatus fuerit. Tertio qñ ipse ei
occasione fornicādi dedit: vt qz nō vult reddere debitū.
Quarto qñ ipsa credēs pbabilr vix mortuū alteri nupsit.
Quintus qñ violētē ab aliquo oppressa fuit. Sextus qñ
sub spē viri sui ab altero cognita fuit. Septimo qñ fuit a
viro post adteritū māifeste dephēsus nihilomin^o retēta.

¶ Deinde cū dicit. (Nā ceteris dico etc.) Agit de insepara-
bilitate matrimony disparis cultus: cū alter ē fidelis: al-
ter nō. Ubi pmo dicit q fidelis nō dimittat infidelē vo-
lentē sine p̄tumelia creatoris cohabitare. 2. q si nō vult
fidelis nō tenet eū sequi: s3 pōt alteri nubere. ibi. Quod si i-
fidelis discedit etc. 3. q nisi infidelis pōt recedat fidelis
o3 patiētē cōmanere. ibi. Unū enī mulier etc. In p̄ma p̄-
ponit admonitiōnē. 2. admonitiōis rōnē. ibi. Sāctifica-
tus est enī etc. In p̄ma p̄mo loquit̄ gnāliter tā viris q̄ fe-
minis. 2. spāliter viris. ibi. Si quis frater etc. 3. spāliter
feminis. ibi. Et si qua mulier etc. Dicit ergo (Nā cete-
ris). i. vbi nō vterq̄ fidelis est: sed alter fidelis alter infi-
delis. dico ego p̄soluēdo nō p̄cipiēdo. nō dñs dixit hoc p̄-
p̄rio ore: ac si dicat & hoc dico ex deo: licet ipse nō dicat h

ore p̄prio. dico in quā hoc. (si q̄s frater fidelis cōuersus)
s. ad fidē in cōiugio. Intelligit. n. hoc de his q in infideli-
te p̄traxerūt: nō de his qui in dispari cultu. Tūc enī nullū
esset matrimonii: s3 essent separādi sicut fecit esdras. p̄-
ma esdras. 10. Si quis inq̄s h3 talē vxoꝝe infidelē & hec cō-
sentit habitare cū illo sine p̄tumelia. s. creatoris nō dimittat
illā consiliū est non p̄ceptum vt qui contrariū agit
non sit transgressor. p̄m glo.

¶ Deinde cū dicit. (Et si qua mulier.) Hic loquit̄ specia-
liter feminis. vbi pmo supponit fidē in aliquo cum dicit.
(Et si qua mulier.) Secūdo infidelitatē in altero cū addit.
(Virū infidelē.) Tertio infidelis voluntatē cohabitādi. ibi.
(Et hic cōsentit.) Quarto p̄sultit fideli cōmanere illi. ibi.
(Nō dimittat.) Dicit ergo. & filr si qua mulier fidelis h3
virū infidelē: & cōsentit habitare cū illa sine cōtumelia cre-
atoris. nā si nollet cohabitare sine cōtumelia noīs xpi o3
fidelis eū dimittere: qz p̄tumelia creatoris soluit matri-
monii p̄m glo. & pōt fidelis p̄here. si inq̄s ita est nō dimittat
virū p̄siliū est nō p̄ceptū: s3 enī infidelē fideli dimitte-
re. sed tunc non expediebat.

¶ Deinde cū dicit. (Sanctificatus est vir.) Posita admo-
nitione hic ponit admonitionis rōnē. vbi allegat exēplū.
Secūdo piculū. ibi. Alioqñ etc. Tertio fructū. ibi. Nūc
autē sancti etc. In p̄ma p̄mo exēplificat de viro infideli.
2. de muliere. ibi. (Et sanctificata ē mulier etc.) Dicit er-
go. sanctificatus est. q. d. fidelis infidelē volētē cohabitare
nō dimittat. hoc iō dico. (sanctificatus est enī etc.) Hoc
dupl^r legit̄. pmo mō sic. sanctificatus est enī vir infidelis ali-
qñ p mulierē infidelē. i. aliqñ p̄tingit q vn^o p̄aliū p̄uertit
ad fidē & sic sanctificat: & hoc iā forte cōtingerat: sicut Si-
sinni^o per theodorā rome tpe clemētis cōuersus est. & si-
militer sanctificata est mulier infidelis p virū fidelē. s. p
ipsi^o admonitiōnē & doctrinā. Alio mō legit̄ sic. Ita fide-
lis infidelē nō dimittat. (sanctificatus est. n. vir etc.) i. nul-
lam imūdiā p̄bit fidelis ex cohabitatiōe: vel ex cōmix-
tione cū infideli: sed seruat verā pudicitia p̄m Aug.

¶ Deinde cū dicit. (Alioqñ filij etc.) Hoc legit̄ dupl^r. vno
mō de filijs nascituris. Alio mō de iā nati. p̄mo mō sic.
Alioqñ. s. si disceditis & vos aly copulatis: filij vestri qui
de hac copula nascerent̄ imūdi eēt. s. spurij: qz nō de le-
gitimo matrimonio. Nūc autē si p̄manetis sancti sunt. i.
mūdi: qz de legitimis iūguys nati. Secūdo modo legit̄ sic.
Alioqñ. s. si disceditis filij vestri iā nati imūdi eēt. i. in infi-
delitate remanerēt sequētes. s. maiorē partē que tūc erat
infidelitū. nūc autē si p̄manetis sancti sunt. i. xpiani sunt.

¶ Deinde cū dicit. (Sāctificatus est vir infidelis p muliere
fidelē.) Thema in festo b̄tē Cecilię q̄ p̄uertit virū suū ad
fidē. Inter oia q̄ regūt hoīez in via salutis p̄cipuū ē sequi
societatē scōz. Hoc ostēdit psalmista v̄bo cū dicit. Cū scō s̄-
ctus: eris etc. Hoc ostēdit cecilia facta h3 q̄ hic dicit. (san-
ctificatus est vir etc.) In q̄b^o v̄bis tria cōmēdāt ip̄sā. s. nā:
grā: & doctrina. Nā humana q̄ notat̄ in muliere: grā q̄ no-
tat̄ in viri sc̄ificatiōe vt sibi sit nobilis p nām: deo humi-
lis p fidē. p̄mo vitilis p doctrinā. doctrina. n. reddidit cō-
mēdabiliōz p̄siderātū. actū: obm: & oppositū. Act^o ē sc̄ifica-
re: obm ē vir. oppositū ē infidelitas. Infidelitas ē culpa te-
naciōz. virilitas sexus robustiōz: sc̄ificare act^o difficiliōz.
Et tamē cū esset mulier per doctrinā suā cōuertit incredū-
luz emolluit robustū: mūdant imūdū: & sic sanctificauit
infidelē virū. Multe v̄o sunt p̄prietates mulieris cōmē-
dabiles: q̄ huic cōueniunt: vt sint tres p̄prietates quo ad
actū cordis: tres quo ad actū oris: & tres quo ad actū ope-
ris. Tres p̄me sunt sapia ex pte rōnalis. puerb. 9. Sapi-
ens mulier edificat sibi domū. Mūdicia ex pte x̄p̄iscl-
bilis. Eccl. 4. 0. Edificatio ciuitatis cōfirmabit nomen: &

Ad corinthios I.

Super eam mulier immaculata computabit. Constantia ex parte irascibilis. Ruth. 3. Scit ois populus te esse mulierem virtutis etc. Tres scde sunt modestia in multiloquio. Eccl. 26. Mulier sensata et tacita non est inuitatio anime erudite. Veritas contra mendacium. Judith. 8. Ora que locuta es vera sunt. Discretio contra stultiloquium. i. Ro. 25. Erat mulier prudentissima et speciosissima. Judith. 11. Non est talis mulier super terram in aspectu: in pulchritudine: et in sensu virorum. Tres vltime sunt sanctimonia in facto. Judith. 8. Ora pro populo quia mulier sancta es. Verecundia in signo. Eccl. 26. Hra super gratiam mulier sancta et pudorata. Gratia in conuersando. per uerbum. ii. Mulier gratiosa inueniet gloriam. Propter eminentiam horum dicitur de beata uirgine maria. Benedicta tu in mulieribus.

Quod si infidelis discedit discedat. non enim seruituti subiectus est frater vel soror in eiusmodi. In pace autem uocauit vos deus. Unde. n. scis mulier si uir saluum facies. Aut unde scis uir si mulierem saluam facies? Nisi unicusque sicut diuisit dominus. Unusquisque sicut uocauit deus ita ambulet: et sicut in omnibus ecclesijs doceo. Circumcisus aliquis uocatus est: non adducat preputium. In preputio aliquis uocatus est. non circumcidat. Circumcisio nihil est: et preputium nihil est: sed observatio mandatorum dei. Unusquisque in quo uocatus est: in ea permaneat.

Superius ostendit quod infidelis non debet dimittere infidelis cohabitare uolente. hic autem dicit quod si non uult cohabitare non tenet infidelis eum sequi: sed potest alteri nubere. ubi primo ponitur ipsa concessio. et accessio ratio duplex. primo est libertas. ibi. (Non est enim seruituti etc.) Secunda est pacis tranquillitas. ibi. (In pace autem etc.) Dicit ergo quod si infidelis uel mulier discedit a fidei odio fidei discedat: et potest fidei quod dimittit. habere. primo. n. matrimonium dissolubile erat: quia nunquam fuit rarus. Non enim seruituti sed iugali subiectus est frater: aut soror infidelis. i. non cogit sequi infideles odio fidei discedentem: sicut dicit glo. Jo. 8. Si filius uos liberauerit uere liberi eritis. (In pace autem) q. d. Ideo discedat infidelis: quia in pace uocauit nos deus. i. id non debemus litigare cum eo qui odio discedit. Uel sic. Omnis ita sit quod infidelis non est subiectus seruituti: nihilominus tamen non debet occasione discordie et dissidii prebere: sed pacem seruare. (In pace autem uocauit nos deus.) Non est enim deus dissensionis sed pacis. i. fra. ii.

Deinde cum dicit. (Unusquisque scis mulier etc.) hic dicit quod si infidelis non discedat infidelis debet patienter permanere. Ad quod allegat primo specimen aliene uersationis. et permanentiam in statu proprie uocationis. ibi. (Unusquisque sicut uocauit deus etc.) 3. exemplum in ritu uersationis. ibi. (Circumcisus aliquis etc.) 4. exemplum in statu uocationis. ibi. (Seruus uocatus est etc.) In prima primo inuit quod mulier infidelis permanendo uirum ad fidem potest uertere. et quod si uir infidelis mulierem infidelis potest saluare. ibi. (Aut uir scis hoc uir etc.) 3. quod id debent patienter permanere. ibi. (Nisi unicusque etc.) Dicit ergo. unde. n. scis q. d. uere debet manere infidelis cum infidelis: quia uir scis. i. scire potes o tu mulier infidelis si uirum infidelis saluam facies: eius. i. commouedo et conuertedo ad fidem. q. d. hoc potest contingere. Ambrosius 1. id dicit: quia forsitan potest credere quod horret nomen christi. Aut uir scis. i. scire potes o tu uir infidelis si mulierem infidelis saluam facies eam ad fidem uertedo: quia hoc sperare debes. (Nisi unicusque) 1. dupl. legit. uno modo sic. Unusquisque nisi ita habeas te supple ad tuum comparare sicut dominus diuisit unicuique. i. uiro posse et mulieri subesse. Secundo modo sic. Unusquisque

hoc nisi supple patienter expectes fieri sicut diuisit dominus unicuique. i. ordinauit de unoquoque quoniam credat: et quoniam saluetur. Ergo tu debes expectare et permanere. Ro. 12. Unicuique sicut diuisit dominus.

Deinde cum dicit. (Unusquisque sicut uocauit etc.) Dic ostendit quod fidelis debet manere cum infideli coniuge: allegans permanentiam in statu proprie uocationis. primo ergo allegat diuinam uocationem. et suam auctoritatem. ibi. (Sicut in omnibus ecclesijs etc.) Dicit ergo unusquisque. q. d. et quod scis hoc uir et mulier: nisi quilibet ambulet perseueranter ita sicut deus uocauit unusquisque. i. in eo statu in quo deus uocauit unusquisque: non autem quod sint. q. d. et hoc ita predicatio in ecclesia uestra sicut in omnibus ecclesijs. Turpis. n. est pars que suo toto non uenit. Est ergo sua ratio talis. unusquisque debet manere in eo statu in quem deus uocauit. ergo si uocauit aliquos in coniugium debent manere in ipso. Raymo. Si habeas uxorem maneam cum ea: et si non habeas ducere non concupiscas.

Deinde cum dicit. (Circumcisus aliquis etc.) Dic ponit exemplum. ubi ponit ipsum exemplum. et exemplum rationem. ibi. (Circumcisio enim nihil est. 3. regulam generale. ibi. (Unusquisque in qua uocatione.) Ponit autem exemplum in ritu iudeorum. et gentium. ibi. (In preputio aliquis uocatus est etc.) Dicit ergo circumcisus est etc. q. d. unusquisque ambulet in eo statu in quo uocatus est. ubi gratia circumcisus quod uocatus est. i. in ritu iudeorum non adducat. i. non cogat adducere preputium. i. ritum gentium. In preputio. i. in ritu gentium quod uocatus est. non circumcidat. i. non cogat ad ritum iudaicum. Aug. Seruat ibi apostolus quod congruit ecclesijs siue iudeorum: siue gentium. nunquam enim aufert consuetudinem que seruata non impedit salutem. ergo si coniugium non impedit debet uocati in coniugio permanere.

Deinde cum dicit. (Circumcisio enim nihil est.) Dic subdit rationem exempli: quod talis est. Ritum non impediens salutem non debet mutari propter uocationem ad fidem. sed ritus tamen iudaicus quod gentilis est hoc. ergo etc. A simili ergo arguit in matrimonio. primo ergo tangit quod est ad salutem indifferens. et quod est necessarium et expediens. ibi. (Sed observatio mandatorum etc.) Dicit igitur. circumcisio nihil est. i. nihil predest. et preputium nihil est. i. nihil predest. uel obest. q. d. talis uel talis ritus uiuendi nihil proficit ad salutem. Hal. vlti. In christo iesu nec circumcisio aliquid ualet: nec preputium: sed noua creatura. Ambrosio. ad salutem: nec predest. nec obest iudaicus: aut gentilis ritus: sed observatio mandatorum dei aliqd. predest. sap. 6. Custoditio legum consummatio est incorruptionis.

Deinde cum dicit. (Unusquisque in qua uocatione etc.) Dic concludit regulam generale dicens. unusquisque etc. q. d. ita gentilis non inducat ad circumcisionem: nec e conuerso: sed potest unusquisque in qua uocatione uocatus est in ea. scilicet uocatione uocati: non repugnante in ea permaneat: et in qua non a qua in glo. Aug. hoc. n. ad eas consuetudines uite retulit que nihil obstant fidei bonisque moribus. sicut enim iuxta sic et latro ad fridem uocat. Sed ille in coniugio manet non a coniugio reuocatur. Iste uero a latrocinio reuocatur: et in latrocinio non manet. Non. n. necesse est ut iuges designent esse iuges pro christi fide: sicut necesse est ut latrones designent esse latrones. Dic igitur super illud. uxorem a uiro non discedere quare sola causam fornicationis dominus excipit ceteras uero omnes molestias iure fortiter sustineri. Contra leuit. 13. Precipit lex leprosus esse castra eucere. Ergo pro lepra debet uxor a uiro discedere. Ratio: 1. possit ob lepra discedere a cohabitatione: non tamen a thoro quoniam aliqui teneat reddere debitum proprie eam manendo. Item a uiro suo reconciliari. Contra deut. 24. dicitur. Quod semel repudiata non potest amplius reconciliari. Ratio. Illud habebat locum in repudio legali. istud uero in diuortio euangelico. Lex enim erat seueritatis: sed euangelium pietatis. Item super illud. uir uxorem non dimittat. glo. notabilis. non subdit de

viro sit de muliere: qz licet viro alia ducere. **C**ontra aug. dicit qz filis forma dz seruari in viro z muliere. Rño. illud pñu in libris ambrosij a falsarijs credit additū. Vel dicitur qz illud ambrosij intelligit in repudio. hoc aut in diuortio. Nam in repudio legali licebat viro cōtrahere non vxori. qz licebat antiquitus vni viro habere plures vxores nō ecōuerso: qz p repudiū illud soluebat matrimoniu. non aut p diuortium. **C** Itē nā ceteris ego dico nō dñs. cōtra. **M**at. 9. Qui vos audit me audit. Rñdeo nō dñs dicit ore pprio sed ispirado. Item sup illud si qs frater habz vxores glo. cōiunx fidelis licite pōt dimittere ifidelē. **C** Contra catholicā nō pōt dimittere hereticū. glo. loqur de ifideli q caret sacramēto fidei nō solū habitu. Itē ibidē glo. Nō est reputādū mñimoniu qd extra decretū dei factū ē. **C** Contra. ergo mñimoniu tractum cā voluptatis nō est mñimoniu. Rñdeo eñ decretum dei mñimoniu cōtrahi dñ qñ cōtrahit iter psonas lege phibitas. **C** Itē si qua mulier hz virū ifidelem zc. vtra ergo iudea cōuersa nō debz dimittere virū iudeū cohabitare volētes. Rñdeo secus est hodie qz tempore pmitiue ecclesie. qz tūc erat spes puerfōis nūc autē potius est spes subuersionis pp obstinationē ifideliū. **C** Itē sup illud. qz si ifidelis discedat. glo. recte dimittit mulier si dicat viro. nō ero mulier tua nisi de latrociniō diuitias mihi augeas. **C** Contra **M**at. 19. Excipit sola cā fornicationis. Rñdeo tūc debz dimitti ne scādalu ad tēpus exortū sit in perpetuū. **C** Itē sup illud. Nō est enim seruituti subiectus. glo. pumelia creatoris soluit ius mñimonij in eo q reliquit. **C** Contra. mñimoniu semp ē iter duos. q in vtroq soluit vel in nullo. Rñdeo mñimoniu soluit i vtroq: sed ipedimētū ex mñimonio resultās manet in discedēte solum. **C** Item circūcisio nihil ē. vtra circūcisio pdest si legem obserues. Rñdeo aut xps pderat: s post nō pdest **C** Itē sup illud. Unusqz in qua vocatiōe. glo. Ad salutē nihil pdest vel obest iudaicus vel gentilis ritus. **C** Contra gal. 5. Si circūcidimini xps vobis nihil pdest. Rñdeo glo. loqur de ritu puerfandi iter hoies nō de ritu deuz colendi. **C** Lectio. **III.**

Seruus vocatus es non sit tibi cure. Sed z si potes fieri liber: magis vtere. Qui enim in domino vocatus est seruus: liberus ē domini. Similiter qui liber vocatus est: seruus est christi. Precio empti estis. nolite fieri serui hominum. Unusqz ergo in quo vocatus est frater in hoc permaneat apud deum.

C Supius ondit qz si ifidelis iunx nō discedat fidelē dz patietē pmanere. Prio ad B allegādo spem puerfōis ifidelis. Scdo pmanētā i statu pprie vocatiōis. Tertio exemplum in ritu puerfōis hic. Quarto allegat exemplū i statu pditionis. Ubi pmo ipm exemplum ponit. Secūdo rōnez exempli subdit ibi. (Qui eniz in domino zc.) Tertio ex B regulam generalē cōcludit ibi. (Unusqz ergo zc.) In prima pmo pponit i aliquo statu seruilē. Scdo supponit libertatis possibilitatez ibi. (S z si potes zc.) Tertio hoz pze eminentiā ad salutē ibi. (Magis vtere.) Dicit ergo (Seruus zc.) q. d. unusqz in qua vocatiōe vocatus ē in ea pmaneat. Verbi grā seruus vocatus es ad fidē. s. xpi. nō sit tibi cure. vt. s. velis seruitutē effugere. Un honestissimuz seruū phylemonis q ad eū cōfugerat cū pib⁹ remittit ad dñz vt pz in epla ad phylem. sed pot⁹ si potes fieri liber maneat in seruitute: qz cā est humilitatis. Et sicut ait ambrosij qto qs despectior est in hoc seculo pp dñm. tāto magis exaltabitur in futuro. Dreg. quanto quis deo preciosior tanto p

pter eum vilior. Boetius cum ois fortuna timēda sit magi tñ pspira qz aduersa.

C Deide cū dicit. (Qui. n. in dño vocatus est zc.) Dic subdit rōez exēpli. Et pmo ponit ratiōez exēpli ex pte seruo. Scdo ex pte liberoz ibi. (Silt q liber est zc.) Et ē rō talis in generali. Seruitus z libertas sunt in dño ad salutē. s. solum debemus esse solliciti de pertinētib⁹ ad salutē. qz idif ferēti debet eē nobis seruitus z libertas. Dicit ergo. (Qui eniz in dño.) q. d. z vere nō debes curare. z eniz p qz q i domino. i. in fide dñi vocatus ē seruus seruitute corporali liberus est dñi. qz. s. a dño manumissus liber est libertate spūali. Est aut liberus a seruitute liberatus z talis a seruitute pcti a dño est liberatus. iō dñi liberus. **J**o. 8. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis.

C Deide cū dicit. (Silt q liber vocatus est zc.) Dic ponit ratiōez ex pte liberoz. Ubi pmo tāgit i liberis cuius fuis debita seruitutē. Scdo seruitutis rōnem ibi. (Precio empti.) Tertio seruitutis obligationē ibi. (Nolite zc.) Dicit ergo silt z q liber vocatus est libertate corporali seruus est xpi. seruitute spūali. **R**o. pmo. Paulus fuis xpi ihu zc. qz sine seruus sine liber: oēs tñ serui. z hoc iustus est: qz precio empti estis. Hoc dñ qz precio iestimabili sanguine xpi. prie pe. i. Nō corruptibilib⁹ auro vel argēto redēpti estis de vtra vana cōuersatiōe zc. Et qz tāto pco empti estis nolite fieri serui hominum postponēdo seruitū dei z vos humanis superstitionib⁹ occupādo. hoc eni faciebāt isti supra pmo. Ego sup pauli. ego aut apollo. vnusqz qz z circūcisus z pzeuciatus seru⁹ z liber in quo statu vocatus est frater idest fidelis in B pmaneat apud deū. s. obseruando diuina mādata. Qui. n. pserauerit vsqz i finē hic salu⁹ erit. **M**at. 24. Ergo si cōiugatus vocatus ē ad fidē maneat iugatus seruādo fidem. **C** Lectio. **V.**

De virginibus aut pceptus domini nō habeo: p silii aut do tanqz misericordiā psecutus a deo vt sim fidelis. Existimo enim hoc bonū esse ppter istatez necessitatē. quoniā bonū est homini sic esse. Alligatus es vxori: noli qzrere solutionem. Solutus es ab vxore. noli qzrere vxorē. Si aut acceperis vxorē nō peccasti. z si nupserit virgo non peccauit. Tribulationē tamē carnis habebunt huiusmodi. Ego aut vobis parco.

C A pncipio hui⁹ capituli egit de matrimonio: hic scipit pscda in qua agit de vginitate. Ubi pmo agit de vginib⁹. Scundo de vginū custodib⁹ ibi. (Si qs aut turpē se videri existimat zc.) In pma pmo pōit vginib⁹ pmanēdi i vginitate p silii. Scdo nubētib⁹ dat bene viuēdi modū ibi. (Voc itaqz dico fratres zc.) Tertio ondit qz magis expedit fuare pmetie ppositus ibi. (Volo aut vos sine sollicitudine esse zc.) In pma pte vginitate cōsulit z laudat. Scdo mñimoniu iā dētuz cōcedit z approbat ibi. (Alligatus es vxori zc.) Tertio mñimoniu pstrahēdū defendit z a pctō excusat ibi. (Si aut acceperis vxores zc.) In pma dicit duo de vginitate. Prio qz nō ē seruāda ex pcepto. Scdo qz ē seruāda ex p silio ibi. (Cōsilii aut do.) Ubi ponit duplicē rōem quare istud p silii est seruandum. Prima ē p silii auctoritas. Scdo rei p silie dignitas ibi. (Existimo ergo hoc bonū) Dicit qz de vginib⁹ zc. q. d. de iugatis nō sepandis pceptuz dei ē. de vginib⁹ aut pceptū dei nō habeo. vt. s. pmetiat vel vt nubāt. **Q**d. n. de B dixit dñs **M**at. 19. dixit cōsulēdo Qui pōt inqt capere capiat. Virginitas aut fm aug. res est nō pcepti. suaderi pōt impari nō pōt. **C**ōsilii aut do. s. de cō

Ad corinthios I.

tenendo. cōsiliū mibi a spū sancto ispiratū. Tobie. 4. Cōsiliū semp a sapiēte pquire. Cōsiliū inq̄ do. et hoc tanq̄ psecutus a dño mīaz. i. aplatū mibi misericorditer pcessus. Cōsecutus inq̄ ad hoc vt sim fidelis in dispēatione mibi credita. Unde credēdum est mibi in p̄silijs. Luc. 12. Quis putas ē fidelis seruus. Daymo. Qz ei mādatū fuit vt esset fidelis cōsiliator: nō debuit cōsiliū idigētibus abscondere: et est argumentū: q̄ ē acq̄scēdum cōsilio plati.

¶ Deide cuz dicit. (Existimo ergo etc.) hic tangit dignitas eius qd̄ p̄siliū: et hec duplex. Una qz expediēs bonum. sc̄da qz honestū ibi. (Quonia bonū ē etc.) Dicit ergo existimo etc. q. d. qz fidelis p̄siliarius suz existimo ergo hoc bonū esse. s. manere in virginitate. et hoc pp̄ istantem necessitatē cōiugum. s. vitandā: qz multe necessitates istant. Unde dicitur esse in mola. Luc. 17. Unde vulgariter d̄r qz matrimoniu habz magnū os. existimo inq̄ et vere: qz bonū est boi sic eē. s. in virginitate. Bonum. s. honestū ppter puritatē. delectabile ppter libertatem. vtile ppter mercedem: qz ei debet aureola et fructus ceteris. Luc. 8. Aug. i. glo. Supgredi tur virginitas p̄ditionē humane nature: p̄ quā hoies angelis assimilant. Maior tñ victoria virginitatis q̄ angeloz. Angeli eniz sine carne viuūt. virgines aut in carne triumphant.

¶ Deide cū dicit. (Alligatus es vxori etc.) hic matrimoniu ptractum cōcedit et approbat. Ubi p̄mo dicit qz coniugatū nō debet querere diuortiu. Secūdo p̄siliū qz solutus nō querat cōiugium ibi. (Solutus es ab vxore etc.) Dicit ergo (Alligatus etc.) q. d. licz p̄tinere sit bonū. tñ alligatus es vxori noli querere solutionē. maxime si bōa ē. Ecc. 7. Noli discedere a muliere sensata. Et dicit alligatus quasi duplici vinculo ligatus. s. p̄sensu p̄ matrimoniu initiatus: et copula carnali per matrimoniu p̄sumatū. Si. n. tñ vno vinculo. s. solo p̄sensu ligatus eēt: posset querere solutionē. s. intrādo religio nem. Solutus es ab vxore noli q̄rere vxorē si potes p̄tinere: qz sicut dicit apli. Mat. 19. Si ita ē cā hois cū vxore nō expedit nubere.

¶ Deide cū dicit. (Si autem acceperis etc.) hic excusat matrimoniu cōtrahēdū a peccato. Ubi p̄mo ostēdit qz matrimoniu pōt p̄trahi sine peccato. Sc̄do qz leuius est esse sine cōiugio ibi. (Tribulationē tñ etc.) In p̄ma p̄mo pponit veritatē de nō virgine. Sc̄do de virgine ibi. (Et si nupsit etc.) Dicit ergo. si autē solutus es noli q̄rere vxorē. Si autē acceperis vxorē. s. bono fine nō ad expletionē libidinis nō peccasti. hic est argumentū euidēs cōtra hereticos: qz cōtenuit m̄rimoniū: de qb̄. p̄ r̄by. 4. Prohibētēs nubere. et filij si nupsit vgo: nō vgo deo dicata. qz f̄z Jero. vōuētib̄ virginitatē nō solū nubere. s̄ et velle nubere p̄ctū ē. Nō peccauit. s. nubēdo: aliogn peccastz btā vgo cū despōsata eēt ioseph. Tribulationez tñ carnis hēbunt h̄s. s. coniugati. i. afflictionē p̄ reb̄ necessarijs pcurādis et sibi et filijs suis et alijs. Unde leuius ē esse sine cōiugio. Ego aut vobis parco. quasi dicat. cōsulo euitare cōiugiu: qd̄ tñ p̄cedo p̄cedo infirmitati vestre. Uel sic. Ego aut vobis parco in hoc qz cōsulo euitare tribulationes carnis. **¶** Notādū ē hic qz sancta virginitas magnū bonum est ppter multa. p̄mo qz carnis mundiciam cōseruat. Apoc. 14. Di sunt qz cū mulierib̄ nō sunt coniugati. virgines. n. sunt etc. sicut bonū est sal. qz cōseruat carnem a corruptione. Sc̄do qz aīam decorat et ornat. Uñ frequenter in scriptura iungitur virgo pulchra. sap. 4. O qz pulchra est casta generatio cum claritate. Cant. 4. Tota pulchra es amica. Tertio qz angelis celi assimilā. sicut dicit hic. glo. Et mat. 22. In resurrectione neqz nubēt neqz viuere etc. Quarto qz xpo despōsat. sc̄de cor. 11. Despondi eniz vos vni viro virginem castam exhibere xpo. Quinto qz iungit et approximāt. ps. Adducēt regi virgines post eam

Sap. 6. Incorruptio facit primū deo. Je. 3. Dux virginitatis mee tu es. Sexto qz ceteris statibus p̄ponderat. Ecc. 26. Nō est digna p̄deratio aie p̄tinentis. ifra. eodē. Qui m̄v monio iungit virginem benefacit. et qz nō iungit melius facit. Septimo qz odorem bone fame spirat. Luc. p̄mo dicit. Et nomē virginitatis maria. cant. 2. Sicut liliuz inter spinas: sic amica mea inter filias hierusalē. Octano qz ad nuptias eternas innitat. Mat. 25. Que parate erāt intrauerūt cuz eo ad nuptias. s̄z heu qz ad p̄seruādū difficiles. Jo Ecc. 42. Filia patris abscondita est etc. Et hoc qz dyabolus suggerit diuis: Corruptio inclinat ad actus: pulchritudo allicit ad p̄sensuz.

¶ Lectio. VI.

Dicit itaqz dico fratres. Tempus breue est. Reliquuz est: vt et qui habent vxores: tanqz nō habētes sint. et qz flēt tanqz nō flentes. et qui gaudent tanqz nō gaudentes. et qui emunt: tanqz nō possidētes. et qz vtunt hoc mundo: tanqz nō vtantur. Preterit enim figura huius mundi.

¶ Dec est sc̄da ps: vbi nubētibus siue nuptis ostēdit bñ viuendi moduz: docēs p̄mo qualr vtant vxoribus. Sc̄do qz liter fortune casibus siue euentib̄ ibi. (Et qz flent etc.) Tertio qliter mūdi rebus siue possessiōib̄ ibi. (Et qz emūt etc.) Quarto subdit rōnem in his amonitiōib̄ ibi. (Preterit. n. figura) In p̄ma iplicat tria. s. auctoritatem cōsiliary. (Hoc itaqz dico etc.) necessitatē cōsiliēdi. (Tēp̄ breue ē etc.) for mā cōsily. (Reliquū est etc.) Dicit ergo. hoc itaqz. q̄si dicat qz nō est peccatum nubere hoc itaqz dico quo fratres si cōiugij tēpus breue est quo. s. nō generatione carnali p̄pagāndus est populus dei: sed regeneratiōe spiritali colligēdus fm. glo. et qz tēpus breue est reliquuz est: idest b̄ solū restat agēdum. vt qz habēt vxores sint tanqz nō habētes: studēdo seruitio dei: nō aut operi carnali: debitu. s. exigēdo. Unde dicit: sint tanqz nō habētes: nō dicit tāqz nō habēti: sic erāt antiqui patres. pp̄ qd̄ dicit Aug. qz celibatus Johānis non preferit coniugio abrae: sed hodie faciūt ecōuerso: qz qz nō habēt sunt tāqz habētes. **¶** Est aut notādum qz tāqz nō habens vxorem est qz vel vxori debitu reddidit nec exigit vel ppter infirmitates vxorē ducit volēs qz sine ea esse nequit. Uel pari affectu cōtinētā custodit. Uel cā generāde plis ad cultū dei vxorem p̄p̄riā cognoscit. Et qz flent p̄ casibus cōiugij vel p̄ aliqua tristitia seculi sint nō flētēs: cōsolati. s. spe appropinquātis boni futuri. Prouer. 12. Nō cōtristabit iustu q̄qd̄ ei acciderit. Et qz gaudēt p̄ aliqua p̄speritate seculi. tāqz nō gaudentes: s̄z tāqz i timore ex̄ntes iminētis mali periculi. Ecc. 11. In die bonoz ne imemor sis maloz.

¶ Deide cū dicit. (Et qz emunt.) Hic ostēdit qualiter vtant mūdi rebus siue possessiōib̄. et p̄mo qliter vti debeāt acq̄rendis. Sc̄do qualiter acq̄sitis ibi. (Et qz vtunt etc.) Dicit ergo qz emūt tanqz nō possidētes. i. post hec terrena nō sedētes: sed supple nō apponendo cor reb̄ pituris. ps. Diuitie nō affluāt nolite cor appōere. Ec̄. 7. Qui emit nō letet: et qz vedit nō lugeat. Et vt vlr colligā: qz vtunt hoc mūdo. i. rebus mūdānis nō dico fruunt vt mali qz de eis malū faciūt finē qz dicit sap. 2. Fruamur bonis q̄ sunt. i. p̄tib̄. S̄z qz vtunt eis ad finē debitu referēdo: sint tāqz nō vtant. i. nō adherent eis nimia delectatiōe. i. Thi. 6. Nites alimēta et qbus tegamur his cōtēti simus. **¶** Preter actū ḡ iugale ponit q̄tuor differētias actū circa sollicitudinē mūdānoz. s. flere: gaudere: emere. vti. Duo p̄mi p̄tinet ad affectū. duo alij ad effectū. Ex humana vō sollicitudinē generat duplex effectus. s. emēdi respectu habēdoz. et vtēdi respectu habitoz et f̄z hoc ponit ap̄s p̄siliū tēperatiē in his q̄tuor actib̄.

Deide est dicit. (Præterit. n. figura rē.) Sic subdit rōem
p̄dictarū amonitionū q̄ talis ē. Trāsitoria sunt reputanda
q̄si nō sint: s; talia sunt mundana p̄tura. q̄si nō sint sunt
reputāda. r̄ h̄ est qd̄ dicit. q̄ iō mūdāna q̄si nō sint estiman
da sunt: q; p̄terit figura. i. exterior pulchritudo vel qd̄ ē ibi
facile ueniēs statui fragilitatis. Trāsibūt. n. q̄litates mor
tales r̄ remanebūt imortales. Ideo trāsibūt mūdus r̄ cōcu
piscētia ei. Dia notāda q; figura nō substātia mūdi n̄ padī
si. p̄terit n̄ sistit. C̄ Dic q̄rit sup̄ illo si potes fieri liber. glo.
Quāto q; p̄p̄ deum despectio est in hoc seculo tāto magis
exaltabit in futuro. C̄ Cōtra ḡ magis exaltabit bon' sub
ditus q̄ bonus platus. R̄ n̄ deo glo. itelligēda ē ceteris pa
rib'. C̄ Itē sup̄ illud. vnusq; in quo vocatus ē. glo. statui.
C̄ Cōtra ḡ q; vocatus ē in statu seculari nō debz intrare re
ligionem. R̄ n̄ deo apl'us loq̄t de statib'. p̄mouētib' ad salu
tē nō de ipedientib'. C̄ Itē sup̄ illud. Existimo hoc bonuz
esse. glo. Maior est victoria virginuz q̄ angeloz. C̄ Cōtra
ergo maior corona. ḡ hoies erūt maiores angelis nō solum
equales. R̄ n̄ deo maior extēsiue. i. multiplicatiue q; habēt
aureolā nō solū aureā. C̄ Itē sup̄ illud bonū ē hōi sic eē. glo.
in yginitate. C̄ Cōtra gen. p̄mo. Crescite r̄ multiplicamini
yginitas aut̄ h̄ia est hui' p̄cepto. R̄ n̄ deo. Illud p̄ceptuz nō ē
p̄ceptum s; datum vsq; ad tēpus sufficiētis multiplicatio
nis humani generis. Itē sup̄ illud. Qui habēt vxores. glo.
Beatiora iugia iudicāda sunt q̄ ple'cepta pari consensu
cōtinētiā suare potuerūt. Cōtra vnūq; tāto beatius est
quāto magis cōuenit fini suo. finis aut̄ iugy est generatio
plis. R̄ n̄ deo expone iugia. i. cōiuges. Vel dicēdum est q
ille nō est vltimus finis cōiugy: sed adimpletio numeri ele
ctoz q; citius iplere' si oēs cōtinerēt. Itē sup̄ illud. p̄terit fi
gura huius mūdi. glo. In iudicio mūdanoz igniuz flagra
tiōe huius mundi p̄bit nō suba: sed figura. C̄ Cōtra z. pe.
3. Per quē celi magno impetu trāsiet. R̄ n̄ deo ille trāsitus
r̄ illa solutio accidentalis est nō substātiālis. i. fm̄ q̄litate nō
fm̄ substātiā. C̄ Lectio. VII.

Molo autem vos sine sollicitudine eē.
Qui sine vxore est: sollicitus est q̄ do
mini sūt: quomodo placeat deo. Qui
autem cum vxore est: sollicitus ē que
sunt mundi quomodo placeat vxori: r̄ diuisus
est. Et mulier innupta r̄ virgo cogitat que do
mini sunt: vt sit sancta corpe r̄ spiritu. Que au
tem nupta est cogitat que sunt mūdi quomodo
placeat viro. Porro hoc ad vtilitatem vestraz
dico: nō vt laqueuz vobis iniiciā sed id qd̄ bone
stum est r̄ qd̄ facultatem prebeat sine ipedimē
to dominum obsecrandi.

Superius dedit p̄mo yginibus p̄siliū cōtinēdi. Sc̄do nu
bentibus documētum bñ viuēdi. Dic tertio ondit q; ma
gis expedit tēpus cōtinēdi. Et h̄ ondit p̄mo rōne maioris
tranq̄llitatis. Sc̄do rōne maioris sanctitatis ibi (Et muli
er innupta rē.) Tertio rōne maioris vtilitatis ibi (Porro h̄
ad vtilitatē vestrā rē.) P̄ma rō talis est. Trāquillitas in
amore solius dei preferēda ē sollicitudini mūdanoz. s; cō
tinētes habēt trāq̄llitatez: iugati sollicitudinē mūdi. ḡ sta
tus p̄tinētū p̄ferēdus ē statui iugatoz. P̄mo ergo debor
tatur sollicitudinē mūdi. Sc̄do subdit q; p̄tinētes nō sunt
solliciti nisi in his q̄ sunt dei ibi (Qui ḡ sine vxore rē.) Ter
tio ondit q; cōiugatos opz eē sollicitos in his q̄ sunt mundi
ibi (Qui aut̄ cū vxore rē.) Dicit ergo volo aut̄. q. d. Si nu
bitis p̄dicta facere p̄sulo. s; magis volo vos esse sine sollici
tudine rei vxorie. p̄bil. 4. Nihil solliciti sitis. C̄ Nota q;

dehortat nos scriptura a sollicitudine triplici. s. circa mulie
rem vt h̄. Volo vos sine sollicitudine eē. Circa vētrē. Mat.
6. Ne solliciti sitis aie v're rē. Circa bursa. Prouer. ii. Expe
ctatio sollicitoz p̄bit. Et recte hoc volo q; sine vxore est
sollicitus ē q̄ dñi sunt vt placeat ei. Nō. n. h̄z excusationē
illoz q; dicit. Luc. i. 4. Vxorē duxi r̄ nō possuz venire. Sol
licitudo inq; s. quō placeat deo: iterioz. s. pulchritudine sua.
Felix cui' votum ē vxorē fugere: cui' sollicitudo ē dñō fui
re cuius itētio est deo placere.

Deide cū dicit. (Qui aut̄ cū vxore est rē.) Dic ondit quō
iugatos o; eē sollicitos in his que sunt mūdi. vbi iplicanē
q̄tuor grana. P̄mo vinculū iugale ibi (Qui cū vxore.)
studium mundiale ibi (Sollicitus est.) Subiectio vxoris
ibi (Quō placeat.) Operis diuisio ibi (Et diuisus est.) Di
cit ḡ. q; aut̄ cū vxore est. s. in m̄rimonio sollicitus est q̄ sunt
mūdi. i. de regimie familie r̄ h̄z. Unde Jacob acceptis vxo
rib' ait gen. 30. Iustus ē vt aliqñ p̄uideā domui mee. i. solli
citus s; quō placeā vxori. Et h̄ sine potest se licite ornare.
Nam fm̄. glo. Magna amaritudo in domo est vxor tristis
r̄ talis diuisus ē nō nā: sed actu. s. diuisione officy nō itētio
nis p̄ncipalis. Un̄ glo. p̄rim seruit deo p̄rim mūdo.

Deide cū dicit. (Et mulier innupta rē.) Dic ponit sc̄da rō
p̄bas q; magis expedit seruare p̄positū p̄tinētie q̄ nubere
rōe maioris sanctitatis. r̄ rō sua talis. Cōtinēs studet san
ctitati r̄ diuinitati r̄ amori dei. nupta vō mūdo. ḡ illa p̄ferē
da ē isti. P̄mo ḡ tāgit studium innupte q; cogitat totalr̄ plac
ere deo. Sc̄do studiu; nupte: quia cogitat partim plac
ere mūdo ibi (Que aut̄ nupta ē.) In p̄ma iplicat tria. s. cō
tinētium statum cogitatū. r̄ fructū. Statū honestum q; in
nupta r̄ vgo: cogitatū rectū. q; cogitat q̄ dñi sunt multiplica
tum fructū. q; vt sit sancta rē. Dicit ḡ. Et s̄l'r mulier innupta
idest vidua: r̄ vgo cogitat. idest maiorē h̄z facultatē cogitā
di q̄ dñi sunt idest sp̄ualia r̄ eterna. Cogitat inq; vt sit sc̄ta
magis q̄ nupte. Multe. n. nupte sunt sancte. Aug. apl'ioz
nō nuptaz r̄ in corpe r̄ in spū sanctificationē itelligi voluit
nō tñ nuptas oio sanctificationē p̄uauit. Sancta inq; corpe
idest corpalib' actionib': r̄ spū. i. sp̄ualib' actiōib'. Vlticā
corpe h̄ vitia carnalia: r̄ spū h̄ sp̄ualia.

Deide cū dicit. (Que aut̄ nupta est.) Dic tāgit sollicitudi
nem nuptaz. vbi iplicat tria. P̄mo iugiu. Sc̄do sollicitu
dinem ibi (Cogitat q̄ rē.) Tertio cōiugy studiū ibi. (Quō
placeat rē.) Dicit ḡ. q; aut̄ nupta est cogitat q̄ mundi sunt. s.
de cura filioz de regimie domus r̄ h̄z. Un̄ p̄ntes monue
runt sarā honorare socriū: diligere maritum gubernare do
mū rē. Thobie. io. Cogitat inq; quō placeat viro. vñ h̄ sine
ornātes se nō peccāt: verūtñ magis debēt studere ei place
re ornatu morū q̄ vestimētoz. p̄ Thy. 3. Mulieres i hitu
ornatu ornātes se nō in tortis crinib' auro rē.

Deide cū dicit. (Porro h̄ ad vtilitatē rē.) Dic allegat ter
tiā rōnez. s. maiorē vtilitatē. Et ē rō talis. Illud qd̄ ē vtili
magis expedit. sed p̄tinere ē vtili' q̄ nubere. ḡ magis expedit
eligere p̄tinētiā q̄ nuptias. P̄mo ḡ ondit q; vtile ē cōti
nere. Sc̄do q; honestū ē ibi (S; id qd̄ ē honestū rē.) Ter
tio q; facile ibi (Et qd̄ facultatē rē.) Dicit ḡ porro rē. q. d.
p̄sulo nō nubere. porro h̄ ad vtilitatē vram maiorē. s; dico
vt expedit' deo huiatis q; sic mortificat' caro q̄ ē inimica
spūs. Aug. sicut inimicus occisus nō facit tibi iniuriā. sic ca
ro mortificata nō turbat aiām. Dico inq; nō vt laqueū for
nicatiōis. s. icōtinētib' vobis iniiciā aliqd̄ difficile sup̄ h̄ fa
ciendo. imo poti' laque' ponere' si cōsuleret nubere: quia
de muliere dī Ecc. 7. Qu' laque' venatoz ē s; poti' itēdes i
ducere oēs ad id qd̄ honestū ē. s. ad sanctitatez corpis r̄ aie
nō q; iugalis status nō sit honestus. s; q; minus honestus
Aug. Nō m̄rimoniū turpe eē mōstrauit: s; q; honest' erat
ḡnalis honesti noie p̄mēdauit r̄ monēs ad illud qd̄ faculta
k z

Ad corinthios I.

tes pbeat alicui observandi se in dño. i. ad servitium dñi: hoc sine impedimento: qd est in coniugio. z. Cor. ii. Despondi vos viro virgine casta exhibere xpo. Vere eligendus est status continentie vbi maius comodum: qz hoc ad utilitatem: vbi minus periculum: qz non vult laqueum: maior honestas: qz id qd honestum: liberior facultas fruendi deo: qz facultatem pbet etc. Notandum est hic qd multiplex sollicitudo est bona. Prima plationis sicut nauta sollicitus est de regimine navis pater de filijs. Ro. iz. Qui pset in sollicitudine. Secunda pdicationis. sicut pedagogus sollicitus est de puero: doctor de discipulis. p. Thes. z. Fiduciam habuimus log ad vos vbu dei in multa sollicitudine. Tertia discretiois sicut amicus verus sollicitus est de conservatioe amoris. Ephe. 4. Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis etc. Quarta passionis sicut vir misericors sollicitus est de egenis et afflictis. p. Thi. i. Cum venisset romam sollicitus me quesivit et invenit. Quinta devotionis sicut servus sollicitus est de placendo dño: religiosus deo. Mich. 6. Inducabo tibi o ho qd sit bonum. Et post. Sollicite ambulare cum deo tuo. Sexta circumspectiois sicut speculator de castro custodiendo. Deut. 4. Custodite animas vestras sollicite. Cor. pus. n. cum organis: anima cum potetibus qd daz castri est. Septima actiois: sicut agricola sollicitus est de ope pficiendo. Luc. io. Martha martha sollicita es. z. Thi. z. Sollicite cura tepius pbabile exhibere deo. Octava puidiois sicut dispensator de domo. mercator de puto. pauper de pane querendo. Ro. iz. Sollicitudine non pigri.

LECTIO. VIII.

Siquis autem turpe se videri existimat sup virgine sua qd sit superadulta et ita oportet fieri qd vult faciat. Non peccat si nubat. Nam qui statuit in corde suo firmus non habens necessitatem. potestates autem habens sue voluntatis. et hoc iudicavit in corde suo servare virginatē suā: bene facit. Igitur et qui matrimonio iungit virginē suā bene facit. et qui non iungit melius facit. Mulier alligata est legi: quanto tempore vir eius vivit. Quod si dormierit vir eius: liberata est a lege. Cui autem vult nubat: tantum in domino. Beatior autem erit si sic permanserit sicut meum consilium. Puto autem qd et ego spiritum dei habeam.

Superius egit de virginibus: hic agit de virginum custodibus: ostendens primo qd licet eis virginem suam coniugio copulare. Secundo qd non sicut nuptias licet nisi post mortem viri contrahere ibi (Mulier alligata est etc.) In prima primo ostendit qd custos potest dare virginem suam in coniugio. Secundo qd non peccat si faciendo ibi (Nec peccat si nubat etc.) Tertio qd et bene facit servando ibi (Nam statuit etc.) Quarto qd licet utrumque sit bonum: tamen bene melius illo ibi (Igitur et qui matrimonio etc.) In prima primo supponit in virginem etatem nubilem. Secundo voluntatem nubendi ibi (Et ita oportuit fieri etc.) Tertio dat nubendi licentiam ibi (Quod vult faciat etc.) Dicit ergo. Si quis autem etc. q. d. esse sine coniugio honestus est et expeditus. Sed tamen si quis turpem se videri existimat apud iudicium hominum sup virginem suam timens ne corrumpat: eo qd sit superadulta. i. ultra pubertatem et iam in annis nubilibus: et ita oportet fieri ut nubat: qz non vult continere. qd vult virginem faciat custos. Ecc. 7. Trade filiam tuam et grade operis fecisti et homini sensato da illam. Nec peccat custos si nubat virginem. Hoc idem dicit sicut glo. Ne et si virginem non peccet custos videat peccare. Augustinus de bono coniugali. Que se non continet nubat. Que non cepit delibere. Que egressa est perseveret. nulla adversario detur occasio sed falsa retrahat oblatio.

Deinde cum dicit (Nam qui statuit etc.) Hic ostendit qd custos virginis bene facit eam in statu virginali servando. vbi implicatur quadruplex conditio ad hoc expediens. Prima qd custos firmus sit in proposito eam virginem custodiendi. Secunda qd non timeat de casu virginali ibi. (Non habes necessitates etc.) Tertia qd cognoscat in virginem propositum continendi ibi (Potestatem autem habes etc.) Quarta qd hoc faciat ex deliberatione ibi (Et bene iudicavit.) Dicit ergo. Nam qui statuit etc. q. d. ideo autem dico qd non peccat qd tradit virginem. nam de alio qui servat eam propter bene faciat. Nam qui statuit in corde suo servare virginem suam firmus in proposito suo non curat sobole vel aliud habere non habes necessitatem tradendi eam cum virginem velit continere. potestatem autem habens firmam alium continerem voluntatis sue proficiendo. et bene iudicavit in corde suo. i. ex iudicio rationis non ex levitate mentis discernit esse bonum. p. Thy. 5. Sine iudicio nihil facias. iudicavit inquit servare virginem suam. Ambrosius. Non ingerens ei fomitem nuptiarum. Ecc. 7. Scilicet tibi sunt fura corpus illarum. Qui facit inquit sic bene facit.

Deinde cum dicit (Igitur et qui matrimonio etc.) Hic ostendit qd licet utrumque sit bonum. tamen virginitas est melior matrimonio. Ubi primo approbat statum conjugalem. Secundo preponit statum virginali ibi (Qui non iungit etc.) Dicit ergo. Igitur et qui etc. q. d. qz opus fieri ut diximus. igitur et qui matrimonio iungit virginem bene facit. qz licitum est qd facit. et qui non iungit cuius virgo accescat continere melius facit. Hic melius facit qd apud deum meritum suum collocat et a sollicitudine liberat eam. Melius. n. est qd licet et expedit: qz qd licet et non expedit. Hic enim bene vult malo: ibi vero bene vult bono. Bene vult qd bono continentiam dedicans deo. Male vultur quis bono continentiam dedicans idolo. Male vultur quis malo concupiscentiam relaxans adulterio. bene vult malo concupiscentiam restringens nubio. Bonum est pudicitiam conjugalem. s. melius est continentiam virginalis vel vidualis. sicut glo.

Deinde cum dicit (Mulier alligata est legi etc.) Hic ostendit qd non sicut coniugata nisi viro mortuo potest contrahere. Ubi primo ostendit qd coniugata non potest nubere viro vivente. Secundo qd viro mortuo potest alij nubere ibi. (Quod si dormierit etc.) Tertio qd melius est illi continere ibi. (Beatior autem erit etc.) Quarto qd debet consilio eius credere ibi. (Puto autem qd et ego etc.) Dicit ergo. (Mulier alligata est etc.) Quis dicat. Qui non iungit virginem suam melius facit. Et vere melius. (Quia mulier alligata est etc.) Vel sic. virginem quocumque tempore potest nubere: s. uxorata non. qz mulier alligata est legi ita ut non possit nubere alteri quanto tempore vir eius vivit. Ro. 7. Que autem sub viro est mulier vivente viro alligata est lege viri.

Deinde cum dicit. (Quod si dormierit sono mortis.) de quo dormitioe Jo. ii. Lazarus amicus noster dormit. (Vir eius etc.) Aug. Non dicit primus. scilicet. vel tertius. vel quartus. vel quintus licet. Nec nobis diffiniendum est: qd non diffinit apostolus. Unde nec ullas nuptias debeo danare nec eis verendum numeris offerre. Si dormierit inquit liberata est a lege viri vult permittit ei nubere. Hinc patet qd resurgenti non tenet copulari: s. cui vult nubat. Inuit. n. nuptie solent habere malos puentus. ideo dicit Hieronimus. 24. Vocemus puellam et gramus voluntatem eius. Nubat inquit tamen in domino. i. viro sue religionis nam in dispari cultu prohibendum est in lege matrimonium. Deut. 7. Per hanc licentiam apostoli revocate sunt omnes pene et infamie. qd sicut leges infligebantur olim mulieri. secundo nubenti infra tempus luctus. s. ultra annum. Ergo in nuptijs exigitur personarum legitimitas. unde dicitur liberata est consensus libertas. Unde addit. Cui vult nubat. Luctus paritas. Unde subdit. Tantum in domino.

Deinde cum dicit (Beatior autem erit etc.) Hic ostendit qd melius est illi continere qm nubere dicens quis liceat ei nubere tamen beatior erit si sic permanserit. s. inupta. Et bene est consilium meum suum

pra eodē datum. habebit. n. fructū sexagesimū q̄ debet̄ vi-
dus. Mat. 13. Augustinus. satis oñdit beataz eē post mo-
tem viri: r̄ sc̄o nubētem. sed beator̄ ē nō nubēs.

C Deide cū dicit (Puto aut̄ q̄ r̄ ego r̄c.) Dic vltimo osten-
dit q̄ debet̄ cōsilio eius credere qz ispirāte spū sancto b̄ cō-
silit. Et hoc est q̄ dicit. Puto aut̄ r̄c. quasi dicat. faciēdum
est fm̄ cōsiliū meū qz puto r̄ ego sicut ceteri apli spūs dei ha-
beam. Ro. 8. Sed r̄ nos ipsi p̄mitias spūs h̄ntes r̄c. Hoc ḡ
cōsiliū debz̄ ipleri r̄ pp̄ fructū sequentē qz beator̄ erit r̄
pp̄ter cōsiliū auctoritatē. qz fm̄ cōsiliū meū. r̄ pp̄ spūm
dei ispirātem. qz puto r̄c. Dic querit̄ sup̄ illo verbo. Uolo
vos sine sollicitudine eē. **C** Lōtra. Ro. 12. Sollicitudine nō
pigri. Responso. Ibi loquit̄ de sollicitudine spūali hic de
temporali. **C** Itē sup̄ illo diuisus est. **C** Lōtra. Osee. 10. Di-
uisus est cor eoz̄ nūc iteribūt. R̄ñsio. Ibi loq̄ de diuisiōe
intentionis principalis h̄ de diuisiōe actionis. **C** Item
glo. ibidē. prim̄ seruit mūdo. **C** Lōtra. Mat. 6. Nemo pōt
duob̄ dñis seruire. R̄ñsio. Verū est ita q̄ equaliter fuit
vtriqz̄ in eo q̄ duo idest p̄rarij sunt. **C** Itē sup̄ illud. Mu-
lier inupta cogitat que dñi sunt. glosa nō cogitat ne damne-
tur a deo. **C** Contra dānari pōt vt̄ pz̄ in parabola de fatuis
vginibus. R̄ñsio. nō cogitat b̄ solū. sed cū b̄ ēt ne offēdat
spōsum. **C** Itē sup̄ illud. Ut sit sancta corpe r̄ spū. glo. non
pōt fieri vt̄ nō sit sanctū corpe quo vtī sanctificator spūs.
C Lōtra spū sanctus vsus est lingua capphe nō sancta. Jo.
11. R̄ñsio. vtebat̄ ea vt̄ spūs nō vt̄ sanctificator. **C** Itē sed
ad id qd̄ honestū ē. **C** Lōtra ḡ m̄fimonii turpe. R̄ñsio. fz̄
glo. Positiuū posuit p̄ p̄paratiuū. **C** Itē sup̄ illud. Qui nō
iungit meli⁹ facit. glosa. hic. s. in iugio bñ vtī homo malo.
C Lōtra. cui⁹ vsus bon⁹ est ipsuz̄ quoqz̄ bonū ē. R̄ñsio. illd̄
itelligit de vsu rei p̄ se. s. ad quez̄ ordinata ē nō paccidēs. s.
ad que ex prudētia vtentis ordinat̄. Itē glo. ibidē. Meli⁹
est bene vti bono q̄ bene vti malo. **C** Lōtra. Hoc difficili⁹
illo. R̄ñsio. loq̄ hic de malo viti nō supplicij. **C** Itē sup̄
illo verbo in glosa due p̄missē. **C** Lōtra. ḡ due nuptie non
sunt a deo. R̄ñsio. Nō ex eo q̄ due nisi ex p̄sequēti. **C** Itē
si dormierit vir qd̄ dicēdus est si resuscitat̄. R̄ñsio. requit̄
cōsensu nouus ad hoc q̄ sit m̄fimonius. **C** Itē sup̄ illud.
puto q̄ spūm dei habeam. **C** Lōtra. Ro. 8. Tertus sum q̄
ueqz̄ mors neqz̄ vita r̄c. R̄ñsio. fm̄ glo. nō dicit b̄ dubitādo
sed quasi icrepādo. CAP. VIII.

D E his autem que idolis sacrificant̄
scimus. qz̄ omnes scientiam habe-
mus. Scientia inflat. Caritas ve-
ro edificat. Si quis autem se existi-
mat scire aliquid: nōdum cognouit
quemadmodū oporteat eum scire. Si quis au-
tem diligit deū hic cognitus est ab eo. De escis
antez̄ que idolis imolantur scimus qz̄ nihil est
idolum in mundo. r̄ q̄ nullus deus nisi vnus.
Nam r̄ sunt qui dicātur dñj: siue in celo siue in
terra. siquidem sunt dñj multi r̄ domini multi:
nobis tamen vnus deus pater ex quo omnia: r̄
nos in illo. r̄ vnus dominus iesus christus per
quē omnia r̄ nos per ipsum. Sed in oibus est
scientia. Quidam autem cum conscientia vsqz̄
nunc idoli quasi idolotitū manducant. r̄ cōsciē-
tia ipsoz̄ cum sit infirma pollutur. Esca autem
nō nos cōmendat deo. Neqz̄ eni si manducaue-
rimus abundabimus neqz̄ si non manducaueri-

mus: deficiemus.

C Excluso errore circa correctiōez̄ criminū: ca. 5. r̄ 6. **C** Itē
circa v̄ginitatē r̄ m̄fimonii. caplo septimo: hic excludit er-
rorem circa esum r̄ abstinētia ciboz̄ caplo isto r̄ 9. r̄ 10. lo-
quēs de his q̄ idolis imolabant a qb̄ quis in se licitis ab-
stinere monet. P̄rio allegādo eis scādalu ifirmoz̄ ca. isto.
Sc̄do exēplū sui q̄ pp̄ alios abstinet a receptiōe sumptuū
licitoz̄ caplo. 9. Tertio exēplū pene iudeoz̄ post tāta bñfi-
cia dei in deserto p̄stratoz̄ caplo. 10. Ergo pp̄ scādalu p̄xi-
mi exēplo apli pp̄ timorē supplicij d̄bem⁹ abstinere a cibis
aliqñ licitis. In p̄mo oñdit q̄ i se licita est comestio idolo-
titoz̄. Sc̄do monet nihilomin⁹ abstinere pp̄ scādalu frat̄z̄
ifirmoz̄ ibi (Uidete ne forte r̄c.) In p̄ma p̄mo pponit q̄
maiores eoz̄ habēt sciam de idolotitis. Sc̄do oñdit glem
sciētiam h̄nt de eis ibi. (De escis aut̄ q̄ idolis imolant̄ r̄c.)
Tertio q̄ qdā ifirmi hac sciētia carēt ibi (Sed in oib⁹ non
ē sciētia r̄c.) Quarto q̄ aly corā eis idolotita edere nō de-
bent ibi (Esca aut̄ nos nō cōmēdat deo.) In p̄ma p̄mo dīc
q̄ de idolotitis sciaz̄ habēt Secundo q̄ eam sine charita-
te inutiliter habent ibi (Scientia autem inflat r̄c.) Tertio
oñdit a qb̄ habeat̄ hec scia isufficiēter ibi (Si quis autem
existimat) Quarto a qb̄bus sufficiēter ibi (Si qs̄ antez̄ dili-
git r̄c.) Dicit ḡ de his autē r̄c. q. d. de p̄dictis q̄ si uisisti a me
.s. de p̄tinētib⁹ ad m̄fimonium de alyz̄ autē vt̄ de imolatis
idolo nō fuit necesse querere: qz̄ oēs scitis sup̄ b̄ vitatē. r̄ b̄
est qd̄ dicit. de his autē q̄ idolis sacrificant̄ an liceat edere
vel nō: scim⁹ ego r̄ vos q̄ liceat ea comedere fm̄ illud Tit.
.i. Dia mūda mundis. Scim⁹ qz̄ oēm sciam habem⁹ ego. s. r̄
vos p̄fecti iter alios. s. sciam de creatore r̄ creaturis. r̄ id
min⁹ excusabiles si male facimus.

C Deide cū dicit. (Scia aut̄ inflat r̄c.) Dic ostēdit quō sine
charitate sciam inutiliter habēt. quasi dicat. Habetis qdem
sciam: sed nō valet vobis: qz̄ inde sup̄bitis d̄ignaros. sciētia
aut̄ si sola ē inflat. Ecc. 1. In multa sapia multa est idignatio.
Act. 26. Multe littere te faciunt isanire. Dec. n. fuit plaga
egyptioz̄. i. sapiētū hui⁹ mūdi vesice turgētes. Exo. 9. Cha-
ritas vero edificat ifirmos q̄ qd̄ eis obesse pōt dimittit: qz̄
nō querit q̄ sua sunt. Un̄ addēda est sciētie charitas. Aug.
Addite ḡ sciētie charitatē r̄ vtilis erit scia. Per se qdē r̄ iuti-
lis ex charitate vtilis. P̄philosophus. Scire aut̄ nihil aut̄ pa-
rum p̄dest ad virtutem.

C Deide cū dicit. (Si quis autē existimat r̄c.) Dic oñdit a
qb̄ hec scia habet̄ isufficiēter. qz̄ ab illis q̄ ea vtunt̄ i nocu-
mentum p̄xi. r̄ ē sua rō talis. Quicūqz̄ hz̄ sciaz̄ r̄ nō mo-
dam vtēdi ea. hz̄ sciaz̄ isufficiēter: fz̄ q̄ hz̄ sciaz̄ sine charita-
te est huiusmodi. ergo qui habet scientiam sine charitate
habz̄ isufficiēter sciam. P̄rio ḡ supponit sciam sine charita-
te. Sc̄do oñdit isufficiētia talis sciētie ibi (Nōdum cognouit
r̄c.) Tertio rōem isufficiētie ibi (Quēadmodū oportet
at r̄c.) Dicit ḡ. Si quis autē r̄c. q̄ si dicat. habetis sciam: sed
nō sufficiētem: qz̄ si quis vestrū existimat se scire habēs sci-
entiam sine charitate: aliqd̄ scit. s. q̄ liceat comedere idolo-
tita. nōdum tñ cognouit: qz̄ nō se cognoscere facto ostēdit
quō oporteat cū scire. i. q̄liter debeat vti scia. qz̄ in edifica-
tionem nō i nocumētū alioz̄. Scire aut̄ p̄ringit dupliciter
.s. habere sciam r̄ vti scia. sicut videre habere visum. r̄ vti
visu. B̄lo. Bernardi. Dic nō approbat aplis multa sciētēz̄
si modum sciendi nescierit. Modus. n. sciēdi est vt̄ scias q̄
ordine: quo studio. quo sine scire queqz̄ oporteat quo ordi-
ne vt̄ id p̄rius qd̄ maturius ad salutem. quo studio vt̄ id ar-
dentius qd̄ efficacius est ad amorē. quo sine vt̄ n̄ ad inanez̄
gloriam vel curiositatem velle aliquid sed ad edificatiōez̄
tui r̄ p̄xi. Sunt nāqz̄ q̄ scire volunt eo sine tantū: vt̄ sci-
ant: r̄ curiositas est. qdam vt̄ sciant r̄ vanitas est. quidaz̄ vt̄
sciētiam vendāt r̄ turpis questus ē. qdā vt̄ edificent̄ r̄ p̄xi

dentia ē. qdā vt edificent et charitas est.
¶ Deinde cū dicit. (Si quis autem diligit etc.) Hic ostendit a quibus hec sciētia habet sufficiēter: qz ab illis qz vtiūt ea ex charitate. Prio qz supponit sciam cū charitate. Secūdo ostendit sufficiētiā talis scie ibi (Hic cognit⁹ ē.) Dicit qz si qz etc. q. d. Ille pfecte nō scit qz nescit quēadmodū oporteat eū scire. Si qz autē diligit deū: et ita cū sciētia hz charitatem: hic cognitus. i. approbatus ē ab eo. Nouit. n. dñs qz sunt ei⁹. z. Li. z. Unde talis vere scit deo approbāte: qz bñ vtiūt scia ppter charitatem anexam. **¶** Notādum est hic qz ad hoc qz aliqz sciat quēadmodū opz scire. q. sunt necessaria. Prio humiliter sine inflatiōe. Phil. 4. Scio humiliari. ps. Si nō humiliter sentiebas. Secūdo sobrie sine psumptione. supra. i. Nō iudicauit me scire. Ro. 12. Nō plus sapere qz oīz. Tertio certitudinaliter sine hesitatiōe. z. Li. i. Scio cui credidi: et certus sum. Quarto veraciter et sine errore. z. Li. 3. Semp discentes et nūqz ad sciam vītatis pueniētes. Quinto simpliciter sine deceptiōe. i. Li. 6. Oppositiōes falsi nois sciētie. Sexto salubriter cum charitate et dilectiōe. ifra. 13. Si habuero oēm sciam charitatē autē nō habuero. Septimo vtiliter cum primoz edificatione. ifra. 12. Alij dāt sermo sciētie in eodē spū. Octauo liberaliter cū gratuita cōca tione. sap. 6. Ponā in lucē sapiam eius. Nono efficaciter cū bona opōne. Sciēti. n. bonū et nō faciēti pctiū est illi. Jac. 4. Primū. s. humilitas scie arguit sapientes supbos. sobrietas aduocatos. salubritas magnos. vtilitas iniquos. liberali tas auaros. efficacitio ociosos.

¶ Deinde cū dicit (De escis autē qz idolis etc.) Hic ostendit qua lem sciam habēt de idolotitis: ostēdens pmo qz sciūt idolū nihil esse. Secūdo qz sciūt oīa a deo esse ibi (Nam et si sunt qz dicant dy etc.) In pma pmo dicit idolū nihil esse. Secūdo in xta h ad declarationē ostēdit deum nō nisi vnū esse ibi. (Et qz nullus deus etc.) Dicit qz de escis autē etc. q. d. pdictis modis nō valet sciētia. sed tñ de escis qz imolant idolis sci mus sciētia vera. s. qz in se sunt licite: nec ppter idolū sunt imunde: et hoc qz idolū nihil ē in mūdo. Hoc tripliciter ex ponitur. Prio modo sic. Idolū nihil ē in mūdo. i. iter crea turas mundi qz tum ad formā idolū. licz. n. mā idolū fit ali quid. aurū vel argentū: qz credūt idolū esse deū. Esa. 41. Ecce vos estis ex nihilo et opus vtrūqz ex eo qd nō est. Secūdo modo sic. idolum nihil ē. s. psona subsistens ex simulacro et spū pside te. Ex illis. n. duob⁹ nihil fit sicut ab idolatris putat. Jere. 10. Lōsusus est oīs artifex in sculptili: qz falsum est qd cōsta uit: et nō ē spūs in eo. Tertio modo sic. idolū nihil est in mūdo. i. nullius rei que fit in mūdo hz similitudinē. Est. n. differen tia inter idolū et simulacrū: qz simulacrū dī qd fit ad similitu dinem rei alicuius nālis. idolum ad nullius rei fit similitudi nem vt si corpoti humano addatur caput equinū. Esa. 40. Cui similem fecistis deū etc. Et scimus etiā qz nullus deus nisi vnus. Deut. 6. Audi israel dñs deus tuus deus vn⁹ est.

¶ Deinde cū dicit. (Nā et si sunt qz etc.) Hic ostendit qz sciunt oīa a deo eē nō a dyz nūcupatiuis vel adoptiuis vt sunt idola vel sancti: sed ab vno sumo. Prio qz dicit quō potest itelligi deoz pluralitas. s. p adoptionem vel nūcupationē. Secun do quō ē diuinitatis vnitas. s. p essentiā ibi. (Nobis tātum vnus deus etc.) Ubi pmo tāgit vnitate in pte. Secūdo i filio ibi. (Et vnus dñs etc.) In pma tāgit tria. s. cēntiā. qz vnus deus. psonā qz pater. potētiā ex quo oīa. clemētiā qz et nos in illo. s. filr ista tāgit in filio. Dicit qz. Nā et si sunt etc. q. d. et ve re nō ē nisi vnus deus. Nam et si sunt qz dicant dy vere pti cipatione diuinitatis vt sancti. ps. Ego dixi dy estis. siue in celo vt sancti cōprehēsores. siue in terra vt sancti viatores. Si qdē sunt dy multi vere ptiicipatione diuinitatis vt san

cti et iusti dñi. apli. et plati. nobis tñ etc. Alio mō legit sic. Nā et si sunt qui dicunt dy a gentib⁹. s. falsa nūcupatione. siue in celo vt sol et luna. siue i terra vt mercurius et dyana. sig dem sunt dy multi sola. s. nūcupatiōe fm gentiles. ps. Deo dy gentiū demonia. et dñi multi: qz alijs psumt: nobis tñ tñ vnus est deus essentialiter. s. pater ex quo oīa fm nām et p paternā auctoritatē. Ro. ii. Ex quo oīa et nos in illo p grām act. i. 7. In ipso viuim⁹ mouemur et sum⁹. Et vn⁹ cū pte de⁹ dñs iesus xps. Jo. 10. Ego et pater vnū sumus: Per quez oīa. s. facta sunt fm nām. Jo. i. Oīa p ipsum facta sunt. et nos p illum. s. sumus in deo p grām. Ro. i. Per quem accepimus grām etc. qz vnus est altissimus creator oīz oipotēs. Ex his elicit talis rō. Nō ē nisi vnus deus qz fecit oīa. s. multa sūt idola. ergo nō sunt deus: qz fecit omnia: nec creduntur ali quid. qz nihil. **¶** Sed nō in oib⁹ ē sciētia. **¶** Habito qz maiores illoz habent sciam de idolotitis. hic ostendit qz minores hac sciētia carent. Ubi pmo ostēdit qz in quibusdā defuit: pdicta de idolotitis sciētia. Secūdo qz ppter h esu idoloti toz polluit eoz sciētia. Ubi pmo tāgit pollute sciētie ra tionem. Secūdo ipsaz pollutionē ibi. (Et scia ipsoz etc.) Dicit ergo. (Et nō oibus etc.) qz dicat. h scimus nos. s. qz idolū nihil est. sed nō in oibus vt in ifirmis ē scia hec: et ve re nō est i oibus. Quidā enīz etc. Uel sic. Nos scim⁹ qz idolū nihil est in mūdo. Quidā. n. cū scia idolū: qz. s. putent idolū aliqd diuinū esse vsqz nūc. i. post cōuersionē sicut ante mā ducāt idolotitū: id est de sanctificatis idolis: et hoc nō qua si cibum simpliciter: sed quasi idolotitū. s. in reuerētiā ido li et consciētia illoz cum sit infirma polluitur per illos. s. qz habent rectam sciam: sed nō cum charitate p quos i hunc errorem ifirmi iducuntur. deut. 27. Maledictus qz errare facit cecus i itimere. Hic inuit qz nō cibis: s. scia polluit p peccatū comedēdo ad exēplum maloz.

¶ Deinde cum dicit. (Esca autem nō cōmedat etc.) Hic qz to ostendit qz coraz eis idolotita comedere nō debēt. Ubi primo ostendit qz hō comestio nihil pdest apud deum. Secundo probat qz nō prestat aliqd bonum augmentum ibi (Neqz enīz si nō manducaueritis.) Dicit ergo. esca au tem etc. q. d. Illis nocet vestra comestio. vobis autem non pdest. Esca enīz nos nō cōmedat deo sed recta fides i edē do. Naz nec Esau esu lenticule iustificatus est: nec Delias esu carniū pollutus ē. Ro. 14. Nō est regnū dei esca et po tus. Deb. vlti. Bonū est grā stabilire cor nō escis.

¶ Deinde cum dicit. (Neqz enim si nō māducauerim⁹ etc.) Hic pbat qd pposuit et est sua ratio talis. Nō comedere ido lotitum nō diminuit bonū: comedere nō auget. qz talis esca sumpta vel nō sumpta nihil pdest apud deū et hoc est qd di cit. Neqz enim si nō manducauerimus deficiemus. i. min⁹ ab eo habemus. neqz si manducauerim⁹ abūdabim⁹ in vī ritutibus: qz esca ventri nō menti pficit: et ita cū nō fit de ve ritate vite iusticie et doctrine dimittēda est pp scandalum.

Lectio.

II.

Midete autem ne forte hec licentia ve stra offendiculum fiat infirmis. Si quis enim viderit eum qui habet sciē tiam in idolo recumbentē: nonne con scientia eius cum sit ifirma: edificabitur ad mā ducandum idolotita. Et peribit ifirmus in tua conscientia frater: ppter quez christus mortu us est. Sic autem peccantes in fratres: et percu tientes cōscientiam eorum infirmam in christo peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum. non manducabo carnem in eternum ne

fratrem meum scandalizem.

C Dec est scda ps huius capituli: superius. n. ondit q in se li
cita est comestio idolotitor. hic monet abstinere ab ea pp
scadalu ifirmoz. Ubi pmo monet ne offendant fratres
sua comestioe. Scdo qd pot offendere ibi (Si. n. quis vide
rit rē.) Tertio ondit maluz qd ide pot accidere ibi (Et pe
ribit ifirmus rē.) Quarto prebet se in exēpluz abstinētuz
ibi (Quapropter si esca scādaliqat rē.) Dic g. videte qz qz
tum ad nos nihil pdest vel obest esca ipsa. sed tñ videte ne
forte bec licentia vestrā q scitis licere vobis comedere de
idolotitis offendiculū fiat ifirmis in fide q nodū sciūt ido
lū nihil eē. Leuit. 19. Lorā ceco nō pones offendiculum.

C Deide cū dicit (Si qs viderit rē.) Hic ondit quō possūt
offendere: qz comedēdo idolotitū corā ifirmis vbi iplican
tur qtuoz pcurrētia ad scādalu. Pmo maior scia. Scdo co
mestio idolotiti publica ibi (In idolo recubentē.) Tertio
ocasio scādali accepti ibi (Nōne scia eius.) Dicit g. si. n.
quis rē. q. d. Et vere pot eē offendiculū. Si. n. qs ifirmus vi
derit eum q bz sciam recubentē in idolo: idest in presentia
idoli. nōne cōsciētia eius. cū sit ifirma pte edificabi: idest
p factū tuū ad manducādū idolotita. i. sacrificata i reuerē
tiam idoli. q. d. sic. vidēs. n. quis fratrē peritū in idolo sacri
ficata comedere icipit ipse edere nō illa scia q ille. s. peri
tie cā: sed ibi putat eē numē in cuius reuerētia hoc fiat.

C Deide cū dicit (Et peribit ifirmus.) Hic ondit malū qd
inde pot accidere. r hoc duplex. Pmo scādalu pximi. Se
cundo offensam pximi ibi (Si aut peccātes rē.) In prima
implicanē tria peccātis cōditio: qz ifirmus. peccādi occasio
qz i tua scia. peccāti exagratio. qz ppter quem xps mor
tuus est. Dicit g. r ita peribit ifirmus in fide idest in tuā sci
entia frater. i. occasione accepta a tua scia. qz te sapētem vi
det comedere putās q sub idoli veneratione comedas pp
quez saluādū xps mortuus est. r ita grauitur peccas. Ro. 14.
Noli cibo pdere illū p quo mortuus est xps. Sic aut peccan
tes in fratres pctō scādali r pcutiētes sciam eoz ifirmas
gladio mali exēpli. Amos. 9. Percute cardinē. idest scias
r cōmonebunt suplummaria idest intellectus r affectus. In
xpo peccatis. cui mēbra sunt. nō ait in xpm bz glo. qz i xps
peccare est xpm negare. i. peccare in fide. In xpo peccare ē
in bis q xpi sunt peccare. s. in moribz sicut ille q in lege ē dī
in lege peccare. q aut in lege nō ē dī peccare in legem.

C Deinde cū dicit (Qua pps esca rē.) Dic vltio pponit se
in exēplū abstinētie. Ubi pmo implicat scādalu. Scdo ex
hoc explicat abstinētie ppositum ibi (Nō māducabo rē.)
Tertio puenit dubium ibi (Ne fratrē meū rē.) Dicit ergo
Quapropter ne. s. peccem in xpm si esca scādaliqat fratres
meū nō māducabo carnes aliquā nō solū idolotita in eter
num. si g ppter scādalu fratrū abstinēdum est quasi a ne
cessarijs vite: multo magis a supfluis. r B nō ideo q esca in
se mala sit: s. ne scādaliqat fratrē meū. Nā q scādaliqauerit
vnum de pusillis istis expedit ei vt suspendat in collo eius
mola afinaria rē. Mat. 18. Ro. 14. Dia mūda mundis. sed
malū est hoi q p offendiculū māducatur. C Dic querit sup il
lud. Scia iflat. Glo. sciētia p se inutilis est. C Lōtra scia p se
bona est. g r vtilis. Rñio. Inutilis est ad salutē: vtilis tñ ad
multa alia. C Itē charitas edificat. C Lōtra. sicut scia in
flat nō p cāz sed p occasionē sic r charitas. Rñio. Nō ē sile
qz scia habēti se manifestat. s. nō sic charitas: qz nemo cer
tus ē de charitate. C Itē sup illud. Idolū nihil ē glo. Nāz
de formauit. s. stulticia hoium formā dedit. C Lōtra. Dē
eē ēa deo gōis for. Rñio. glo. logi de forma puta i nā n de
vera. C Itē ibidē glo. Forma hois in idolo nō ē scā p vbiū
C Contra. Jo. 1. Dia p ipsuz facta sunt. Rñio. Quis forma
hominis in illo sit facta p verbū nō tñ in idolo idest ad co
lendū. C Itē ibidē glo. idolū nihil est qz nullius rei que

fit in mūdo similitudinē habet. C Lōtra nō pot artifex cogi
tare vel formare nisi qualia vidit. Rñio. Nō bz similitudinē
in toto sed in ptibz. C Itē sup illud. Nullus deus nisi vnus.
glo. hoc dicit ne putef eē deus in idolo. C Lōtra. deus licz
sit vnus tñ est vbiqz. Rñio in idolo ē p potētia nō p p̄sidiētia
vel vnionē vt putabāt gentiles. C Itē ibidē glo. ps trinita
tis nō pot esse qcuqz vnus in tribus. C Lōtra cuiuslibz nu
meri ps ē vnitas. Rñio. Trinitas nō ē numerus simplr: s.
numerus psonaz. C Itē sup illud. Et si sunt q dicunt dy.
Glo. p̄cipatiōe diuinitatis. C Lōtra diuinitas est impar
ticipabilis. Rñio. p̄cipatio bec p cām est nō p essentiam
C Itē ibidē glo. querit vtrū angeli vocādi sint dy. Res
ponso quōis p̄cipet diuinitatē tñ bz glo. nō sunt dicendi
dy ppter periculū adozatōis. C Itē sup illud. Nobis tñ
vnus pater. glosa. trinitas est nobis vnus pater. nō tñ ille q
tertia in trinitate psona alius. C Lōtra. Idē r aduersuz di
uidunt ens. Rñio. Quis idem r aduersum diuidant ens
creatū nō tñ icreatū. qz ibi est idētitas in essentia cū diuer
sitate in psonis. C Itē nō in oibz est sciētia. C Lōtra supra
eodem. Dēs sciētiā habemus. Responso. Illud nō itelli
gitur vlr. s. de maioribz. C Itē sup illud. Esca nō dmedat
nos deo dicit glo. sumpta vel nō sumpta. C Contra. Ergo
abstinētia nihil meret. Rñio. Nō vtus esce. sed vtus absti
nentie pdest. C Itē si esca scādaliqat rē. C Lōtra g p scā
dalo fratris a pane r vino abstinēdum est i perpetuus. Re
spōsio. Nō est sile de necessarijs r supfluis. Uel loquitur hic
de scādalo actiuo nō passiuo. Uel pfectionis est hoc nō ne
cessitatis. C Notādum est hic sup illud. Unus deus. q de
pot accipi multipliciter. s. falsa nūcipatiōe. sic ydola dicunt
tur dy. ps. Omnes dy gentiū demonia. Jere. 10. Dy q celū
r terram nō fecerūt pereant de terra. Vera adoptione sic
sancti dicunt dy. ps. Ego dixi dy estis r filij excelsi omnes
vos autē sicut rē. Mundana prelatiōe sic plati dicunt dy.
Exo. 22. Dys non detrabes. Job. 10. Si illos dixit deos ad
quos rē. Essentie pprietate. sic trinitas dicit deus. deut. 6.
Audi israel dñs deus tuus vnus est. C Itē notādum q
xps vnus sine pari multipliciter dicit. Pmo vnus deus
ppter naturam diuinitatis. Unde sic nullus est deus nisi
vnus. Scdo vnus creator ppter ifinitatē potestatis. Ecc. 1.
Unus est altissimus creator oium. Tertio vnus hō ppter
singularem eminentiam sanctitatis. ps. Nō est q faciat bo
num rē. Jo. 11. Expedit vt vnus moriatur homo. Quarto
vnus dñs ppter gubernationem plationis. Eph. 4. Unus
dñs vna fides rē. r B mō vnus dñs iesus xps. Quinto vnus
magister ppter ifusionē cognitōis Mat. 23. Nō vocemini
magistri qz magister vester vnus est xpus. Sexto vnus pa
ter ppter pductionē vniuersitatis. Mat. 23. Unus est. n.
pater vester q in celis est. Septimo vnus pastor ppter ge
neralem refectionem populi fidelis. Jo. 10. Siet vnū ouile
r vnus pastor. Octauo vna hostia ppter singulare p̄cium
nostre redēptōis Heb. 10. Una. n. oblatiōe sumauit i eter
num sanctificatos. CAP. IX

Qn sum liber non sum apostolus.
Nōne christum dominum nostruz
vidi nōne opus meum vos estis in
domino. Et si alijs nō sum aposto
lus. sed tamen vobis sum. Nam si
gnaculū apostolatus mei vos estis in domino.
Ab ea defensio apud eos qui me iterrogāt bec
est. Nunquid nō habemus potestatem mandu
candi r bibendi. Nunquid non habemus pote
statem sorozem mulierculaz circumducendi. si

Ad corinthios I.

cut et ceteri apostoli et fratres domini et cephas? Aut solus ego et barnabas non habemus potestatem hoc operari. Quis militat suis stipendijs vniuersis? Quis plantat vineas. et de fructu eius non edit? Quis pascit gregem: et de lacte gregis non manducat? Nunquid secundum hominem hec dico? An et lex hec non dicit. Scriptus est enim in lege moysi. Non alligabis os boui trituranti. Nunquid de bobus cura est deo? An propter nos vtiq; hoc dicit? Nam propter nos vtiq; scripta sunt quoniam am debet in spe qui arat arare. et qui triturat in spe fructus percipiendi.

Superius monuit cauere ab edendo idolotita coram infirmis propter scandalum fratrum infirmorum: hic proponit se in exemplum quod propter alios abstinere se a sibi licitis. scilicet ab acceptione sumptuum ubi primo proponit multipliciter: quod licitum est sumptus accipere. Secundo quod nihilominus non vult accipere ibi (Ego autem nullo eorum usus sum etc.) In prima parte quod licitum sit sumptus accipere probat tripliciter. Primo per auctoritatem. Secundo per rationem. Tertio per exemplorum similitudinem ibi (Nescitis quod hi qui etc.) In prima parte probat per auctoritatem apostolice dignitatis. Secundo per auctoritatem humane consuetudinis ibi (Quis militat suis stipendijs etc.) Tertio per auctoritatem diuine legis ibi (Nunquid secundum homines etc.) In prima parte probat quod sit apostolus generaliter. Secundo quod sit apostolus eorum specialiter ibi (Et si alius non sum apostolus.) Tertio quod potest accipere sumptus licite ibi (Nunquid non habemus etc.) In prima parte querit an habeat libertatem accipiendi sumptus. Secundo an sit apostolus ibi (Non sum apostolus etc.) 3o probat duplici ratione quod sit liber. et apostolus ibi (Nonne dominus iesus christus etc.) Dicit ergo non sum liber etc. q. d. Abstinate ab hoc licito. scilicet ab usu idolotitarum: quod ego etiam abstinere a stipendijs: cum tamen habeam libertatem accipiendi. Nunquid enim non sum apostolus. imo vere sum apostolus. Gal. 2. Qui operatus est Petro in apostolatum circuncisionis operatus est et mihi iter gentes. Est ergo sua talis. Dis apostolus ratione sui apostolatus habet libertatem accipiendi sumptus. sed ego sum apostolus. vtiq; probat postea. etc.

Deinde cum dicit (Nonne dominus iesus christus etc.) Dicit probat duplici ratione quod sit apostolus. primo per causas. secundo per effectum ibi (Nonne opus meum etc.) Prima ratio sumit ex parte christi mittentis. Secunda ex parte corinthiorum quibus mittit. Prima ratio talis est Ego vidi dominum qui me misit ad predicandum. ergo sum apostolus. Et hoc est quod dicit. Nonne etc. q. d. Vere sum apostolus. Nonne dominus iesus christus vidi. hoc dicit propter pseudo apostolos qui dicebant ipsius non esse apostolum. quia non fuerat in societate domini sicut ceteri apostoli. Ipse autem vidit eum iam imortalem secundum gloriam. Uel in via. act. 9. Uel in templo. act. 22. Unde act. 9. Barnabas apprehensum illum duxit ad apostolos: et narrauit quod in via vidisset dominum. infra 15. Nouissimo oium tanquam abortiuo visus est et mihi. Nonne opus meum etc. Ecce secunda ratio talis. Vos estis conuersi ad fidei per me missum ad vos. ergo sum apostolus. Nonne opus meum vos estis o corinthii sicut templum architecti. supra. 3. Ut sapiens architectus fundamentum posui. Item ut filius operis genitoris. s. 4. In christo iesu per euangelium vos genui. opus inquit meum et hoc in domino. id est domino cooperante. Uel in domino. id est ad gloriam domini. q. d. sic estis.

Deinde cum dicit (Et si alius apostolus etc.) Dicit probat quod est apostolus eorum specialiter. Ubi primo proponit quod est apostolus eorum specialiter. Secundo probat hoc per effectum ibi (Nunc figillatus apostolatus etc.) Tertio ostendit quod per effectum illum defendit se esse apostolum ibi (Mea defensio ad eos etc.) Dicit ergo. Et si etc. quasi dicat. Vere opus meum estis: quod et si alius. scilicet iudeis: quorum legem euacuo: non sum. id est non video: esse apostolum. sed tamen vobis sum: quod per me puer

si estis specialiter. Ro. 11. Quoadu geritum suum apostolus ministerium meum honorificabo. Et vere vobis sum apostolus. nam vos estis sigillum apostolatus mei. id est forma et sigillum: quod apostolatus meus impressus est in vobis sicut forma sigilli in cera. Hoc in vobis apparet quod sum apostolus dum habetis per me quod etiam per alios apostolos. id est cor. 9. Signa apostolatus mei facta sunt super vos. Vos estis inquit in domino. id est domino principali actore: et vere ita est: quod mea defensio ad eos qui me interrogant vtrum. scilicet sum apostolus. scilicet estis vos: per vos. non ostendo me esse apostolum.

Deinde cum dicit (Nunquid non habemus etc.) Dicit ostendit quod potest accipere sumptus licite. Ubi primo querit an habeat hanc potestatem generaliter. Secundo querit ad personas determinatas specialiter ibi. (Nunquid non habemus potestatem etc.) Tertio an ipse et Barnabas sint hac potestate privati singulariter ibi (An ego solus etc.) Dicit ergo. Nunquid etc. quasi dicat. nam cum sum apostolus nunquid non habemus ego et mei potestatem manducandi et bibendi nostra. id est vendi stipendijs nostris. Augustinus. Permisit dominus: non iussit apostolis accipere necessaria subditis. Nunquid non habemus potestatem mulierem fororē. scilicet fide circumducendi nobiscum pro sumptibus ministrandos. Ambrosius in glo. Mulieres desiderio doctrinæ domine et virtutum cupide apostolos sequebantur et ministrabant eis sumptus: et seruitia. Et similiter christum secute sunt. Luc. 8. et 23. Sicut ceteri apostoli vti habet act. 6. Et sicut fratres: id est cognati domini qui maiores sunt. Gal. 2. Iacobus et Iohannes qui videbantur coluine esse etc. et cephas qui maxime est iter apostolos. vti cephas interpretatur caput. Ambrosius. Non hos reprehendit apostolus: sed eorum more sibi probat licere. idcirco autem vti ait Augustinus. Dominus mulieres ministraturas sequi voluit ostendens quid debet a plebibus euangelizantibus. Uel ideo etiam ne viderent aliene salutem. Aut nunquid ego solus et barnabas. Isti enim fuerunt coniuncti ad predicandum gentibus Act. 13. Segregate mihi barnabam et paulum in opus ad quod assumpsi eos. Non habemus secundum opinionem vestram potestatem hoc operandi. scilicet mulieres circumducendi et sumptus accipiendi: quasi dicat. imo habemus sicut alij. scilicet omnes alij licite accipiunt. ergo et nobis licet.

Deinde cum dicit (Quis militat suis stipendijs etc.) Dicit secundo probat quod licet accipere sumptus per auctoritatem humane consuetudinis. et primo in statu militis. secundo agricole ibi (Quis plantat vineas etc.) Tertio pastoris ibi (Quis pascit gregem etc.) Militi comparatur prelatus propter subsidium agricole propter verbum pastori. propter exemplum. Debet enim subditos defendere suffragio: plantare verbo: pascere exemplo. Primum respicit extra ecclesiam existentes. 2o ecclesiam intrantes. tertium in ecclesia morantes. Dicit ergo. Quis militat. q. d. vtiq; habemus potestatem accipiendi sumptus. et merito. Quis militat suis stipendijs: quasi dicat vniuersis nullus. Dabant enim militibus stipendia de republica. Vti Jo. dicit Luc. 3. Contenti estote stipendijs vestris. Sic predicatorum et prelati accipere possunt sumptus a subditis. id est Tit. 1. Ut milites in illis militiam bonam. Quis enim plantauit vineam et de fructu eius non edit? Vineam domini est ecclesia. Esa. 5. Vineam domini sabaoth domus israel est. Apostoli. n. fuerunt plantatores huius vinee. supra. 3. Ego plantavi apollo rigauit. Quis etiam pascit gregem et de lacte eius non manducat? Quasi dicat nullus. Hec domini sunt fideles ecclesie. Ecce h. 34. Vos greges pascue mee. Vniuersus gregis pastores sunt prelati et predicatorum. Unde primo prelato dictum est. Pascite oues meas. Jo. 21. Tales possunt pasci de lacte gregis. quod possunt accipere sumptus a subditis. Si ergo defendimus plantamus et pascimus more boni militis: boni agricolae: boni pastores: licet nobis sumptus accipere. Sed quod hodie multi sunt qui stipendia accipiunt et non militant. edunt fructum vinee et non plantant. lac comedunt et gregem non pascunt. Ecce h. 34. Lac comedebatis greges autem meum non pascebatis. Notandum super illud. Nonne dominum iesum vidi quod

multiplicem dñi legimus visionē. Unaz corporale que p-
teryt. de qua Baruch. 3. Post hec in terris visus est ꝛ cuz
hoibus couersatus. Scda spūales q̄ presens est ps. Uaca
te ꝛ videte: qm̄ ego sum deus ꝛ. Tertia eternalē: q̄ futura
est. de qua Jo. 17. Uolo vt vbi ego suz ꝛ illi sint mecū vt vi
deant claritatē meā. Job. 19. In carne mea videbo deum.
Quartā momentaneā que ē futura est. de q̄ Luc. 21. Tūc
videbūt filius hoīs veniētē in nube cū ptāte magna. P̄tia
fuit in mūdo. Scda in aīo. Tertia in celo erit. Quarta erit
in iudicio. p̄ visio dat exemplū viuendi. 2^a adiutoriuū pro
ficiēdi. 3^a desideriuū pueniēdi. 4^a odiū peccādi. ¶ Prima
dat exemplū viuēdi tripl̄: qz visus est pauper ꝛ penosus.
vt refrenēt cupiditas diuitiarū. ps. Ego sum pauper ꝛ dol-
ens ꝛ. Et ps. Videāt pauperes ꝛ letētur. Sic viderūt pa-
stozes. Luc. 2. Uilis ꝛ abiectus: vt refrenēt ambitio hono-
rū. Esa. 53. Vidimus euz ꝛ non erat aspectus ꝛ desiderauim-
us eū viruz despectū. Jo dñi Mat. 11. Discite a me: qz mi-
tis ꝛ humilis sum. Afflictus ꝛ passus. vt refrenēt cupiscē-
tia voluptatū. Treñ. p̄. O vos omnes q̄ trāsitis p̄ viā vide-
te ꝛ. ¶ Scda visio dat adiutoriuū p̄ficiēdi tripl̄: qz dat
robur penitētib⁹ culpas ꝛ penas oīdendo sic sol attomos.
Dan. 5. Vidit Baltasar manū scribēt. Job. 42. Nūc ocu-
lus meus videt te ꝛ. Spem certātibus mercedē manife-
stādo: sic dñs operāt. Act. 7. Ecce video celos ꝛ. Leticia
cōtemplātibus p̄gustatiōes offerēdo. sic tabernarius mo-
dicū vini. ps. Gustate ꝛ videte qm̄ suauis est dñs. Ben. 32.
Uidi dñs facie ad facie: sic paulus b. ¶ Tertia visio eter-
nalis dat desideriuū pueniēdi p̄pter tria. v3. p̄pter vera io-
cūditatē. Esa. 51. Vidēbitis ꝛ gaudebit cor v̄m: qz dulce
lumē ꝛ delectabile ꝛ. Hoc significatum est. Jo. 20. Huius
sunt discipuli viso dño p̄pter iocunditatis multiplicitatē
sive pluralitatē. Esa. 60. Tūc videbis ꝛ afflues ꝛ. Quippe
qz videbimus eū sicuti est. ꝛ ipse erit oīa in oībus. Erit enī
rōni plenitudo lucis. volūtati multitudo pacis. memorie
p̄tinuatio eternitatis. p̄pter puritatis eternitatē. Apo.
51. Serui eius seruēt illi ꝛ videbūt p̄ez eius ꝛ regnabūt
in secula seclorū. ps. Adimplebis me leticia ꝛ. ¶ Quarta vi-
sio dat odiū sive terrore peccādi p̄pter tria. v3. p̄pter fur-
tum p̄palandū corā iudice vidēte. Malac. 3. Ecce veniet
ꝛ qs stabit ad vidēdū eū: Ipse enī q̄si ignis cōflās ꝛ. Pro-
pter malefactorū seuerā v̄tionē. Latro enī vidēs socium
suū suspēdi plus timet furari. Jere. 7. Ite ad locuz meū in
sylo: ꝛ videte qd fecerim ibi. Sylo iterptat̄ auulsa. Apoca.
p̄. Uidi simile filio hoīs. Et istra. Ex ore eius q̄si gladius ex-
vtrac̄ p̄te acur̄ exibat ꝛ. p̄pter visas bonoz p̄miatio-
nē: vidēs enī cleric⁹ aliuz p̄bendari: qz bon⁹ cauet a malo.
ps. Videbūt iusti ꝛ letabunt: ꝛ oīs iniquitas opilabit os suū.
¶ Deide cū dicit. (Nūquid fm̄ hoīem ꝛ.) Dic pbat 3° q̄ li-
cet sumptus accipere p̄ auctatē dīne legis. Ubi p̄mo p̄po-
nit q̄ lex hec dicit. Scdo verbū legis ponit ibi. (Scriptū
est enī ꝛ.) Tertio qualr̄ itelligēdū sit oīdit ibi. (Nūqd
de bobus cura est ꝛ.) Dic ḡ. (Nūquid ꝛ.) q. d. Probauī
rōne hūane cōsuetudinīs q̄ licet nobis sumptus accipere.
S3 nūquid fm̄ hoīem. i. fm̄ humanā cōsuetudinē vel sil-
tudinē tm̄ dico hoc: an nō lex moȳsi diuinitus pmulgata
hoc dicit: quasi dicat. imo dicit. Scriptū est enī in lege moy-
si. Deut. 25. Et habet idē. p̄. Ti. 5. Nō alligabis os boui tri-
turātī: vt possit vitare de labore suo. i. nō phibebris predi-
catorē vitare de euāgelio. Triturare enī est separe granū
a paleis qd̄ fac̄ predicatorē abstrahendo aīas a terrenis: di-
scremdo vtutes a vituz. separādo vtilia a vanis. Jere. 15.
Si separentur p̄ciosuz a vili q̄si os meū eris.
¶ Deide cū dicit. (Nūquid de bobus ꝛ.) Dic ostēdit q̄sr̄
dicta auctas itelligēda sit. Et p̄mo q̄ itelligēda sit l̄raliter
de bobus. Scdo q̄ nō tm̄ l̄raliter d̄ bobus: s3 spūaliter de

predicatorib⁹ ibi. (An p̄pter nos ꝛ.) Dic ḡ. (Nūqd ꝛ.)
q̄si. d. Dec auctoritas de bobus spūalibus. i. predicatorib⁹
itelligit. Nūquid enī de bobus mālibus cura est do vt de
eis in lege p̄cipiat: An p̄pter nos b̄ vtiqz dicit. q. d. Hoc vti-
qz p̄pter nos dicit. Naz p̄pter nos scripta sunt hec ꝛ filia.
Ro. 15. Quēcūqz scripta sunt ad n̄az doctrinā scripta sūt.
p̄pter nos inqz iccirco: qm̄ p̄dicator qui corda apit ad fi-
dē debet arare i spe stipēdiōz tēporaliū. nō tm̄ p̄pter spem
hanc. Debet enim primū querere regnuz dei. Et qui tritu-
rat. i. bonos a malis quasi grana a malis discernit predica-
do. s. ad mores debz hoc facere in spe fructus percipiēdi.
scda Ti. 2. Laborantem agricolaz oportet p̄mum de fru-
ctibus percipere. Ecc. 6. Is q̄ arat ꝛ q̄ seminat accedit ad il-
lā ꝛ sustinet bonos fructus illius. ¶ Lec. II.

S nos vobis spiritualia seminauimus
magnū est si nos carnalia vestra me-
tamus: Si alij potestatis vestre par-
ticipes sunt: q̄re nō potius nos: S3
non vfi sumus hac potestate. S3 oīa

sustinemus: ne quod offendiculum demus euā-
gelio christi. Nescitis quoniam q̄ in sacrario ope-
rantur: que de sacrario sunt edunt. Et qui altari-
o deseruiunt: cum altario participant. Ita ꝛ
dominus ordinauit his qui euangeliz annun-
tiant: de euangelio vitare.

¶ Superius p̄bauit per auctoritatē q̄ licet accipere sum-
ptus: hic p̄bat idem per rōnem. Et p̄mo p̄bat hoc ex eozū
obligatione. Secūdo ex pseudo ap̄loz accipientū ab eis
operatiōe ibi. (Sed alij potestatis nostre ꝛ.) Tertio dicit
q̄ nihilominus noluit vti hac potestate ibi. (S3 nō vfi su-
mus ꝛ.) Prima rō talis est. Maius est dare spūalia q̄ ac-
cipere temporalia. ergo si apostolus dat spiritualia licet ei
accipere temporalia. Primo ergo explicat beneficiū ipen-
sum. Secūdo explicat stipēdiū exhibendum ibi. (Ma-
gnū est si nos ꝛ.) Dicit ergo. (Si nos ꝛ.) quasi dicat. ve-
re habemus potestatem accipiēdi sumptus a vobis. Si
enim nos seminauimus vobis spūalia: fidem. s. ꝛ sacramē-
ta spūm alentia a spūsancto ministrata magnum est si nos
metamus ad sustentationem nostram carnalia. i. ad car-
nis sustentationē concessa. Quasi dicat. Non est magnuz
Ro. 15. Si spūaliaz eoz participes facti sunt gentiles de-
bent in carnalibus ministrare.

¶ Deide cū dicit. (Si aut̄ alij ꝛ.) Ecce scda ratio ad idē
talis. Veri apli licentius p̄ticipant bona subditoz q̄ pseu-
do: s3 pseudo apli p̄ticipant. ḡ multo plus veri apli partici-
pare debēt. p̄mo ḡ ponit aīas. Scdo dñs ibi. (Quare nō
potius nos ꝛ.) Dic ḡ. (Si aut̄ alij.) s. pseudo quos nō exp-
mit ex noie ne cōfundant. vocat eos alios q̄si a consortio
alienos ecclesie. Omnes enim catholici vnuz sunt. Jo. 17.
Ut sint vnum ꝛ. Si inqz alij potestatis vestre participes
sunt. idest tam potenter vtuntur bonis vestris: quare non
potius nos apostoli q̄ causa salutis vestre laboramus: Ec-
cle. 12. Da bono ꝛ ne receperis peccatorē.

¶ Deinde cum dicit. (Sed non vfi sumus.) Dic ostendit
q̄ noluit vti hac potestate. Ubi dicit. p̄mo se sumptus nō
accepisse. Secūdo dicit. se nihilominus idiguisse ibi. (S3
omnia sustinemus ꝛ.) Tertio rationez vtriusqz assignat.
ibi. (Ne quod offendiculum ꝛ.) Dicit ergo. (S3 nō ꝛ.)
Quasi dicat. Ecce patet q̄ licet nobis sumptus accipere:
sed tamē vfi nō sumus hac potestate. supra sexto. Omnia
mibi licent: sed non omnia expediunt. Non sumus in quā
vfi. non quia non idigeamus sed omnia sustinemus: quia

Ad corinthios I.

et si penuria patiamur tamen patienter sustinemus. 2° Cor. 13. Tu essem apud vos et egerem nulli onerosus fui. Et hoc feci ideo ne quod offendiculum demus euangelio christi. Hoc autem posset accidere. Uel quod pseudo apostolus daret exemplum accipiendi. Uel quod corinthii auari erant et scandalizarent si ab eis acciperent. Uel forte putarent se emisse licentiam peccandi et dimi- nuerent in apostolo auctores arguendi. et his modis daret offendiculum euangelio christi. puer. 15. Uia iustorum absque offendiculo.

C Deinde cum dicit. (Nescitis quoniam qui in sacrario etc.) probauit quod licet sumptus accipere pro auctoritate. 2° pro ratione. 3° idem probat hic per exemplum multitudinis. Ubi pro ducit similitudinem eorum quae tempore pla reparant. Secundo eorum quae templo ministrant ibi. (Et qui altari deficiunt etc.) Tertio adaptat similitudinem his quae predicant ibi. (Et dominus ordinauit etc.) quod dicit. Et vere licet mihi sumptus accipere. nescitis quoniam qui in sacrario. i. in templo iudeorum vel gentium operantur ut artifices qui de sacrario sunt educti. Sustenta- bant enim artifices de denariis qui in gaecophylacio templi offerrebant. ut per tempore Joas. 4. reg. 12. Et qui altario templi hierosolymitani vel etiam ipsi templo. ut sacerdotes deseruiunt. i. deuote seruiunt. vna enim. de. 12. ab usionibus est irreuerentia coram altari. Quia altari participant. quia parte habent de his que offerunt in altari. ut per totum Leuiticum. et maxime. 6. et 7. ca. Et sic fit hic ita et dominus ordinauit. i. rationabiliter disposuit his qui euangelium annuntiant de euangelio viuere. Hoc ordinauit di- cens. Mat. 10. et Luc. 10. Dignus est enim operarius mercede sua. **C** Notandum est hic quod apostolus nominibus multorum officiorum predicatores hic designat. quia vocat eum pro militem propter officium ecclesiarum aduersarios defendendi. 2° Cor. 10. Arma militie nostrae etc. 2° Tim. 2. Labora sicut bonus miles christi. Secundo vi- nitorum propter officium palmites superfluos. i. malos rescedendi. Osce. 2. Dabo ei vinetotes eius ex eodem loco. Sed heu can. 1. i. Vineam meam non custodiuimus. Tertio pastorem propter officium subditos bono exemplo pascendi. per. 5. Pascite qui in vobis est gregem. Sed heu. quia hodie implet illud Zach. 11. O pastor et ydolum derelinquens gregem etc. Quarto bonum propter officium maturitatis in omnibus procedendi. puer. 14. Ubi non sunt bo- nes presespe vacui est Job. 1. Bonae arabae et asine pasce- bant iuxta eos etc. Quinto aratorum propter officium chorda ad- fide et penitentia aperiendi. Osce. 10. Arabit iudas confriget sibi sulcos iacob etc. Sexto trituratores propter officium ma- los a bonis discernendi. Esa. 41. Ego posui te quasi plaustrum triturans nouum hirs rostra serrantia et triturabis montes etc. Septimo seminatore propter officium frequenter et utiliter pre- dicandi Luc. 8. Exiit qui seminat seminare semine suum. ps. Eun- tes ibant etc. Nonno templi architectum propter officium ecclesiam con- struendi et reparandi. 1. 3. Ut sapiens architectus fundamentum posui etc. Decimo altaris ministrum propter officium deo deuotum impediendi. 1. 4. Sic nos existimet homo etc. Querit hic super illud non sum liber. Glo. Ipse enim apostolica dignitate preteritis hirs non operari manibus. sed de euangelio viuere. **C** Contra. quod quod predi- cant non hirs apostolica dignitate non possunt sine ope manuum euangelio viuere. **C** Ratio. Glo. loquitur de preteritis quod potest inuitos ad hoc cogere non de spontanea quae potest a voluntarie datibus petere et accipere. **C** Item ex dicta. Glo. videt quod pro- lati non teneant manibus operari. **C** Contra. Heu. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Ipsi non sunt exempti ab hac maledictione. glo. etc. **C** Ratio. Tenent labore spiritualem non corporalem. tamen hirs faceret si occuparet se in honestis ante- que vacaret. **C** Item super illud. Nonne opus meum Glo. perfectum. **C** Contra. Ipsi erant imperfecti. **C** Responsio. Opus perfectum dicebant. quia eis apostolus predicauerat vel quia eos perfecte docue- rat quia in se erat. **C** Item super illud. Numquid non habemus preteritam manducandi. **C** Contra. Mat. 10. Gratis accepistis. gratis date. **C** Respo. Gratis. i. sine precio. sed non sine stipendio. **C** Item super illud. Qui pascit gregem. Glo. Ex euangelio

viuentes panem gratuitum manducabant. **C** Contra. subditi tenebant dare. **C** Ratio. Gratuitum erat ex parte recipien- tium. quia humiliter non potestatiue recipiebant licet debitus ex parte dantium. Item numquid de bobus cura est deo. Qua si dicat non. **C** Contra. Sap. 6. Cura est illi de omnibus. **C** Re- spondeo. Ibi loquitur de cura generalis. s. puidetie. hic de speciali. s. discipline. **C** Item dicitur in spe qui arat arare. **C** Contra. spes non est de visibilibus sed eternis. **C** Ratio. Spes accipit equi- uoce. **C** Item in spe fructus percipiendi. **C** Contra. Non de- bet poni lucerna predicationis sub mero rei temporalis. **C** Re- spondeo. Predicare in spe rei temporalis non est ponere lu- cernam sub modio sed predicare propter spes. **C** Item si nos vobis seminauerimus spiritualia etc. **C** Contra. Gal. 6. Que seminauerit homo hec et metet. ergo qui seminat spiritualia debet metere spiritualia. **C** Respondeo. Ibi loquitur de messioe stipendio. **C** Lectio. III.

Bono autem nullo horum usus sum. Non au- tem scripsi hec ut ira fiant in me. Bo- nus est enim mihi magis mori. quam ut glo- riam meam quis euacuet. Nam et si euangeli- zauero non est mihi gloria. necessitas enim mihi incubit. Ne enim mihi est si non euangelizaue- ro. Si enim volens hoc ago. mercedem habeo. si autem inuitus dispensatio mihi credita est. Que est ergo merces mea ut euangelium predicans sine sumptu ponam euangelium ut non abutar potestate mea in euangelio.

C Superius multipliciter probauit quod sibi licet accipere sum- ptus. hic ostendit quod nihilominus non vult accipere. sed abstinere tribus rationibus. Primo propter intentionem primam. Secundo propter dilectionem euangelii ibi. (Nam cum liber esset ex omni- bus etc.) Tertio propter expeditionem cursus sui ibi. (Nescitis quod hic in stadio currunt.) In prima primo dicit. quare non vult accipere. sine gloria sua euacuet. Secundo ostendit quod accipiendo euacuaretur ibi. (Nam si euangelizauero non est mihi gloria etc.) Tertio quod non accipiendo conseruabit ibi. (Que est ergo merces mea etc.) In prima primo ostendit quod potestate accipiendo uti noluit. Secundo quod uti non intendit ibi. (Non autem scripsi hoc ut etc.) Dicit ergo. (Ego autem etc.) quasi dicat. tot modis constat quod licet mihi sumptus accipere. sed tamen ego nullo horum auctoritate. ratione. exemplo. ad accipiendum usus sum. Ipse enim vel ab aliis ecclesiis accipiebat. ut 2° Cor. 11. Alias ecclesias spoliaui etc. vel manibus operabatur. Act. 20. Non autem etc. Quasi. d. Non sum usus sed nec uti volo. Non enim scripsi hec. s. quod licet mihi accipere uti ita fiat in me sicut scripsi. i. ut ego accipiam. quia non quero datum. sed fructum.

C Deinde cum dicit. (Bonum est enim mihi etc.) hic ostendit quare hoc fecit. sine gloria sua euacuetur. Ubi primo mul- tiplicat afflictionem corporalem. Secundo supponit ei glorie di- minutionem ibi. (Quia ut gloriam etc.) Dicit ergo. (Bonum est etc.) quasi diceret non accipiam. nam si accipere gloriam meam euacuare quod nullatenus faceret. Bonum est enim mihi mori. non solum sumptuum egestate affligi magis quam ut gloriam meam quas ha- beo de gratuita sinceritate predicationis de primo supero- gationis. abstinendo a vitis quis euacuet ab aliquo importu- ne accipiendo. vel propter sumptus euangelicos. Multi tamen moderni doctores gloriam istam euacuant vel propter in- tentionem sumptuum vel propter fauorem humanum dicens. Job 12. Ducit sacerdotes inglorios et optimates supplantat. **C** Notandum est hic quod gloria amittit septupliciter propter se- pe vitia. Nam gloria gulosorum euacuat. Unde beatus dr. Bonus est enim mihi magis etc. Gloria luxuriosorum maculat. Eccl. 27

Inclinasti femora tua mulieribus. dedisti maculā in gliaz tuam. Hlia supboz captiuat. p. Machab. z. Uafa glie ei captiua ducta sunt. Hlia iracundoz itermittit. ps. Si red didi retribuētib' mibi mala rē. Et post. Persequat' inimicus aiaz meā rē. Et post. Et gliaz meā in puluere deducat. Hlia inuidoz excludit. Ro. 3. Ubi ē glatio tua. Hlia auaroz annihilat. ps. Ne timuer' cū diues fact' fuerit hō rē. Hlia accidiosoz culpā. p. Macha. 9. Noziamur in v̄tute pp frēs nros r non inferam' crimen glie nre. Eccl. 13. Preceles esto opib' tuis r ne oderis maculā in glia tua. Ergo p gulā euacuat glia sobrietatis. p luxuriā maculat glia castitatis. p supbiā captiuat glia hūilitatis. p iracundiā intermittit glia mansuetudinis. p inuidiā excludit glia charitatis. p auariciā annihilat glia liberalitatis. p accidiā culpatur glia strenuitatis. De istis dī Osce. 4. Hliam eozuz in ignominia mutabo. De pmo exēplū in Esau. Heñ. 25. In Dolofeme. ii. Judith. 13. De 2. in Salomone. terty' Regū. ii. De 3. in Lucifero. Esa. 14. De 4. in achitofel. z. Regū. 16. De 5. in Lhain. Heñ. 4. De 6. in Dieci. 4. Reg. 5. De 7. in exploratorib' Nui. 13. z. 14. Nā r si euangelicauero rē. Dic ondit q accipiēdo sumpt' euacuaret glia ei. qz n̄ sup̄erogaret. Et ē sua rō talis. Hlia q̄ ē p̄miū superogatiōis non debet opib' necitatis. ad q̄ tenemur ex p̄cepto. s̄ euangelicare tenebat ex p̄cepto. q̄ ex h̄ non hēbat gliam superogationis. s̄ pot' ex h̄ q̄ non accipiebat sumpt'. p̄ q̄ t̄git glie euōnē. Sc̄do euōnis rōnez ibi. (Necitas. n. mibi rē.) Terty' rōnis d̄claratiōe ibi. (Ue. n. mibi ē rē.) Quarto recte euangelicantiū mercedē ibi. (Si volens h̄ ago rē.) Dic g. (Nā si euangelicauero rē.) q̄si diceret v̄ euaret glia mea. nā si euangelicauero ita q̄ sumpt' accipiā non ē mibi glia. i. superogatiōis p̄miū. necitas. n. p̄miū incūbit. Act. 13. Uade qm̄ ad natiōes lōge mittā te. Et v̄e necitas. Ue. n. mibi ē. i. pena transgressionis in me manet si non euangelicauero. Esa. 6. Ue mibi. qz tacui. Alr legi' fm̄ h̄o. Et h̄ duplr. p̄rio mō sic. (Nā si rē.) q. d. vtiqz euaret glia mea celest' .i. si iō pdicare vt sumpt' acciperē. Nā si euangelicauero tm̄ ita q̄ nō ex dilectiōe dei r p̄xiū h̄ faciā nec libera volūtatē nō ē mibi glia ap̄ deū. Necitas. n. p̄cepti qd̄ nō audeo omittēre mibi icūbit. vñ si solo timore fuili pdico. v̄e enī. i. eterna d̄natio mibi ē si nō euangelicauero sic mibi inūctū ē (Si at volēs rē). Q. d. si necitate h̄ facio nō est mibi glia. si aut volēs h̄ ago. i. si volūtatē adiungo necitanti mercedē eternā habeo. iō psalmista dicit. Volūtariē sacrificabo tibi r cōfitebor rē. Si aut inuitus. i. solo precepto coact' euāgelio disp̄satio mibi credita ē sic seruo. vt .i. disp̄sem ad alioz utilitatē nō meam. q. d. alyz pficio nō mibi. Intelligit. n. h̄ de disp̄satiōe serui nō filiali. fm̄ h̄o. Aug. Nemo inuitus bñfacit r si bonū est qd̄ facit. ifra. 13. Si charitatē nō habuero factus suz velut es sonans rē. Secūdo mō legi' sic. Nā si euangelicauero p̄ sumptib' accipiēdis nō ē mibi glia de superogatiōe in pdicādo. Peto enī cōtra me. Mat. 10. Gratis accepistis gratis date. necessitas enī vite sustentāde mibi icūbit. qz p̄ necessitate vite pdico. Ue enī mibi est. i. famis turbatio si nō euangelicauero. Si aut volēs. i. si nō p̄ victus necessitate. s̄ p̄ charitate h̄ ago mercedē eternā habeo. si aut inuitus. i. necessitate coactus disp̄satio mibi credita est sic seruo rē.

Deide cum dicit. (Que est ḡ merces mea rē.) Dic ondit q̄ nō capiēdo sumptus gloria ei' cōseruat. Ubi p̄mo q̄rit. sc̄do soluit ibi. (Ut euāgelii pdicās rē.) Dicit g. (Que est merces mea.) i. qd̄ faciēdo mercedē accipias. qz h̄ est meritū mercedis. vt. i. ego pdicās euāgelium sine sumptu ponam. i. stabiliāz euāgelium. Esa. 28. Ponet triticū per ordi q̄ rē. Hoc autē faciebat. fm̄ h̄o sam ne euāgelium venale putaret. sine sumptu inq̄. r h̄ vt nō abutar potestate meā

.i. mibi cōmissa in euāgelio pdicādo. quod esset si acciperem idistincte. qz perderē auctoritatē libere arguēdi. quia Eccl. 20. Exenia r dona excecāt oculos iudicū. r quasi mutus in ore auertēt correptionē. Ecclesiastica ergo vtilitas implicatur in hac solone. s̄ cōfirmatio boni. qz vt euāgelii pdicās. r declinatio mali. qz ne abutar potestate. Et notanduz q̄ quattuor tetigit d̄rias eoz q̄ tenent pdicare. Quidā enī tenent. sed nō euāgelicāt h̄ merent penā. Quidā tenent r euāgelicāt. sed coacti. h̄ nō merent mercedē. s̄ vitāt penā. Quidā tenent r euāgelicāt volūtariē. s̄ accipiūt sumpt'. r h̄ merent mercedē r vitāt penā. sed nō habēt superogatiōis gliam. Quidā tenent r euāgelicāt volūtariē nec accipiūt sumptus. r h̄ mercedē merēt r vitāt penam r habēt superogatiōis gliam. p̄miū statum t̄git ibi. (Ue mibi est rē.) sc̄do ibi. (Nā si inuitus rē.) tertyū ibi. (Si autem volēs rē.) quartū ibi. (Que est ḡ merces rē.)

Lectio.

III.

Nam cū liber essem ex omnibus: omnium me seruum feci: vt plures lucrificerem. Et factus sum iudeis tanq̄ iudeus: vt iudeos lucrarer. His qui sub lege sunt: quasi sub lege essem: cū ipse non essey sub lege: vt eos qui sub lege erant lucrificerēz. His qui sine lege erant tanq̄ sine lege essem: cū sine lege dei non essem: sed in lege essey christi: vt lucrificerēz eos qui sine lege erant. Factus suz infirmis infirmus: vt infirmos lucrificerē. Omnibus omnia factus suz. vt omnes facerē saluos. Omnia autēz facio propter euāgelium: vt particeps eius efficiar.

Superius ostēdit q̄ nō vult sumptus accipere: r hoc p̄pter ifectionē p̄miū. hic ostēdit q̄ idē fecit p̄pter amozē euāgelii. Ubi p̄mo dicit. q̄ omnium se seruum fecit. Secūdo q̄ oibus se cōtemperare studuit ibi. (Et factus sum iudeis rē.) Terty' subdit cām. quare hoc fecit ibi. (Dia aut facio p̄pter euāgelium rē.) In p̄ma iplicat triplicē r̄ditionem cōmendabilē in seruitio que sunt generalitas liberalitas. vtilitas. Seruit ergo gratis siue liberali ibi. (Cum liber essem rē.) Generali ibi. (Omnium me rē.) Utiliter ibi. (Ut plures lucrificerem rē.) Dic g. (Nāz cū essey rē) Quasi dicat sine sumptu ponā euāgelium. nā r maius feci. s̄ cum liber essem ex omnibus. i. nullius meritis obnoxius omnium me seruus feci oibus me cōtempando p̄ vtilitatē r quasi debitorē cōstituēdo. z. Lor. 4. Nos aut seruos vestros p̄ iesuz. r hoc vt plures lucrificerē. i. lucroz mee pdicationis r seruitutis facerē. Querebat. n. nō res. s̄ aias. z. Lor. 12. Nō quero vestra s̄ vos. Si. n. cōmendabile est seruire in temporalibus p̄pter lucrū tēporale. q̄to plus in sp̄ritualibus p̄pter lucroz sp̄uale.

Deide euz dicit. (Et factus suz iudeis rē.) Dic ostēdit q̄ oibus se cōtemperare studuit. Et p̄mo dicit q̄ cōtemperauit se nōdū cōuersis. z. q̄ etiaz iaz cōuersis ibi. (Fact' suz ifirmis rē.) z. q̄ generaliter vniuersis ibi. (Oibus oia factus sum rē.) In p̄ma p̄mo dicit q̄ cōtemperauit se iudeis. sc̄do q̄ samaritanis ibi. (Et his qui sub lege rē.) Terty' q̄ gentilibus ibi. (His qui sine lege erant rē.) In p̄ma p̄mo tangit cōtemperationēz. Secūdo cōtemperationis ratio nez ibi. (Ut iudeos rē.) Dic ergo. Et fact' suz iudeis tanq̄ iudeus. s̄ aliqua legalia seruando sicut in discretionē ciuoz. in circūcisione thimothei. Act. 15. In purificatione legali. Act. 21. Potest aut hoc itelligi duplr. Uno modo fm̄ Dieronymū. Factus sum iudeis tanq̄ iude' p̄ simulatoriā

Ad corinthios I.

dispensatione. Simulabat enim se suare legalia aliqua se non seruabat. Alio modo secundum Augustinum. Factus sum iudeis etc. Vere enim descendebat eis in obseruatione aliquorum legalium propter piam compassionem. et hoc fecit ut iudeos lucraret christo. id est eos ad fidem christi conuerteret.

Deide cum dicit. (Et his qui sub lege sunt etc.) Dicit dicit quod contemperabat se samaritanis. Ubi notatur tria de ipso. Primo eius sagacitas in hoc quod se contemperabat. Secundo eius libertas in hoc quod sub lege non erat. Tertio eius utilitas in hoc quod lucrificiebat. Dicit ergo sum et his qui sub lege moysi sunt. id est samaritanis qui non sunt iudei: sed assyrii qui fuerunt adducti ad inhabitandum terram israel. 4. reg. 17. Ipsi et erant sub lege moysi: quia tamen quingentos libros moysi recipiebant. his ergo factus sum quasi sub lege esse approbando. scilicet legem et ex ea docedo christi. cum tamen ipse sub lege non essem secundum litteralem obseruationem. vel seruilitatem: quia iusto non est lex posita. **Thi. p.** Et **B** id feci ut eos qui sub lege erant. scilicet ipsos samaritanos lucrificare: eos ad fidem christi conuertendo.

Deide cum dicit. (His qui sine lege erant etc.) Dicit dicit quod contemperauit se gentilibus. Ubi primo tangit suam conformitatem. Secundo sue fidei veritatem ibi. (Cum tamen sine lege etc.) Tertio sue intentionis rectitudinem ibi. (Ut lucrificare etc.) Et **B** est. Et factus sum his qui sine lege erant. id est gentilibus. **Ro. 2.** Cum enim gentes que legem non habent: tamen sine lege esse assentiendo rationibus eorum et bonis positionibus prophetarum: ut per Act. 17. Cum tamen sine lege non esse. **Ro. 7.** Meum seruum legi dei. Sed in lege esse non iudaica: sed christi quod deus est: non autem moyses. De qua **Gal. 6.** Alter alterius onera portate et sic adimplebitis etc. Et hoc id feci ut lucrificare eos qui sine lege erant gentiles ad fidem conuertendo: o felix celator. **He. 11.** tale sacrificium quod celum aiat.

Deide cum dicit. (Factus sum infirmis etc.) Dicit ostendit quod se contemperauit iam conuersis. Ubi primo ponit modum bonum. Secundo finem debitum ibi. (Ut infirmos.) Dicit ergo. Factus sum etiam infirmis in fide infirmis. a licitis abstinendo. **2. Cor. 11.** Quis infirmatur et ego non infirmor. Sic fac bonus medicus qui comedit cibum infirmorum: ut eum puocet ad comedendum: et sic sanet. Et hoc feci ut infirmos lucrificare eos in fide roborando. Et breuiter omnibus omnia factus sum: quasi essem omnium sectarius. Ideo dicit. **infra. io.** Sicut et ego per omnia omnibus placeo. Et **B** ut omnes facere saluos. **Sap. 18.** In vestimento poderis: quod habebat **Aaron** toro orbis terrarum erat descriptus. **Et. 2. reg. 4.** **Heliseus** traxit se ad modum pueri et sic suscitauit illum. Et quod secundum **Homerum** omnis alteritas discors: siluando vero appetenda est: ideo viri spirituales salua vite et religionis sue obseruatione omnibus se debet conformare.

Deide cum dicit. (Dia facio propter euangelium.) Superius ostendit quod omnibus se contemperare studuit. hic subdit rationem quare hoc facit et hanc duplicem. Unam ex parte euangelii. scilicet ut cursus liberum habeat. Alia ex parte sui. scilicet ut promissus premium obtineat ibi. (Ut princeps etc.) Et hoc est quod dicit. Dia autem facio propter euangelium sine impedimento predicandum ut particeps eius. id est promissionum que in eo continentur efficiar. **Mat. 5.** Qui fecerit et docuerit sic: magnus vocabitur in regno celorum. Lectio. V.

Nescitis quoniam hi qui in stadio currunt omnes quidem currunt: sed unus accipit brauium. Sic currite ut comprehendatis. omnis enim qui in agone contendit ab omnibus se abstinere. et illi quidem ut corruptibile coronam accipiant nos autem incorruptam. Ego igitur sic curro non quasi in incertum: sic pugno non quasi aerem verberas. Sed castigo cor

pus meum et in seruitute redigo: ne forte cum alijs predicaueris: ipse reprobus efficiar.

Superius ostendit: quod proposuit a sumptibus abstinere. Primo propter intentiones primas. Secundo propter amoris euangelii. Dicit tertio propter expeditionem cursus et agonis sui. Primo quod ostendit quod opus in stadio expedite currere. Secundo quod sicut opus in agone expedite certare ibi. (Dias enim qui in agone etc.) Tertio quod ipse facit utrumque ibi. (Ego igitur sic curro etc.) In primo primo ponit exemplum expedite currere. Secundo monet eos ad sicut currendum ibi. (Sic currite etc.) In primo primo tangit curredi exercitium. Secundo conuenientiam currere ibi. (Dias enim qui de currunt etc.) Tertio dicitur puenientium ibi. (Sed unus accipit brauium etc.) In primo notat conditionem viatorum. In 2. multitudine vocatorum. In 3. paucitas electorum. **Mat. 20.** Multi sunt vocati pauci vero electi. Conditionem vero viatorum describit a tribus. A certitudine. cum dicit. (Nescitis.) A breuitate. cum addit. (In stadio.) A labore. cum subdit. (Currunt.) Dicit ergo. (Nescitis.) Quod tripliciter sumedus ut princeps efficiar. Nam si non abstinere a contrarijs euangelio non esse ei princeps. Nescitis. n. q. hi etc. Vel sic. Nescitis quod **B** facio ut princeps euangelii efficiar et utique possus esse princeps. Nam non sic est de euangelio primo vel de cursu brauium: quia **B** unus accipit brauium: ibi vero omnes accipere possunt. Tertio modo sic. (Nescitis.) quasi diceret. Iam autem sic curro. quia licet multi currerent sint. pauci tamen sunt puenientes. Nescitis enim quod hi qui in stadio currunt omnes quidem currunt. In labore pares sunt: sed unus tamen accipit brauium. id est premium cursus. Stadium enim est spatium in quo pedites currunt: quod hercules dicit statuisse. Perficiunt autem stadium. 125. passus. Et de stadio a stadio: quia hercules tot passus currebat et postea stabat et respirabat. in fine huius spatii ponebatur aliquid quod erat premium cursus. ut equus et panus purpureus: et **B** de brauium. Et licet in stadio omnes currerent: unus tamen solus accipiebat brauium. scilicet qui citius pueniebat. Sic in cursu spirituali unus tamen. scilicet pseuerans accipit brauium. Qui qui pseuerauerit usque in finem hic saluus erit.

Deide cum dicit. (Sic currite etc.) Monet eos ad currendum. Ubi ipse tria. Actum strenuum. (Currite.) Modum debitum. (Sic.) Finem optimum. (Ut comprehendatis.) Dicit ergo. (Sic etc.) quasi diceret: quia unus accipit brauium sic currite per viam vitas pseuerantes ut comprehendatis brauium vite eterne. **Debr. 12.** Per patientiam curramus ad propositum nobis certame.

Deide cum dicit. (Dias autem qui in agone etc.) ostendit quod in agone opus expedite certare. Ubi primo tangit agoniam pugnam. 2. pugnam formam firmam ibi. (Ab omnibus se abstinere etc.) 3. sic pugnam mercedem debitam ibi. (Et illi quidem ut corruptibile etc.) 4. primo est necessitatis. scilicet pugnare. 2. virtutis. scilicet abstinere. 3. felicitatis. scilicet coronam accipere. Dicit ergo. (Dias qui in agone etc.) quasi diceret: ve sic agendum est: quod per exemplum. quia omnes qui in agone contendit ab omnibus se abstinere. Unus tamen nudi agonizabant in palaestra. Attende: ut **Aug. ait.** quod dicitur non laudandis multum trahunt similitudines.

Deide cum dicit. (Et illi quidem ut corruptibile etc.) tangit pugnam mercedem. Et primo pugnam maliter. Secundo pugnam spiritualiter ibi. (Nos autem incorruptam etc.) Dicit ergo. Et illi quidem abstinere ut corruptibile coronam accipiant: quod modicum est. Nos autem abstinere debemus ut accipiamus incorruptam. scilicet coronam vite. de qua **Jac. p.** Bonus vir qui suffert temptationem: quam cum probatus fuerit etc.

Deide cum dicit. (Ego igitur sic curro etc.) ponit exemplum utriusque. scilicet currendi et pugnandi. Ubi primo tangit cursum suum in profectu boni. Secundo pugnam suam in victoria mali ibi. (Sic pugno etc.) Tertio rationem utriusque scilicet ibi. (Sed castigo etc.) Dicit ergo. (Ego igitur etc.) Quasi dicat. quia talis corona fuerit igitur ego sic curro bonum operando non quasi in incertum. id est ut sum incertus

de premio. In incertis enim currit quia talia facit ut de quibusdam sperare: ex alijs possit desperare. Via instruit ad bonum et persona applica que notat ibi. (Ego.) et forma implicita que notatur ibi. (Sic.) Et actio strenua que notat ibi. (Curro.) Et merces sperata que notat ibi. (Non quasi in incertis.) Phil. 2. Non in vacuum curri: nec in vacuum laboravi. Sic pugno contra hostes decertando contra malum. Non quasi aerem verberas. i. non verbis tantum: sed factis. Non enim in sermone est regnum dei: sed in virtute. supra. 4. Ut non quasi aerem verberas. i. non inaniter me fatigando: aduersarium non ledendo. Sic erit perfectus homo si sic se habeat ut sit intentus in confessione. Esa. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee. Deuotus in oratione. Matt. 6. Sic ergo orabit. Pater noster que es in celis etc. Efficax in predicatione. Jac. 2. Sic loquimini et sic facite. Dec tria pertinent ad actum orationis recti: ita tamen quod confessio dirigit deo et primo. oratio soli deo. predicationi soli primo. Sortis in pugnando. Unum hic pugno etc. Apoc. Qui vicerit sic vestiet vestem albam. Paties in sustinendo. Judith. 8. Sic Isaac. sic Jacob. sic Moyses. et omnes que placuerunt deo per multas tribulationes transierunt fideles. Lautus in se seruando. Josue. 2. Ad motana conscedite ne forte occurrat vobis reuertentes etc. sic ibitis viam vestram. Primum propter malum culpe. s. pugna. Secundum contra malum peccati. s. patientia. Tertium contra malum tentationis. s. cautela. Benignus in condonando. Mat. 18. Sic non est voluntas anime preme vestram etc. Inutile se reputando. Luc. 17. Sic et vos cum fecerit omnia que precepta etc. Sollicitus se discutiendo. i. probet autem se homo: et sic de pane illo edat etc. Primum reprobatur malitia per penitentiam. Secundum probatur bonitatem dei. Tertium dubietatem statim per penitentiam. Dumilis in obsequio. Matt. 4. Sic decet nos imple re omnem iustitiam. Agilis in proficiendo. Unde hic. Sic currite. i. proficite in bono ut comprehendatis. Lascians in perseuerando. Unum hic. Sic currite. Phil. 4. Sic stete in domino charissimi. Famulos in persuadendo. supra. 4. Sic nos existimet homo etc. Primum respicit incipientes. Secundum proficientes. Tertium perseuerantes. Quartum perfectos.

Deinde cum dicit. (Sed castigo corpus meum etc.) tangit rationem predictorum utriusque. Ubi primo tangit austeritatem vite. Secundo comedationem doctrine ibi. (Ne forte etc.) Tertio rationem concordie utriusque ibi. (Ipse reprobus etc.) Ergo implet factum: quod docet verbo: ne se damnet ore proprio. Et hoc est quod dicit. Sed castigo corpus meum per declinationem malum: motus carnis illicitos reprimendo. Castigo ergo non occido corpus meum non tantum alienum. Ro. 12. Exhibeatis corpora vestra hostia viuentem sanctam deo placet rationabile obsequium vestrum. Et in seruitute redigo per oppositionem boni corpus. s. spiritum fruire cogendo. et sensualitate rationi subyiciendo: sic de beato Martino legitur. Carnem spiritum fruire cogebat. et hoc facio ne forte cum alijs perducatur etc. Aug. Suo timore nos terruit apostolus. quod enim faciet agnus ubi aries timet et tremat: (Ipse reprobus) i. a deo reprobatus efficiatur: quod turpe esset. Ro. 2. Qui predicat non furandus furaris. De hoc posset vere dici illud Job. 4. Ecce docuisti plurimos etc. Nunc autem venit super te plaga et defecisti. (Dic queris ibi. Melius est mihi mori etc.) Contra. Gloria non euacuat nisi per penitentiam. ergo accipere eum est penitentiam: non glituz. Contra. Gloria essentialis per hoc non euacuatur: sed gloria accidentalis de hoc ope superrogationis. Item si euangelicauero non est mihi gloria. Contra. Euangelicatum et sumptus accipiendi debet et aurea et aureola. Sed hoc. Exponit quando euangelicatur ex necessitate timoris vel ex cupiditate mercedis temporalis. Item super illud. Dispensatio mihi credita est. Glo. Non debemus euangelicare: ut madducemus. Contra. Ergo predicatorum questuarius peccant mortaliter: quia faciunt quod non debent. Contra. si propter questum principaliter faciunt peccant: sed si propter fructum spi-

rituale ide pueniende bene faciunt. Item ibidem. Glo. Propter regnum dei debemus operari omnia non solum: sed cum regno dei mercedem temporalem meditari. Contra. Ergo qui vadit ad ecclesiam per distributionibus peccat. Contra. Rudeo. Verus est si solum vel principaliter propter hoc vadit. Item super hoc. Ut non abutar potestate. Glo. quod eum si acciperet: quod probauit supra eodem: quod ei licet accipere. Contra. Rudeo intelligendum est si accipere res discretas et ordinate et imoderate. Item omnium seruus me feci. Contra. supra. 6. Nolite sibi effici homines. Contra. Respondeo. Sic loquitur de seruitute charitatis. s. in bono. ibi de seruitute iniquitatis. s. in malo. Item factus sum iudeis iudeus. Glo. In cibis accipiendis vel non accipiendis. Contra. glo. Iniuste ergo reprehendit petrum de discretione ciborum. Gal. 2. Immo bene: quia petrus discernebat cum scandalum gentium. s. in locis gentium: paulus autem non. Item ibidem. Glo. Propter scandalum iudeorum circumcidit thimotheum. Act. 16. Contra. Veritas doctrine vite et iusticie non debet dimitti propter scandalum. Contra. Rudeo. Usque ad diuulgationem euangelij non erat de veritate doctrine siue vite ne homines circumciderent: sed ne spes poneret in circumcissione. Item ut omnes facerent saluos. Contra. sciebat non omnes saluandos. Contra. Rudeo. Uolebat omnes in particulari. i. quilibet per se: non omnes simul. Item super illud omnes quidem currunt. Glo. In spirituali agone quotquot quidem currunt si spiritualiter currunt accipiunt et quod peruenit expectat ut coronet cum posteriori. Contra. Unusquisque in morte coronatur. Contra. Rudeo. Hoc intellexit de gloria corporis non anime. Item super illud. Ne forte cum predicaueris. Glo. Suo timore nos terret apostolus. Contra. per Joann. 4. Perfecta charitas foras mittit timorem. Contra. Rudeo. Verus est timor pene: sed non timor separationis siue offense. CAP. X.

Solo enim vos ignorare fratres: quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt et omnes mare transierunt et omnes in Moyse baptizati sunt in nube et in mari. Et omnes eadem escam spiritalem manducauerunt. et omnes eundem potum spiritalem biberunt. Bibebant autem de spiritali consequente eos petra. petra autem erat christus. Sed non in pluribus eorum beneplacitum est deo. Nam prostrati sunt in deserto.

Superius monuit abstinere ab ydolotitis. primo propter vitium scandalum fratrum infirmorum. ca. 8. Secundo propter exemplum suum quod abstinet propter alios ab acceptione sumptuum. ca. 9. Dic tertio monet ad idem ex consideratione iudeorum in deserto ydola venerantius. ubi exemplo pene istorum. primo monet abstinere a perpetracione peccatorum filiorum. Secundo spiritualiter a comestione ydolis imolatorum ibi. (Propter quod charissimi fugite ab ydolorum cultura etc.) In primo ponit quod antiqui iudeis contigit. Secundo per quod non pro se tantum: sed pro nos corrigendos ita euertit. Dec autem in figura facta sunt nostri etc. Tertio ut exemplo eorum caueat cludit ibi. (Itaque quod se existimat statim etc.) Ergo pena timenda cautela adhibenda. In primo ponit beneficia gratie eis impena existibus in egypto. Secundo premissa in deserto ibi. (Et omnes eadem escam etc.) Tertio flagella propter ingratitude in ista ibi. (Sed non in pluribus etc.) In primo tangit tria beneficia. Primum in protectione nubis. Secundo in transitu maris rubri ibi. (Et omnes mare transierunt etc.) Tertium in purgacione baptismatis. ibi. (Et omnes in moyse etc.) Dicit ergo. (Nolo vos etc.) quasi. d. sic agendum est sicut monui. Non enim sufficiunt sacramenta ecclesie suscepta vobis postea peccatibus: sicut nec iudeis dei beneficia quin postea punirentur. Nolo enim vos ignorare etc. Doc dupliciter legitur. Uno modo de bonis et

Ad corinthios I.

malis cōmuniter. Alio modo de malis specialr. p̄rio modo sic. Nolo vos ignorare fratres: qm̄ patres nostri institutores fidei nostre. omnes taz boni q̄ mali sub nube p̄tege te fuerūt. Exo. 13. Dominus p̄cedebat eos ad ostēdēdum viam per diē in colūna nubis rē. Uel sub nube. i. sub figura z ymbra. Deb. 10. Umbra habens lex futuroz rē. Et omnes mare rubuz submersis hostibus trāsierūt. non de vna ripa ad ripaz oppositā: s̄ ad eādē vnde trāsierūt quēdā sinū maris: z omnes in Moyse. i. in ducatu Moyse baptizati sunt in nube z in mari. i. p̄ vīsa signa illa purgati ab ignorātia. Uel a vitijs p̄ fidem. s. submersis egyptijs. Exo. 14. Timuit populus dñm z crediderunt dño z seruo suo Moyse. Uel baptizati sūt. i. signū baptisimi receperūt. Nā baptisimus stat ex aqua z spiritu. Joā. 3. Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua z spiritu. Nubes aut̄ symbolū erat spiritus: mare vero aque: vt dicit Dauid.

Deide euz dicit. (Et oēs eādē escas spiritalē rē.) Post bñficia exhibita israel de egypto exeunt. hic tāgit beneficia exhibita in deserto. Et p̄mo beneficiuz māne. Secūdo beneficiuz aque ibi. (Et oēs eundē potū rē.) Tertio pot⁹ originē mirabilē ibi. (Bibebāt autē rē.) Quarto originis significatiōē ibi. (Petra autē rē.) Dicit ḡ. Et oēs eādē escas spiritalē māducauerūt. māna. s. de celo. Uocat autē eam spiritalē cum esset corporalis: sed qz miraculose fuit data. de hoc habetur Sap. 16. Panē de celo prestitisti eis. Et omnes eundē potuz spiritalē. i. aquaz de petra. Numeri. 20. Loquimini ad petra z ipsa dabit vobis aqua. Percussit petra z fluxerūt aque. Bibebāt autē de petra spiritali: que dicitur spiritalis p̄pter effectuz miraculosuz p̄pter futuri signū. petra cōsequēte eos. Dupl̄ itelligitur cōsequēte. i. satisfaciēte volūtati eoz. ps. Desideriū eoz attulit eis Aque enī vbiqz sequebātur eos. Esa. 48. Aquaz de petra p̄duxit eis rē. Uel cōsequēte eos. i. veritatē sequēte significatiōē. Hic ē lapis quē reprobauerūt rē. Alio modo legitur de bonis breuiter sic. Nolo vos ignorare fr̄es qm̄ patres nostri institutores fidei nostre oēs boni spiritaliter. Unde dicit patres nostri nō illoz sub nube fuerunt sicut pus. z omnes eādē escam māducauerūt spiritalē. i. corpus christi in signo spiritaliter itellecto. Unde eādē escas spiritalē māducauerūt: idē. s. quod nos: s̄ aliam escam corporalē q̄ nos. z hoc q̄tum ad maiores in christu credētes. Māducabāt christu spiritaliter: s̄ illud. Crede z manducaisti. Et omnes eundē potum biberūt. s. christi sanguinē in signo. Sic loquitur de signo z potu spiritali per fidem nō de corporali. Bibebāt autē de spiritali rē. sicut pus. Ap̄petēdus cibus z potus qz sufficiens. Un̄ dicit. (Oēs māducauerūt.) Indeficiēs qz eundē. Utiles qz potus z cibus spiritalis quod notatur in ipso noīe spiritalis rē.

Deide cum dicit. (S̄z nō in pluribus rē.) Post beneficia tāgit flagella. Et p̄mo offensaz. Secūdo penā ibi. (Nā p̄strati sunt.) Dicit ergo. (S̄z nō in pluribus rē.) q. d. his omnibus beneficijs vsi sunt iudei: sed nō in pluribus eoz beneplacitū est deo in illis. s. qui deum offenderūt: sed tantum in duobus. s. Daleph z Josue: quibus solis concessum est terram p̄missionis obtinere. Numeri. 14. Mal. p̄. Nō est mibi volūtas in vobis.

Lectio. II.

Ec autēz in figura facta sunt nostri vt non simus concupiscentes malozū sicut z illi concupierūt. Neqz ydolatre efficiamini sicut quidam ex ipsis: quē admodum scriptum est. Sedit populus manducare z bibere z surrexerūt ludere. Neqz for-

nicemur sicut quidam ex ipsis fornicati sunt: z ceciderunt vna die viginti tria milia. Neqz tentemus christum sicut quidam eozum tentaerunt: z a serpentibus perierūt. Neqz murmuraueritis sicut quidam eozum murmurauerunt z perierunt ab exterminatore. Hec autē oia in figura contingebant illis: scripta sunt autē ad correptionez nostram in quos fines seculorum deuenerunt.

Superius ostēdit quid antiquis iudeis cōtingit. hic ostēdit qz nō p̄pter se tñ: s̄ p̄pter nos corrigēdos ita euenit. Ubi p̄mo ostēdit qz p̄pter nos corrigēdos a peccato: p̄dicta facta sunt. Secūdo qz p̄pter hoc ē scripta sunt ibi. (Dee autē oia in figura rē.) In p̄ma ostēdit qz iō facta sunt vt cohibeamur a peccato: z p̄mo a peccato cordis. Secūdo a peccato operis ibi. (Neqz ydolatre efficiamini rē.) Tertio a peccato oris ibi. (Neqz murmuraueritis: sic qdaz rē.) In p̄ma p̄mo deterret p̄ penā. Secūdo ex hoc dehortatur culpa ibi. (Ut nō simus concupiscentes rē.) Tertio malos reducit ad memoriā ibi. (Sicut illi concupierūt rē.) Dicit ergo. Hec autē in figura facta sunt nostri. nō ficta sed vere facta. In figura inqz: iō. s. vt nos cōsiderātes illoz supplicia. non simus concupiscentes maloz: sicut z illi concupierūt. de quib⁹ ps. Concupierūt concupiscentiā in deserto. Numeri. 11. Dicit qz vulgus p̄miscuū flagrauit desiderio carniuz. (Et nōm qz sicut in bonis lōge meli⁹ est qd figurat q̄ ipsa figura vt regnū celoz q̄ terra p̄missiōis. ita in malis longe peius ē qd figuratur q̄ figura significās. s̄m autē Aug. illa supplicia que sustinuerūt figura gebene fuerunt: que omni pena maior est. Dec autē prinēt ad sapientes iter corinthios: qui desiderio carnes comedebant in ydolo: z scandalizabāt v̄ firmos. vnde similes erāt iudeis carnes desiderantibus in deserto. vnde digni erāt etiam simili pena.

Deide cū dicit. (Neqz ydolatre rē.) Dehortat peccatuz opis. vbi tāgit tria pctā. p̄mo ydolatrie. Secūdo fornicatiōis ibi. (Neqz fornicemur rē.) Tertio vine tētatiōis ibi. (Neqz tētemus rē.) In p̄ma p̄mo dissuadet ydolatrie vitium. Secūdo deterret per exēplū ibi. (Sic qdaz ex ipsis rē.) Tertio explicat exēplū implicitū ibi. (Quē admodum scriptū est rē.) Dicit ḡ. (Neqz ydolatre efficiamini.) ydolorit̄is vescēdo in veneratiōe ydoli vel scādālū ifirmoz. Sic qdam illoz. supple ydolatre fuerūt. Exo. 32. z ps. Et fecerūt vitulū in oreb. z adorauerūt sculpsile. (Quē admodum scriptū ē.) Exo. 32. (Sedit p̄pls.) i. qdā de populo (māducare z bibere) corā ydolo qbus siles sunt qz comedūt ydolota: ydola venerādo. (Et surrexerūt ludere.) i. ludos facere sic choreas z h̄i veneratiōē ydoli. Uel surrexerūt ludere. i. ydolum adorare quod est simile ludo puerozum qui faciunt imagines luteas.

Deide cū dicit. (Neqz fornicemur rē.) tāgit pctm̄ fornicatiōis. vbi p̄ dissuadet tale pctm̄. z deterret p̄ ex^m culpe ibi. (sic qdā rē.) 3° pene ibi. (Et cecidit vna die.) Dicit ḡ. (Nō fornicemur) vt qdā ex vob. s. 5. Dio audīt fornicatio iter vos. (Sic qdā ex ipsis fornicati sūt) cū madiāit. s. Nu. 25. Et iō cecidit vna die. 23. imo. 24. milia. s̄ maiō nūer⁹ n̄ excludit miōrē. vñ n̄ v̄ h̄ cū p̄cisiōe. Uel fōte vicium scriptoz ē.

Deiñ cū dicit. (Neqz tētem⁹ x̄ps rē.) tāgit pctm̄ vine tētatiōis. qd dissuadet p̄ v̄bo. z exēplo ibi. (Sic qdā rē.) 3° supplicio ibi. (Et a serpentibus rē.) Dicit ḡ. (Neqz tētemus christum.) diffidendo de eius potentia. sicut illi qui in vobis desperāt de resurrectiōe: sicut quidam eozum tētaerunt deum vel christum in Moyse dicētes. Nūquid poterit parare mēsam in deserto. z ideo a serpentibus perierunt

donec. s. serpens eneus erectus est ad cuius aspectus sanabatur. De hoc habetur Numeri. 21. et Deutero. 6. Non tētabis dominus deus tuus.

C Deinde cum dicit. (Neq; murmuraueritis etc.) Post peccatum cordis et operis dehortatur peccatus oris. Ubi primo dissuadet murmuratiōis viciū. Secūdo adducit quosdam in exemplis. et primo culpe ibi. (Sicut quidā etc.) Secūdo pene ibi. (Et perierūt a serpētibus.) Dicit ergo. (Neq; murmuraueritis) cōtra me: vel miores cōtra maiores. Sap. pmo. Custodite vos a murmuratiōe: (sic quidā corū murmurauerūt) cōtra Moysen. Nume. 16. Murmurauerunt oīs cōgregatio filiorū israel cōtra Moysen: et ideo perierunt ab exterminatore. ab angelo. s. qui extra terminos terre eos percussit. Baruch. 3. Exterminati sunt et ad inferos descenderūt. **C** Notādum super illud. In Moysē baptizati sunt. q. Dam. lib. 4. cap. de baptismo distinguit novem genera baptismatū accipiēdo baptismata large. Primo est aqua diluuij. de quo habet Gen. 6. Secundus mare rubrum. de quo Exo. 14. Tertius aqua expiatiōis. de qua Numeri. 19. Quartus baptismus Joānis. de quo Mat. 3. Quintus baptismus. de quo christus baptizatus fuit Luc. 3. Sextus baptismus spiritus sancti super discipulos. Act. 1. Vos autē baptizamini spiritu sancto. Septimū baptismus penitētię et cōtritiōis. de quo Eccl. 34. Qui baptizatur a mortuo etc. Octavus baptismus sanguinis. de quo Luc. 12. Baptisma habeo baptizari: et quomodo coartor vsq; dum perficiatur. Nonus baptismus aque et spiritus. de quo Jo. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu. et Mat. ult. Baptizantes eos in nomine patris et filij et spiritus sancti.

C Deinde cum dicit. (Nec antez omnia in figura etc.) Dabitur q. propter nos predicta facta sunt: hic ostendit q. propter nos etiā scripta sunt. Et primo q. in significatiōe. Secūdo q. in correctiōe ibi. (Scripta sunt autē etc.) Dicit g. (Nec autē etc.) Quasi. d. Ista etigerūt illis et hoc nō tātus propter sua peccata. aut p. sed omnia in figura nostri. s. cōtingebāt illis. erat enī tunc tempus figurarius.

C Deinde cum dicit. (Scripta sunt autē ad correctiōe.) Tāgit q. scripta sunt ad correctiōe nostram. Ubi implicat tria incitātia ad correctiōe nostram. Primo antiquoz exempla que notantur in scripturis. Secūdo exemploz causa que est correctio nostra. Tertio etas nouissima que est finis seculoz. Dicit ergo. Scripta sunt autē ad correctiōe nō nostrā: quia quecuq; scripta sunt ad nostras doctrinā scripta sunt. Roma. 15. Nos dico i quos fines seculoz deuenērūt. i. sexta etas que est vltima etas laboratiuz. p. Jo. 2. Filioli mei nouissima hora est. Quia ergo i vltima seculi etate sum? tot exemplis prioz corrigi debemus. Uel in quos fines seculoz deuenērūt. i. in quibus per fidem et amorem christi finita est secularitas: q. phil. 3. dicit. Cōuersatio nostra in celis est. Unde temporalia nō pmittuntur tempore gratie sicut tempore legis. Unde nec in pactuz deducuntur: sed adyiciuntur. Mat. 6. Primus querite regnum dei etc. Sed antiquitas erant in pactuz. Esa. pmo. Si volueritis et audieritis etc. Ecce ergo exēpla certa: q. scripta sunt. vtilia quia ad correctiōe nostram. durabilia q. in quos fines etc.

C Lectio. III.

Taq; qui se existimat stare videat ne cadat. Tentatio vos nō apprehendat nisi humana. Fidelis autem deus est qui non patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet etiam cum tentatione pronentum vt possitis sustinere.

C Dabitur pmo iudeoz punitiōe. Secūdo punitiōis rōne.

hic tertio cōcludit q. exemplo corū debēt a malo cauere. vbi pmo monet vt caueāt casum. Secūdo cauendi docet moduz ibi. (Vos nō apprehendat etc.) Tertio pmittit firmū adiutoriu ibi. (Fidelis autē deus etc.) In pmo impliat quattuor sollicitātia sapiētē. s. multitudinē cadētium. cū dicit. (Itaq; incertitudinē statū. cū subdit. (Qui se existimat stare.) Necessitatez cautele. cū addit. (Videat) faciliatē ruine. cū dicit. (Ne cadat.) Dicit ergo. (Itaq; etc.) Quasi dicat. Illi et si beneficys dei vsi sunt: nihilominus propter peccata perierūt. Itaq; ex eoz cōsideratiōe qui existimat aliqua diecuratiōe se stare. i. q. sit in gratia et charitate. videat diligētī attētiōe ne cadat peccādo: vel alios faciēdo peccare. Esa. 14. Quomō cecidisti lucifer. ps. Cadēt a latere tuo mille etc. Jo. Eph. 5. Videte quō caute abulet.

C Deinde cum dicit. (Tentatio vos nō apprehendat etc.) Docet modū cauēdi causaz. s. cauēdo tētationez. Ubi pmo docet aliquā tētationē fugiēdā. Secūdo aliquā sustinēdam ibi. (Nisi hūana.) Primo notificat: q. pulsat vt itroeat. Unde dicit (Tentatio.) Secūdo. q. ipugnat vt pualear. Unde subdit. (Nō vos apphēdat.) Dicit g. (Tentatio etc.) Quasi diceret ne cadatis. Tentatio. s. peccati nō vos apphēdat. trahēdo in cōsensuz peccati: (nisi hūana.) hoc dupl. exponit. Uno de tētatiōe interiori mala. et tūc est pmissio. Quasi. d. nulla peccati dilectio vos apphēdat: nisi forte de malis sine qua vita hūana nō ducit. Nō enī ē hō qui semp faciat bonū et nō peccet. 3. regū. 8. 2. z. Pal. 6. Alio mō exponitur de tētatiōe exteriori boni. Et tunc est exhortatio sic. Tentatio vos nō apprehendat nisi hūana. s. tribulationū presentiu propter christuz tolerātia. Aug. propter christū pati hūmana tētatio est. Thob. 12. Quia acceptus eras deo neces se fuit vt tētatio probaret etc.

C Deinde cum dicit. (Fidelis deus.) Ostēdit paratū adiutoriu in tētatione. Ubi cōmēdat deū adiutorē: q. dat nobis resistēdi potētiā: q. notat ibi. (Sed faciet cū tētatiōe etc.) Perseuerātia: q. notat ibi. (Vt possitis sustinere.) Vere fidelis deus q. dat potētiā ne vincamur. grāz vt mereamur. p. stātia vt vincamus. Dicit g. (Fidelis etc.) Quasi diceret vos ad hoc hortor et moneo q. potestis. fidelis dñs i oib; vbi suis q. nō patietur vos tentari supra id q. potestis. q. vtiq; poss; dyabolus si pmittet: q. nō est p. sup terrā q. ei cōparet. Esa. 40. Dat lassio virtutē. Jo. Jac. p. De gau diū existimate frēs cū in varias tētatiōes icideritis. Aug. Qui dat dyabolo tētadi licētiā. ipse dat tētatis misericordia. p. uētū iquā ita vt possitis sustinere: ne deficiatis in lucra: s. vincatis: q. fit p. humilitatē: vt dicit Aug. Illi enī non crepāt in fornace q. nō habēt vētū supbie. **C** Notādū ē supra illud: q. se existimat stare etc. q. ad casuz ipellit nos pmo debilitas viriū. sic cadunt pueri. decrepiti. infirmi. Esa. 40. In infirmitate cadēt: q. etigit p. tepiditatē bñ opandi et instabilitatē. Scdo onus pctoz sic cadūt asini sub onere nimio. ps. Ceciderūt q. opant iniquitatē. q. etigit p. negligētiā penitēdi: q. pctū q. p. penitētiā etc. Tertio multitudo trahētū: sic arbor vel domus multis trahētib; dorsuz cadit supra eodē. Neq; fornicemur etc. q. etigit p. impulsuz hostiuz. Quarto lubricitas viarū sic incauti cadūt in lubrico. Eccl. 28. Attēde ne forte labores i ligua et cadas: et i aspectu etc. Qd etigit p. incauti custodia sensui. Quinto varietas offendiculoz: sic quis capta in medio laqueoz. ps. Di in curribus etc. puer. 24. Septies in die cadit iustus: q. etigit per corruptionē creaturaz. Sexto ignorātia agēdorū: sic ceci cadūt d. facili. Mat. 15. Si cec' ceco ducati p. stet etc. q. cōtingit p. negligētiā adiscendi necia. Septimo exēpla cadētū sic angeli ad exēplū luciferi. ps. Cadēt a latere tuo mille etc. puer. 25. Fons turbatus pede et vena corrupta iustus cadēs corā ipio: q. etigit p. imitationē maloz. Octavo

Ad corinthios I.

ponderositas corporum. Corpus enim quod corrumpit aggrauat
aias sic lapis in collo natatis Job. i. 4. Mons cadens deflu-
it. quod contingit per carnis fomentum superfluum.

Lectio.

III.

Propter quod charissimi mei: fugite ab
idolorum cultura. Et prudentibus lo-
quor vos ipsi iudicate quod dico. Calix
benedictionis cui benedicimus: non-
ne communicatio sanguinis christi est? Et pa-
nis quem frangimus nonne participatio corpo-
ris domini est? Quoniam unus panis et unum
corpus multi sumus: omnes qui de uno pane
et de uno calice participamus.

Superius ex consideratione indeorum pene monuit abstinere a perpetratioe peccatorum similium: hic specialiter monet cauere a comestione ydolis imolatorum. Ubi primo ponit comonitionem cauendi ab ydolitibus. Secundo subdit causam comonitionis ibi. (Quid ergo dico etc.) Tertio docet modum cauendi a dictis ibi. (Omne quod in macello venit manducate etc.) In prima cauere ab ydolorum comestione monet. Primo ex timore pene communitatis. Secundo ex comunionem sancti altaris. ibi. (Ut prudentibus loquor etc.) Tertio ex similitudine sacrificij legalis ibi. (Uidete israel secundum carnem etc.) In prima ut eius obediatur dictis. Primo arguit inferendo. cum dicit. (Propter quod.) Secundo allicit benedictionem cum subdit. (Charissimi mei.) Tertio instruit exhortando. cum addit. (Fugite etc.) Dicit ergo. (Propter quod etc.) Quasi diceret quia sacramenta sola non saluant. et qui cadit punitur et auxilium dei non deest. propter quod charissimi mei fugite ab ydolorum cultura. i. ab omni ydoli ueneratione. Secundo hos apostolus hortatur fugere ab ydolatrie superstitione. Uel ne sapientes comedant ydolitibus cum offendiculo infirmorum quibus ydolatrare uiderentur. Uel ne ipsi infirmi ydolatre sint edendo in ydoli ueneratione. Fugite ergo ab ydolorum cultura. Uel putatiua quo ad esum sapientium. Uel uera quo ad esum infirmorum.

Deinde cum dicit. (Ut prudentibus loquor etc.) Monet cauere ab ydolorum comestione ex comunionem sacramenti altaris. Ubi primo quod dicitur est supponit eorum iudicio. Secundo ostendit quod est illud. scilicet per comunionem eucharistie efficiuntur unum cum christo ibi. (Calix benedictionis etc.) Tertio probat quod ita est quod oes sumus unum in corpore eius mystico. ibi. (Quoniam unus panis etc.) Dicit ergo. (Ut prudentibus etc.) quod d. Ut fugiatis loquor uobis ut prudentibus. Uel sic loquor uobis aliquid quod sequitur ut prudentibus. Uel sic loquor infirmis. scilicet sunt iter uos: ut supra locutus sum prudentibus. Et ideo uos ipsi maiores iudicate: quod dico Job. 21. Si contempseris subire iudicium cum sermo meo. Iudicate inquit hoc quod sequitur. Calix benedictionis. i. potus calicis per quem participantes benedicuntur. Luc. 22. Similiter et calicem postquam cenauit dicens. (Hic calix etc.) Cui benedicimus. i. quod nos fideles exaltamus credendo et gratias agendo. Uel cui benedicimus. i. quem nos sacerdotes consecramus. Nonne comestio sanguinis christi est facies nos unum cum ipso: secundum illud Aug. Nec tu me muta bis in te. Est ergo sua ratio talis. Sicut participas calicem domini: sed demonum unitas est maxime fugienda. ergo et participatio ydolorum in eorum ueneratione. Et ideo fugite ab ydolorum cultura. Et panis quem frangimus. i. sumptio panis fracti in altari nonne participatio corporis domini est. facies nos unum cum christo. quod sub specie panis sumit corpus christi.

Deinde cum dicit. (Quoniam unus panis etc.) Ostendit quod omnes sumus unum in corpore eius mystico. Ubi primo

nit primo unitatem. Secundo subdit unitatis rationes ibi. (Oes qui de uno etc.) In prima tangit duplicem unitatem. Primam incorporationis qua in christum transformamur. cuius dicit. (Unus panis etc.) Alias uite et sensus quam a christo capite accipimus. cui addit. (Et unum corpus etc.) Dicit ergo. (Quoniam unus etc.) Quasi dicat per hoc patet quod unum sumus cum christo. quoniam unum panis unione fidei spei et charitatis et unum corpus multi sumus per subministrationem operum charitatis. Corpus. scilicet illius capitis quod est christus. Multi dico. scilicet omnes qui de uno pane. i. corpore christi et uno calice. i. sanguine participamus digna participatioe. scilicet spirituali non tantum sacramentali. Aug. Accipite: quia unus panis et unum corpus ecclesia christi dicitur per eo quod sicut unus panis ex multis granis: et unum corpus ex multis membris componitur. sic ecclesia christi ex multis fidelibus capite copulatis conuertitur. De ista unitate. isra. 12. dicit. (Hic querit super illo. Oes in moysi baptizati. Glo. per uisa illa legalia purgati. Contra. Legalia non iustificabant. R. iudeo. Iustificabant dispositione a remotis non copulatiue: quia per modum signi non cause. Item super illud. Petra autem erat christus. Glo. Non petra dedit aquas sed christus. Contra. Numeri. 20. Loquimini ad petram et ipsa dabit uobis aquas. Respondeo. Petra dabat originalem non effectiue. Item super illud. Omnes eandem escam. Glo. Si quis manducauerit ex hoc pane non morietur in eternum. scilicet qui manducat corde non qui premit ore. Contra. ergo non oportet sacramentaliter manducare. Respondeo. non qui premit ore solum. Item super illud. Eundem potum spirituales. Glo. Idem est effectus in illis sacramentis: sed non tantum quantum in nostris. Contra. sacramenta uetera non efficiebant quod figurabant. Respondeo. Idem est effectus: sed aliter. nam illorum per modum signi: nostrorum per modum cause. Item super illud. Nec autem in figura facta sunt. Glo. Omnes perne minores sunt gebenna. Contra. carentia uisionis dei maior est quam gebenna: secundum christostomum. Respondeo. Loquitur de penis temporalibus. Item super illud. Qui stat uideat ne cadat. Glo. Non quod sit aliquis sine casu. Contra. Multi sunt sine mortali. Respondeo. Duplex est casus unus a domino per mortale. alter in domino per ueniale. Item super illud. Fidelis deus. Glo. Qui dat tentanti dyabolo licentiam dat tentatis misericordiam. Contra. Quod fit de licentia licite fit. Ergo licet dyabolo tentare. Respondeo. Licentia accipitur hic pro permissione non pro concessione. Item uos ipsi iudicate. Contra. Non est inferiorum iudicare de factis superiorum. Respondeo. Non debent iudicare iudicio superiorum: sed licet iudicio discretiois. Item super illud. Benedicimus. Glo. Nos sacerdotes. Contra. Quod minus est a maioribus benedicuntur. Respondeo. In sacramento altaris benedictio sacerdotis fertur super terminum a quo. i. super panem non super terminum ad quem. i. corpus christi. Item. Panis quem frangimus etc. Contra. Jam tunc non est ibi panis. Respondeo. Ponitur significatum pro signo. i. panis per specie panis. Item super illud. Nonne participatio etc. Glo. Per partes manducatur in sacramento: et manet integer in celo. Contra. Christus sub sacramento est impartibilis. R. iudeo. Manducat per presbyteri non sui. Item ibi dicitur. In illo sacramento sui et sanguine comedauit. quod fecit nos ipsos. Contra. non fecit nos corpus christi uerum. Respondeo. quod. i. cuius significatum. unde relatio est simplex.

Lectio.

V.

Uidete israel secundum carnem. Nonne qui edunt hostias participes sunt altaris. Quid ergo? Dico quod ydolis imolatum sit aliquid: aut quod ydolum sit ali-

quid. Sed que imolant gentes demonijs imolant et non deo. Nolo autem vos socios fieri demoniorum. Non potestis calices domini bibere et calicem demoniorum. Non potestis mense domini participes esse et mense demoniorum.

An emulamur dominum? Nunquid fortiores illo sumus? Omnia mihi licent sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent sed non omnia edificat. Nemo quod suum est querat sed quod alteri.

Superius monuit abstinere a comestione idolotitorum. primo ex timore pene scilicet. Secundo ex ratione altaris: hic ratio monet ad idem ex similitudine sacrificij legalis. Ubi primo excitat attentionem. Secundo ostendit propositum ibi. (Nolite qui edunt hostias.) Dicit ergo. Videte. Hoc dupliciter legitur. Uno modo de sacrificijs iudeorum. Alio modo de ritu gentilium. Primo modo hoc quod dico israel est accusatiui casus. Alio modo vocatiui. Primo modo sic. q. d. Multi vni corpus sumus q. de vno pane et vno calice participamus. Et hoc per hanc similitudinem. Videte israel secundum carnem supple ambulantem. i. carnalibus sacrificijs deseruientem. Hoc dicit ad differentiam israel secundum spiritum. De utroque Ro. 2. Non enim qui in manifesto iudeus est. Non enim edunt hostias legales participes sunt altaris legalis. Sicut qui edunt carnem christi et sanguinem participes sunt corporis. Secundo modo legitur sic. Videte o israel. o vos qui estis israel spiritualis videtis. scilicet dei videte in quibus ea que sunt secundum carnem. id est in idolatrie ritu carnali. Non enim edunt hostias idolis. scilicet imolatas participes sunt altaris demonum et idolorum. Quasi dicat. Sic. Est ergo sua ratio talis. Qui edunt hostias oblatas altari: participes sunt altaris. A fili qui edunt hostias imolatas idolis: participes sunt idolorum siue demoniorum.

Deinde cum dicit. (Quid ergo dico etc.) Superius posuit monitionem cauendi ab idolotitorum comestione: hic ponit causas ad monitionis. ponit autem quatuor causas quare debet ab idolotitis abstinere. Primo propter vitandam demonis societatem. Secundo propter vitandam sacre communionis exclusionem ibi. (Quia non potestis calicem domini bibere etc.) Tertio propter vitandam dei indignationem ibi. (An emulamur dominum etc.) Quarto propter fratrum lesionem ibi. (Oia mihi licent etc.) In prima parte ostendit per hoc quod non dicit hoc eo quod alicuius virtutis reputet idolum vel idolotitum. Secundo quod potius ideo quod demonibus est imolatum: ibi. (Sed que imolant etc.) Tertio quod non vult eos esse socios demonum ibi. (Nolo autem vos socios etc.) Dicit ergo. Quasi dicat. Moneo cauere ab idolotitis. Quid ergo dico. id est quod dicere videret hoc monedo. Nunquid hoc supple quod illud quod idolis est imolatum sit aliquid vel alicuius virtutis ut noceat aut quod idolum sit aliquid veneratione dignum. Quasi dicat. Non. ps. Neque enim est spiritus in ore ipsorum. Sed hoc potius dico quod que imolant gentes idolo: demoni imolant et non deo. ps. Desiderium gentium demonia. Deutro. 32. Imolauerunt demonibus et non deo.

Deinde cum dicit. (Nolo autem vos fieri etc.) Ostendit quod non vult eos fieri socios demonum quod fierent si comederent mense idolorum. Et hoc est quod dicit. Nolo autem vos qui fideles estis socios fieri demonum edendo. scilicet his qui idolis imolant. z. Cor. 6. Que societas lucis ad tenebras aut qui conuersio christi ad belial.

Deinde cum dicit. (Non potestis calicem etc.) Ecce secunda ratio quare abstinendum est ab idolotitis que est talis. Quod est excludit a communione corporis et sanguinis christi: vitandum est. Comestio idolotitorum est hoc. Ergo vitanda est. primo generaliter quod hoc comestio excludit a ratione sanguinis christi. Secundo quod a ratione corporis christi ibi. (Non potestis mense etc.) Dicit ergo. Non potestis etc. q. d. Nolo vos fieri socios demoniorum hoc

autem ideo dicit. Quia non potestis calicem domini bibere potum spirituali: non sacramentali tamen. ps. Calicem salutaris accipiam. Et calicem demoniorum sibi: et hoc quo ad sacramentum sanguinis. Non potestis mense domini participes esse quo ad sacramentum corporis et mense demoniorum. Mat. 6. Nemo potest duobus dominis seruire. Ecce ergo calix fructuosus quod ad bibendum spiritualiter: preciosus: quod domini spiritualiter: purus et mundus: quod non datur imundis vtiliter. Sicut potest dici de mensa.

Deinde cum dicit. (An emulamur dominum etc.) Ecce tertia ratio talis. Omne illud quod puocat iram dei vitandum est. comestio idolotitorum est hoc. Ergo vitanda est. primo ergo ostendit quod deus puocat ex tali comestione. Secundo quod stultum est eum puocare ibi. (Nunquid fortiores illo etc.) Dicit ergo. An emulamur. i. ad iram puocare volumus dominum comedendo idolotita. Vel sic. An emulamur dominum. i. iudicemus ei ut quasi in contemptum eius hoc faciamus. Deut. 32. Puocauerunt eum in dies. Nunquid. Quasi dicat. Non debemus eum puocare. Nunquid illo fortiores sumus. Quasi dicat. Non. Job. 9. Si fortitudo querit robustissimus est. Satiatum est enim puocare fortior se. Notandum super illud. Nolo autem vos socios fieri quod est societas bona et mala: et utraque quadruplex. Est ergo societas bona prima personarum diuinarum. de qua. i. Jo. 1. Ut societatem habeamus cum deo: et societas nostra sit cum patre et cum filio eius iesu christo. Et hoc exigit summa iocunditas: quod nullius rei sine socio iocunda est possessio. Secunda angelorum sanctorum: de qua Thobie. 5. Credo enim quod angelus dei bonus comitetur ei. Et hoc exigit hominis dignitas. Jero. Magna est dignitas animarum etc. Tertia virorum iustorum: de qua Sal. 2. Iacobus et Iohannes dexteram dederunt mihi et barabae societatis. Et hoc exigit nostra vtilitas. Eccl. 4. Melius est duos etc. Quarta beatorum. de qua Apocal. 1. Ego Iohannes socius vester et frater in tribulatione et regno: et hoc exigit communis felicitas quia si socius sumus passionis: erimus et consolationis: supra primo. Societas mala similiter quadruplex. prima a parte malorum: de qua Esa. 1. Participes tui infideles socii furum. Hec est societas herodis et pilati in crucifixione christi. Secunda hypocritarum. de qua Job. 30. Frater fui draconum et socius strutionum. Que alas habere videtur et volare non potest. Hec est societas vulpis et lupi. Tertia demonum de qua Job. 18. Habitent in tabernaculo eius socii eius qui non est. hec societas cattorum et muris: carnificis et bouis. Quarta damnatorum. de qua 2. Cor. 6. Que societas lucis ad tenebras: hec est societas incarcerationum in igne.

Deinde cum dicit. (Oia mihi licent etc.) ponit quarta ratio talis. Omne illud quod ledit proximorum salutem vitandum est. sed comestio idolotitorum est huiusmodi. ergo vitanda est. primo ostendit quod talis comestio comedenti non proficit. Secundo quod alterum ledit ibi. (Oia mihi licent etc.) Dicit ergo. Oia mihi licent. quasi dicat. Si illos peccare dicas qui comedunt idolotita non tamen dico cibos in se illicitos quia omnia que ad escam pertinent mihi licent. Vel et si omnia mihi licent: sed non omnia expediunt. i. adiuuant me in cursu meo. Simile supra. 6. Omnia mihi licent. i. et si omnia mihi licerent: sed non omnia edificant proximorum: sed ea que charitatis sunt supra. 8. Scientia inflat charitas edificat: et quod non omnia edificant: nemo quod suum est querat tantum. Charitas enim non que sua sunt querit infra. 13. sed quod alterius: id est quod alteri proficit. Et heu. phil. 2. dicitur. Omnes qui sua sunt querunt. Audiendus est ergo apostolus qui et docet verum et monet bonum. Docet verum duplex. scilicet expedientie sibi. quod omnia licent: sed non expediunt: et edificationis alius. quia omnia licent: sed non omnia edificant. Moneo bonum duplex. scilicet expedientie sibi. Nemo quod suum est querat et edificationis

Ad corinthios I.

alys. Sed qd alterius.

Lectio. VI.

Quone modo in macello venit manducate nihil interrogantes propter conscientias. Domini est terra et plenitudo eius. Si quis vocat vos infidelium ad cenam et vultis ire: omne quod vobis apponitur manducate. nihil interrogantes propter conscientias. Si quis autem dixerit hoc imolatum est idolis: nolite manducare propter illum qui indicavit et propter conscientiam. Conscientiam autem dico non tuam: sed alterius. Et quid enim libertas mea indicatur ab aliena conscientia? Si ego cum gratia participo quid blasphemorum pro eo gratias ago?

Superius monuit cauere ab idolotitis: et posuit rationem quadruplicem sue monitionis. hic tertio docet modum cauendi a predictis ostendendo quomodo licet edere: et quomodo non. primo ostendit an liceat edere. Secundo quomodo non licet ibi (Si quis autem dixerit etc.) Tertio quomodo debet attendere ibi (Siue ergo manducatis etc.) In prima primo ponit duos casus in quibus licet idolotita comedere. primo quomodo comedit per se. secundus quomodo cum alijs ibi (Si quis autem infidelium etc.) Vel primus quomodo nescit idolis imolatum. secundus quomodo non in proximi scandalum. In primo casu primo tangit comedendi licentiam. secundo comedendi prestat cautelam ibi (Nihil interrogantes etc.) Dicit ergo. De quod in macello venit. i. vendit etc. quasi dicat. quod licet edere: sed non expectat aliquid: ideo sic edite. De quod in macello venit. i. venditur manducate si vultis. Dis enim creatura dei bona et nihil reuerendum etc. i. Thim. 4. Vos dico nihil interrogantes. san sit idolis imolatum vel non: et hoc propter conscientiam astantis infirmi Domini est terra etc. Quasi dicat. Hoc secure potestis facere: quia Domini est terra et plenitudo eius. i. omnia quod terra impletur. ps. Quomodo mee sunt omnes fere etc. Ambro. Non potest esse immundum quod domini est: sed omnes carnes sunt domini. ergo de se mundum de sunt et licite.

Deinde cum dicit. (Si quis autem vocat etc.) Ostendit quomodo licet comedere idolotita cum alijs: quomodo. scilicet. dant in convivio et ignoratur ab infirmis quod sint idolis imolata. Ubi implicatur quatuor expediencia cuilibet convivio. scilicet. ne sit ipudens se ingerendo quod notat ibi (Si quis vocat vos: quod non sit offendens in respondendo: quod notat ibi (Et vultis ire.) quod non sit onerosus impediendo: quod notat ibi (De quod vobis apponit.) quod non sit idiuscretus in loquendo ibi (Nihil interrogantes) Dicit ergo. Si quis infidelium. i. gentiliu. Nam cum iudeis comedere prohibita est. zs. q. i. c. oes. vbi sic dicit. Dominus deiceps siue clerici siue laici iudeorum convivium vitent. nec eos ad convivium quoscumque recipiant: quia cum iudei apud christianos cibis comibus non vitantur indignum atque sacrilegum est eorum cibos a christianis sumi. Si quis ergo infidelium. i. gentiliu vocat vos ad cenam et vultis ire. i. placet vobis invitatio: oem comestibile quod vobis apponitur manducate. Locoessio est non iussio. Luc. io. Manducate quod vobis apponunt. Vos dico nihil interrogantes an sit imolatum idolis vel non. Et hoc propter conscientiam infirmorum.

Deinde cum dicit. (Si quis autem dixerit etc.) ostendit quomodo non licet comedere. Ubi assignat triplicem causam quare non licet comedere. primo propter alterius conscientiam. Secundo propter damnationem proximam ibi (Et quid. n. libertas mea etc.) Tertio propter imperiorum blasphemias ibi. (Si cum gratia participo etc.) Prima ratio talis est. Nihil faciendum est scienter quod ledat conscientiam eius qui facit: sed comestio idolotiti est hoc. ergo nihil tale est faciendum. primo ergo proponit

idolotiti cognitiones. Secundo diffusetur ad eius comestione ibi (Nolite manducare etc.) Tertio subdit huius rationem ibi (Propter illum qui indicavit.) Dicit ergo. Si quis autem dixerit etiam non interrogatus: hoc est imolatum idolis: nolite manducare. et hoc propter illum qui indicavit hoc esse imolatum idolis: ne. scilicet. credat te manducare sub veneratione idolis: non quod cibus de se sit immundus. Ro. i. 4. Scio et fido in domino quod nihil comestio est per ipsum nisi illi qui existimat aliquid comestio esse: sed est propter conscientiam aliorum infirmorum. Conscientiam autem non tuam que firma est: sed alterius. scilicet. infirmi. z. Cor. 6. Nemini dantes ullam offensionem.

Deinde cum dicit. (Et quid enim libertas mea etc.) Ecce iam secunda ratio: que est talis. Quod facit ad iudicium damnationis prope vitandum est: sed comestio idolotiti cum scandalum proximi est hoc. ergo talis comestio vitanda est: et hoc est quod dicit. Ut quod etc. quasi dicat. Nolite manducare propter conscientiam infirmi. Ut quod enim libertas mea. i. quod liberum mihi est iudicium ab aliena conscientia. i. mihi fit damnabile propter conscientiam ratione scandalum: quod si dicat. si comedo cum alterius scandalum sic ago ut reddam me damnabile. Mat. 18. Qui scandalum cauerit vnum de pusillis istis expedit ei ut suspendat mola asinaria etc. Ut quod ergo sic ago: quasi dicat. Male ago.

Deinde cum dicit. (Si cum gratia participo etc.) Ecce tertia ratio talis. Laudus est casus in blasphemiam et vituperium aliorum: scilicet. comedendo idolotiti cum scandalum comedo sic: ergo etc. Ubi primo tangit modum edendi debitum: secundo nihilominus blasphemiam insipientium ibi. (Quid blasphemorum.) Dicit ergo. Si ego cum gratia. i. cum gratiarum actione participo. i. comedo. sic enim semper sumendus est cibus. Job. 6. Gratias agens benedixit et fregit. Quid blasphemorum ab imperitis dicentibus idolatrare. Blasphemorum inquit pro eo quod gratias ago. i. gratias agendo participo. Ro. i. 4. Non ergo blasphemetur bonum nomen vestrum.

Lectio. VII.

Sue ergo manducatis siue bibitis vel aliud quid facitis. omnia in gloria dei facite. Sine offensione estote iudeis et gentibus et ecclesie dei. sicut et ego per omnia omnibus placeo. non querens quod mihi utile est. sed quod multis ut salvi fiant.

Dabitur quomodo licet de idolotitis comedere et quomodo non: hic ostendit quid in utroque debet attendere: et primo respectu dei: quod debent querere eius gloriam. Secundo quid respectu proximi: quod debet cauere eius offensam ibi. (Sine offensione estote etc.) In prima primo inducit actum multiplicem. Secundo prima det actum intentionem debitam ibi (Via in gloriam dei etc.) Dicit ergo. Siue ergo etc. quod. Quia hec mala contingunt ergo siue manducatis siue bibitis que sunt opera necessitatis vel aliud quod facitis omnia in gloriam dei facite et cum invocatione creatoris: ea intentione ut deus laudet et glorificet. Mat. 5. Sic luceat lux vestra coram hominibus etc. Col. 3. De quodcumque facitis in verbo aut in opere omnia in gloriam dei facite. Aug. Nec si recte sunt laudes dei sunt. Non ergo solum vox tua laudes dei. sed etiam opera tua concordent cum voce tua. Luz enim deus laudat de bono opere: deum laudas: et cum blasphematur deus de malo opere tuo deum blasphemas.

Deinde cum dicit. (Sine offensione estote etc.) monet ut caueant ab offensa aliorum et persuadet hoc primo verbo. secundo exemplo ibi (Sicut et ego per omnia etc.) Ubi ponit se in exemplum: primo pacifice conversationis. Secundo fructuose operationis ibi. (Non querens quod mihi utile est) Tertio recte intentionis ibi. (Ut salvi fiant.) Felix cuius ieratio amabilis: operatio utilis: iteratio salubris. Dicit ergo. Sine offensione etc. quod. Ut omnia in gloria dei fiant: sine offensione estote iudeis

qui nō adorāt idola: et iō in tali comestione scādaliqantur: et gentib⁹ q adorāt idola: et iō p h̄ comestione in errore cō firmant et ecclesie dei quātū ad ifirmos i fide q ide offenduntur. Iudei sunt sub lege sed nō sub fide. gētes nec sub lege nec in fide: ecclesia dei et sub lege et in fide. Ro. iz. Si fieri pōt qd ex vobis est cum oibus hoibus pacem habentes. Sicut et ego oib⁹ placeo tanq̄ puerfans sine scandalo. Ego inq̄ nō querēs qd mihi vtile ē tñ: sed q multis. Ecce optim⁹ modus placendi oibus si oium vtilitas nō priuat cōmodū pcurēt. Charitas inq̄ nō querit q̄ sua sunt. Qd ē vtile inq̄ multis et h̄ nō ad aliq̄d cōmodū tēporale. sed ad hoc vt salui fiant. Phil. vlti. Nō quero datū: sed fructum.

C Notādū q multa sunt q̄ merito placere faciūt hoibus. Primū prudētia in p̄silijs: sicut aduocatus clienti. dispensator p̄ncipi placet. Hen. 4i. Placuit pharaoni p̄siliū et oibus seruis eius. Eccl. 20. Vir prudēs placebit magnatis. Scdm̄ mūdicia in factis sicut p̄m̄ cōiugi. instrm̄ vtenti placet. p̄m̄i Re. z. Puer autē samuel crescebat et p̄ficiēbat placēs tā deo q̄ hoibus. Nō sic filij Deli. Tertiu⁹ pietas i suffragijs: sicut medicus ifirmati baculus seni placet. Uñ de sepultura Abner d̄ sc̄bi Re. 3. Placuerūt eis oia q̄ fecit Dauid et. Quartū sapiētia i verbis: sicut lunē viatorū: viroz v̄sui placet. Josue. 22. Placuit sermo cūctis audientib⁹. Eccl. 20. Sapiēs in verbis pducet seipsum et hō prudēs placebit magnatis. Quintū clemētia in r̄sis sicut sapor gustui melodia auri placet sc̄bi Paral. io. Si placueris populo huic et lenieris eos v̄bis clemētib⁹ seruiēt tibi oī tpe. Sextū fortitudo in bellis. sicut pugil p̄ductorū. miles p̄ncipi placet. i. Re. is. Dixerunt serui saul ad dauid. Ecce places regi et oēs fui ei⁹ diligūt te. Septimū largitas i bñficis sicut pluuia terre arenti: sicut fons sitiētī placet p̄rio Macha. i. 4. de simone. Que sunt bona gētis sue et placuit illis potestas ei⁹. **C** Dic q̄rit sup̄ illud. Nolovos eē focios demonioz glo. ad h̄ gen⁹ p̄rinēt q̄ fuit in gbusdā rebus sa sp̄dēdis v̄l alligādīs. **C** Cōtra. ḡ suspētio herbarū ad colū v̄l cartulaz q̄ fieri solet: ad idolatriā p̄tinet. R̄no. Aut berbe habēt a nā vim nālem ad effectū illū aut nō. In p̄mo casu nō p̄tinet ad idolatriā s̄z in sc̄do. Silr̄ cedule aut p̄tinet solū v̄ba sacra et ex h̄ credunt h̄re v̄z aut nō. In p̄mo casu nō p̄tinet ad idolatriā s̄z in sc̄do. **C** Itē sup̄ illud. Dia mihi licēt h̄o. p̄tate liberi arbitrii et doctina legis nālis. **C** Cōtra. Scdm̄ legē nāle multa sunt illicita. R̄n̄ deo hic loq̄ de cibis sp̄aliter. **C** Itē ibidē h̄o. p̄cepto dñi illa p̄hibent. R̄n̄ deo. Illa p̄cepta ad tēp⁹ fuerūt et reuocata sunt. **C** Itē nihil interrogātes. **C** Cōtra Tob. z. Videte ne forte furtiuus sit. R̄n̄ deo. Nō ē sile qz cibuz furtiuuz nō ē licitū i se comedere s̄z idolo imolatū licz edere nī si p̄ scādali alteri. **C** Itē. Dia in gl̄iaz dei facite. **C** Cōtra. ḡ nullus ac̄t⁹ ē idifferēs. R̄n̄ deo. Relatio hec in gl̄iaz dei itelligit vel in actu v̄l in aptitudine referēdi q̄ nō ē solū in bonis: s̄z et in differētib⁹. **C** Itē dñi ē terra et plenitudo **C** Cōtra eadē rō fuit sub lege. Ergo si oia sunt mō mūda qz dñi sunt et tūc fuerūt. R̄n̄ deo. Reputatiōe legis imunda dicta sunt: s̄z nō sui nā. **C** Itē. Sicut ego p̄ oia oib⁹ placeo. **C** Cōtra Gal. p̄rio. Si hoib⁹ placere xpi seru⁹ nō essez. **C** Itē quō placebat p̄secutorib⁹ suis. R̄n̄ deo. Ad p̄m̄ placere volebat hoib⁹ pp̄ deū nō pp̄ se. **C** Ad argumētū z̄m̄ itelligit hoc non de oibus generaliter sed de ecclesiasticis viris fm̄ glo.

CAP.

XI.

Mitadores mei estote sicut et ego christi. Laudo autem vos fratres q̄ p̄ omnia mei memores estis et sicut tradidi vobis precepta mea: tenetis. Volo autem vos scire q̄ ois

vir caput xpi est: caput autem mulieris vir: caput vero xpi deus.

C Supra ap̄ls remouit a fidelib⁹ id qd ē cōtrariū eucharistie sacramēto. s. p̄icipationē mēse idoloꝝ. Nūc autē instruit fideles de ipso eucharistie sacro. Et p̄rio p̄mittit quādam amonitionez generalē. Sc̄do accedit ad p̄positū ibi (Volo autē vos scire et). Circa p̄m̄ duo facit. p̄mo p̄ponit amonitionē. Sc̄do significat quōd corinthū ad p̄dictā amonitionem se habebāt ibi (Laudo autē vos fratres et). Circa p̄m̄ considerādū ē q̄ ita se habet nālis ordo rez q̄ ea q̄ sunt iferioꝝa in entib⁹ imitant ea q̄ sunt supioꝝa fm̄ suum posse. Unde etiā nāle agens tanq̄ superius assimilat sibi patiens. Primordiale autem principiū totius p̄cessionis rez est filius dei. fm̄ illud Jo. p̄mo. Dia p̄ ipm̄ facta sunt. Et ideo ipse est primordiale exēplar qd oēs creature imitantur tanq̄ verā et perfectā imaginē patris. Unde dicit Col. i. Qui est imago dei inuisibilis primogenitus ois creature: qz in ipso condita sunt vniversa. Sp̄ali tñ quodamō exēplar est sp̄aliū gratiarū qbus sp̄uales creature illū strant: fm̄ illud qd in. ps. d̄ ad filiū. In splendoribus sanctorū ex vtero ante luciferū genui te: qz. s. genitus est ante oem creaturā per gratiā lucentē habēs exemplariter in se splēdores oium sanctorū. hoc autē exēplar dei p̄ius erat a nobis valde remotum: fm̄ illud Eccl. z. Quid est hō vt sequi possit regem factorē suū. Et ideo hō fieri voluit: vt hoimib⁹ humanum exemplar preberet. Unde Aug. dicit in lib. de agone xp̄iano. Qua pueritate nō caueat q̄ dicta et facta illius hominis itueri diligit et sectat i quo se nobis ad exēplum vite prebuit filius dei. Et sicut diuinitatis ei⁹ exemplar. primo qdem imitant angeli. secundario vero relique creature: vt dionysius dicit. io. ca. angelice hierarchie ita humanitatis exēplar p̄ncipaliter qdem imitādūz p̄ponitur prelatis ecclesie tanq̄ superiorib⁹. Unde et oīs apo stolis dicit. Jo. iz. Exēplum dedi vobis vt quēadmodum ego feci: ita et vos faciatis. Secundario vero ipsi prelatis i formati exēplo xpi p̄ponūt exēplar vite subditis: s̄z illud p̄me pe. vlti. Forma facti gregis ex aīo. Et. z. ad thes. 3. Ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitādum nos. Et iō ap̄ls signāter dicit. Dixi vt sine offēsiōe oibus sitis et hoc qdem facere poteritis: si hoc qd dico seruetis. Imitatores mei estote sicut et ego xpi. s. s̄z imitator. Imitabatur enim cum p̄mo qdez in mētis deuotiōe. Gal. z. Vno ego iam nō ego: vniit vero in me xps. Sc̄do in subditozū sollicitudine. Unde dicebat phil. z. Si imolo sup̄ sacrificium et obsequium fidei vestre gaudeo et gratulor oibus vobis. Sicut et xps obtulit semetipsum p̄ nobis. vt dicit Ephe. 5. Tertio q̄tū ad passionis tolerantiaz. z. Corin. 4. Semp mortificationē iesu i corpore circūferētes. Et gal. vlti. Ego stigmata dñi iesu in corpore meo porto. **C** Est autē notādum q̄ nō simpliciter dicit imitatores mei estote: s̄z addit. sicut et ego xpi. qz. s. subditi prelatos suos imitari nō debent in oibus: sed in quibus illi xpm̄ imitant q̄ est ideficiens sanctitatis exemplar.

C Deinde cum dicit (Laudo autē vos fratres.) Ostēdit q̄ liter corinthū se habebāt ad amonitionē p̄dictā. **C** Circa qd considerādū ē q̄ subditi suos prelatos sequunt dupl̄r. s. q̄tū ad sc̄ā et deā: q̄tū qdē ad sc̄ā dū subditi p̄latoz exēpla imitant. Uñ d̄ Jac. 5. Exēplū accipite fr̄es mei p̄phetarū q locuti sunt in noīe dñi. Quātū vero ad dicta dū corū p̄ceptis obediūt. p̄ouer. 3. Custodi p̄cepta mea et viues. In his autē corinthū deficiebāt et maxie q̄tū ad maiorem multitudinē: et iō ap̄ls alloquēs eos dicit. Laudo autē vos fratres. q. d. Sup hoc laudādos vos prebere debetis s̄z nō facitis: q̄ p̄ oia memores estis quasi ad imitādūz mea exēpla. Nō enim possunt illoꝝ exēpla imitari quoz memoriā

Ad corinthios I.

nō habemus. Unde dicit Heb. 13. Mementote p̄positoꝝ vestroꝝ quoz ituentes exitum cōuersatiōis imitami si dem. Quātuz vero ad dicta subdit. Et sicut tradidi vobis p̄cepta mea tenetis: quasi dicat eodē tenore obseruatis quo ḡ tradidi. hoc. n. dicit qz ab obseruātia p̄ceptoꝝ ei⁹ recesserant. Job. 15. Si sermonē meū seruauerūt ⁊ vestruz seruabūt. Sed videt hic modus loquēdi nō eē ueniēs ueritati sacre scripture q̄ nihil patit falsitatis. s̄ illud. puer. 8. Iusti sunt oēs sermones mei ⁊ nō ē in eis prauū qd neq; peruersum. Sed dicēdū q̄ ironica locutio est vna de locutionib⁹ figuratiuis in qbus ueritas nō attendit s̄m sensus quē uerba faciūt sed s̄m id qd loquēs expr̄imere intendit p̄ s̄ile: uel cōtrariū uel quocūq; alio mō. Et iō in ironica locutiōe ueritas attendit s̄m cōtrariū ei⁹ qd vba sonāt: sicut in metaphozica s̄m simile.

C Deide cū dicit. (Uolo aut̄ uos scire fratres ⁊c.) Accedit ad p̄positū iſtrūēs. s̄. fideles de eucharistie sacramēto. Et circa h̄ tria fac. P̄tio redarguit eoz errōes circa ritū hui⁹ facti. ⁊ ostēdit h̄ facti dignitatē ibi (Ego. n. accepi a domi no ⁊c.) ⁊ docet ueniētēz ritū ibi (Itaq; fr̄es mei.) Circa p̄tia facit. P̄tio redarguit eoz errozē quo. s̄. errabāt i habitu: qz. s̄. mulieres ad sacra mysteria ueniēbāt capite nō uelato. Sc̄do arguit errozē in cōuentu. qz. s̄. dum ueniēt ad sacra mysteria cōtentionib⁹ uacabāt ibi (Dec aut̄ precipio nō laudās ⁊c.) Tertio quātū ad certū cibū. qz. s̄. pransi ad sacra mysteria sumēda accēdebāt ibi (Cōueniētib⁹ aut̄ uobis ⁊c.) Circa p̄mū duo facit. p̄mo p̄mittit qd̄ daz documentum: ex quo sumit rō subsequētis monitiōis. Sc̄do ponit monitiōē ibi (Dis autē uir orans ⁊c.) Circa p̄mū ponit triplicē cōparationem: quaz p̄ma est dei ad hominē dicēs. Dixi q̄ p̄cepta mea tenetis p̄ cōtrariū. Sed ut appareat uos irrationabiliter agere. Uolo uos scire tanq; rē necessariā. s̄ illud. Esa. 5. Captiuus ductus ē populus meus: qz nō habuit sciam. Qd̄ ois uiri caput x̄ps est: quidē dicit s̄m similitudinē capitis nālis in quo q̄tuoz cōsiderātur. P̄mo qdem p̄fectio: qz cū cetera mēbra vni solum sensum habeāt. s̄. tactū: in capite uigent oēs sensus. ⁊ s̄m i alyz uiris inueniunt singule gratie. s̄m illud qd̄ dicit ifra. 12. Aly datur p̄ sp̄m sermo sapiētie. aly sermo scie ⁊c. S̄z in hoīe x̄po est plenitudo oīuz gratiarū. Nō. n. ad mēsurā dat ei deus sp̄m: ut dicit Jo. 3. Sc̄do in capite inuenit sublimitas: qz ut. s̄. in hoīe est superius oibus mēbris. ita ēt x̄ps sup̄eminet nō solū oibus hoibus: sed etiā oibus angelis s̄m illud Ephe. 1. Cōstitūēs illū ad dexterā suā i celestibus sup̄ oēs p̄ncipatū ⁊ p̄tātē. Et ifra. Et ip̄s dedit caput sup̄ oēm ecclesiaz. Tertio in capite inuenit influētia: qua. s̄. quodā modo influit ceteris mēbris sensum ⁊ motū. ita a capite x̄po in cetera mēbra ecclesie motus ⁊ sensus sp̄ualis deriuat s̄m illud Col. 2. Nō tenēs caput ex quo totū cor / pus per nexum ⁊ iunctiōes subministratū ⁊ p̄structū cre scit in augmentū dei. Quarto in capite inuenit cōformitas nature ad cetera mēbra: ⁊ s̄m in x̄po ad alios hoīes. s̄m illud Phil. 2. In similitudinē hominū factus ⁊ habitū inētus ut homo. **C** Sc̄dā cōparationem ponit hoīs ad hoīem cum dicit. Caput aut̄ mulieris uir. Qd̄ etiā s̄z p̄dicta quatuoz uerificat. Nā p̄mo qdem uir ē p̄fectioz muliere non solum q̄tum ad corpus: qz ut p̄bus dicit in libro de gnōne aīalium femina est masculus occasionatus: sed etiā q̄tus ad aīe uigorē. s̄m illud Eccl. 7. Uirū ex mille reperi uirū mulierē ex oibus nō iueni. Sc̄do qz uir nāliter sup̄eminet femine s̄z illud Ephe. 5. Mulieres uiris suis subiecte sint sicut dño: qm̄ uir caput est mulieris. Tertio qz uir influit gubernādo mulierēz s̄m illud Heñ. 3. Sub uiri p̄tate eris ⁊ ip̄s dominabit̄ tui. Quarto uir ⁊ femina cōformes sunt in nā s̄z illud Heñ. 2. Faciam⁹ ei adiutorii s̄m sibi. **C** Ter-

tiam cōparationē ponit dei ad dñz cū dicit. (Caput uero x̄pi deus.) Est aut̄ cōsiderādū q̄ nomē x̄ps significat perso nam p̄dicatā rōe humane nāe: ⁊ sic hoc nomē deus nō sup̄ponit solū p̄sonā patris: sed totā trinitatē: ⁊ cui humani tate x̄pi sicut a p̄fectiozi oīa bona deriuant: ⁊ cui humani tate x̄pi subicit. Alio mō pōt itelligi s̄m q̄ hoc nomē x̄ps supponit dictā p̄sonā rōe diuine nāe. ⁊ sic hoc nomen de⁹ supponit p̄sonam patris: q̄ dī caput filij. nō qdē s̄m maior rem p̄fectionē: uel s̄m aliquā suppositionē: s̄z solū originē ⁊ s̄m cōformitatē nature: sicut i ps. dicit. Dñs dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te. Possunt aut̄ hec mystice accipi. put in aīa est qd̄dam sp̄uale cōiugū. Nam sensualitas femine cōparatur: rō uero uiri: p̄ quā sensualitas regi debz. Unde ⁊ caput eius dī. Ulpotius rō inferior q̄ inheret tēporalibus disponēdis mulieri p̄parat. uiri aut̄ rō superior: q̄ uacat cōtēplationi eternoꝝ: q̄ caput inferioris dī: qz s̄m rōnes eterne sunt tēporalia disponēda s̄z illud Exo. 25. Inspice ⁊ fac s̄z exēplar qd̄ tibi in monte mōstratum est. Dicitur autē caput uiri x̄ps: qz sola rō s̄z supiorē sui partem deo inheret.

C Lectio.

II.

Dñs aut̄ uir orans aut̄ p̄phetas uelato capite deturpat caput suū. **D**is aut̄ mulier orans aut̄ p̄phetans nō uelato capite deturpat caput suum.

Unū est enim ac si decaluetur. Nā ⁊ si nō uelatur mulier tōdeatur. Si uero turpe est mulieri tonderi aut̄ decaluari: uelut caput suū. Uir quidē nō debet uelare caput suū quoniā imago ⁊ gloria dei est: mulier aut̄ gloria uiri est.

C P̄missio documento subiūgit amonitionem: cuius rō sumitur ex documento predicto: ⁊ circa hoc duo facit. P̄tio ponit amonitionē ex parte uiri. Sc̄do ex pte mulieris ibi. (Dis aut̄ mulier ⁊c.) Dicit ergo p̄mo. Dicitur est q̄ caput mulieris ē uir. Dis aut̄ uir orans aut̄ p̄phetans uelato capite deturpat caput suū. Circa qd̄ cōsiderādū est q̄ qlibet hō iudici assistens suā cōditionē uel dignitatē debet p̄ferri: ⁊ p̄cipue assistēs deo q̄ ē omnū index. ⁊ ideo qui deo assistunt ordinatissime ⁊ ueniētissime se gerere debēt. s̄m illud Eccl. 4. Custodi pedē tuum ingrediēs domum dei. Dupliciter autem homo deo assistit. Uno mō humana i deuz referēs qd̄ quidē fit orādo. s̄m illud Eccl. 39. In cōspectu altissimi deprecabit̄. aperiet os suum in oratione: ⁊ p̄ delictis suis deprecabit̄. Alio mō diuina ad hoīes deferēs. qd̄ qdē fit p̄phetādo s̄m illud Joel. 2. Effundam sp̄m meū sup̄ oēm carnē ⁊ p̄phetabūt filij uestri. Uū signāter apls dicit. Uir orans ⁊ p̄phetans. Dis. n. duob⁹ modis uir deo tanq; iudici uel dño assistit. Dicit aut̄ p̄phetas dupliciter. Uno mō iquātū hō alyz annunciat q̄ ei diuinitus reuelatur. s̄m illud Lu. p̄mo. Zacharias pater eius impletus est sp̄u sancto ⁊ p̄phetauit dicēs. Benedict⁹ dñs deus isrl' ⁊c. Alio modo dī homo p̄phetans inq̄tum p̄fert ea que sunt alyz reuelata. unde illi q̄ in ecclesia dicunt p̄phetias uel alias sacras scripturas legūt dicūt p̄phetates. Et sic accipitur ifra. 14. Qui p̄phetat ⁊ ecclesiaz edificat. Et ita ēt hic accipitur. Pertinet autem ad dignitatem uiri ut ifra patebit. carere uelamine capitis. ⁊ iō dicit q̄ ois uir orans aut̄ p̄phetans uelato capite deturpat caput suum. i. remū cōuenientem sibi agit. Sicut enī in corpore pulchritudo dicitur ex debita p̄portione mēbroꝝ i cōuenienti claritate uel colore: ita in actibus humanis dicit pulchritudo ex debita p̄portione uerboꝝ uel factoꝝ in qbus lumē rōnis resplendet. Unde ⁊ per oppositum turpitudine itelligitur quādo p̄tra rōnem aliquid agit ⁊ nō obseruat debita

pportio in verbis et factis. Unde supra. 7. dictum est. Si quis turpem se videri existinat super virgine sua quod sit supradul-
 ta. Sed hoc obicit. Nam multi velato capite in eccle-
 sia orant absque omni turpitudine secretius orare volentes. Di-
 cendum est autem quod duplex est oratio. Una privata: quae scilicet quis
 deo offert in propria persona. Alia publica quae offert deo
 in persona totius ecclesiae: ut patet in orationibus quae in ecclesia per sa-
 cerdotes dicuntur et de talibus orationibus apostolus hic intelligit
 Item obicit de hoc quod dicitur glo. quod prophetas dicit scriptu-
 ras referans et in hoc ille quod predicat prophetat. Episcopi autem
 predicant capite tecto mitra. Sed dicendum est quod ille quod predicat vel
 docet in scholis ex propria persona loquitur. Unde et apostolus
 1. Cor. 2. nominat euangelium suum. scilicet per industria qua utebatur
 in predicatione euangelii: sed ille qui sacra scriptura in ecclesia re-
 citat. puta legendo lectionem vel epistolam vel euangelium: ex
 persona totius ecclesiae loquitur. Et de tali prophetate intelligi-
 tur quod hic apostolus dicit. Sed tunc remanet obiectio de his qui
 cantant psalmos in choro capite tecto. Sed dicendum quod psal-
 mi non cantantur quasi ab uno singulariter se deo presentante
 sed quasi a tota multitudine.

Deinde cum dicit. (Ois autem mulier etc.) ponit ammonitionem
 contra ad mulieres dicens. Ois autem mulier orans aut prophetas
 ut supra. non velato capite quod repugnat per conditionem ei-
 deturpat caput suum. id est rem inconuenientem facit circa sui ca-
 pitis detectionem. Sed contra hoc obicit quod apostolus dicit. i.
 Thim. 2. Docere in ecclesia mulieri non permitto. Quo ergo
 operetur mulieri ut oraret aut prophetet publica oratione aut do-
 ctrina. Sed dicendum est hoc intelligendum esse de orationibus ac
 lectionibus quas mulieres in suis collegiis proferunt.

Deinde cum dicit. (Unum est enim etc.) probat admoni-
 tionem predictam. Et primo inducit probationem. Secundo proba-
 tionis indicium auditoribus mittit ibi. (Vos ipsi iudicate etc.)
 Circa primum duo facit. primo inducit probationem. Secundo exclu-
 dit obiectionem ibi. (Verumtamen neque vir etc.) Circa primum
 ponit triplicem probationem. quarum prima sumitur per comparationem
 ad humanam naturam. Secunda per comparationem ad deum ibi.
 (Vir quidem non debet etc.) Tertia per comparationem ad an-
 gelos cum dicit. Et propter angelos. Circa primum considerandum
 est quod natura que ceteris animalibus praeiudicat auxilia sufficientia
 vite: hominibus praeiudicat ea imperfecta. ut per rationem arte versus ma-
 nu sibi ea proficerent: sicut tauris dedit cornua ad defensionem
 : homines autem arma defensionis sibi preparant ma-
 nuali artificio rationis: et inde est quod ars imitatur naturam et proficit ea
 quae natura facere non potest. Sic igitur ad tegumentum capitis na-
 tura homini dedit capillos: sed quia hoc tegumentum insufficiente
 ens est per arte preparat homo sibi aliud velamen. Eadem igitur
 ratio esse de velamine naturali capillorum et de velamine artificiali
 Naturale autem est mulieri quod comam nutriat. Dabet enim ad
 hoc dispositionem nature et ulterius inclinatio quaedam inest mu-
 lieribus ad comam nutriendam. In pluribus enim hoc accidit
 quod mulieres magis studet ad nutriendam comam quam viri. Vi-
 detur ergo conditioni mulierum conueniens esse quod magis utan-
 tur velamine capitis quam viri. Circa hoc ergo tria facit.
 Primo ponit conuenientiam velaminis naturalis et artificialis di-
 cens. Dicitur est. mulier non velans caput deturpat caput
 suum: unum est enim. scilicet unius rationis privari. scilicet velamine artifi-
 ciali. ac si decaluet. id est ac si priuatur naturali velamine capillorum
 quod in pena quibusdam dicitur Esa. 3. Decaluet dominus ver-
 ticem filiarum sion et crines earum nudabit. Secundo ducit ad
 inconueniens dicens. Nam si non velatur mulier tondeat. quasi
 dicat si abicit velamen artificiale abiciat pari ratione etiam
 naturale: quod est inconueniens. Sed contra hoc videtur esse
 quod sanctimonialia tondentur. Ad quod dupliciter potest responde-
 ri. primo quidem quod ex hoc ipso quod votum viduitatis vel virgi-
 nitatis assumunt christo desponsante. promouentur in dignitate

virilem: utpote liberate a subiectione virorum et immediate
 christo coniuncte. Secundo quod assumunt penitentiam lamentum religio-
 nem intrantes. Est autem consuetudo viris quod tempore luctus
 comam nutriat quasi hoc sit sue conditioni conueniens. mulie-
 res autem e contrario tempore luctus comam deponunt. Unde
 dicitur Iere. 7. Capillus tuus tonde et pyce: sive indirectum
 planctum. Tertio concludit propositum dicens. Si vero turpe
 est mulieri tonderi aut decaluari. id est priuari na-
 turali velamine arte vel natura: velet caput suum utens
 scilicet velamine artificiali.

Deinde cum dicit. (Vir quidem etc.) ponit secundam pro-
 bationem que accipitur per comparationem ad deum. Et pri-
 mo inducit probationem. Secundo probat quod supposuerat ibi. (Non
 enim est vir etc.) Dicit ergo primo. Dicitur est quod turpe est
 mulieri tonderi sicut et non velari: viro autem non est turpe:
 cuius ratio est hec. Vir quidem non debet velare caput suum quod
 est imago: et gloria dei. per hoc autem quod dicitur est ymago
 dei excludit quorundam errorum dicentium quod homo solus
 est ad imaginem dei non autem est imago. cuius contrarium
 hic apostolus dicit. Dicebant autem quod solus filius est ymago: sed il-
 lud Colo. 1. Qui est imago invisibilis dei. Est ergo dicendum
 quod homo imago dei dicitur et ad imaginem. Est enim ima-
 go imperfecta: filius autem dicitur imago non ad imaginem: quod
 est imago perfecta. Ad cuius evidentiam considerandum est
 quod de ratione imaginis in deo duo sunt. primo quidem similitudo
 non in quibuslibet: sed vel ipsa specie rei sicut homo filius assi-
 milatur patri suo. Vel in aliquo quod sit signum speciei: sicut
 figura in rebus corporalibus. Unde qui figuram equi de-
 scribunt dicuntur imaginem eius depingere. Et hoc est quod
 dicit Hilarius in libro de synodis quod imago est species in-
 differens. Secundo requiritur origo. Non enim duorum homi-
 num qui sunt similes specie unus imago alterius dicitur: nisi
 ex eo oriatur sicut filius a patre. Nam imago dicitur ab
 exemplari. Tertio ad rationem perfecte imaginis requiritur
 equalitas. Quia igitur homo similatur deo secundum memori-
 am intelligentiam et voluntatem mentis: quod pertinet ad speciem
 intellectualis nature: et hoc habet a deo: dicitur esse dei yma-
 go: quia tamen deest equalitas est dei imago imperfecta. Et
 ideo dicitur ad imaginem sed illud Hebr. 1. Faciamus homines ad imaginem
 et similitudinem nostram. Sed filius qui est equalis patri est imago perfecta non
 autem ad imaginem. Considerandum est etiam quod gloria dei dupli-
 citer dicitur. Uno modo qua deus in se gloriosus est: et sic
 homo non est gloria dei: sed potius deus est gloria hominis
 secundum illud ps. Tu dicitur susceptor meus es: gloria mea. Alio
 modo dicitur gloria dei claritas eius ab eo derivata. sed il-
 lud Exo. vlt. Gloria domini impleuit illud. Et hoc modo hic dicitur
 quod vir est gloria dei in quantum claritas dei immediate su-
 per virum refulget secundum illud ps. Signatum est super nos
 lumen vultus tui domine.

Deinde cum dicit. (Mulier autem etc.) ponit id quod est ex
 parte mulieris dicens. Mulier autem est gloria viri etc. quod
 claritas mulieris derivatur a viro. secundum illud Hebr. 2. Nec
 vocabitur virago quoniam de viro sumpta est. Sed contra
 hoc obicitur quod ymago dei attenditur in homine secundum
 spiritum in quo non est differentia maris et femine. ut dicitur
 Colo. 3. Non ergo magis debet dici quod vir dicitur ymago dei
 quam mulier. Dicendum est autem quod vir dicitur hic specialiter ima-
 go dei secundum quedam exteriora. scilicet quia vir est principium totius
 sui generis: sicut deus est principium totius vniuersi: et quia de
 latere christi dormientis in cruce fluxerunt sacramenta san-
 guinis et aque a quibus fabricata est ecclesia. potest etiam
 quantum ad interiora dici quod vir specialius dicitur ymago dei
 secundum mentem in quantum in eo ratio magis viget. Sed melius di-
 cendum quod apostolus signatim loquitur. Nam de viro dixit quod vir
 imago et gloria dei est de muliere autem non dixit quod esset ima-
 go

Ad corinthios I.

go et gloria viri: sed solum quod est gloria viri: ut deus intelligi quod est imago
 genem dei commune est viro et mulieri: esse autem gloria dei
 immediate proprium est viri. Restat autem considerandum propter
 quod vir non debeat velare caput sed mulier. Quod quidem duplici
 ter accipi potest. Primum quidem quod velamen quod capiti supponitur
 designat partem alterius super caput existentis ordine na-
 ture: et ideo vir sub deo existens non debet velamen habere super
 caput. ut ostendat se immediate deo subesse. mulier autem debet
 velamen habere. ut ostendat se propter deum alteri naturali subesse. Un-
 cessat obiectio de suo et subdito: quod hec subiectio non est naturali.
 Secundo ad ostendendum quod gloria dei non est occultanda sed revelanda.
 gloria autem hominis est occultanda. vnde in psalmo dicitur. Non nobis domine non no-
 bis: sed nomini tuo da gloriam. **Lectio. III.**

Non enim vir ex muliere est. sed mu-
 lier ex viro. Et enim non est creatus vir
 propter mulierem. sed mulier propter
 virum. Ideo debet mulier velamen
 habere super caput suum. et propter angelos. Et
 rursus neque vir sine muliere: neque mulier sine vi-
 ro in domino. Nam sicut mulier de viro: ita et vir pro mu-
 liere. Quia autem ex deo. Vos ipsi iudicate. decet mu-
 lierem non velatam orare deum: nec ipsa natu-
 ra docet vos. Quod vir quidem si comam nutriat igno-
 minia est illi. mulier vero si comam nutriat gloria est
 illi. quoniam capilli pro velamine ei dati sunt. Si quis
 autem videtur contentiosus esse: nos talem con-
 suetudinem non habemus neque ecclesia dei.

Premiserat apostolus quod mulier est gloria viri: quod hic probare in-
 tendit. Et circa hoc tria facit. Primum ponit probationes.
 Secundo assignat rationem eius quod dixerat ibi. (Etenim non est crea-
 tus etc.) Tertio infert conclusionem intentam ibi. (Ideo etc.)
 Circa primum considerandum est quod sicut supra dictum est: mulier
 dicitur gloria viri pro quadam derivatione: et ideo ad hoc probandum
 subdit. Non enim prima. scilicet reprobatione vir est ex muliere: sed
 formatus. scilicet mulier ex viro. Dicitur enim. Genesim. 2. Quod edificavit
 dominus deus costam quam tulerat de adam in muliere. De vi-
 ro autem dicitur. Formavit dominus deus homines de limbo terre.
Deinde cum dicit. (Etenim etc.) Assignat rationem eius quod
 dixerat. Ad cuius evidenciam considerandum est talis ordo pro-
 fectionis et imperfecti: quod imperfectum in vno et eodem subiecto pri-
 us est tempore quam perfectum. Primum enim aliquis homo est
 puer quam vir: simpliciter tamen perfectum est prius imperfecto
 etiam tempore. Nam puer producit ex viro. Nec igitur est
 ratio quare mulier producta est ex viro: quod perfectior est mu-
 lier quam ex hoc probat apostolus: quod finis est perfectior eo quod
 est ad finem: vir autem est finis mulieris. Et hoc est quod di-
 citur. Etenim non est creatus vir propter mulierem sed mulier pro-
 pter virum in adiutorium. scilicet generationis: sicut patiens est pro-
 pter agens: et materia propter formam. Unde dicitur Genesim. 2.
 Non est bonum homines esse solus: faciamus ei adiutorium sicut sibi.

Deinde cum dicit. (Ideo debet etc.) Infert conclusionem
 intentam dicens. Ideo. scilicet quod vir est imago et gloria dei: mulier
 autem est gloria viri. mulier debet habere velamen super ca-
 put suum: quando. scilicet deo assistit orando vel prophetando. ut
 per hoc ostendat quod non immediate subest deo. sed subicitur
 etiam viro sub deo. hoc enim significat velamen quod capiti
 supponitur. Unde alia littera habet quod mulier debet habere
 potestatem super caput suum: et idem est sensus. Nam ve-
 lamina est signum potestatis sicut in psalmo dicitur. Imposuisti
 homines super capita nostra.

Deinde cum dicit. (Et propter angelos etc.) Assignat tertiam rationem quod

sumitur ex parte angelorum dicens. Et etiam mulier debet
 habere velamen super caput suum propter angelos. Quod
 quidem dupliciter intelligi potest. Uno modo de ipsis ange-
 lis celestibus qui ventus fidelium visitare creduntur, pre-
 cipue quando sacra mysteria celebrantur. Et ideo tunc tam
 mulieres quam viri ad reuerentiam eorum honeste et ordinate
 se debent habere sicut in illud psalmo. In conspectu angelorum psal-
 lam tibi. Alio modo potest intelligi sicut quod angeli dicuntur
 sacerdotes in quantum diuina populo annunciant sicut in il-
 lud Malachiam. 2. Labia sacerdotis custodiunt scientiam et le-
 ges requirent ex ore eius quod angelus domini exercituum est.

Debet ergo mulier velamen habere semper in ecclesia propter angelos
 .i. propter sacerdotes duplici ratione. Primum quidem propter eorum reuerentiam
 ad quam pertinet quod mulieres coram eis honeste se habeant. Vnde
 dicitur Ecclesiastico. 7. Honora deum ex tota anima tua et honorifica sacer-
 dotes illi. Secundo propter eorum cautelam. ne. scilicet ex conspectu mulierum
 non velatarum ad concupiscentias prouocentur. Vnde dicitur Ecclesiastico. 9. Vir-
 ginem ne aspicias ne forte scandalizeris in decore illi. Augu-
 stinus autem aliter exponit predicta. Ouidius enim quod tam mulier quam vir est ad
 imaginem dei propter quod dicitur Epistolam. 4. Renouamini spiritu mentis
 vestre et induite nouum hominem: qui renouatur in agnitione dei sicut ima-
 ginem eius: qui creauit eum: vbi non est masculus et femina. Et sic patet quod
 imago dei attribuitur in homine sicut spiritum: in quo non est differentia
 masculi et femine. et ideo mulier est imago dei sicut et vir. Expressse
 enim dicitur Hebraicum. 1. qui creauit deus homines ad imaginem suam masculu-
 lum et feminam creauit eos. et ideo Augustinus dicit esse intelligendum in
 spirituali coniugio quod est in anima nostra in qua sicut supra
 dictum est sensualitas: vel etiam inferior ratio se habet per
 modum mulieris. ratio autem superior per modum viri in
 qua attribuitur imago dei. et sicut hoc mulier est ex viro: et propter
 virum: quod administratio reipublice temporalium vel sensibiliu: cui item
 dicitur inferior ratio vel etiam sensualitas: debet deduci ex con-
 templatione eternorum que pertinent ad superiorem ratio-
 nem et ad eam ordinari. et ideo mulier dicitur habere vela-
 men vel potestatem super caput suum ad significandum quod
 circa temporalia dispensanda debet homo cohibitionem
 quadam et refrenationem habere: ne ultra modum homo
 progrediatur in eis diligendis. que quidem cohibitio circa amo-
 rem dei adhiberi non debet: cum preceptum sit deuteronomio. 6. Di-
 liges dominum deum tuum ex toto corde tuo. Nam circa deside-
 rium finis non apponitur mensura: quam necesse est apponi circa
 ea que sunt ad finem. Medicus enim sanitate inducit quod pro perfectio-
 re potest: non tamen dat medicinam quod pro maiore potest. sicut sicut deter-
 minata mensuras. Sic vir non debet habere velamen super caput.
 Et hoc debet propter angelos sanctos. quod sicut in glo. dicitur
 gratuita est sanctis angelis sacrata et pia significatio. Un-
 de et Augustinus dicit. 19. de ciuitate dei. quod demones alliciuntur quod
 busdam sensibilibus rebus. non sicut animalia cibis sicut spiritus signis.

Deinde cum dicit. (Veritamen neque vir etc.) Excludit
 dubitationem que posset ex dictis oriri. Quia enim dixerat
 quod vir est gloria dei. mulier autem est gloria viri. posset ali-
 quis credere vel quod mulier non esset ex deo: vel quod non ha-
 beret potestatem in gratia. Unde primo hoc excludit di-
 cens. Licet mulier sit gloria viri: qui est gloria dei. verum-
 tamen neque vir est in domino. id est a domino productus si-
 ne muliere. neque mulier sine viro. vtrique enim. deus fecit sicut in
 illud Genesim. 1. Mascululum et feminam creauit eos. Vel aliter ne-
 que vir est sine muliere in domino. id est in gratia domini nostri iesu christi. ne-
 que mulier sine viro: quod vterque per gratiam dei saluatur sicut in
 illud Galatas. 3. Quicumque in christo baptizati estis christum
 induistis. Et postea subdit. Non est masculus neque femi-
 na: scilicet differens in gratia christi. Secundo assignat ra-
 tionem dicens. Nam sicut in prima rerum institutione mu-
 lier est de viro formata. ita et in subsequens generationibus
 vir per mulierem productus est sicut in illud Job. 14.

Homo natus de muliere. Nam prima productio hominis fuit sine viro et muliere: quoniam deus formauit hominem de limo terre. Quia de costa viri: ut ibidem legitur. Tertia autem est ex viro et muliere: sicut abel natus est ex Adâ et Eua ut legitur gen. 4. Quarta autem est ex muliere sine viro christi ex virgine secundum illud Gal. 4. Misit deus filium suum factum ex muliere. Tertio ostendit rationes esse ueniētes dicens. (Dicit autem ex deo) quod scilicet et hoc ipsum quod mulier primo fuit ex viro: et hoc quod postmodum vir est ex muliere est ex operatioe diuina. Unde ad deum pertinet tam vir quam mulier. Unde dicitur Ro. ii. Ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia.

Deinde cum dicit. (Uos ipsi iudicate etc.) Committit iudicium eius quod dixerat auditoribus. Et circa hoc duo facit. Primo committit iudicium rationabilibus auditoribus ibi. (Si quis autem uir etc.) Circa primum quatuor facit. Primo committit auditoribus iudicium eius: quod dixerat more eius quod confidit se sufficere potuisse dicens. (Uos ipsi iudicate etc.) Pertinet. n. ad bonum auditorem iudicare de auditis. Unde dicitur Job. 6. Loquentes id quod in iustis est iudicate. Et. iz. nōne auribus uerba dii iudicat. Secundo proponit sub questione id de quo dicitur esse iudicium dicens. (Decet mulierem non uelata orare deum). Hoc prohibetur. i. Pe. 3. Ubi dicitur quare sit non exterius capillatura. Tertio ostendit non debere sumere suum iudicium: quod ab ipsa natura: et hoc est quod dicit. (Nec ipsa natura docet uos). Et uocat hic naturam ipsam inclinationem naturalem que inest mulieribus ad nutriendum comam que est naturale uelamen: non autem uiris. Que quidem inclinatio naturalis esse ostendit: quod in pluribus inuenitur: oratione autem ab ipsa natura doceri: quod est dei operatio: sicut in pictura instruit aliquis artificio pictoris: et ideo quosdam dicitur Esa. 24. Transgressi sunt leges mutauerunt ius: dissipauerunt fedus sempiternum. i. ius naturale. Quarto autem natura sumit rationes: et primo ponit id quod est ex parte uiri dicens: quod uir quidem si comam nutriat more mulieris ignominia est illi. i. ad ignominiam est reputata apud plures homines: quod per uir muliebrius esse. Et ideo Esa. 44. dicitur. Sacerdotes comam non nutriat. Nec est ista natura de quibusdam que in ueteri lege comam nutriuerunt: quod hoc erat signum quod tunc erat positum in lectione ueteris testamenti: ut dicitur scde cor. 3. Secundo ponit id quod est ex parte mulieris dicens. (Mulier si comam nutriat gloria est illi) quod uir ad ornatum eius pertinet. Unde dicitur Lan. 7. Lome capitis eius sicut purpura regis. (Et assignat consequenter rationes cum dicit. Quia capilli dati sunt ei). s. mulieri per uelamine: et ideo eadem ratio est de capillis nutriendis et de uelamine artificiali apponendo Lan. 4. Capilli tui sicut grex caprarum etc.

Deinde cum dicit. (Si quis autem uir etc.) Committit peruenos auditores dicens. (Si quis autem) uir attentius esse: ut scilicet rationibus predictis non accedat: sed confidentia clamoris ueritate impugnet: quod pertinet ad attentionem: ut Amb. dicitur id quod dicitur Job. 6. Ruidete obsecro absque attentione. Et. puer. 20. Honor est ei qui separat se a attentionibus. Hoc sufficit ad communiendum tale: quod nos iudei in christum credentes tale consuetudinem non habemus. s. quod mulieres orient non uelato capite: neque est tota ecclesia dei per gentes diffusa. Unde si nulla esset ratio hoc solum deberet sufficere ne aliquis ageret contra consuetudinem ecclesie consuetudinem. De enim in ipso. Qui habitare facit unius moris in domo. Unde Aug. dicit in epistola ad casulanum quod omnibus in quibus nihil certi diffinit sacra scriptura: mos populi dei atque instituta maiorum per lege habenda sunt. Lectio. III.

De autem precipio non laudans quod non in melius: sed in deterius uenitis. Primum quidem convenientibus uobis in ecclesia: audio scissuras esse inter uos et ex parte credo. Nam oportet et hereses esse: ut et qui probati sunt manifesti fiant in uobis. Convenientibus ergo uobis in unum iam non est do-

minica cenam manducare. Unusquisque. n. suam cenam presumit ad manducandum. Et alius quidem esurit: alius autem ebrius est. Nunquid domos non habetis ad manducandum et bibendum? An ecclesiarum dei communitatis: et profunditis eos qui non habent? Quid dicam uobis? Laudo uos: in hoc non laudo.

Postquam apostolus redarguit corinthios de eorum errore in habitu: quod scilicet mulieres ad sacra mysteria ueniebant capite non uelato. Postquam arguit eorum errorem de scissuris in uentibus: quod scilicet dum ueniret ad sacra mysteria attentionibus uocabant. Et per tagit eorum defectum in generali. Secundo in speciali ibi. (Primum quidem etc.) Dicitur primum. Docet quod dictum est supra quod mulieres uelate sint in ecclesiis precipio: ut sic tripliciter eos induceret ad habens obseruationem. Primo quidem ratione. Secundo consuetudine. Tertio precepto quod solum sine alijs necessitate induceret. puer. 3. Custodi precepta mea et uiues. Et Ecc. 4. dicitur. Sunicul' triplex difficile rupit. Non laudas: sed magis uitupas quod uenitis in ecclesiam non in melius: sicut deberet esse: sed in deterius ex culpa uestra. Quia enim aialia gregalia: puta colube grues: oues: naturali instinctu in unum ueniunt: ut sit eis corporalis melius. Unde ratio cum sit aial gregale uel sociale: ut phis probat. sed rationes agere dicitur ut multi in unum ueniunt per aliquod melius: sicut in rebus secularibus multi in unitate ciuitatis ueniunt: ut sit eis melius seculariter. s. per securitatem et sufficientiam uite. Et ideo fideles in unum uenire debent per aliquod melius spirituale. sed illud phis. In ueniendo populos in unum et reges ut fiant deo. Et alibi. In consilio iustorum et congregatioe magna opera domini. Sed isti in deterius ueniebant per culpas quas committebant dum ueniret. Esa. i. Iniqui sunt ceteri uiri Ecc. 21. Stuppa collecta in synagoga peccantium.

Deinde cum dicit. (Primum quidem etc.) Ponit in speciali quod in deterius ueniret. Et primo ponit iudicium culpe dicens primum quidem iter cetera. s. quod in deterius uenitis ueniētib' uobis in ecclesia audio scissuras esse inter uos. s. per attentiones quas exercebant. Quod quidem ecclesie non uenit que in unitate constituit. sed illud Ephe. 4. Unum corpus et unum spiritus: sicut uocati estis in una spe uocationis uestrae. Hoc tamen predicat Esa. 22. Scissuras ciuitatis dauid uidebitis: quod multiplicatae sunt. Dicit autem glo. quod dicitur primum ostendit quod primum malum est dissensio: uel cetera oriuntur. ubi. n. est dissensio nihil rectum est. Sed dicitur esse quod dicitur. Ecc. 10. Inuitum omnis peccati superbia et. i. thi. vlt. Radix omnis malorum cupiditas. Dicendum est autem quod he auctoritates loquuntur quantum ad peccata personalia singularium hominum quorum primum est superbia ex parte auerisiois et cupiditas ex parte conuersionis Sed glo. h. loquitur de peccatis multitudinis iter quod primum est dissensio per quam soluitur rigor discipline. Unde dicitur Jac. 3. Ubi est zelus et contentio ibi incōstantia et omne opus prauum. Secundo ponit credulitatis auditorum cum dicit. (Et credo ex parte). i. quantum ad alios quos uisus erat ad attentionem primum. sed illud quod dixerat. supra. i. Lotiones sunt inter uos. Hoc autem dico quod unusquisque uestrum dicit. ego quidem sum pauli. ego apollo. ego uo lephe. Alij uo non erant contentiosi ex quantum persona ibi subdit. Ego autem christi Unde Lan. 2. dicitur. Sic liliū iter spias sic amica mea iter filias. i. boni iter malos. Tertio assignat rationem sue credulitatis dicens. (Nam orationem non solum quicquid scissuras). Sed et hereses esse. Ubi duo consideranda sunt. Primo quid sit heresis. Secundo quomodo orationem hereses esse. Circa primum sciendum quod sic dicitur. dicitur super epistolam ad Gal. heresis grece ab electione dicitur: quod scilicet ea sibi unusquisque eligat disciplinam quam putat esse meliorem. ex qua duo accipiunt. Primo quidem quod de ratione heresis est quod aliquis primam disciplinam sequatur quasi per electionem propriam non autem disciplinam publicam que diuinitus tradita. Secundo quod huic discipline aliquis pertinaciter ibereat. Nam electio firmam imponit inhesionem: et ideo hereticus dicitur qui spernens disciplinas

Ad corinthios I.

fidei q̄ diuinitus tradit̄ p̄tinaciter p̄p̄riū errozes sectat̄. Pertinet at̄ aliqd̄ ad disciplinā fidei dupl̄. Uno mō d̄ recte sicut articuli fidei: q̄ p̄ se credēdi p̄ponunt̄. Un̄ er̄ror circa hos f̄z se facit hereticū s̄ p̄tinacia assit̄. Nō p̄nt at̄ a tali errore p̄p̄ simplicitatē aliquam excusari p̄cipue q̄ntum ad ea de qb̄ eccl̄ia solēnizat̄: r̄ q̄ cōiter v̄sant̄ i ore fideliiū: sic̄ mysteriū trinitat̄: natiuitat̄ xp̄i: r̄ alia h̄s. Que dā vō idirecte p̄tinēt ad fidei disciplinā: in q̄tū. s̄. ip̄a n̄ p̄ponūt̄: vt p̄p̄ se credēda: s̄z ex negatiōe eoz̄ seq̄t̄ aliqd̄ d̄rius fidei: sic̄ si neget̄ Ysaac fuisse filiū Abrae: seq̄t̄ aliqd̄ d̄riū fidei. s̄. sac̄rā scripturā p̄tinere aliqd̄ falsi. Ex talib̄ aut̄ nō indicat̄ aliqs̄ h̄rtic̄: nisi adeo p̄tinaciter p̄seueret q̄ ab errore n̄ recedat̄: et̄ viso qd̄ ex h̄ sequat̄: sic̄ igit̄ p̄tinacia q̄ aliqs̄ p̄tēnit̄ i his q̄ sunt fidei directe v̄l idirecte s̄bire iudiciū eccl̄ie fac̄ hoiez̄ hereticū: tal̄ at̄ p̄tinacia p̄cedit ex radice sup̄bie q̄ aliqs̄ p̄fert sensū suū toti eccl̄ie. Un̄ apl̄s dic̄. i. ad thi. 6. Si q̄s alr̄ docz̄ r̄ n̄ acq̄escit sanis s̄mōib̄ d̄ni n̄i iesu xp̄i: r̄ ei q̄ f̄z pietatē ē doctrine sup̄b̄ ē nihil sciēs: s̄z lāguēs circa questiōes r̄ pugnas verboz̄.

C Sc̄do cōsiderādū ē quō oporteat h̄ses eē. Si. n. oportū ē h̄rticos eē: v̄l q̄ sint p̄mēdabiles: r̄ nō sint extirpādi. S̄z dicēdū ē q̄ dupl̄ de aliq̄ d̄ q̄ oz̄ illō eē. Uno mō ex itētiōe illiū q̄ h̄ agit̄: puta si dicam̄ q̄ oz̄ iudicia eē: q̄z. s̄. iudices iudicia exercētēs itēdūt iusticiā r̄ pacē i rebus humanis p̄stituerē. Alio mō ex itētiōe dei q̄ ē mala ordi nat̄ i bonū: sic̄ p̄secutiōnē tyrānoz̄ ordinauit i gl̄ia marty r̄ū. Un̄ Aug. dic̄ i encheridiō q̄ dē ē adeo bon̄ q̄ nullo mō p̄mitteret fieri aliqd̄ malū: nisi eēt adeo potēs q̄ d̄ q̄libet malo posset elicere bonū: r̄ f̄z h̄ d̄r̄ Mat. 18. Nece ē: vt veniat sc̄adala: verūt̄i ve hoī illi p̄ quē sc̄adalu venit̄: r̄ s̄m h̄ d̄r̄ apl̄s q̄ oz̄ hereses eē: ex eo q̄ dē mali ciā hereticoz̄ ordinauit i bonū fideliiū. Et h̄ d̄r̄ p̄ qd̄ ad maiorē d̄claratiōē vitat̄. Un̄ dic̄ Aug. i glo. Ab aduer sario mota qd̄ discēdi exiit occasio. Multa q̄ppe ad f̄idē catholicā p̄tinētia duz̄ hereticoz̄ calida ingētiōe excogitat̄: vt aduersus eos defēdi possint: r̄ cōsiderat̄ dili gēti: r̄ itelligūt̄ clari: r̄ p̄dicat̄ istat̄. Unde r̄ puer. 27. Ferrū ferro acuit̄: r̄ hō exacuit̄ faciē amici sui. Sc̄do ad māifestādā i firmitatē fidei i his q̄ r̄cte credūt. Et h̄ ē q̄ h̄ s̄bdit̄ apl̄s. Ut q̄ p̄bati. i. approbati sūt a deo: māifesti fiāt i vob̄. i. iter vos. sap. 3. tāq̄ aux̄ i fōnace p̄bauit illos.

C Deinde cū dicit. (Lōueniētib̄ q̄ vob̄ r̄c̄.) Redarguit eos de 3̄: delicto: q̄z. s̄. peccabāt i mō r̄ ordie sumēdi cor p̄ xp̄i. Et p̄t̄ totū qd̄ seq̄t̄ dupl̄ expōi. Sc̄oz̄ at̄ p̄mā ex positionē redarguunt̄ de h̄ q̄ cor p̄ xp̄i p̄rasi accipiebāt. Circa h̄ q̄ quatuor facit. p̄rio p̄t̄ detrimētū qd̄ icurre bāt. Sc̄do p̄t̄ culpā ibi. (Unusq̄sq̄. n. r̄c̄.) Tertio igit̄ de cā culpe ibi. (Nūqd̄ domos r̄c̄.) Quarto d̄cludit eoz̄ vitupationē ibi. (Quid dicā vob̄ r̄c̄.) Dicit̄ q̄p̄ ita. Lōue niētib̄ vob̄ sc̄iffure sūt iter vos. Ergo ueniētib̄ vob̄ in vnū corpe nō aio. Jā ad h̄ aduenistis: qd̄ nō ē. i. nō licz̄ v̄l nō p̄petit vob̄is d̄nicā cenā māducare. i. sumere eucharistiē sacramētū: qd̄ d̄ns i cena discipul̄ dedit. Hoc. n. sacra mētū: vt Aug. dic̄ sup̄ Joā. ē sacramētū v̄nitatis r̄ charitatis. Et iō nō cōpetit dissentiētib̄. Cañ. 5. Comedite amici r̄ bibite r̄ iebz̄iamini charissimi. Vel melī p̄t̄ referri ad ea q̄ sequūt̄: vt sit sensus. Nō solū ueniētib̄ vob̄ sc̄iffure sūt iter vos: s̄z uenit vob̄ ueniētib̄: i. a. i. in p̄nti h̄ determinatū hētis q̄ nō ē. i. nō licz̄ vob̄ d̄nicā cenā māducare ad quā p̄rasi acceditis. Qz̄. n. d̄ns discipul̄ suis p̄ cenā h̄ sac̄m tradidit: vt legit̄ Mat. 26. volebāt et̄ cori th̄y post cōem cenā sumere cor p̄ xp̄i. S̄z d̄ns h̄ rōnabi liter fecit p̄p̄ tria. p̄rimo qd̄ qz̄ ordie p̄gruo figura p̄cedir̄ vitatē. Agn̄ at̄ paschalis erat figura siue ymbra huī sac̄i. Et iō post cenā agni paschal̄ xp̄s h̄ sac̄m dedit. D̄

.n. colo. z. de oib̄ legalib̄ q̄ sunt ymbra futuroz̄: cor p̄ aut̄ xp̄s. Sc̄do vt ex hoc sac̄o statiz̄ ad passiōē trāfiret eū h̄ sac̄m ē memoriale. Et iō dixit discipulis. Surgite eam̄ hic. s̄. ad passiōē. Tertio vt artī ip̄rimeret̄ hoc sac̄m cordib̄ discipuloz̄: q̄b̄ ip̄m tradidit i vltio suo recessu. S̄z in reuerētiā tāti sac̄i postmodū eccl̄ia instituit q̄ nō nisi a ieiunis sumat̄: a q̄ excipiūt̄ i firmi q̄ i necitate q̄ legē nō h̄z p̄nt̄ nō ieiuni sumere cor p̄ xp̄i. Qz̄ vō aq̄ nō soluit ieiuniū. Estimauerūt qdā q̄ post potū aq̄ possz̄ aliqs̄ sumere h̄ sac̄m: p̄fertiz̄ qz̄ vt dicit̄ aqua nō nutrit: sic̄ nec aliqd̄ aliū simplex elemētū. Quāuis aut̄ aq̄: f̄z se nō nutriat: r̄ ob h̄ nō soluat ieiuniū eccl̄ie. s̄m q̄ dicit̄ aliq̄ ieiunātes nutrit̄ t̄n̄ alijs̄ admixta: r̄ iō soluit ieiuniū nāc̄: r̄ f̄z h̄ dicit̄ aliq̄ ieiuniū: q̄. s̄. eadē die nihil sumpserūt: nec cibi nec pot̄. Et qz̄ relige cibi q̄ i ore remanēt sumunt̄ p̄ modū saluē: h̄ nō ipedit aliqs̄ eē ieiunos: similiter r̄ non ipedit aliquos eē ieiunos si tota nocte nihil dormierint: vel si ēt nō sint plene digesti: dūmō eadē die oīno cibi v̄l potus nihil sumpserint. Unde qz̄ p̄ncipiū diei ē sūmen dū. s̄m v̄sum eccl̄ie a media nocte: iō quicūq̄ post mediā noctē aliqd̄ sumpserit q̄ntūq̄z modicūq̄z cibi vel potus non potest eadem die sumere hoc sacramentum.

C Deinde cū dicit. (Unusq̄sq̄. n. r̄c̄.) Pōit culpā. r̄ p̄ f̄z q̄ peccabāt i deū. Sc̄do put̄ peccabāt i primū ibi. (Et aliū qd̄ r̄c̄.) Dic̄ q̄ p̄mo. Jō dico q̄ nō licz̄ vob̄ d̄nicā cenā māducare: qz̄ vnusq̄sq̄ v̄m p̄sumit. i. a. sūmit suā cenāz̄. s̄. ciboz̄ cōiuz̄ ad māducādū. Quilibz̄. n. eoz̄ p̄t̄abat ad eccl̄iam ferula p̄parata: r̄ comedebat q̄libz̄ seoz̄uz̄z̄ anteq̄z sumeret sac̄a mysteria. Ofec. 4. Sepatus ē diuiniū eoz̄ nūc̄ interibūt. Ecc. ii. d̄r̄ i p̄sona parci. Inueni regez̄ mibi r̄ comedebā de bonis meis solus.

C Deinde cū dicit. (Et aliū qd̄ r̄c̄.) Arguit culpā eoz̄ in q̄ntuz̄ erat d̄ primū. Diuinitus. n. laute comedebāt i eccl̄ia r̄ bibebāt vsq̄ ad ebrietatē: paup̄ib̄ aut̄ nihil dabāt ita q̄ remanebāt esuriētes. Et hoc ē qd̄ d̄r̄. (Et aliū qd̄z̄ esurit.) s̄. paup̄ q̄ nō habuit v̄n̄ sibi p̄paret: alter aut̄ ebrī est. s̄. diues qui sup̄flue comedebat r̄ bibebat s̄ id̄ qd̄ dicitur. Neemie. 8. Comedite pinguia r̄ bibite mulsum et mittite partes eis qui nō preparauerunt sibi Job. 31. Si comedi bucellā meā solus: r̄ nō comedit pupillus ex ea.

C Deinde cū dicit. (Nūqd̄ domos r̄c̄.) Inquit de cā huī culpe. Et p̄mo excludit cām p̄ quā poterāt excusari. Nō .n. ē licitū domū dei q̄ ē deputata sac̄is vsib̄: cōis vsib̄ applicare. Un̄ r̄ d̄ns Jo. z. eyciēs emētes r̄ vedētes d̄ tē plo dixit. Domus mea dom̄ ofonis vocabit̄: vos at̄ fecistis eā domū negociatiōis. Et Aug. dicit̄ i regula. In oratorio nemo aliqd̄ faciat: nisi ad qd̄ factū ē: v̄n̄ r̄ nomē accepit: t̄n̄ p̄ necessitatē: q̄n̄. s̄. aliqs̄ aliā domū n̄ iueniret: licite posset eccl̄ia v̄ti ad māducādū vel ad alios h̄s licit̄os vsus. Hanc q̄ excusationē excludit apl̄s dicēs. (Nūqd̄ nō habetis domos.) s̄. p̄p̄rias ad māducādū r̄ bibendū: vt p̄p̄ h̄ excusēmini si i eccl̄ia cōiunia celebrētis q̄ d̄betis i p̄p̄rys domib̄ facere. Un̄ r̄ Luc. 5. d̄r̄ q̄ leui se ē xp̄o diuiniū magnū i domo sua. Sc̄do cū dic̄. (Aut eccl̄ia dei r̄c̄) Afferit cāz̄ q̄ eos inexcusabiles reddidit: quaz̄ p̄ria ē r̄ p̄t̄p̄t̄ eccl̄ie dei. Et hāc p̄t̄ dicit̄. (Aut eccl̄iaz̄ dei cōtēnit̄) r̄ iō i eccl̄ia p̄sumit̄ cenā v̄r̄az̄ ad māducādū. Et p̄t̄ h̄ sumi eccl̄ia tā p̄ p̄gregatiōe fideliz̄ q̄z̄ ēt p̄ domo sac̄a q̄ nō ē p̄tēnēda. s̄m illud ps̄. Domū tuā decet sc̄itudo. Et Je. 7. Nūqd̄ spelūca latronū facta ē dom̄ ista i q̄ iuocātū ē nomē meū i oculis v̄ris. Isti aut̄ v̄trūq̄z p̄tēnē bāt dū p̄ntē p̄ntē fideliiū i loco sac̄o iuunia celebrabāt.

C Sc̄do p̄t̄ r̄ p̄t̄p̄t̄ primoz̄ i h̄ q̄ subdit̄. (Et p̄funditis eos q̄ nō h̄nt̄.) In h̄. n. paupes erubescēbat q̄ ip̄i esuriebāt i p̄spectu totī multitudinis alijs̄ laute comedēt̄

bis et bibetibus. De autem puer. 17. Qui despiciet pauperem exprobrat factori eius. Et Ecc. 4. Aiam esuriēte ne dispexerit. Deinde cum dicit. (Quid dicā rē.) Concludit eorum vituperationem dicēs. (Quid dicā vob) ex consideratione predictorum. Nūquid laudo vos? Et rīdet. Et si in alijs facti laudovos in hō facti nō laudo. Et ē aduertēdū q̄ supra dū de habitu mulier loqueret saltē yronice laudauit eos dicēs. (Laudo vos q̄ p̄ oīa mei rē) Dic vero nec yronice vult eos laudare: q̄ i grauiorib⁹ delictis nullo mō sunt peccatores palpādi. Un̄ r̄ in ps. dī. Qm̄ laudat̄ pctōr̄ i desiderijs aie sue r̄ iniqu⁹ bñdicif. Exacerbauit dñm pctōr̄. Et Esa. 3. Popule me⁹ q̄ beatū te dicūt ipi te dēcipiūt. s̄z aliā vō expositionē arguūt d̄ alia culpa. In p̄mitina. n. ecclia fideles panē r̄ vinū offerēbāt q̄ d̄secrabāt i sanguinez et corp⁹ xpi: q̄b⁹ iā d̄secrat⁹ diuites q̄ multa obtulerāt eadē s̄i bi repetēbāt: r̄ sic ipi abūdāter sumēbāt paupib⁹ nihil sumētib⁹: q̄ nihil obtulerāt. De hac ḡ culpa apls eos h̄ rephēdit dicēs (Cōueniētib⁹ vob i vñū) iā nō ē. i. nō r̄igit iter vos dñicā cenā māducare. Lena. n. dñi ē cōis toti familie: vnusq̄sq; at̄ vñm sumit eā nō q̄si cōem: s̄z q̄si p̄p̄riā dū sibi vult v̄dicare qd̄ deo obtulit: r̄ hoc est qd̄ subdit. Unusq̄sq; p̄sumit. i. p̄sumptuose attentat ad māducādū cenā. s̄. dñi. i. panē r̄ vinū d̄secratū. q̄si suā. i. q̄si p̄p̄riā v̄dicās. s̄. ea q̄ d̄secrata sunt dño in suos vsus. Et ita seq̄ q̄ ali⁹. s̄. paup̄ q̄ nihil obtulit. effurit. nihil. s̄. sumēs d̄ d̄secratias. (Ali⁹ at̄) s̄. diues q̄ multa obtulit. ebri⁹ ē. ad lram pp̄ h̄ q̄ nimīū sumpsit d̄ vino d̄secrato qd̄. s̄. q̄si p̄p̄rius repo poscit. S̄z vñ ē impossibile. qd̄ d̄ vino d̄secrato aliq̄s inebriet vel ēt nutriat̄ de pane: qm̄ post d̄secrationē sub speciebus panis r̄ vini nihil remanet: nisi substātia corpis xpi r̄ sanguis: q̄ nō p̄nt uerti i corp⁹ hoīs: ad h̄ q̄ ex eis nutriat̄ aut inebriet. Dicit̄ ḡ qdā q̄ h̄ nō fit p̄ aliquā cōuersionē: s̄z p̄ solā imutationē sensuū hoīs ab accidētib⁹ panis r̄ vini q̄ remanēt post d̄secrationē. Cōsueuerūt enī hoīes ex solo ciboꝝ odore d̄fortari r̄ ex multo odore vini stupefieri r̄ q̄si inebriari. S̄z d̄fortatio vel stupefactio q̄ puenit ex sola imutatione sensuū puo tpe durat: cū tñ post d̄secrationē panis aut vini si vnus i magna q̄titate sumeret̄ aut p̄is diu sustētaret̄ hō pp̄ panē aut stupeficeret pp̄ vinū. Et p̄terea manifestū ē q̄ panis d̄secrat⁹ i aliā substātia uerti pōt ex h̄ q̄ p̄ putrefactionē resoluitur i pulueres: aut p̄ d̄bustionē i cineres cū ad nutriēdū nihil aliōd̄ regrat̄ q̄ q̄ cib⁹ uertat̄ i substātia nutrimēti. Quidā ḡ posuerūt q̄ p̄is aut vinū d̄secratū p̄nt uerti i aliōd̄: r̄ sic nutrire: q̄ remanet ibi s̄ba panis aut vini cū s̄ba corpis xpi r̄ sanguis. S̄z h̄ repugnat v̄bis scripture. Non .n. v̄z eēt qd̄ dñs dīc. Math. 26. Hoc ē. n. corp⁹ meū: q̄ h̄ demōstratū ē panis: s̄z poti⁹ eēt dicēdū. h̄. i. i h̄ loco est corp⁹ meū. Et p̄terea corp⁹ xpi nō icipit eē i hoc sacramēto p̄ loci mutationē: q̄ iā desineret eē i celo. Un̄ relinq̄t q̄ ibi icipiat eē p̄ uersionē alteri⁹. i. panis i ips⁹: vñ n̄ pōt eē q̄ remaneat s̄ba panis. Et iō aly dixerunt q̄ remanet ibi forma s̄balis panis ad quā p̄tinet opatio rei: et iō nutrit sicut r̄ panis nutrit. S̄z h̄ nō pōt eē: q̄ nutrire ē cōuerti i s̄bam nutriti: qd̄ nō p̄petit nutrimēto rōne forme cui⁹ ē agere: s̄z magis rōne m̄ae cui⁹ ē pati. Un̄ si esset ibi forma s̄balis panis nutrire nō posset. Aly vō dixerunt q̄ aer circūstās uertit̄ vel i s̄bas nutriti vel i qd̄cūq; aliud h̄: s̄z h̄ nō posset fieri absq; multa d̄d̄satiōe aeris q̄ sensui latere nō posset. Et iō aly dixerūt q̄ diuina v̄tute ad h̄ q̄ sacm̄ nō d̄p̄ndat̄ i h̄ uersionē: redit s̄ba p̄is: r̄ vini: s̄z vñ ē impossibile: q̄ cū s̄ba panis uersa sit i corpus xpi nō vñ q̄ possit s̄ba panis redire: nisi ecōuerso corp⁹ xpi uerteret̄ i panē. Et p̄terea si substātia panis redit aut h̄ ē manētib⁹ accētib⁹ panis: r̄ sic siml̄ erit ibi s̄ba

panis r̄ substātia corpis xpi: qd̄ supra iprobatū ē. Nā taz diu est ibi substātia corpis xpi q̄ diu spēs manēt. Aut redit speciebus nō manētibus: qd̄ ēt ē impossibile: q̄ sic eēt substātia panis absq; p̄p̄rijs accētib⁹ nisi forte itelligat̄ q̄ de terminio uersionis causaret̄ ibi quādā m̄az q̄ sit s̄ba cū hui⁹ uersionis. S̄z meli⁹ ē. vt dicat̄ q̄ sicut v̄tute cōsecratiōis miraculose d̄fert spēs panis r̄ vini: vt subsistat sine subiecto ad modū substātie: ita ēt eis miraculose d̄fert ex p̄nti q̄ agat̄ r̄ patiāt̄ q̄cqd̄ agere aut pati possit substātia panis aut vini si adesset. Et hac rōe spēs ille panis r̄ vini p̄nt nutrire r̄ inebriare: sicut si eēt ibi substātia panis r̄ vini. Cetera nō mutāt a prima expositione.

Lectio.

V

Hoc enim accipi a dño qd̄ r̄ tradidit vobis: qm̄ dñs iesus in qua nocte tradebatur accepit panē: r̄ gratias agens fregit r̄ dixit. Accipite r̄ māducate hoc est corpus meum qd̄ p̄ vobis tradit. Hoc facite in meam commemorationē.

Postq; apls redarguit corinthioꝝ inordinationes: q̄s p̄mittebāt cōueniendo ad eucharistie sacramētū sumendū: hic agit de ipso sacramēto: r̄ primo agit de dignitate huius sacramenti. Sc̄do inducit fideles ad reuerenter sumendū ibi. (Itaq; quicumq; manducauerit rē.) Circa primū duo facit. Primo cōmēdat auctoritatē doctrine quā daturus est. Sc̄do ponit doctrinā de dignitate hui⁹ sacramenti ibi. (Qm̄ dñs noster rē.) Circa primū duo facit. Primo cōmēdat auctoritatē doctrine ex pte actoris q̄ est xps dicens. Dixi q̄ iā nō est vobis dñicā cenā māducare. Sacramētū eucharistie dñicaz cenā vocās Ego enī accipi a dño. s̄. xpo q̄ est actor huius doctrine: nō ab aliquo puro hoīe. Gal. i. Paulus apls nō ab hoīb⁹ neq; p̄ hoīes: s̄z p̄ ih̄z xps. Deb. z. Qui cū initiū accepisset enarrari p̄ dñz rē. Sc̄do cōmēdat auctoritatē doctrine ex pte ministri q̄ ē ip̄e Paulus cū subdit: qd̄ r̄ tradidi vobis Esa. 71. Que audiui a dño exercitū deo isrl̄ ānūciaui vobis. Sap. 7. Quā sine fictiōe didici r̄ sine inuidia cōico.

Deinde cū dicit. (Qm̄ dñs iesus) cōmēdat dignitates huius sacramenti tradens institutionē ipsius. Et p̄mo ponit institutionē. Sc̄do tēpus institutiōis cum dicit. (In qua nocte tradebat rē.) Tertio modus instituendi ibi. (Accipit panē rē.) Institutoꝝ aut sacramēti est ip̄e xps. Un̄ dicit. (Qm̄ dñs noster iesus xps rē.) Dicitū est enī supra cū de baptismo ageret: q̄ xps in sacramētis h̄z excellentie potestātē: ad quā quatuor pertinet. Primo qd̄ q̄ virtus r̄ meritū eius operat̄ in sacramētis. Sc̄do q̄ i noīe eius sanctificet sacramētū. Tertio q̄ effectū sacramenti sine sacramēto prebere pōt. Quarto institutio noui sacramenti. Specialiter tñ cōgruebat vt hoc sacramētū ip̄e in sua p̄sona institueret in quo corp⁹ r̄ sanguis ei⁹ cōmunicat̄. Unde r̄ ip̄e dicit Joā. 6. Panis quez ego doabo vobis caromea est pro mundi vita.

Deinde cū dicit. (Qua nocte tradebat). Describit tēpus institutiōis huius sacramenti: qd̄ quidē agrum fuit. Primo quidē q̄tuz ad qualitātē tēporis. Fuit enī in nocte. Per virtutē enim huius sacramenti aīa illuminatur. Unde. i. reg. i. 4. dicit q̄ Jonathas intinxit virgā i fauiz mellis r̄ cōuertit manū suā ad os suuz: r̄ illuminati sunt oculi ei⁹: pp̄ qd̄ r̄ in ps. dī. Nox illuminatio mea in delictis meis. Sc̄do q̄tuz ad negociū qd̄ in illo tpe gerebat: q̄. s̄. qm̄ tradebat̄ ad passiōes: p̄ quā trāsiuit ad p̄ez: h̄ sacramētū: qd̄ ē memoriale passiōis: instituit. Un̄ dī Ecc. 29. Trāsi hoīes r̄ orna mēfaz: r̄ q̄ i manu hēs ciba ceteros.

Ad corinthios I.

C Deinde cum dicit. (Accipit panem &c.) Ostendit modum institutionis: & primo ponit ea que fecit & dixit Christus instituendo hoc sacramentum. Secundo exponit ibi. (Quotiescumque. n. &c.) Circa primum duo facit. Primo agit de institutione sacri huiusmodi ad corpus Christi. Secundo quantum ad eius sanguinem ibi. (Sic & calice &c.) Circa primum autem expositionem hinc oportet considerare necessitatem institutionis huiusmodi sacramenti. Est autem sciendum quod sacra instituta sunt propter necessitatem vite spiritualis. Et quod corporalia sunt quedam similitudines spiritualium: & sacramenta proportionari eis que sunt necessaria ad vitam corporalem. In qua primum inuenitur generatio cuius proportionatur baptismus: propter quem regeneratur aliquis in vitam spirituales. Secundo ad vitam corporalem regitur augmentum: propter quod aliquis producit ad quietudinem & virtutes perfectas: & huic proportionatur sacramentum confirmationis: in quo spiritus sanctus datur ad robur. Tertio ad vitam corporalem regitur alimentum: propter quod corpus hominis sustentatur. Et sicut vita spiritualis per sacramentum eucharistie reficitur. Item illud. In loco pasce ibi me collocavit: super aquam refectiois educavit me. (Est autem notandum quod generas non coniungit genito secundum substantiam: sed solummodo virtute: sed sicut in sacro baptismi quod Christus regenerat ad salutem: non est ipse Christus. sed sua substantia: sed solum secundum suam virtutem. Et in sacro eucharistie quod est spirituale alimentum Christus est. secundum suam substantiam. Continetur autem sub alia specie propter tria. Primo quod ne esset horribile fidelibus sumentibus hoc sacramentum si in propria specie carne hominis ederent: & sanguinem biberent. Secundo ne hoc ipsum esset despicibile fidelibus. Tertio ut cresceret meritum fidei: quod consistit in hoc quod credunt ea que non videntur. Traditur autem hoc sacramentum sub duplici specie propter tria. Primo quod propter eius perfectionem: quod cum sit spiritualis refectio deus hinc spirituales cibum & spirituales potum. Nam & corporalis refectio non perficitur sine potu & cibo. Unde & supra. id. dictum est quod omnes eadem escas spirituales manducauerunt: & omnes eundem potum spirituales biberunt. Nam & corporalis refectio non perficitur sine cibo & potu. Secundo propter eius significationem. Est enim memoriale dominice passionis: propter quam sanguis Christi fuit separatus a corpore: & id in hoc sacro seorsum offertur sanguis a corpore. Tertio propter huius sacramenti effectum salutarem. Valeret enim ad salutem corporis: & id offertur corpus: & valet ad salutem anime: & id offertur sanguis. Nam anima in sanguine est. ut dicitur gen. 9. Offertur autem specialiter hoc sacramentum sub specie panis & vini: primo quod pane & vino communiter utuntur homines ad suam refectioem. Et id assumuntur in sacro hec: sicut aqua ad ablutionem in baptismo: & oleum ad unctionem. Secundo propter virtutes huius sacramenti. Nam panis confirmat cor hominis: vinus vero letificat. Tertio quod panis & ex multis granis fit: & vinum ex multis uvis significant ecclesie unitatem que constituitur ex multis fidelibus. Est autem hec eucharistia specialiter sacramentum unitatis & charitatis: ut dicit Augustinus super Iohannem. Vis autem visis circa hanc expositionem. Primo considerandum est quod Christus fecerit. Secundo quod dixerit ibi. (Et dixit &c.) Tria autem fecit. Primum quod designat cum dicit. (Accipit panem) Per quod duo significari possunt. Primo quod ipse volutarie passionem accepit: cuius hoc sacramentum est memoriale. Item illud Esai. 53. Oblatus est: quod ipse voluit. Secundo potest significari quod ipse accepit a patre potestatem perficiendi hoc sacramentum. Item illud Mat. 22. Dia tradita sunt mihi a patre meo. Secundo tangit cum dicit. (Et gratias agens). In quo datur nobis exemplum gratias agendi de omnibus: que nobis diuinitus dantur. Item illud. ad thes. 2. In omnibus gratias agite. Tertium tangit cum dicit. (Fregit) Esai. 58. Frange esurienti panem tuum. (Et sic videtur hoc esse dominus usus ecclesie. Item quia prius consecrat corpus Christi & postea frangit. Item autem dicitur quod prius fregit postea protulit verba consecrationis. Et id quod dixerunt quod Christus consecrauit prius verbis alijs: et postea protulit verba quibus nos consecramus. Sed hoc non potest esse: quod sacerdos dum consecrat non profert ista verba quasi ex persona

sua: sed quasi ex persona Christi consecrantis. Unde manifestus est quod eisdem verbis quibus nos consecramus & Christus consecrauit. Et id dicendum est quod hoc quod hic dicitur. Et dixit: non est sumendum cosine quantum quasi Christus accepit panem & gratias agens fregit: & postea dixerit verba que sequuntur: sed committenti quod dum accepit per panem gratias agens fregit & dixit. Et id cum Mat. 26. dicat quod Christus accepit panem & benedixit ac fregit. Aplos non curauit hic de benedictione facere mentionem intelligens nihil aliud esse illam benedictionem quam hoc quod dominus dixit hoc est corpus meum.

C Deinde cum dicit. (Et dixit). Ostendit quod Christus dixerit in instituendo hoc sacramentum. In verbis autem primo quod dicitur in sacramento visum. Secundo expressit sacramenti veritatem. Tertio docuit mysterium. Usum quod est sacramenti inuenit dicens. (Accipite). Quasi diceret non ex potestate vel merito humano competit vobis usus huius sacramenti: sed ex eminenti dei beneficio. Sap. 16. Angelorum esca nutriti sunt populum tuum dominus supra. 4. Quid habes quod non accepisti. Et determinat speciem usus cum dicit. (Et manducate). Jo. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis. Job. 31. Si non dixerunt viri tabernaculi mei quod det de carnibus eius ut saturerentur. Sciendum est tamen quod hec verba non sunt de forma consecrationis. Est enim hec differentia inter hec & alia sacramenta: quod alia sacramenta perficiuntur non quod in consecratione materie: sed in usu materie consecrate: sicut in ablutione aque: aut in unctione olei: seu crismatis: & hoc ideo: quod in materijs aliorum sacramentorum non est aliqua natura rationalis: que sit gratie sanctificantis susceptiva: & id in forma aliorum sacramentorum fit mentio de usu sacramenti: sicut cum dicitur. Ego te baptizo vel confirmo te crismate salutis &c. Sed hoc sacramentum perficitur in ipsa consecratione materie in qua continetur ipse Christus qui est finis totius gratie sanctificantis. Et id verba que continent ad visum sacramenti non sunt de substantia forme: sed solus illa que continent veritatem & continentiam sacramenti: que consequenter potest subdes. hoc est corpus meum.

C Circa que verba tria oportet considerare. Primo quod de re significata: propter hec verba: quod sit ibi corpus Christi. Secundo de veritate huius locutionis. Tertio videtur hec sit ueniens forma huius sacramenti. Circa primum considerandum est quod quod dixerunt corpus Christi non esse in hoc sacramento. secundum veritatem: sed solum sicut in signo: sic exponentes quod hic dicitur. Hoc est corpus meum. id est. hoc est signum & figura corporis mei: sicut & supra. id. dictum est: petra autem erat Christus. id est. figura Christi. Sed hoc est hinc cum expresse dominus dicit Jo. 6. Caro mea uere est esca: & sanguis meus uere est potus. Unde alij dixerunt quod est ibi uere corpus Christi: sed simul cum substantia panis: quod est impossibile: ut supra ostensum est. Unde alij dixerunt quod est ibi solum corpus Christi substantia panis non remanente que annihilatur vel in pacentem materiam resoluatur. Sed hoc non potest esse: quod sicut Augustinus dicit in libro 83. q. de non est auctor tendendi in non esse. Secundo quod etiam per hanc positionem tollitur hoc quod substantia panis uertatur in corpus Christi: & sic cum corpus Christi non incipiat esse in hoc sacramento per uersionem alterius in ipsum: relinquitur quod incipiat ibi esse per motum localem: quod est impossibile: ut supra dictum est. Dignum dicere quod corpus Christi uere sit in hoc sacro per uersionem panis in ipsum. Considerandum tamen quod hec uersio differt ab omnibus uersionibus que sunt in natura. Actio enim nature presupponit materiam: & id est actio non se extendit nisi ad imutandum aliquid secundum formam vel substantialem vel accidentalem. Unde omnis uersio naturalis dicitur esse formalis. Sed deus qui facit hanc uersionem est actor materiae & forme: & id tota substantia panis materia non remanente: potest uerti in totam substantiam corporis Christi. Et quod materia est indiuiduationis principium: totum hoc indiuiduum signatum quod est substantia particularis uertitur in aliam substantiam particularem: propter quod dicitur ista uersio substantialis seu transubstantiatio. Conuenit igitur in hac uersione dominus eius quod accidit in uersionibus naturalibus: in quibus manente subiecto fit transmutatio iterum

circa accidētia. hic autēz trāsmutata substātia manēt acci-
dētia sine subiecto virtute diuina que sicut causa p̄ma su-
stētat ea sine causa materie que est substātia causata ad B
q̄ corpus xpi ⁊ sanguis sumatur i specie aliena ratiōibus
supradictis. ⁊ quia ordie quodā accidētia referunt ad sub-
stātia. ideo dimēsiōes sine subiecto remanēt ⁊ alia accidē-
tia remanēt in ipsis dimēsiōibus sicut i subiecto. Si autē
sub illis dimēsiōibus in illa substātia remaneat nisi corp⁹
christi dubius potest esse de fractiōib⁹ hostie cōsecrate. cū
corpus xpi gloriōsū sit. ⁊ p̄sequēs ifragibile. Un̄ nō po-
test huic fractiōi substare: s̄ nec etiā aliū pōt fingi qd̄ sub-
sister: qz sacm̄ veritatis nō decet aliq̄ fictio. Un̄ nihil sen-
su percipiūt in hoc sacro: qd̄ nō sit ibi s̄z veritatē. Sēnsibilia
enī p̄ se sunt qualitates: que qd̄ remanēt sicut p̄s fuerāt
in hoc sacro vt est dictū. Et ideo aly dixerūt q̄ est qd̄ ibi
vere fractio sine subiecto. vñ nihil ibi frāgitur. Sed nec B
dici pōt. qz cū fractio sit in genere passiōis q̄ habet debili⁹
esse q̄z qualitas nō potest esse in hoc sacro sine subiecto sic
nec qualitas. Un̄ restat dōm q̄ fractio illa fundatur sicut
in subiecto in dimēsiōibus panis ⁊ vini remanētibus. cor-
pus autem xpi nō attingitur ab h⁹ fractiōe: qz totū rema-
net sub qualz parte dimēsiōnū diuisarū. Qd̄ qd̄z hoc mō
cōsiderari pōt. Nam corpus xpi est i hoc sacro ex cōuersio-
ne substātie panis in ipsum. Nō aut̄ fit cōuersio ratione di-
mēsiōnū. Nā dimēsiōes panis remanēt. s̄z solū ratiōe sub-
stātie. Un̄ ⁊ corpus christi est ibi ratiōe sue substātie. non
autē ratiōe suarū dimēsiōnū: licet dimēsiōes eius sint ibi
ex cōsequēti iquātuz nō separātur a substātia ipsius. Quā-
tum autē ad naturā substātie pertinet tota est sub qualibz
parte dimēsiōnū. Un̄ sicut ante cōsecrationē tota veritas
substātie ⁊ natura panis erat sub qualibz pte dimēsiōnū:
ita post cōsecrationē totuz corpus xpi est sub qualibet pte
panis diuisi. Significat aut̄ hostie cōsecrate diuisio. p̄mo
qd̄ passionē xpi: per quā corpus eius fuit vulneribus fra-
ctū. s̄z illud ps̄. Gederūt manus meas ⁊ pedes meos. Se-
cūdo distributionē donoz xpi ex ip̄o p̄grediētū: s̄z illud
ifra. iz. Diuisiōes grarū sunt. Tertio diuersas ptes ecclie.
Nā eoz q̄ sunt mēbra xpi qd̄z adhuc in hoc mūdo pegri-
nātuz qd̄a vīuūt i glia cū xpo ⁊ q̄tuz ad aiaz ⁊ q̄tū ad cor-
pus. qd̄a aut̄ expectāt finalē resurrectionē i fine mūdi: ⁊ B
significat diuisio hostie in tres ptes. ¶ Sc̄do cōsiderādū
est de vitate huius locutiōis. videt̄ enī hec locutio esse fal-
sa. Hoc est corpus meuz. Cōuersio enī panis in corpus xpi
fit in termino prolatiōis hoz vboz. Tūc enī cōplet signifi-
catio huius locutiōis. Forme enī sacroz significādo effici-
unt: ⁊ ideo seq̄tur q̄ in principio locutiōis qñ dicit̄ q̄ nō sit
ibi corpus xpi: sed sola substātia panis que demonstratur p̄
hoc p̄nomē: hoc. qd̄ est demonstratiū substantie. Idez ergo
hoc cū dicit̄. Hoc est corpus meū. ac si diceret substā-
tia panis est corp⁹ meū: quod manifeste falsuz est. Dixerūt
ergo qd̄a q̄ sacerdos hec verba māliter ⁊ recitatiue pfert
ex p̄sona xpi. ⁊ ideo demonstratio hui⁹ p̄nominis nō referē
ad p̄ntem mām vt ex hoc locutio falsa reddat̄ fm̄ q̄ obie-
ctio p̄cedebat. Sed B nō pōt stare. p̄mo qd̄ qz si hec lo-
cutio nō applicet̄ ad p̄ntē mām nihil faciet circa eā: qd̄ est
falsum. Dicit̄ enī Aug. super Jo. Accedit verbū ad elemē-
tū ⁊ fit sacramētuz. Un̄ necesse est dicere q̄ verba ista for-
maliter accipiātur referēdo ea ad p̄ntem materias. Pro-
fert autem ea sacerdos ex p̄sona xpi: a quo virtutē sumpse-
rūt: ad ostēdēdū q̄ eādez efficaciam nūc habēt sicut quā-
do christus ea ptulit. Nō enī virtus his v̄bis collata eua-
nescit: neqz temporis diuersitate: neqz ministroz varieta-
te. Sc̄do. qz eadem difficultas remanet de p̄ma prolatiōe
qua christus ea ptulit. Ideo aly dicit̄ q̄ sensus huius est.
Hoc est corpus meū. i. h̄ panis designat corp⁹ meū: vt ly B

designet id qd̄ est in principio locutiōis. S̄z hoc ēē nō po-
test. qz cū sacra efficiat̄ qd̄ figurat̄ hec v̄ba nihil efficiūt ni-
si qd̄ significat̄. Sc̄do. qz ex hoc sequeret̄ q̄ per hec verba
nihil efficiet̄ q̄z q̄ corpus xpi esset ibi sicut sub signo: qd̄
supra improbatum est. Et ideo aly dicit̄ q̄ ly hoc facit de-
mōstrationē ad intellectum ⁊ demōstrat id quod. erit in fi-
ne locutiōis. i. corpus christi. Sed nec hoc videtur cōueni-
enter dici: quia fm̄ hoc sensus esset: corpus meum est cor-
pus meum. quod nō sit per hec verba. cū hoc ante verba
cōsecratiōis fuerit verū. Et ideo aliter dicēdum est q̄ for-
me sacramētoz nō soluz sunt significatiue: sed etiāz fa-
ctiue. faciēdo enim efficiūt. In omni autē factiōe oportet
subyici aliquid cōmune tāq̄ p̄ncipium. Cōmune autem
in hac cōuersiōe nō est aliqua substātia: sed accidētia que
⁊ p̄s fuerūt: ⁊ postea manēt: ⁊ ideo ex parte subiecti i hac
locutiōe nō ponitur nomē quod significat certam speciez
substātie: sed ponitur p̄nomē quod significat substātiā
sine determinata specie. Est ergo sensus. Hoc: id est cōtētuz
sub his accidētibus est corpus meuz. ⁊ hoc est quod fit per
verba cōsecratiōis. Nam ante cōsecrationē id quod erat
cōtētum sub his accidētibus nō erat corpus christi. quod
tamē sit corpus christi per cōsecratiōez. ¶ Tertio autem
oportet cōsiderare quomodo est hec cōueniēs forma hui⁹
sacramēti. Nam hoc sacramētuz vt dictum est nō cōsistit
in vsu materie: sed in cōsecratiōe ipsius. Cōsecratio autēz
nō fit per hoc q̄ materia cōsecrata soluz suscipiat aliquaz
virtutem spirituales: sed per hoc q̄ trāsubstātiatur s̄z ēē
in corpus christi. ⁊ iō nullo alio verbo vtēduz fuit nisi ver-
bo substātiuo: vt dicatur hoc est corpus meuz. Per hoc. n.
significat̄ id qd̄ est finis: qd̄ significādo efficiūt.

¶ Deide cūz dicit. (Quod pro vobis tradetur.) Tāgit my-
sterium huius sacramēti. Est enī hoc sacramētū represen-
tatiuum diuine passiōis: per quaz corpus suum tradidit in
mortē pro nobis: fm̄ illud Esa. 50. Corpus meuz dedi per-
cutiētibus. Et Ephe. 5. Tradidit semetipsum pro nobis. Et
vt ostēdat rationem frequētādi hoc mysterium subiūgit.
Hoc facite in meam cōmemorationē. hoc recolēdo. s. taz
magnuz b̄ficiū quo pro vobis me tradidi in mortem.
Unde ⁊ Tren. 3. dicitur. Recordare paupertatis mee ab-
sinthy ⁊ fellis. Et in. ps̄. Memoriam fecit mirabiliuz suo-
rum misericors ⁊ miserator dominus escam dedit timen-
tibus se. ¶ Lectio. VI.

Smiliter ⁊ calicem postq̄ cenauit di-
cens. Hic calix nouum testamētū est
in meo sanguine. Hoc facite quotiens
cunqz biberis in meam cōmemoratio-
nem. Quotienscunqz enim manducabitis pa-
nem hunc ⁊ calicem biberis: mortem domini
annunciabitis donec veniat.

¶ Postq̄z apls posuit institutiōez hui⁹ sacri q̄tū ad cōse-
cratiōez corpis. hic pōit institutiōez ei⁹ q̄tū ad sanguis cōse-
cratiōez. Et p̄ pōit ordinē institutiōis. Sc̄do v̄ba cū dicit. (Hic
calix ⁊c.) Ordo at̄ attēdit̄ q̄tū ad duo. p̄rio ad cōmitā-
tiā vtriusqz sp̄ei. cū dicit. (S̄l ⁊ calicē.) Utrūqz. n. ē de p̄se-
ctiōe hui⁹ sacri. tū p̄ p̄fectiōez refectiōis. tū p̄ rep̄itatio-
nē passiōis. tū p̄ efficiētā salutis aie ⁊ corpis: vt supra di-
ctū ē: s̄z si p̄s cōsecrat̄ in B sacro corp⁹ xpi: ⁊ postea sanguis
videt̄ seq̄ q̄ ante cōsecratiōez sanguis corp⁹ xpi in B sacro
sit exāgue. Qd̄ qd̄a icōueniēs reputātes dixerūt q̄ due for-
me se expectāt i efficiēdo: ita. s. qz p̄ma forma cōsecratiōis
corpis nō cōseq̄t̄ suū effectū añq̄z p̄ficiat̄ forma cōsecratiōis
sanguis. sic ēē dēz q̄ v̄ba q̄ p̄ferūt i cōsecratiōe corpis si cōse-
quūt̄ suū efficiētū vsqz ad finē prolatiōis vboz. S̄z B nō ē s̄lle

Ad corinthios I.

Nam significatio verborum quibus consecratur corpus christi non completur nisi in termino prolationis eorum. Et quia verba sacramentalia significatio efficiunt: ideo non possunt habere effectum ante terminum prolationis. Tunc autem habet plenam significationem etiam antequam proferatur verba consecrationis sanguinis. et ideo necesse est quod etiam tunc habeant suum effectum. Alioquin sacerdos peccaret statim post verba consecrationis proponens hostiam non consecratam populo adorandam. Nisi iam esset corpus christi: quia induceret populum ad ydolatriam. ¶ Est ergo verum quod ante consecrationem sanguinis est in hoc sacramento corpus christi non sine sanguine. ¶ Sciendum est enim quod in hoc sacramento dupliciter aliquid est. Uno modo ex vi consecrationis illud. scilicet in quod terminatur conversio panis et vini: sicut per formam consecrationis significatur. et sic sub specie panis est corpus christi. Alio modo est aliquid in hoc sacramento ex reali concomitantia sicut diuinitas verbi est in hoc sacramento propter insolubilem unionem ipsius ad corpus christi: licet nullo modo substantia panis in diuinitatem conuertatur. Et similiter est ibi anima que coniuncta est realiter ipsi corpori. Si vero in triduo mortis christi fuisset corpus christi ab aliquo apostolorum consecratum non fuisset ibi anima que tunc realiter erat a corpore separata. Et ideo verum est de sanguine. Nam sub speciebus panis ex vi consecrationis est corpus christi in quod substantia panis conuertitur. Sanguis autem est ibi ex reali concomitantia: quia nunc realis sanguis christi non est ab eius corpore separatus: et eadem ratio sub specie vini est sanguis christi ex vi consecrationis: corpus autem ex reali concomitantia: ita quod sub utraque specie est totus christus. Si vero tempore passionis quando sanguis christi erat ex corpore effusus fuisset hoc sacramentum ab aliquo apostolorum perfectum sub panis specie fuisset solum corpus christi ex sanguine: sub speciebus autem vini fuisset solus sanguis christi. ¶ Secundo attenditur ordo per comparisonem ad cibos materiales: quoniam nam preceperant ubi subdit. Postquam cenauit. quod videtur signare addidisse. Nam christus corpus suum tradidit inter cenam. Unde Mat. 26. dicitur. Qui cenantibus illis accepit iesus panem etc. Sed sanguinem dedit expresse post cenam. Unde et Luc. 22. dicitur. Similiter et calicem postquam cenauit dicens etc. Cuius ratio est: quia corpus christi representat mysterium incarnationis que facta est adhuc legalibus obseruantis statum habentibus iter quas precipua erat cena agni paschalis. Sed sanguis christi in sacramento directe representat passionem per quam est effusus per quam sunt terminata omnia legalia. Unde Heb. 9. dicitur. Quod per proprium sanguinem introiit semel in sancta eterna redemptione inuenta.

¶ Deinde ponit verba dicens. (Dic calix etc.) Et primo demonstrat veritatem huius sacramenti. Secundo iniungit usum. ibi. (Hoc facite etc.) Quatum ergo ad primum dicit. (Dic calix etc.) Quod quidem dupliciter sumi potest. Uno modo methanomico: ut scilicet ponatur continens pro contento. quod dicitur. Lotetum in hoc calice quod conuenientius ponitur in consecratione vini quod ratione sue humiditatis indiget alijs terminis contineri quam in consecratione panis qui ratione sue siccitatis proprijs terminis continetur. Alio modo potest accipi metaphorice ut sit sensus. Sicut calix inebriat et perturbat ita et passio. Unde Mat. 22. dicit. Potestis bibere calicem quem bibiturus sum. Et Mat. 26. Traseat a me calix iste. Est ergo sensus. Dic calix. id est contentum in hoc calice. vel hec mea passio. Est nouum testamentum in meo sanguine. Unde considerandum est quod testamentum dupliciter sumitur in scripturis. Uno modo coniter pro quolibet pacto. quod quidem testibus confirmatur. et sic considerandum est quod deus dupliciter pactus inuit cum humano genere. Uno modo promittendo bona temporalia et a malis temporalibus liberando: et hoc vocatur vetus testamentum vel pactus. Alio modo promittendo bona spiritualia et a malis op-

positis liberando: et hoc vocatur testamentum nouum. Unde dicitur Jer. 31. Seruiam domui israel et domui iuda fedus nouum: non sicut pactum quod pepigi cum patribus vestris ut educerem eos de terra egypti: sed hoc erit pactum. Dabo legem meam in visceribus eorum et ero eis in deum. Est autem considerandum quod apud antiquos erat consuetudo ut alicuius vitime sanguine funderet ad confirmationem pacti. Unde Gen. 31. Legitur quod postquam inierunt fedus laban et iacob: imolatis victimis in morte vocauit fratres suos. Unde et Exo. 24. Legitur quod moyses sumptus sanguinem resperxit in populum et ait. Sic est sanguis federis quod pepigit dominus vobiscum. Sicut ergo vetus testamentum seu pactus confirmatum est sanguine figurati tauro: ita nouum testamentum seu pactum confirmatum est in sanguine christi qui per passionem est effusus. Et in hoc calice sacrum taliter continetur. Alio modo testamentum accipitur magis stricte pro dispositione hereditatis percipiende quam necesse est secundum leges certo numero testium confirmare. Non autem testamentum sic acceptum confirmatur nisi per mortem: quia ut apostolus dicit Heb. 9. Testamentum in mortuis confirmatum est: alioquin nodum valet dum viuunt qui testamentum est. Sanguis autem primo quidem dispositionem fecerat de eterna hereditate percipienda: sed sub figura temporalium bonorum quod pertinet ad vetus testamentum: sed postmodum fecit nouum testamentum expresse promittens hereditatem eternam quod quidem confirmatum est per sanguinem mortis christi. Et ideo dominus hic dicit. Sic calix nouum testamentum est in meo sanguine. quod dicitur. Per id quod in hoc calice continetur commemorat nouum testamentum per christi sanguinem confirmatum. Est autem aduertendum quod eadem verba que hic apostolus ponit. habentur Luc. 22. Nisi quod ibi addit qui pro vobis effundetur. Lucas enim discipulus fuit pauli et eum in conscriptione euangelij est secutus. Sed Mat. 26. dicitur. Sic est enim sanguis meus noui testamenti qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Eadem verba ponuntur in Marco. 14. Dicit ergo quidam quod quatuordecim foris verborum proferatur que sunt scripta in canone sufficere ad consecrationem. Probabilius autem dici videtur quod illis solis verbis perficitur consecratio: quibus ecclesia vtitur ex traditione apostolorum structa. Euangeliste enim verba domini recitare intendunt quantum pertinet ad rationem historie: non autem secundum quod ordinatur ad consecrationem sacrorum quas in occulto habebant in primitiua ecclesia propter infideles. Unde Dionysius dicit in vltima ecclesiastice hierarchie. perfectiorem inuocationem non est fas in scripturis exponere: neque mysticum ipsarum ante factas in ipsis ex deo virtutes ex occulto in communi adducere. ¶ Sed circa ista verba: quibus ecclesia vtitur in consecratione sanguinis: quod dam opinatur quod non omnia sint de necessitate forme: sed solum quod dicitur. Sic est calix sanguis meus: non autem residuum quod sequitur noui et eterni testamenti mysterium fidei quod pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Sed hoc non videtur conuenienter dici. Nam totum illud quod sequitur est quidam determinatio predicati. Unde et ad eiusdem locutionis sententiam seu significationem pertinet. Et quia ut sepe dictum est forme sacrorum signando efficiunt: totum pertinet ad vim effectiua forme. Nec obstat ratio quare inducit: quia in consecratione corporis sufficit quod dicitur. Hoc est corpus meum: quia sanguis seorsum consecratur spiritualiter repletur passionem christi per quam eius sanguis separatur a corpore: et ideo in consecratione sanguinis oportuit exprime christi passionem virtutem que attenditur. Primum quod respectu nostre culpe quam christi passio abolet: secundum illud Apoc. 1. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Et quantum ad hoc dicitur. Qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Effusus est siquidem sanguis in remissionem peccatorum non solum pro multis sed et pro omnibus: secundum illud prime Ioh. 2. Ipse est propiciatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum: sed etiam pro totius mundi. Sed quia quidam se reddunt indignos ad recipiendum talem effectum: quantum ad efficaciam dicitur esse effusus pro multis in quibus habet effectus pas-

sio xpi. Dicit aut signater pro vobis et pro multis: quia hoc sacramentum valet in remissione peccatorum summentibus per modum sacramenti. quod notatur signater cum dicitur. Pro vobis quibus dixerat accipite. Valet etiam per modum sacrificii multis non summentibus pro: quibus offertur quod significat cum dicitur. Et pro multis. Secundo virtus eius consideratur per comparationem ad vitam iusticie: quam facit per fidem: secundum illud Romanorum 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem que est in christo iesu que proposita pro peccatorum per fidem in sanguine ipsius. Et quantum ad hoc dicitur. Mysteriorum. i. occultum fidei: quia scilicet fides passionis christi erat occulta in omnibus sacrificiis veteris testamenti: sicut veritas in signo. Hoc autem ecclesia habet ex traditione apostolorum cum in canone scripture non inueniatur. Tertio virtus eius attenditur quantum ad vitam glorie in qua per passionem christi introducit. secundum illud Hebræorum 10. Dabentes fiduciam in introitu sanctorum in sanguine christi. Et quantum ad hoc dicitur. (Noui et eterni testamenti.) Eterni si quidem: quia est dispositio de hereditate eterna. Noui autem ad veteris: quia temporalia permittit. Unde Hebræorum 9. dicitur. Ideo noui testamenti mediator est ut morte intercederet re promissionem acciperet qui vocati sunt eterne hereditatis.

Deinde cum dicit. (Hoc facite etc.) Iniungit usus huius sacramenti dicens. Hoc facite quotiescumque sumetis in mea commemoratione. i. in memoria mee passionis. Unde et Tereus 3. dicit propheta. Memoria memor ero et tabescet in me anima mea. Et Esaias 43. Miserationem domini recordabor. Est autem notandum quod in calice principaliter quidem debet poni vinum rationibus supradictis. Debet autem apponi et aqua. Probabile enim est quod christus in cena vinum mixtum discipulis dedit propter consuetudinem terre illius in qua ut temperet fortitudinem vini ab omnibus vinum bibitur aqua mixtum. Unde et Proverbia 9. Sapientia dicit. Bibite vinum quod miscui vobis. Nihilominus tamen aqua vino mixta significat populum christianum christo per passionem coniunctum: secundum illud Apocalypsis 17. Aquæ populi sunt et gætes. Et participatio sanguinis christi a fidelibus pertinet ad usus sacramenti qui non est de necessitate huius sacramenti. Sed potest vinum consecrari absque aqua: licet peccet qui sic consecrat non seruans ritum ecclesie. Et id si sacerdos ante consecrationem vini aduertat quod aqua non fuerit apposita calici debet apponere. Si vero post consecrationem aduertat non debet apponere: sed debet perficere sacramentum. Nihil enim post consecrationem est sanguini christi miscendum: quia talis mixtio non potest esse sine qualicumque corruptione vini consecrati: quod pertinet ad crimen sacrilegi. Dicit autem quidam quod cum de latere christi pendentis in cruce fluxerit sanguis et aqua. ut legitur Iohannis 19. Sic vinum conuertitur in sanguinem: ita aqua in aqua. Sed hoc non competit: quia in illa aqua figuratur ablutio que est per baptismum. Et id alii dicunt quod facta conuersio vini in sanguinem aqua remanet in sua substantia. et circūregitur accidentibus vini. Sed nec competit: quia aqua admiscetur vino ante consecrationem: quoniam non differt ab alio vino. Unde non seorsum manet sed permiscetur. Et id videri potest quod aqua conuertitur in vinum: et sic totum conuertitur in sanguinem christi. Propter quod mos est modicum de aqua apponere et precipue si sit vinum debile quod non potest nisi modicum aque in seipsum conuertere.

Deinde cum dicit. (Quotiescumque etc.) Exponit verba domini que dixerat. Hoc facite in mea commemoratione dicentes. (Quotiescumque. n. manducabitis panem hunc etc.) Et dicit panem pro specie re manentes. Dicit autem hunc pro idem numero corporis signatum et pretium. Et calicem. scilicet hunc bibetis mortem domini annuntiabitis repentinam. scilicet ea per sacrificium. Et hoc donec veniat. i. usque ad ultimum eius aduentum in quo datur intelligi quod ritus ecclesie non cessabit usque ad finem mundi: secundum illud Matthei 28. Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi. Et Lucæ 21. Non peribit generatio hec. scilicet ecclesie donec omnia fiant.

LECTIO. VII.

Itaque quicumque manducaverit panem et biberit calicem domini indigne: reus erit corporis et sanguinis domini. Probet autem seipsum homo. et sic de pane illo edat et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne: iudicium sibi manducat et bibit. non diiudicans corpus domini. Ideo iter vos multi infirmi et imbecilles et dormiunt multi. Quod si nos metipsos diiudicaremus: non utique iudicaremur. Dum iudicamur autem a domino corripiamur: ut non cum hoc mundo damnemur. Itaque fratres mei cum conuenitis ad manducandum iuciter expectate. Si quis esurit domini manducet ut non in iudicium conueniatis. Cetera autem cum venero disponam.

Postquam apostolus ostendit dignitatem huius sacri: hic excitat fideles ad sumendum illud reuerenter: et primo ponit periculum quod imminet indigne summentibus. Secundo adhibet salutare remedium ibi. (Probus autem etc.) Dicit ergo primo. Itaque ex quo hoc quod sacramentum manducatur est corpus christi: et quod bibitur est sanguis christi. Quicumque manducaverit hunc panem vel biberit calicem domini indigne reus erit corporis et sanguinis domini. In quibus verbis primo considerandum est qualiter aliquis indigne manducat et bibit: quod quidem secundum Beato conuenit dupliciter. Primo quidem quantum ad celebrationem huius sacri: quia aliquis aliter celebrat sacramentum eucharistie quam a christo traditum est. puta si offerat in hoc sacro alium panem quam triticum vel alium liquorem quam de vite. Unde Leviticus 10. Dicitur quod nadab et abiud filii Aaron obtulerunt coram domino ignem alienum quod eis preceptum non erat: egressusque ignis a domino deuorauit eos. Secundo ex hoc quod aliquis non deuota mente accedit ad eucharistiam. que quidem idoneo quibus est veniale. puta cum aliquis distrahitur a secularibus negotiis accedit ad hoc sacramentum habitualiter retinens debitam reuerentiam ad ipsum: et talis inde deuotio impedit fructum huius sacri qui est spiritualis refectionis: non tamen facit reum corporis et sanguinis domini: sicut hic apostolus loquitur. Quedam vero ideuotio est peccatum mortale: quia scilicet est cum contemptu huius sacri. putat dominus. Malac. 1. Vos polluistis nomen meum in eo quod dicitis. Mensa domini contaminata est: et quod supponitur correptibile. Et de tali ideuotio loquitur Beato. Tertio modo dicitur aliquis indignus ex eo quod cum voluntate peccandi mortaliter accedit ad eucharistiam. Dicitur enim Leviticus 21. Non accedat ad altare qui maculatus habet. Intelligitur aliquis maculatus peccati huiusmodi est in voluntate peccandi: quod tamen tollitur per penitentiam. Per contritionem quidem que tollit voluntatem peccandi cum proposito confitendi et satisfaciendi quantum ad remissionem culpe et pene eterne. per confessionem autem et satisfactionem quantum ad totalem remissionem pene et reconciliationem ad membra ecclesie. Et id in necessitate quidem: puta quoniam aliquis copiam confessionis huiusmodi non potest sufficere contritio ad summationem huius sacri. Regulariter autem debet confessio precedere cum aliqua satisfactione. Unde in libro de ecclesiasticis dogmatibus dicitur. Communicaturus satisfaciatur lacrymis et orationibus: et confidens de domino mundi: accedat ad eucharistiam intrepidus et securus. Sed hoc de illo dico quem capitalia peccata et mortalia non grauant. Namque que mortalia crimina post baptismum commissa premunt horrores prius publica penitentia satisfaciunt: et ita sacerdotis iudicio reconciliatum conuentioni sociari: si non vult ad damnationem eucharistiam percipere. Sed videtur quod peccatores non indigne accedant ad hoc sacramentum. Nam in hoc sacro sumitur christus qui est spiritualis medicus qui de se dicit. Matthei 9. Non est opus valentibus me

Ad corinthios I.

dictus: sed male habetibus. **S**z dōz q hoc sacramētū ē spi-
rituale nutrimentū: sicut baptisimus est spūalis natiuitas.
Nascit aut aliq ad hoc vt uiuat sz nō nutrit nisi iā uiuū:
z iō hoc sacfz nō cōpetit pctōribus q nōdū uiuūt p gratiā:
cōpetit eis tamē baptisimus. Et preterea eucharistia est sa-
cramētū charitatis z ecclīastice vnitatis: vt dicit Aug. su-
per Jo. Cū igit pctōr careat charitate z sit separatus meri-
to ab ecclīe vnitate: si accedat ad hoc sacramētū falsitate
cōmittit duz significat se hēre charitatē quā nō hz. Qz tamē
pctōr qnq; hz fidē huius sacramēti licitū est ei hoc sacfcm
inspicere: qd oīo ifidelibus denegat: vt Dionysius dicit. 3.
ca. ecclīastice hierarchie. **S**cdō cōsiderādū est quō ille
q idigne sumit hoc sacfz sit reus corpis z sanguis dñi. Nō
qdē in Glo. triplr exponit. Uno mō māliter. Incurrit enī
reatū ex pctō cōmissio circa corp⁹ z sanguinē dñi: prout in B
sacfo p̄tinet: qd idigne sumit. z ex hoc eius culpa aggraua-
tur. Tāto est enī culpa grauior q̄to maior est p̄tra quē pec-
caī. Heb. 10. Quāto magl putatis deteriora mereri suppli-
cia eū q filiū dei p̄culauerit z sanguinē testamēti pollutū
duxerit. **S**cdō expōit p̄ similitudinē vt sit sensus. Reus erit
corp⁹ z sanguis dñi z mortis dñi penas dabit: hoc est ac-
si xpm occiderit puniet: fm illud Heb. 6. Rursum crucifi-
gēs sibi metipsos filiū dei z ostentui habētes. **S**z fm hoc
videt grauisimū esse pctm̄ eoz qui idigne sumunt corpus
xpi. **S**z dōm q pctm̄ aliqd hz grauitatem duplr. Uno
ex ipsa spē pcti q sumit ex obiecto. z fm hoc grauius ē pec-
catū qd p̄tra dīnitatē cōmittit. puta ifidelitas blasphemia
vel aliqd hz qd cōmittit cōtra humanitatem xpi. Unī z
ipse dñs Mat. 12. Qz qui dixerit verbū p̄tra filiūz hoīs re-
mittere ei. q aut dixerit cōtra spūm̄ scūm nō remittere ei. Et
iterū grauius est pctm̄ qd cōmittit p̄tra humanitatē in p̄-
p̄tia spē q̄ sub spē sacfi. Alio mō grauitas pcti attendit ex
p̄te peccātis. Magis aut peccat q ex odio aut inuidia vel
ex q̄cūq; malicia peccat sic peccauerunt illi q xpm crucifi-
xerūt q̄ q peccat ex ifirmitate: sicut iterduz peccāt illi qui
idigne sumunt hoc sacfcm. Nō ergo p hoc itelligit q pctm̄
idigne sumentiū hoc sacfcm cōparet pctō occidentiū xpm
fm equalitatē: sz fm similitudinē speciei: qz vtrūq; est circa
eundē xpm. Tertio mō exponit. Reus erit corp⁹ z san-
guinis dñi. i. corpus z sanguis dñi faciēt eū reū. Ita enī bo-
nū male sumptū nocet sic pdest malū quo qs bñ vit: sic
stimulus sathane paulo. Per hec at̄ verba excludit̄ error
quozūdā dicētiū q q̄ statiz hoc sacfcm tāgīt a labys pctō-
ris desinit sub eo eē corpus xpi. **C**ōtra qd est qd ap̄ls di-
cit. Quicūq; māducauerit panē hūc vel biberit calicē dñi
idigne. **S**cdm̄ enī p̄dictā opinionē nullus idignus mādu-
caret vel biberet. Cōtrariatur aut̄ p̄dicta opio veritati h̄
sacfi fm quā tādiū corpus z sanguis xpi manēt in sacfo q̄-
diū remanēt spēs in quocūq; loco existāt.

C Deide cū dicit. (Probet aut̄ rē.) Adhibet remediū p̄tra
p̄dictū piculū. Et p̄mo ponit remediū. **S**cdō assignat rōnē
ibi. (Qui enī māducat rē.) Tertio rōnē māifestat p̄ signū
ibi. (Jō iter vos rē.) Dicit̄ ḡ p̄mo. Qz tm̄ reatū icurrit qui
idigne sumit hoc sacfcm: iō necesse est: vt p̄mo homo seipm̄
p̄bet. i. diligēter examinet suam p̄sciam ne sit in eo volūtas
peccādi mortaliter vel aliqd pctm̄ p̄teritū de quo nō suffi-
ciēter penituerit: z sic post diligētē examinationē de pane
illo edat z de calice bibat: qz digne sumētibus nō est vene-
nū sz medicia. Gal. vlt. Opus aut̄ suūz p̄bet vnusquisq; z
Lor. 13. Si estis in fide xpi: vos p̄bate.

C Deide cū dicit. (Quicūq; n. māducauerit rē.) Assignat
rōnē p̄dicti remediū dicēs. Jō p̄batio p̄exigitur. Qui enīz
idigne māducat z bibit iudiciū. i. cōdemnationē sibi man-
ducat z bibit: sic d̄ Jo. 5. Resurgēt qui male egerunt in re-
surrectionē iudiciū. Nō diuicias corpus dñi. i. ex eo q nō

discernit corpus dñi ab alijs idifferenter ipm̄ assumēs: sic
alios cibos. Leui. 22. Dis homo q accesserit ad ea que cō-
secrata sunt in quo est imūdia pibit corā dño. **C** Sz cō-
tra videt̄ eē qd dicit̄ Joan. 6. Qui māducat me uiuit p̄pter
me. **C** Sz dōm est q duplex est modus māducati hoc sa-
cramētū. s. spūalis z sacramentalis. Quidam ḡ māducat sa-
cramētalr z spūaliter: qui. s. ita sumūt hoc sacfcm q etiā rē
sacramēti participāt. s. charitatē p̄ quaz est ecclīastica vni-
tas. Et de talibus itelligit̄ verbū dñi iductū. qui māducat
me uiuit p̄pter me. Quidā vero māducat sacramētaliter
tm̄: qui. s. ita hoc sacfz percipiūt q rē sacfi. i. charitatē non
habēt: z de talibus itelligit̄: qd hic d̄. Qui māducat z bi-
bit idigne iudiciū sibi māducat z bibit. Est aut̄ p̄ter duos
modos qbus sumit̄ sacramētū hoc. Tertius modus sumē-
di quo māducat̄ per accidēs. dū. s. sumit̄ nō vt sacfcm. qd
quidē cōringit̄ triplr. Uno mō sicut qñ aliq̄s fidelis sumit
hostiā cōsecratā quā nō credit esse cōsecratāz. Talis enīz
hz habitū vtendi hoc sacramēto. Alio modo sic qñ hostiā
cōsecratā sumit aliquis ifidelis qui nullā fidē hz huius sa-
cramēti. Talis enī nō hz habitū vtendi hoc sacfo: sed solū
potētiā. Tertio mō sic qñ hostiā cōsecratāz comedit̄ mus
vel qdlibet aial brutū qd etiā nō hz potētiā vtēdi hoc sa-
cramēto. Ex hoc igit q spūaliter sumētes hoc sacfz acqui-
runt vitā. alliciuūt quidā ad hoc q frequenter hoc sacfcm
assumāt. Ex hoc aut̄ q idigne sumētes acgrūt sibi iudiciū
plures deterrent vt rarius sumāt: z vtrūq; cōmendādum
videt̄. Legimus enī Luc. 19. Qz Zacheus recepit xps gau-
dens in domū suā in quo eius charitas cōmendat̄. Legit̄
etiam eodez. 7. q centurio dixit xpo. Non sum dignus vt
itres sub tectuz meuz. In quo cōmendatur honor z reuerē-
tia eius ad xpm. Qz tamē amor preferit timorē p se loquē-
do: cōmēdabilius esse videtur q aliquis frequētius sumat
q̄ q rarius. Quia tamē qd est in se eligibilius pōt eē min⁹
eligibile q̄tum ad hunc vel illū. cōsiderare qlibet in seip̄o
debz quē effectū in se habeat frequens susceptio huius sa-
cramēti. Nā si aliquis sentiat se pficere i seruoque dilectio-
nis ad xps z in fortitudine resistēdi peccatis que plurimū
cōsequūt̄ hoies d̄z frequēter sumere. Si vero ex frequen-
ti sumptiōe sentiat aliquis in se minus reuerentiaz huius
sacramenti monendus est vt rarius sumat. Unde z in lib.
de ecclīastice dogmatib⁹ dicit̄. Quotidie eucharistiaz
sumere nec laudo nec vitupero.

C Deinde cū dicit. (Ideo iter vos rē.) Manifestat predi-
ctam rationē per signū. Et p̄mo ponit signūz. **S**cdō assi-
gnat causam illius signi ibi. (Qz si nosmetipsos rē.) Circa
p̄mūz considerandūz est. q sicut Augu. dicit in p̄mo de ci-
uitate dei. Si omne peccatū nunc manifeste deus plecter-
ret pena: nihil vltimo iudicio resuari putaretur. Rursum
si nullum peccatū nunc puniret: nulla esse diuina prouidē-
tia crederetur. In signū ergo futuri iudiciū deus etiā in B
mundo p peccato quosdaz temporaliter punit. quod ma-
xime obseruatū videtur in p̄ncipio legis latationis tam no-
ue q̄ veteris. Legimus enī Exo. 32. Propter peccatuz vi-
tuli aurei adorati multa milia hoīum perempta. Rursum
legitur Act. 5. Propter pctm̄ mēdacy z furti ananiaz z sa-
phirā interysse. Unī z p̄pter pctm̄ huius sacramēti idigne
sumptialiq in p̄nititiua ecclīa puniebant̄ a deo ifirmitate
corporali vlt̄ morte. Unī dicit̄ Jō. 5. in signū futuri iudiciū.
Inter vos multi idigne sumētes corp⁹ xpi sunt ifirmi coz-
poraliter. ps. Multiplicate sūt ifirmitates. Et imbecilles
.i. lōga inualitudine laborātes. Et dormiunt multi. s. morte
corporali fm q sumitur dormitio. p̄ ad Testal. 4. Nolu-
mus vos ignorare de dormiētibus.

C Deinde cum dicit. (Qz si nosmetipsos rē.) Assignat dupli-
cem rationem predicti signi. quarum p̄ma sumitur ex par-

te nostri. Scda ex pte dei ibi. (Luz iudicamur aut rē.) Ex parte aut nostra causa vine punitiōis est negligētia qua in nobis ipis pctā cōmissa punire negligimus. Un̄ dicit. q̄ si nosmetipos diiudicaremur redarguēdo r̄ puniēdo peccata nostra: nō vtiq; iudicaremur. i. nō puniremur a dño: neq; postmodū in futuro: neq; etiā in presenti. (S; cōtra ē qd̄ supra. 4. dictū est. S; neq; meipm iudico. Et Ro. 14. dī. Beatus qui nō iudicat semetipsum. S; dōz est q̄ aliquis pōt seipsum iudicare triplr. Uno mō discutiēdo. r̄ sic aliquis dōz iudicare seipsum: r̄ q̄tum ad opa p̄terita: r̄ q̄tum ad futura: fm̄ illud Gal. vlt. Opus suuz p̄bet vnusquisq;. Alio modo snialiter seipsum absoluēdo quasi iudicādo se i nocētē q̄tum ad p̄terita: r̄ fm̄ hoc nullus dōz iudicare seipz vt. f. se inocētē iudicet: fm̄ illud Job. 9. Si iustificare me voluero os meū cōdēnabit me. Si inocētē me ostēdero prauū me p̄probabit. Tertio mō reprehēdēdo: vt. f. faciat aliqd̄ qd̄ ipse indicat eē maluz. Et hoc mō itelligit qd̄ idu ctuz est. Btūs est qui nō iudicat semetipsum in eo qd̄ p̄bat. S; q̄tum ad ea q̄ iaz fecit dōz qlibet seipm iudicare: reprehēdēdo r̄ puniēdo p̄ maleficijs. Un̄ dī Job. 13. Uias meas in cōspectu eius arguā. r̄ 23. Pōnā corā eo iudiciū r̄ os meū replebo i crepatiōibus. Et de hoc iudicio Aug. dīc in li. de p̄nā: r̄ iducit̄ hic in Glo. Verlet̄ añ oculos n̄ros imago futuri iudici: r̄ ascēdat hō aduersuz se ante faciē suam: atq; cōstituto in corde iudicio affit̄ accusans cogitatio r̄ te stis scia r̄ carnifex cor. Inde qd̄ sanguis animi cōfiteētis p̄ lachrymas p̄fluat: postremo ab ipsa mēte talis snia p̄ferat̄: vt se idignū hō iudicet p̄cipie cor̄pis r̄ sanguis dñi.

Deide cū dīc. (Luz iudicamur aut rē.) Pōnit̄ cāz q̄ est ex pte dei dicēs. Luz iudicamur aut a dño. i. i hoc mūdo punimur. Corripimur. i. hoc fit ad correptionē nostrā. dūz. f. qlibet p̄pter penā quā sustinuit a pctō recedat. Un̄ r̄ Job. 5. dī. Beatus vir qui corripitur a dño. Et puer. 3. Quez diligit dñs corripit. Uel ēt dūz p̄ penā vnus ali' peccādo desistit. Prouer. 19. Pestilēte flagellato stult' sapiētiōr erit. r̄ hoc iō vt nō dānemur eterna dānatiōe in futuro cū hoc mūdo. i. cū hoibus mundanis.

Deide cū dicit. (Itaq; frēs mei rē.) Reducit eos ad debitā obseruātiāz. r̄ p̄mo ponit̄ id qd̄ nūc ordinat. Scdo ponitur p̄missio de ordinatiōe futura. ibi. (Cetera aut.) Circa p̄mū tria facit. P̄mo ponit̄ ordinatiōē suā dicēs. (Itaq; frēs mei rē.) Ne vnusq; cenā suā p̄sumat ad māducādū cū cōuenitis. f. in ecclia ad māducādū. f. corpus xpi iuicez expectate. vt. f. simul oēs sumatis. Un̄ r̄ Exo. 12. dicit. Immolabit̄ eduz multitudo filioz israel. Scdo excludit̄ excusationē dicēs. (Si quis aut̄ esurit rē.) Et non pōt̄ trāspectare. domi māducet. f. cōes cibos: postmodū eucharistiā nō sumpturus. Eccl. 36. Omnē escam māducabit v̄ter. Tertio rōnem assignat dicēs. (Ut nō conueniatis.) f. ad sumēdū cor̄p' xpi i iudiciū. i. i v̄fraz cōdēnationez.

Deinde ponitur p̄missio. cū dicit. (Cetera.) f. q̄ non sunt tāti periculi cūz venero p̄sentialr̄ disponā: qualr̄. f. ea cōseruare debeatis. Ex q̄ p̄z q̄ ecclia multa habet ex dispositione apostolor̄: que in sacra scriptura non continent̄. Eccl. 10. Liuitates inhabitantur. i. ecclesie disponēnt̄ per sensum prudentiū. f. aploz. CAP. XII.

De sp̄sialib' autem nolo vos ignorare fratres. Scitis autem quoniā cū gētes essetis ad simulacra muta p̄ut ducebamini eūtes: iō notū vob̄ facio. q̄ nemo i sp̄u dei loq̄ns dīc̄ anathema iesu. Et nemo potest dicere domin' iesus nisi in spiritu sancto. Diuisiones vero gratia

rum sunt. idem aut̄ spiritus. Et diuisiones ministracionum sunt: idem autē dominus. Et diuisiones operationum sunt. idem vero deus q̄ operatur omnia in omnibus.

C Postq; apostolus p̄secutus est de tribus sacramentis. f. baptismo matrimonio r̄ eucharistia. hic incipit dēterminare de his que pertinent ad rem sacramētorum. Est autē duplex res sacramēti. Una significata r̄ p̄tēta. f. gloria resurrectionis que in fine expectatur. P̄mo ergo agit de donis gratiarum. Secūdo de gloria resurrectionis. 15. ca. ibi. (Notū aut̄ vobis facio rē.) Circa p̄mū agit de gratijs gratis datis. Secūdo p̄fert oibus his charitatē que pertinet ad grām gratis facientē. 13. ca. ibi. (Si linguis hoīuz rē.) Tertio comparat grās gratis datas adinuicem. 14. ca. ibi. (Sectamini charitatē rē.) Circa p̄mū duo facit. p̄mo p̄hemialr̄ exponit qd̄ itendat dicēs. Dixi q̄ cetera que pertinent ad vsuz sacramētoz cūz venero disponā. S; quedā statiz vobis tradere opz. r̄ hoc est qd̄ dicit. (De sp̄sialibus aut̄.) i. de donis gratiaruz que sunt a sp̄sco: o fratres nolo vos ignorare. Est enī maximū genus igratitudinis ignorare b̄nficia accepta: vt Seneca dicit in lib. de b̄nficijs: r̄ iō vt homo nō sit deo igratus nō debet sp̄siales grās ignorare. supra. 2. Spirituz accepimus qui ex deo est vt sciamus que a deo donata sunt nobis. Esa. 5. Propterea captiuus ductus est populus meus: qz nō habuit sciam. f. sp̄sialium.

C Secūdo ibi. (Scitis qm̄ cū gētes rē.) p̄sequit̄ suā intentionē. r̄ p̄mo ostēdit sp̄sialiu' graruz necessitatē. Scdo ponit̄ gratiaz distributionē ibi. (Diuisiones vero rē.) Necessitas aut̄ alicui rei maxie cognoscit̄ ex defectu ipsius. Un̄ circa p̄mū duo facit. P̄mo ponit̄ defectū quē patiebantur ante susceptā gratiā. Scdo cōcludit̄ gratie necessitatē ibi. (Iō notūz vobis rē.) Dicit̄ ḡ p̄mo. Scitis quasi expti qm̄ cū essetis gētes. i. gētiliter viuentes nōdū suscepta grā per baptismū. Gal. 2. Nos enīz natura iudei nō ex gētib' peccatores. Ephe. 4. Hentes ambulāt in vanitate sensus sui. Eratis euntes quasi prompta mēte r̄ assidue: fm̄ illud Jer. 8. Omnes cōuersi sunt ad cursum suum quasi equus in impetu vadēs in prelium. Prouerb. p̄mo. Pedes eoz ad malū currūt. (Ad simulacra muta.) f. adorāda r̄ colenda. fm̄ illud. ps. Os habēt r̄ nō loquētur. Et ponit̄ sp̄sialiter in eis defectū locutiōis: qz locutio est p̄p̄i' effect' cognitōis. vñ ostēdit̄ nō itelligere simulacra: r̄ per p̄ns nihil dinitatis habere si sunt muta. Et hoc prout ducebamini. i. sine aliqua resistētia. Ducebātur autem vel allecti ex pulchritudine simulacroruz. Unde dicitur in epistola Jeremie. Uidebitis in Babylonia deos aureos r̄ argenteos videte ne metus vos capiat in ipsis. Aut etiā ex imperio alicuius p̄cipis: sicut legitur Dan. 3. Qz Nabuchodonosor cogebat homines adorare statuam aureaz. r̄ secūdi Machab. 6. dicitur de quibusdā q̄ ducebātur cūz amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia. Uel etiāz instinctu demonum qui ad hoc precipue anhelant vt diuinus cultus eis exhibeatur: fm̄ illud Mat. 4. Dec omnia tibi dabo si cū adoraueris me. Ibat̄ ergo ad ydola colēda prout ducebātur. i. sine aliqua resistētia: sicut de iuvene etiā vecoz de dicitur. Prouerb. 7. Statim eaz sequitur quasi bos ductus ad victimā. Per hoc ergo apparet q̄ homo añ susceptam grām prompte currit in peccatū sine resistētia. Specialiter autē fac̄ mētionē de peccato ydolatrie p̄pter tria. P̄mo qdem: qz hoc est peccatus grauissimus itroducere aliū deū sicut grauissime peccaret cōtra regem qui alium regē in regnū eius itroduceret. Unde dicitur Job. 31. Si vidi solem cū fulgeret r̄ lunā incedentē clare: r̄ osculatus manum meaz. f. quasi cultoz solis: r̄ lune que est iniquitas.

Ad corinthios I.

maxima et negatio contra deum altissimum. Secundo. quia a peccato ydolatrie omnia alia peccata oriebantur: secundum illud Sapientia 14. Nephadorum ydolorum cultura omnis mali causa est. Tertio. quia hoc peccatum apud gentes commune erat et non reputabatur. Unde in psalmo. Omnes domus gentium demonia. Est autem considerandum quod quidam dixerunt homines in peccato mortali existere sine gratia quidem non posse a peccato cui subiacet liberari: quia remissio peccatorum non fit nisi per gratiam: secundum illud Romanorum 3. Iustificati per gratiam eius: posse autem se perseverare a peccato mortali sine gratia per liberum arbitrium. Sed hec positio non videtur vera. Primo quidem. quia non potest aliquis se a peccato mortali perseverare nisi omnia legis precepta servando: cum nullus mortaliter peccet nisi transgrediendo aliquod legis preceptum: et ita posset aliquis obviare omnia legis precepta sine gratia quod est heresis pelagiana. Secundo. quia charitate per quam deus diligitur super omnia nullus potest habere sine gratia: secundum illud Romanorum 5. Caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Non potest autem esse quod homo omnia peccata declinet nisi deum super omnia diligat: sicut illud magis pretemnit quod minus diligitur. Poterit ergo esse per aliquod tempus quod ille qui caret gratia a peccato abstinere quousque occurrat illud propter quod dei preceptum pretemnet a quo ducitur ad peccandum. Signanter autem apostolus dicit. put ducebamini.

Deinde cum dicit. Ideo notum vobis facio etc. Concludit duos effectus gratie quorum primus est quod facit abstinere a peccato. Secundus est quod facit operari bonum et bene ponit ibi. Et nemo potest etc. Dicit ergo. primo ex quo quod sine gratia eratis prompte ad peccandum currebatis. Ideo notum vobis facio quod si gratiam habuissetis hoc vobis non contigisset. Nemo enim in spiritu dei etc. id est in spiritu dei loquens dicit anathema iesu etc. id est blasphemiam dei iesum: secundum illud Iohannis 4. Omnis spiritus qui solvit iesum ex deo non est. Notandum quod supra posuit gravissimum peccatum quod est blasphemiam: quod per gratiam declinat: ut de alijs minoribus peccatis intelligat. Potest autem bene quod dicit anathema iesu intelligi quodlibet peccatum mortale. Anathema. n. separationem significat. De ab ana quod est sursum: et thesis quod est positio quasi sursum positum: quia olim res que ab usu hominum sepabantur suspendebantur in templis vel in locis publicis. De autem peccatum mortale separat a iesu: secundum illud Esaias 59. Iniquitates vestre dividerunt iter vos et dei vestrum. Quicunque ergo mortaliter peccat dicit corde vel ore anathema. id est separationem a iesu. Nemo ergo in spiritu dei loquens dicit anathema iesu: quia nullus per spiritum dei peccat mortaliter: quia ut dicitur Sapientia 1. Spiritus sanctus discipline effugiet fictum: sed secundum hoc videtur quod quicunque habet spiritum sanctum non possit peccare mortaliter: quia et dicitur Iohannis 3. Omnis qui natus est ex deo peccatum non facit: quia semen ipsius in eo manet. Sed videtur esse. quod quantum est ex spiritu dei homo non facit peccatum: sed magis a peccato retrahitur: potest tamen peccatum facere ex defectu voluntatis humane que spiritus sancto resistit: sed illud Actuum 7. Vos autem semper spiritus sancto resistitis. Non enim per spiritum sanctum inhabitantes tollit facultas peccandi a libero arbitrio totaliter in vita presentis: et ideo signanter apostolus non dixit. Nemo spiritum dei habens sed nemo in spiritu dei loquens.

Deinde cum dicit. Et nemo potest etc. ponit secundum effectum gratie. id est quod sine ea homo non potest bonum operari. Dicit ergo. Et nemo potest dicere quod iesus est dominus nisi in spiritu sancto. Contra quod videtur esse: quia per spiritum sanctum homo introducit in regnum celorum: sed illud psalmi. Spiritus tuus bone deducet me in terram rectam. Dominus autem dicit. Mattheus 7. Non omnis qui dicit dominum dicitur: domine intrabit in regnum celorum. Non omnis ergo qui dicit dominum iesum dicitur in spiritu sancto. Dominum est autem quod dicere aliquid in spiritu sancto potest intelligi dupliciter. Uno modo in spiritu sancto mouente sed non habito. Mouet enim spiritus sanctus corpora aliquorum: ad loquendum quos non inhabitat. sic legitur Iohannis 11. Quia cayphas hoc quod de utilitate mortis christi predixerat a semetipso non dixit: sed per spiritum prophetie. Balaam et multa vera predixit motus a spiritu sancto. ut legitur Numi 23. et 24. Licet enim non haberet. Secundum hoc est

quod intelligendum est quod nullus potest dicere quodcumque verum nisi a spiritu sancto motus: quod est spiritus veritatis. de quo dicit Iohannis 16. Cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. Unde et in hoc Ambrosius dicit. De verum a quocumque dicat a spiritu sancto est. Et spiritualiter in illis que sunt fidei que per spiritum sanctum reuelationem spiritus sancti sunt habita iter que est quod iesus sit omnium dominus. Unde Actuum 13. Tertissime sciat omnis domus israel quia deus fecit hunc dominum iesum quem vos crucifixistis. Alio modo loquitur aliquis in spiritu sancto mouente et habito. Et hoc et potest verificari quod hic dicitur. ita tamen quod dicere accipiat non solum ore: sed et corde et opere. Dicit enim aliquid corde: secundum illud psalmi. Dixit insipiens in corde non est deus. Dicit et aliquid opere in quantum exteriori opere aliquis suum preceptum manifestat. Nemo ergo nisi habendo spiritum sanctum potest dicere iesum dominum. ita. scilicet quod non solum hoc ore committat: sed etiam corde reuerentiam ipsi ut dominum: et opere obediat ipsi quasi domino. Sic igitur ex verbis premissis tria circa gratiam considerare possumus. Primo quod sine ea peccatum homo vitare non potest: sed illud psalmi. Nisi quia dominus adiuvit me paulominus in inferno habitasset anima mea. Secundo quod per eam vitatur peccatum: sed illud psalmi Iohannis 3. Qui natus est ex deo non peccat. Tertio quod sine ea non potest homo bonum facere: sed illud Iohannis 15. Sine me nihil potestis facere.

Deinde cum dicit. Divisiones vero etc. Incipit distinguere gratias gratis datas. et primo distinguit eas in generali. Secundo manifestat in speciali ibi. Unicuique autem datur etc. In his autem que per gratiam spiritus sancti conferuntur tria opera considerare: primo quod de facultate hominum ad operandum. Secundo auctoritatem. et executionem utriusque. Facultas quidem habet per donum gratie. puta per prophetiam vel preteritatem faciendi miracula aut per aliquid habens auctoritatem autem habet per aliquid misterium. puta per apostolatum vel aliquid habens. Executio autem pertinet ad operationem. Primo ergo distinguit gratias. Secundo ministeria. Tertio operationes. Quatum ergo ad primum dicit. Ostendi necessitatem gratie que tamen non totaliter aduenit omnibus nisi christo cui datus est spiritus non ad mensuram: ut dicitur Iohannis 3. sed quantum ad alios sunt divisiones gratiarum: quia quidam abundat in una: quidam in alia. Sicut enim in corpore naturali caput habet omnes sensus: non autem alia membra: ita in ecclesia solus christus habet omnes gratias que in alijs membris dividuntur: quod significatur Gene 12. Ubi dicitur quod fluvius. id est gratiarum egrediebatur ad irrigandum paradisum qui inde dividitur in quattuor capita. Et Mattheus 25. dicitur. Et quod vni dedit quinq; talenta: alij duo: alij unum. Et quis dona gratiarum sint diuersa que a diuersis habentur non tamen procedunt a diuersis actoribus: sicut ponebantur gentes qui sapientiam attribuebant minerue. locutionem mercurio: et sic de alijs. Ad quod excludendum subdit. Idem autem spiritus. id est sanctus qui est actor omnium gratiarum. Ephe 4. Unum corpus et vnus spiritus. Et Sapientia 7. Est spiritus vnus et multiplex. vnus in substantia multiplex in gratijs.

Deinde ponit distinctiones ministracionum dicens. Et diuisiones ministracionum sunt. id est diuersa ministeria et officia requiruntur ad gubernationem ecclesie. Prelati enim ecclesie ministri dicuntur. supra 4. Sic nos existimet homo ut ministros christi: pertinet autem ad decorem et perfectionem ecclesie: ut in ea diuersa ministeria sint que significantur per ordines ministracionum: quod mirabatur regina Saba in domo Salomonis: ut legitur 3. Regum 10. Omnes tamen vni domino seruiunt. Unde subdit. Idem autem dominus. supra 8. Nobis vnus dominus iesus christus per quem omnia.

Deinde ponit distinctionem operationum dicens. Et diuisiones operationum sunt. quibus aliquis in seipso bonus operatur: sicut per ministraciones ad proximum. psalmi. Exhibet homo ad opus suum. id est sibi proprium. Eccle 33. Immutauit. id est distinxit vias. id est operationes eorum que tamen omnes procedunt ab vno principio. Unde subdit. Idem vero deus qui operatur

oia. sicut prima cā creans oēs opationes. Ne tñ alie cāe vi deant esse supflue: subdit. In oib' qz in causis secundarijs pma cā opat. Esa. 26. Dia opa nostra opatus es in nobis. Et notādum qd apls valde cōgrue gratias attribuit spiri- tui q est amor: qz ex amore pcedit qd aliquid gratis detur ministerij a dño cui ministrat. opatōes deo sicut pme cāe mouenti. Et qd dicit spiritus pōt referri ad psonam spirit' sancti. Et dicit dñs ad personam filij. qd dicit deus ad per- sonam patris. Vel hec tria possunt attribui spūi sancto q ē dominus deus.

Lectio. II.

Manifestatio autē dat manifestatio spūs ad vtilitatem. Alij quidez per spiritū dat sermo sapientie: alij autē sermo scientie s̄m eundem spirituz. Alteri fides in eodem spiritu. Alij gratia sanitatuz in vno spiritu. Alij operatio virtutum: alij ppheta: alij discretio spirituz: alij genera linguaz: alij interpretatio sermonum. Hec autē omnia operatur vnus atqz idem spiritus: diuidens sin- gulis prout vult.

Conposita in generali distinctione grāz et ministracionuz: et opationū: hic manifestat ea q dixerat in spāli: et pmo qstuz ad diuisionē gratiaz. Secdo quātū ad diuisionē ministracionum ibi (Et quosdā qdem posuit deus etc.) Circa p̄mū duo facit. P̄mo ponit distinctionē gratiaz in spāli. Secundo adhibet similitudinē ibi (Sicut enim corp' etc.) Circa p̄mū tria facit. P̄mo ponit grāz cōditionē gratis dataruz. Secdo ponit eaz distinctionem ibi (Alij qdem datur etc.) Tertio describit eaz actionez ibi (Hec autē oia etc.) Dicit ergo p̄mo. dictū ē q sunt diuisiones grāz. Unicusqz autēz datur in quo designat eaz subiectū. Sicut enī nullū mē- brū est in corpore qd nō p̄cipet aliquo mō sensum v' motū a capite: ita nullus est in ecclesia q nō aliqd de gratijs spi- ritus sancti p̄cipet. s̄m illud. Mat. 25. Dedit vnicuiqz s̄z p̄p̄riā virtutem. Et Ephe. 4. Unicusqz nostrū data est grā Manifestatio spūs in quo designat officium gratie gratis date. Pertinet autē ad gratiā gratū faciētem q p eaz spiri- tus sanctus inhabitet: qd qd nō p̄tinet ad gratiam gratis datā: sed solū vt p eam spūs sanctus manifestet sicut inte- rior motus cordis p vocē. Unde Jo. 3. dī. Vocē ei' audis. Et in. ps. dī. Notū fecit dñs salutare suū. Manifestat autē p hōs gratias spiritus sanctus dupl'r. Vno mō vt inhabitās ecclesiā et docēs et sanctificās eā: puta cū aliquis peccator que nō inhabitat spūs sanctus faciat irracula ad ostēdēdū q fides ecclesie quā ipse predicat sit vera. Unde dī. Heb. 2. Cōstante deo signis et prodigijs varijs spūs sancti di- stributionibus. Alio modo manifestat p hōs grā spirit' san- cti: vt inhabitās euz cui tales gratie cōcedunt. Vñ dī Act. 6. q Stephanus plen' grā faciebat prodigia et signa multa que spū sancto plenū elegerūt: sic autē nō cōcedunt hōs grā nisi sanctis. Et ne hōs manifestatio vanā videat. subdit. Ad vtilitatē. s. cōez. In quo designat finis haz: et hoc vel dum pbat vera doctrina ecclesie: et sic fideles cōfirmant et ifi- deles auertunt. Vel dum sanctitas alicui' pponitur alijs in exemplum. Unde et ifra. i. 4. Ad edificationē ecclesie q- rite vt abundetis. Et supra. io. Non querēs qd mihi vtile ē sed qd multis vt salui fiant.

Consequenter dicit (Alij qdem etc.) Pōnit distinctionē grāz que qd vt dictū est dant ad vtilitatē cōez. Et id oēs earuz distinctionē accipere s̄m q p vñū pōt alioz salus pcura- ri. Qd qd hō nō pōt facere iterius opando: s̄m. solius dei est: sed solū exterius p̄suadēdo. Ad qd qdem tria regunt

P̄mo qd facultas p̄suadēdi. 2. facultas p̄suasione p̄firmā di. 3. p̄suasione itelligibil'r p̄ponēdi. Ad facultatē autē p̄su- adēdi regit q hō habeat p̄titiā p̄nū et certitudinē p̄ncipioz circa ea i qd debem' p̄suadere. Cōclusiones autē in his q p̄tinent ad salutē qdam sunt p̄ncipales. s. res diuine. et ad hoc p̄tinet sapia q est cognitio diuinaz rez: vt Aug. dicit. i. 3. de trinitate: et quātū ad hoc dī. Alij qdez datur p spūm. s. san- ctum sermo sapie vt possit p̄suadere ea q ad cognitionē di- uinoz p̄tinet. Luc. 21. Ego dabo vobis os et sapiāz cui non poterūt resistere et p̄radicere oēs aduersarij vestri supra 2. Sapiam loquimur iter p̄fectos. Secundarie conclusiones sunt q p̄tinet ad noticiā creaturaz: quaz cognitio dī scien- tia s̄m Aug. ibidē. Et q̄tū ad hō subdit. Alij autē. s. dat' s̄mo scie s̄m eundē spūm: vt. s. p creaturas ea q sunt dei mani- festare possit. Duic. n. scie attribuit illd quo pia fides de- fenditur et roborat nō autē qd qd curiositatis in humanis sciētys iuenit. vt Aug. ibidē dicit. Sap. io. Dedit illi sciaz sanctoruz. Esa. 33. Diuitie salutis sapia et scia. Et tñ notādūz q sapia et scia iter septē dona spūs sancti cōputantur: sicut habet Esa. ii. Vñ apls signanter iter gratias gratis datas nō ponit sapiam et sciam s̄z sermonē sapie et scie q p̄tinet ad hoc vt hō alijs p̄suadere valeat p sermonē ea q sunt sa- pientie et scie. P̄ncipia autē doctrine salutis sunt articuli fi- dei: et id q̄tū ad hoc subdit. Alteri. s. dat' fides in eodem spū: non autē hic accipit p fidei v̄tute: qz hoc cōe est oibus mēbris xpi. s̄m illud. Heb. ii. Sine fide ipossibile ē place- re deo. Sed accipit p sermone fidei: pur. s. hō pōt recte p- ponere ea q fidei sunt: vel p certitudine fidei quā aliquis habz excellēter: s̄m illud. Mat. 15. Mulier magna ē fides tua. Ea vō q p̄tinet ad salutare doctrinā nō possit p̄firma- ri: seu p̄bari rōne qz rōnez humanā excedūt: s̄z illud. Eccl. 3. Plurima supra sensum hoīs ostēsa sunt tibi. Cōfirmat' tur seu p̄bant' signo diuino. Vñ et moyses mittēdus ad po- pulum israel signum accepit a deo p qd p̄firmaret ea q ex- pte dei dicebat: vt p̄z Exodi. 4. Sicut et signo regio confir- matur qd aliqd sit de mādato regis. Signū autē dei sumit' vno qdē mō ab eo qd solus deus facere pōt. Sicut sūt mi- racula q apls hic in duo distinguit. Nā pmo dicit. alij. s. da- tur grā sanitatū: id ē p quā alicui' possit sanare ifirmitates in vno. s. et eodez spū. Jere. 17. Sana me dñe et sanabor. Ex- his enim persuadetur aliquis nō solum ppter magnitudi- nē facti: sed etiā ppter beneficiū. Secundo autē dicit alij da- tur operatio virtutū ex qbus alijs p̄suadēt solū ppter ma- gnitudinem facti: puta cum mare diuidit vt legit' Exo. 14. Vel q sol r luna stetit in celo: sicut legit' Josue. io. Hal. 3. Qui tribuit nobis spūm et opat' v̄tutes in nobis. Alio autē modo accipit signū diuinuz ab eo q solus deus cognosce- re pōt. Hoc autē est vel futurū p̄tingens s̄m illud. Esa. 41. Annunciate q ventura sunt et sciem' qz dy estis vos. Et q̄- tum ad hō dicit. Alij. s. datur p̄phetia q est diuina reuelatio inter euētus imobili veritate denūciās. Joel. 2. Effundaz de spū meo sup oēs carnē et p̄phetabūt filij vestri. Alio au- tem est cognitio humani cordis s̄m illud Jere. 17. P̄raui est cor hoīs et ifrutabile. qz cognosceat illud: Ego dñs scri- uens corda et p̄bas renes. Et q̄tū ad hoc subdit. Alij dī- cretio spūuz vt. s. hō discernere possit quo spū alijs mouea- tur ad loquēdum vel operandū puta vtru spū charitatis vel spū iudicē. p̄ Jo. 4. Nolite credere oī spūi sed p̄bate spūs si ex deo sunt. Facultas autē p̄suasione p̄nūciandi cō- sistit in hoc q hō possit loq itelligibiliter alijs. Qd qdē ipe- ditur dupliciter. Vno mō p diuersitatez idiomatum. Con- tra qd remediū adhibet p hō qd dicit. Alij. s. dat' grā lingua- rū. vt. s. possit loq diuersis linguis vt itelligat' ab oib'. sicut de apls legit' Act. 2. De loquebāt varijs linguis. Alio mō p obscuritatez scripture iducēde. Cōtra qd remediū da-

Ad corinthios I.

tur p id qđ subditur. Alij interpretatio sermonū. i. difficultū scripturaz. Dañ. 5. Audiu de te qđ possis obscura interpre-
tari. Heñ. 40. Nūqd nō dei est interpretatio.

C Deide cū dicit. (Dec aut oia rē.) Determinat auctores p̄dictaz graꝝ. Circa qđ tres errores excludit. P̄rio qđez gentiliū attribuentium diuersa dona diuersis dīs. Con-
tra qđ dicit. Dec aut oia opaī vn̄ atq; idēz spūs. Ephe. 4. Unū corp⁹ ⁊ vnus spūs. Scđo errore eoz qđ deo attribue-
bant solū vlem̄ puidentiā rez ponētes qđ distinctiōes p̄ti-
culariū fūit solū p̄ cās scđas. Contra qđ subdit. Diuidens
singulis pur vult. Ecc. 33. In multitudie discipline dñi se-
parauit eos. Tertio excludit errore eoz qđ diuersitate gra-
rū attribuebāt vel fato vl̄ humano merito: ⁊ nō solū volū-
tati diuine. sed etiā macedony qđ dicebāt spūm̄ sanctū esse
ministeriū patris ⁊ filij: ⁊ hoc excludit p̄ B qđ subdit. Pro-
ut vult. Jo. 3. Spūs vbi vult spirat. **C** Lec. III.

Sicut enim vnum corpus est ⁊ mem-
bra habet multa: omnia autē mēbra
corporis cū sint multa: vnum tamen
corpus sunt: ita ⁊ xp̄s. Etenim in vno
spiritu omnes nos in vnū corp⁹ bap-
tizati sumus siue indei. siue gētiles. siue serui.
siue liberi. ⁊ oēs in vno spiritu potati sum⁹. Nā
⁊ corpus nō est vnum mēbrum sed multa. Si
dixerit pes qm̄ nō sum manus nō suꝝ de corpo-
re: non ideo nō est de corpore. Et si dixerit au-
ris qm̄ nō sum oculus: nō suꝝ de corpore. nō ideo
nō est de corpore. Si totū corpus oculus: vbi
auditus? Si totū audit⁹. vbi odoratus? Nūc
autem posuit deus mēbra vn̄quodq; eoz in
corpore sicut voluit. Qđ si essent omnia vnum
mēbrum: vbi corpus? Nūc autem multa qui-
dem mēbra. vnum autem corpus. Non potest
autem oculus dicere manū opera tua nō indi-
geo: aut iterū caput pedibus. nō estis mibi ne-
cessarij. Sed multo magis que videntur mem-
bra corporis infirmiora esse. necessaria sunt. ⁊
que putamus ignobiliora membra esse corpo-
ris his honorem abundantiorē circūdamus
Et que inhonesta sunt nostra abundantiorē
honestatem habent. Honestata autēz nostra nul-
lus egēt. Sed deus temperauit corpus: ei cui
deerat: abundantiorē tribuendo honores. vt
non sit scisma in corpore. sed in idipsum pro in-
uicem sollicita sint membra. Et si quid patitur
vnum mēbrum: compatiuntur omnia mēbra.
Siue gloriatur vnum membrū: congaudent
omnia mēbra. Vos autēz estis corpus christi
⁊ mēbra de mēbro. Et quosdam quidē posuit
deus in ecclesia: p̄mo apostolos. scđo p̄phe-
tas. tertio doctores. deide virtutes. exinde gra-
tias curationū opitulationes: gubernationes
genera linguarū. interpretationes sermonū.
Nūquid omnes apostoli? Nūquid omnes
p̄phete? Nūquid omnes doctores? Nūquid

omnes virtutes? Nūquid vn̄nes gratias ha-
bent curationū? Nūquid omnes linguis lo-
quuntur? Nūquid oēs interpretantur? Ema-
lamini autēz charismata meliora. Et ad huc ex-
cellentiorē viāz vobis demonstro.

C Posita distinctiōe graꝝ. hic māifestat eā p̄ similitudinē cor-
poris nālis. Et p̄mo ponit similitudinē in generali. Scđo ex-
plicat eā in spāli ibi (Nā ⁊ corpus rē.) Circa p̄mū duo fa-
cit. P̄rio pōit similitudo. Scđo similitudis adaptatio ibi (Ita
⁊ xp̄s rē.) Circa p̄mū p̄siderādū ē qđ sicut dñi i. 5. meta. tri-
pliciter dñi aliqd vnū p̄ se. Vno mō indiuisibilitate vt vn̄i-
tas ⁊ punctū fm̄ quē modū vnitas excludit totaliter mul-
titudinē nō solū actualē s; et potētiā. Alio mō dñi vnū cō-
tinuitate vt linea ⁊ superficies qđ gđē vnitas excludit multi-
tudinē actualē: s; nō potētiā. Tertio mō itegritate qđ nō
excludit multitudinem neq; potētiā: neq; actualē: sicut
domus est vna qđ cōstituit̄ ex diuersis lapidib⁹ ⁊ lignis. Et
codē mō corp⁹ hoīs aut cuiuslibet aialis ē vnū: qđ ei⁹ perfe-
ctio itegrat̄ ex diuersis mēbris sicut ex diuersis aie istris.
Vñ ⁊ aia dñi eē actus corporis organici. i. ex diuersis organis
p̄stituti. Proponit ḡ p̄mo ap̄lus qđ vnitas corporis mēbrorū
multitudinē nō excludit dicēs: qđ sicut corp⁹ vnū ē ⁊ mem-
bra multa h; vñ ⁊ Ro. iz. dñi. In vno corpore multa mēbra
habem⁹. Itē pponit qđ multitudo mēbrorū nō tollit corporis
vnitatem. Vñ subdit. Oia autē mēbra corporis euz sint multa
nihilomin⁹ vnū corp⁹ sunt: qđ ex oib⁹ p̄ficiū. Vñ ⁊ Job. io.
dñi. Pelle ⁊ carne vestisti me: ossibus ⁊ neruis p̄egisti me.

C Deide cū dicit (Ita ⁊ xp̄s rē.) Pōit adaptatio similitudi-
nis. Et p̄mo adaptat similitudinē dicēs. Ita ⁊ xp̄s. s. ē vn̄ fm̄
illud supra. 8. Vñ dñs noster iesus p̄ quē oia. Et tñ multa
⁊ diuersa h; mēbra. s. oēs fideles fm̄ illud. Ro. iz. Multi
vnū corpus sum⁹ in xp̄o. Scđo ponit rō adaptatiōis. Vbi
ponit duplex rō distinctiōis. Una qđm rō vnitatis ē spi-
ritus sanctus fm̄ illud Ephe. 4. Vnū corpus ⁊ vnus spūs.
Sed p̄ virtutē spūs sancti duplex b̄ficiū p̄sequimur. P̄rio
qđm: qđ p̄ ipm̄ regeneramur fm̄ illud Jo. 3. Nisi quis re-
natus fuerit ex aqua ⁊ spiritu sancto. Unde dicit. Etenim
in vno spū. s. p̄ virtutē vn̄ius spūs sancti. Dēs nos: qđ sumus
mēbra xp̄i: sumus baptizati in vnum corpus. i. in vnitatez
ecclesie: qđ est corpus xp̄i s; illō Ephe. i. Ip̄s dedit caput sup
oēs ecclesias qđ ē corp⁹ eius. Et gal. 3. Dēs qđ in xp̄o baptizati
estis xp̄m̄ iduistis. Scđo p̄ spūm̄ sanctū reficimur ad salu-
tem. Unde subdit. Et oēs potati sumus in vno spū. i. per
virtutē vn̄ius spūs sancti. Pōt autē hic potus itelligi du-
pliciter. Vno mō de interno refrigerio qđ spūs sanct⁹ cor-
di humano p̄bet extinguēdo sitim carnaliū desiderioꝝ: ⁊
p̄cupiscētiāz. Unde Ecc. is. Aqua salutaris sapie potauit
eū. Et Jo. 7. Flumina de vētre eius fluēt aque viue. Alio
mō pōt itelligi de potu sacramentali qđ p̄ spūm̄ sacrat̄. supra
.io. Dēs eūdem potū spūalē biberunt. Interponit autem
duplex rō diuersitatis. Una ex pte ritus cū dicit. Siue iu-
dei siue gētiles rē. Alia ex parte conditionis euz dicit. Si-
ue serui siue liberi. Nulla enim h; diuersitas ipedit vnita-
tem corporis christi. Unde gal. 3. dñi. Nō ē inde⁹ neq; grec⁹
nō ē seruus neq; liber. vnū. n. estis in xp̄o ihu.

C Deide cum dicit (Nā ⁊ corpus explicat similitudines
in spāli.) Et primo describit cōditionem corporis nālis ⁊
mēbrorū ipsius. Scđo adaptat ad corpus mysticūz christi
ibi (Vos autē estis rē.) Circa p̄mū duo facit. P̄mo
describit integritatem corporis nālis. Secundo habitu-
dinē mēbrorū ad inuicē ibi (Nō pōt autē oculus dicere rē.)
Circa p̄mū tria facit. P̄mo pponit qđ itendit. Scđo mā-
ifestat explicādo ibi (Si dixerit pes rē.) Tertio probat

ducendo ad icōueniēs ibi (Si totū corp^o oculus rē.) Dicit g^o p^orio. Dicitū ē q^o oēs nos in vnū corpus mysticum baptizati sum^o: q^od representat similitudo corp^o nālis. Nam corp^o nāle hoīs nō est vnūz mēbrū s^z multa. q^z s^z ei^o p^ofectio nō saluat in vno mēbro: sed itegrat^o ex multis: q^z necesse hñt deseruire diuersis potētis: & actib^o aie. Un^o r^o Ro. iz. d^or. Sicut i vno corp^o multa mēbra habem^o oīa aut mēbra corp^o nō eundem actū hñt. ita multi vnū corpus sum^o in xpō.

¶ Deide cū dicit (Si dixerit pes rē.) Manifestat q^o dixerat exēplificādo in mēbris q^obusdā. Et p^omo in mēbris deseruiētib^o motui r^oponit duo mēbra. pedē tanq^z ignobili^o mēbrū eo q^o calcatur terrā r^oportat totū corpus p^oodus manū aut tanq^z mēbrū nobiliū eo q^o ipsa est organū organoz. Et hoc est q^o dicit. Si dixerit pes nō sum de corpore qm̄ nō sum man^o: nō iō nō ē de corpore. Quasi dicat. p^ofectio corp^o nō tota cōsistit in vno mēbro q^zuis nobiliori. s^z ad eius p^ofectionē regunt^o et ignobiliora. per mēbra aut deseruiētia motui designant^o in ecclia hoies dediti vite active. ita q^o pedes sunt s^zbditi de q^od^or^o Ecce. p^omo. Pedes eorum pedes recti. p^o man^o autē figurant^o plati p^o quos alij d^oponunt. Un^o r^o Lant. 5. d^or. Man^o illi^o tornatiles auree ple ne hiacinctis. Sunt aut in ecclia necessarie nō solū man^o id est plati. sed et pedes. i. s^zbditi. Un^o puer. i. 4. d^or. In multitudine populi dignitas regis. Scdo exēplificat de mēbris deseruiētib^o v^otuti apprehēsiue r^oponit oculū q^o deseruiit visui. r^o aurē q^o deseruiit auditui. Nam isti duo sensus p^ocipue deseruiūt humane sapie. visus q^odē q^ostuz ad iuentionē. eo q^o plures rez^o differētiāz ostēdit. auditus autē q^ostuz ad disciplinā q^o fit per sermonē. Doz tñ sensuz dignior ē visus q^z auditus. q^z r^o spūalior est r^o plura demonstrat ac p^o oculus est dignior aure. Dicit g^o. Et si dixerit auris q^o ē ignobilius mēbrum. nō sum de corpore q^z nō oculus q^o est mēbrū nobilius. nō ideo nō ē de corpore rē. Per mēbra g^o deseruiētia virtuti apprehēsiue designant^o in ecclia illi q^o studēt vite cōtemplatiue. Inter quos sunt sicut oculi doctores q^o p^o seipos veritate ispiciūt. Unde d^or cant. 5. Oculi ei^o sicut colūbe sup riuos aquaz q^o residēt iuxta fluēta plenissima. Per aures autē significant^o discipuli q^o a magistris veritatem audiēdo recipiūt. Unde r^o d^or Mat. iz. dicit. Qui aures h^z audiēdi audiat. Sūt. n. in ecclia necary nō solū doctores: sed etiam discipuli. Unde r^o Job. 29. d^or. Auris audiens beatificauit me.

¶ Deide cū dicit. (Et totū corp^o rē.) pbat ducēdo ad icōueniens duplex. quoz p^omo ē subtractio necessarioz a corpore. z^o est remotio integritatis corp^o ibi (Et si essent oīa rē.) Circa p^omo duo facit. p^omo ponit icōueniens q^o segē dices. Si totū corp^o esset oculus q^o ē mēbrū nobilius vbi esset auditus. i. istū audiēdi q^osi dicat si in ecclia essent oēs mag^o. Un^o d^or. Jac. 3. Nolite ples mag^o fieri frēs mei. Et itez^o si totū corp^o esset auditus. i. istū audiēdi. vbi esset odoratus rē. Per quē possunt in ecclia itelligi illi q^o r^o si nō sint capaces verboz sapie. p^ocipiūt tñ q^odā ei^o indicia a remotis q^osi odorē. Un^o r^o Lant. p. d^or. In odorē vnguetoz tuoz currim^o. Scdo asserit h^oriā vitatez. s. q^o nec visus nec audit^o corp^o d^oz deesse dices. Nūc aut deus posuit. i. ordinate disposuit mēbra diuersa. Nam r^o si mēbroz distinctio sit opus nāe: h^o tñ agit nā vt instūm diuine puidētie. Et iō p^oma cām d^oponis mēbroz assignās s^zbdit. Unūquodq^z eoz i corpore q^osi dicat. Nō sic posuit mēbra diuersa vt vnū quodq^z eoz fm̄ se sepatim existeret. s^z vt oīa puenirēt in vno corpore. Et sicut voluit. Nam p^oma cā istitudinis reruz est volūtas diuina. fm̄ illud. ps. Dia quecūq^z voluit fecit. sic aut r^o ecclia disposuit diuersa officia: diuersos status fm̄ suā volūtatē. Un^o r^o Ephe. p. d^or. Predestinati fm̄ pposituz eius q^o operatur oīa fm̄ consiliū voluntatis sue.

¶ Deide cum dicit. (Et si esset rē.) Ducit ad aliud icōueniens q^o est defectus integritatis corp^o. Un^o p^orio pōit h^o icōueniens dices. q^o si essent oīa vnū mēbrū: vbi esset corp^o pus. i. vbi esset integritas corp^oalis: q^osi dicat non esset. Ita si oēs in ecclia vnus ditionis r^o gradus essent tollerēt p^ofectio r^o decor ecclie q^o in ps. describit^o. Circa amicta varietate. Scdo asserit veritatem h^oriam dices. Nūc aut multa q^o dem^o sunt mēbra s^z vnū corp^o q^o ex oib^o itegrat^o. Sic ecclia ex diuersis ordinib^o p^ostituit. Un^o r^o Lant. 6. describitur Terribilis vt castror^o acies ordinata.

¶ Deide cum dicit. (Nō pōt aut oculus rē.) Pōnit p^oparationem mēbroz ad iuicē. Et p^omo q^ostuz ad necitatē. Scdo q^ostuz ad cultū mēbris adhibitu ibi (Et q^o putam^o rē.) Tercio q^ostuz ad mutuā sollicitudinē ibi (S^z in idipsum rē.) Circa p^omo duo facit. p^omo p^oponit oīa mēbra corp^o esse necessaria: q^ouis q^odā sint ignobiliora. Scdo ponit necitatis cōparationē ibi. (Sed multo magis rē.) Ostēdit autē p^omo rōnez necessitatis mēbroz fm̄ duplicem differētiāz p^omo q^odē fm̄ differētiā mēbroz deseruiētium motui. Un^o dicit. Nō pōt aut oculus q^o deseruiit cognitioni r^o significat p^oplatiuos dicere manu q^o deseruiit motui r^o significat acti uos opa tua nō idigeo. Indigēt. n. p^oplatiui p^o opa actiuoz r^o sustētari. Un^o r^o Luc. io. d^or. Et cū maria secus pedes dñi federet audiēs verba eius: Martha satagebat circa fire quens ministeriū. Scdo ostēdit idē s^z d^oriaz platoz q^o significat p^o caput r^o s^zbditoz q^o significant^o p^o pedes. Et h^o ē q^o s^zbdit Aut itez^o caput. i. plat^o s^z illū. i. Reg. is. Caput i tribub^o i^orl^o fact^o es. Nō p^ot dicere pedib^o. i. s^zbditis. Nō estis mihi necary. q^z vt d^or. puer. i. 4. In multitudie populi dignitas regis.

¶ Deinde cū dicit. (Sed multo magis rē.) Cōparat diuersa mēbra ad iuicem quo ad necessitatem eoz dices q^o mēbra corp^o q^o vident^o esse infirmiora sunt magis necessaria sicut itelina. ita etiā in ecclia sine officio aliquaz abiectarū psonaz puta agricoloz r^o alioz h^z p^ois vita trāstri nō posset. q^o tñ posset duci sine alig^o excellentiorib^o psonis cōtemplatiōi r^o sapie deputatis. q^o ecclie deseruiūt ad h^o sit ornatioz r^o meli^o se hñs. Ex h^o. n. aliqd^o d^or q^o ē vtile ad fines. Illa vō q^o sunt nobilissima nō se hñt in rōne vtilituz: s^z sunt p^o seipsa appetēda vt fines. Et iō d^or Job. zi. Si fruct^o terre medi absq^z pecunia r^o aiaz agricoloz ei^o affliri.

¶ Deide cū dicit. (Et q^o putam^o rē.) Cōparat mēbra q^ostuz ad exteriorē cultū. Et p^omo ponit diuersitatē q^o diuersis mēbris adhibet. Scdo eām diuersitatis assignat ibi (De^o tēperauit rē.) Cultus aut exterior mēbris adhibitis ad duo p^oinet. s. ad honozē sicut ea q^o apponūtur ad ornātū vt monilia. r^o in aures. r^o ad honestates sic apponunt^o ad tegumētū. vt brace. r^o alia h^z. Ostē g^o ad p^omo cultū dicit p^omo. Et q^o putam^o eē ignobiliora mēbra corp^o his circūdam^o abūdantiorē honozē. i. maiorēz ornātū sicut aurib^o alicubi suspendunt^o in aures. oculis aut nihil apponit. r^o pedib^o apponunt^o calciamētā depictā r^o gēmata s^z illud Lant. 7. Quaz pulchri sunt gressus tui in calciamētis filia p^oncipis. Manus aut nude habent. Et silt in ecclia ip^ofectionib^o sunt magis solatiōes adhibende q^o p^ofectiones nō egent. Un^o d^or Esa. 40. In brachio suo p^ogregabit agnos r^o in sinu suo leuabit. fetus ipse portabit. Et p^o pe. 3. d^or. Viri q^osi infirmiori vasculo muliebri i^optietes honozē. Scdo p^oseq^z q^ostuz ad cultum honestatis dices. Et q^o in honesta sunt abundantiorē honestatē hñt. s. p^o studiū humanū. Dicunt aut mēbra aliq^z inhonestā in sanctis nō pp^o aliq^z peccati turpitudine: s^z pp^o iobediētā mēbroz genitaliū subsecutā ex pctō originali. Uel etiā sunt ignobili vsui deputata sicut oīa mēbra que deseruiunt emissioni supfluitatū q^o abūdantior honestas adhibet dū studiosius tegunt^o quo nō idigēt mēbra nobilibus vsibus deputata. Unde s^zbdit. Honestam autem no

stra nullius egent. s. exterioris honestatis. vnde nec faciei velamen apponit. Et sicut in ecclesia illi qui sunt in aliquo culpabiles sunt admonendi. et custodiendi sicut illud. Ecc. 4. 2. Super filiam luxuriosam confirmata custodia. Et gal. 6. 07. Si concupiscitis quod fuerit in aliquo delicto: vos qui spirituales estis his instruite in spiritu lenitatis. Illi autem qui sunt absque culpa his non egent. Et est notandum quod tripliciter defectus circa membra notantur. scilicet in honestatis. ignobilitatis. et firmitatis. Quorum primum in membris ecclesie pertinet ad culpam. Secundum ad additionem futilitatis. Tertium ad statum imperfectionis.

Deinde cum dicit. (Et deus temperavit etc.) ponit causam predicti cultus. et primo assignat causam efficientem primam. scilicet. non homines taliter se habeant ad cultum membrorum: hoc tamen procedit ex ordinatione diuina. Unde dicit. Sed deus temperavit corpus. abundantioris honoris tribuendo ei membro cui deerat. Nam homines hoc faciunt ex quodam diuino instinctu secundum illud Job. 33. Aperit aures viros et erudit eos instruit disciplina. Secundo ponit causam finale dicens. Ut non sit scisma in corpore. Quod quidem sequitur si defectus membrorum non subueniretur. Huius autem scisma quantum ad membra corporis mystici manifeste vitatur dum pax ecclesie custoditur per hoc quod singulis ea que sunt necessaria attribuantur. Unde et supra dicitur est. cap. 1. Idem dicatis omnes: et non sint in vobis scismata. Sed quantum ad membra corporis naturalis scisma est in corpore si debita proportio membrorum tolleret.

Deinde cum dicit. (Sed in idem etc.) ponit comparationem membrorum adiunctam quantum ad mutuam sollicitudinem. Et primo ponit eam dicens. Non solum predicta membra operantur adiuncte: sed etiam per se inuicem sunt sollicita in idipsum. id est in unitatem corporis seruandi. Et hoc quidem manifeste in corpore naturali appetit. Nam quodlibet membrum naturaliter quadam inclinatione habet ad iuuamentum aliorum membrorum. Unde et naturaliter homo opponit manum ad pregenitum alia membra ab ictibus. Et sicut alii fideles qui sunt membra corporis mystici per se inuicem sollicitudinem gerunt sicut illud Ecc. 17. Unicuique mandauit deus de proximo suo. Et gal. 6. Alter alterius onera portate. Secundo specificat hanc sollicitudinem et primo in malis in quibus magis est manifestum. Unde dicit. Et si quid mali patitur vni membrorum patitur omnia membra. Quod quidem manifestum est in corpore naturali. Nam vno membro languente totum corpus quasi languescit: et ad locum languoris affluit spiritus et humores quasi ad subueniendum. Et sicut dicitur esse in fidelibus christi. vt vni malum alteri patitur sicut illud Job. 30. Elebam quodam super eo qui afflicti erat: et anima mea patiebatur pauperi. 2. in bonis. Unde subdit. Siue gloriatur. id est quocumque modo vigoratur vnus membrorum. gaudet omnia membra. Quod etiam manifestum est in corpore naturali in quo vigor vni membrorum in iuuamentum cedit aliorum membrorum. Sic dicitur etiam esse in membris ecclesie. vt vnusquisque bonis alteri communi gaudeat. phil. 2. Gaudeo et congratulor omnibus vobis. Ro. 12. Gaudeo cum gaudentibus et fleteo cum flentibus.

Deinde cum dicit. (Vos autem estis.) Adaptat similitudinem ad propositum. Et primo quantum ad corporis unitatem dicens. Vos autem. id est qui estis in unitate fidei congregati estis corpus christi. secundum illud Ephe. 1. Ipse dedit caput super omnes ecclesiam que est corpus eius. Secundo quantum ad membrorum distinctionem cum subdit. Et estis membra de membro. Quod potest intelligi tripliciter. Uno modo sic. Estis membra dependentia de christo membro. quod quidem dicitur membrum secundum humanitatem secundum quam precipue dicitur ecclesie caput. Nam secundum diuinitatem non habet rationem membri aut partis cum sit ceterum bonum totum vniuersum. Alio modo sic. Vos estis membra dependentia de membro: in quantum per me christo acquisiti estis. secundum illud supra. 4. In christo ihesu per euangelium ego vos genui. Tertio modo potest exponi vt designaret distinctionem et series membrorum: vt sit sensus Vos estis membra de membro. id est ita distinguimini et ordiamini adiuncte sicut vni membrum ad aliud.

Deinde cum dicit. (Et quosdam quidem etc.) prosequitur de distinctione ministracionum. Circa quod tria facit. primum assignat ordinem

ministracionum. Secundo manifestat eorum distinctionem ibi. (Nunc quidam apostoli omnes etc.) 3. ordiat eorum affectionem circa diuersas administraciones et gratias ibi. (Emulamini autem etc.) Circa primum duo facit. primum ponit maiores seu principales administraciones. Secundo ministraciones secundarias ibi. (Opitulaciones etc.) Maiores autem ministri in ecclesia sunt apostoli. ad quorum officium tria pertinent. Quorum primum est auctoritas gubernandi fidelem populum: quod proprie pertinet ad officium apostolorum. 2. facultas docendi. 3. potestas miracula faciendi ad confirmationem doctrine. et de his tribus habet. Luc. 9. vbi dicit. Louocatis ihesu. id est apostolis dedit illis virtutem et potestatem super omnia demonia: et vt languores curarent. et misit illos predicare regnum dei. In omnibus autem partibus seu virtutibus ordinatis illud quod est principale reseruat suprema potestati. Alia vero etiam inferioribus committitur. Potestas autem faciendi miracula ordinatur ad doctrinam sicut ad fides. secundum illud Mar. vlt. Sermonem confirmate sequentibus signis. Doctrina autem ordinatur ad gubernationem populi sicut ad finem. secundum illud Iere. 3. Dabo vobis pastores secundum cor meum: et pascet vos in scientia et doctrina. Et idem primum gradus iter ecclesiastica ministeria est apostolorum. quibus specialiter committitur ecclesie regimen. Et propter hoc dicit. Et deus posuit. id est ordinem collocauit. In ecclesia quosdam. scilicet in determinatis ministerijs secundum illud Job. 15. Posui vos vt caris. primum quidem apostolos: quorum regimini commisit ecclesia: secundum illud Luc. 22. Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meum regnum. Unde et Apoc. 21. Super duodecim fundamenta ciuitatis describuntur duodecim apostolorum nomina. Propter quod et ipsi inter ceteros fideles prestant in spiritualibus gratis obtinuerunt secundum illud Ro. 8. Nos ipsi primitias spiritus habentes. Et quis ad apostolos precipue pertinet doctrine officium: quod dicitur esse Mar. vlti. Euntes docete omnes gentes: tamen alij commisionem huius officij assumunt. quorum quidam precipuos reuelationes a deo accipiunt: quod dicuntur prophete. quidam vero de his qui sunt alij reuelata populis instruunt. quod dicuntur doctores. Unde subdit 2. prophetas quos etiam in nouo testamento fuerunt. Quod. n. dicit Mar. ii. Lex et prophete vsque ad Iohannem. intelligitur de prophetis qui futurum christi aduentum pronunciauere. Tertio doctores. vnde et Act. 13. dicit. Erant in ecclesia que erat antiochie prophete et doctores. Sicut etiam et gratia miraculorum fuit alijs commissa que primum a christo data fuit apostolis. Unde subdit. Deinde virtutes: quod est miracula faciunt circa ipsa elementa mundi. Gal. 3. Operatur virtutes in nobis. Quatum autem ad miracula que fiunt in corporibus humanis subdit. Exinde gratia curationum secundum illud Luc. 9. Ut languores curarent.

Deinde cum dicit. (Opitulaciones etc.) ponit minores siue secundarias administraciones: quarum quidam ordinantur ad regimen ecclesie quod ad apostolorum dignitates pertinet dixerunt quedam vero ad doctrinam. Ad regimen ecclesie pertinent in generali quidem opitulaciones: id est illi qui opere ferunt maioribus prestant in vltimo regimine. sicut archidiaconi episcopis. secundum illud phil. 4. Adiuna illas que mecum laborauerunt in euangelio cum clemente et ceteris adiutoribus meis. In speciali autem ponit gubernaciones sicut sunt prochieales sacerdotes: quibus committitur gubernatio aliquarum particularium plebium. puer. ii. Ubi non est gubernator corrumpet populum. Ad doctrinam autem pertinet secundario quod subdit. Linguarum genera quantum ad illos qui varijs linguis loquuntur magnalia. vt dicit Act. 2. Ne scilicet propter varietatem idiomatum euangelica doctrina impediret. Quatum vero ad amouendum impedimentum doctrine quod posset provenire ex obscuritate sermonum subdit. Interpretaciones sermonum infra. 14. Qui loquitur lingua orez vt interpretet.

Deinde cum dicit. (Nunquid omnes apostoli etc.) Manifestat distinctionem predictarum ministracionum dicens. Nunquid omnes in ecclesia sunt apostoli: quasi dicat. Non.

¶ Nūq̄d oēs prophete rē. Ex quo p̄z diuersitas harum administrationū. Ecc. 33. In multitudine discipline dñi separauit eos. Et. 37. Nō oia omnibus expediūt.

¶ Deinde cū dicit. (Emulamini autē rē.) Ordinatur eorum affectū circa p̄dicta spūalia dona dicēs. Cū mlta sint dona spūsancti: vt. s. dictū ē. Emulamini. i. desiderate charismata meliora. i. gr̄as potiores: vt. s. magis desideretis ea q̄ sunt meliora: puta p̄phetiā q̄ donū linguaz: vt ifra. 13. dicit. z. ad thes. vlti. Omnia p̄bate: q̄d bonū est tene te. Et ne in p̄missis donis eoz affectus quiesceret subdit Et adhuc excellentiorē viā demōstro. s. charitatē qua di rectius in deū itur. ps. Viā m̄datoz tuoz cucurri. Esa. 30. Dec ē via ambulatē i ea. CAPI. XIII.

S linguis hoīum loquar z angeloz: charitatez autē nō habēā factū sum velut es sonans aut cimbālū tinniens. Et si habuero p̄phetiaz z nouerim mysteria oia z omnez scientiam: z si habuero omnem fidem ita vt montes transferam: charitatē autē nō habuero nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperū omnes facultates meas: z si tradidero corp⁹ meum ita vt ardeam: charitatem autem non habuero: nihil mihi prodest.

¶ Apostolus gr̄az gratis dataz distinctionē assignauit: z ministratiōnū in q̄bus mēbra ecclesie distinguuntur hic agit de charitate q̄ inseparabiliter comitat gr̄am gratis faciētē. Et qz p̄miserat eis se demōstratur viā excellentiorē: ostendit p̄minētā charitatis ad cetera gratuita dona. Et p̄mo q̄stuz ad necessitates: qz. s. sine charitate alia dona gratuita nō sufficiūt. Secundo q̄stum ad vtilitatē qz. s. p̄ charitatē oia mala vitant z oia bona aguntur ibi. (Charitas patiens ē rē.) Tertio q̄stum ad p̄manentiā ibi (Charitas nūq̄ excidit rē.) Oia autē dona gratuita reducere vt apl̄s ad tria. Nā p̄mo ostendit q̄ donū linguaz q̄d p̄tinet ad locutionez sine charitate nō valet. Sc̄do q̄d nō valēt ea q̄ p̄tinent ad cognitionē ibi. (Et si habuero p̄phetiā rē.) Tertio ostendit idēz de his q̄ p̄tinent ad operationē ibi. (Et si distribuero in cibos pauperz rē.) Erat autē apud corinthios multū desiderabile donū linguaz: vt ifra. 14. patebit: z iō ab eo incipiēs dicit. P̄missi me demōstratur excellentiorē viā: z hoc p̄mo p̄z i dono linguaz: qz si linguis hoīum. s. oīum loquar. i. si habuero donū gratis: p̄ q̄d log possim linguis oīum hoīum z ad maiorē abundantā subdit. Et angeloz: charitatē autē nō habēā factus suz velut es sonans aut cimbālū tinniens: recta cōparatiōe vti. Nā enim p̄ charitatē viuūt q̄ viuūt deo: q̄ est anime vita. fm̄ illud Deut. 30. Ipse est vita tua. Un̄ z p̄me Jo. 3. dicit. Translati sumus de morte ad vitam. qm̄ diligimus fratres: q̄ nō diligit manet in morte. Re- etc ergo cōparat loquelā charitate carentē sono rei mortue. s. eris aut cimbālū: qz licet claz sonū reddat: nō tñ ē viuus: s̄ mortuus. Ita ē locutio hoīs charitate carētis q̄tūcūq̄ sit disertā: tñ habet p̄ mortua: qz non p̄ficat ad meritū vite eterne. Est autē oria inter es sonans z cimbālū tinniens: qz es cū sit planū ex p̄cussione simplicē sonū emittit. Cimbālū autē cū sit cōcauū ex vna p̄cussione sonū multiplicat: q̄d p̄tinet ad tinnitū. Eri ḡ cōparant q̄ vitatē simplr̄ p̄nūciāt: cimbalo vō q̄ veritatē multiplicāt z p̄nūciāt: multas rōnes z similitudines apponēdo: z p̄nes plurimas eliciēdo: q̄ tñ oia sine charitate hñtur vt mortua. ¶ Cōsiderandū ē autē que lingue angeloz dicant. Nāz cū lingua sit mēbz corporeū z ad ei⁹ vsuz p̄tineat donū

linguaz: q̄d interdū lingua dī: vt patebit infra. 14. Neutrū vt angelis cōpetere q̄ membra nō habent. Pōt ergo dici q̄ p̄ angelos intelligunt hoies angeloz officiz habētes: q̄. s. alyz hoīb⁹ diuina annunciant. fm̄ illud Malach. 2. Labia sacerdotis custodiūt scientiā: z legē requirūt ex ore eius: qz angelus dñi exercitū ē. Sub hoc ergo sensu dicit. Si linguis hoīum loquar z angeloz. i. nō solū minorz: s̄ et maiorz: q̄ alios docēt. Pōt et intelligi d̄ ipsis icorporeis angelis: put in ps. dī. Qui facit angelos suos spūs. Et q̄uis nō habeat liguā corporeā: p̄ similitudinē tñ lingua in eis dici pōt vis qua manifestant alyz: q̄d habēt in mēte. Est autē sciendū q̄ in cognitiōe mētis angelice aliqd est de quo superiores angeli nō loquunt̄ inferiorib⁹ neq̄ ecōuerso. s. ipsa diuina essentia quā oēs imēdiate vident deo se oībus monstrante. fm̄ illud Jere. 31. Nō docebit vltra vir p̄ximū suū z vir fratrem suū dicens cognosce dñm. Dēs. n. cognoscēt me a minimo ad maximum eoz. Aliqd autē ē i cognitiōe mētis angelice: de q̄ superiores loquūt̄ inferiorib⁹: sed nō ecōuerso. Et h̄ sunt diuine prouidētie mysteria: quoz plura cognoscūt i ipso deo superiores q̄ clarius eū vident q̄ inferiores. Un̄ superiores de h̄ inferiorē instruit vt illumināt: q̄d locutio pōt dici. Aliqd vō ē in cognitiōe mētis angelice de q̄ superiores loquūt̄ inferioribus z ecōuerso: z h̄ sunt occulta cordiū: q̄ ex libero arbitrio dependēt q̄ soli deo patēt: z his quoz sūt. p̄z illd supra. z. Que sūt hoīs nemo nouit: nisi spūs hoīs q̄ in ipso ē. Que in noticiā alteri⁹ deueniūt eo cui⁹ sunt manifestate siue sit inferior siue superior. Sit autē h̄ manifestatio dū inferior angelus superiori loq̄r: nō p̄ illuminationē: s̄ p̄ quendā significatiōis modū. Est enī in quolibet angelo aliqd: qz nāliter ab altero angelo cognoscit. Dū ḡ id q̄d nāliter notū p̄ponit: vt signū eius q̄d est ignotuz: manifestat occultuz: z talis manifestatio dī locutio ad similitudinē hoīuz: q̄ occulta cordiū manifestat alyz p̄ voces sensibiles: aut p̄ q̄d cūq̄ aliud corpore exteri⁹ apparēs. Un̄ z ea q̄ sunt i angelis nāliter nota: inq̄tū assumūt ad manifestationē occultoz: dicunt̄ signa vel nutus. Potestas autē manifestandi d̄ceptū suū hoc modo metaphozice lingua nominatur.

¶ Deinde cū dicit. (Et si habuero rē.) Ostendit idē de his q̄ p̄tinet ad cognitionē. Est autē attēdēdū: qz supra propositū. 4. dona gratuita ad cognitionē p̄tinetia. s. sapiētia: scientiā: fidē: z p̄phetiā. Incipit ḡ hic a p̄phetia dicens. (Et si habuero p̄phetiā) p̄ quā diuinit⁹ occulta reuelatur. fm̄ illud. sc̄de p̄e. p̄mo. Nō. n. volūtate humana ab lata est aliq̄ p̄phetia: s̄ spū sancto inspirati locuti sunt sancti dei hoies. Sc̄do q̄stum ad sapiētia subdit. (Et nouerim oia mysteria) i. occulta diuinitatis: q̄d p̄tinet ad sapientia. fm̄ illud supra. z. Logmur dei sapientia i mysterio absconditā. Tertio q̄stum ad scientiā dicit. (Et omnē scientiā) siue hūanitus acq̄sitā sicut habuerūt p̄bi: siue diuinitus infusā: sicut habuerūt eā apl̄i. Sap. 7. Dedit mihi eoz q̄ sunt verā scientiā. Quarto q̄stum ad fidem subdit. (Et si habuero oēm fidē: ita vt mōtes trāfferaz.) Pōt autē exponi id q̄d dicit oēs fides. i. oīum articulozū: s̄ meli⁹ ē vt exponat oēs. i. p̄fectā fidē p̄ illud q̄d subditur. Ita vt mōtes trāfferā. Dī enim Mat. 17. Si habueritis fidē: sicut granū sinapis dicetis mōti huic trāsi hic z trāsi bit. Et q̄uis granū sinapis sit minimuz q̄titate: n̄ tñ intelligit̄ pua: s̄ p̄fecta fides grano sinapis cōpari. Dī. n. Mat. 21. Si habueritis fidē: z nō hesitaueritis nō solū deficulnea facietis: s̄ et si mōti huic dixeritis tolle et iactate in mari. fiet. Fides ḡ nō hesitat grano sinapis cōparat̄: q̄d q̄sto magis atterit̄ t̄to magis ei⁹ fortitudo sentit̄. Obiciūt at̄ aliq̄ q̄ cū multi sancti p̄fectā fidē ha-

buerit: nullus legit motes trāstulisse: qđ qđ soluit p id qđ. s. iz. dictū ē. Unicusq; dat manifestatio spūs ad vtilitātē. Illo. n. mō loco r tpe miracula p grās spūsfācti fiūt quo ecclesie regrit vtilitas. Secerūt aut sancti mlta ma iora qđ trāslationē montiū: put erat fidelib' vtile: puta fuscitādo mōtinos: diuidēdo mare: r alia h' opa faciēdo Et hoc ēt fecissent si necessitas affuisset pōt ēt h' trāsser ri ad expulsionē demonū de humanis cozpib' q mōtes dicūt: pp supbiā. Jere. 13. Anq; offēdāt pedes vri ad mōtes caliginosos. Ecce ego ad te mons pestifer q corzūpis vniuersaz terrā. Attribuit aut opatio miraculoz fidei n' hesitātū: qz fides innitit oipotētie p quā miracula fiunt. Si inq; habuero oia p'dicta ad pfectionē intellectus pri nētia: charitatē aut nō habuero: p quā pficit volūtas: ni hil sum. s. fm eē grē: de quo d'r Eph. 2. Ipūs sum' factu ra creati: i xpo iesu in opib' bonis. Un' r' qndā d'r. Eze. 28. Nihil factus es r nō eris in ppetuū. Qđ qđ fit pp d'fectū charitatis p quā hō bñ vrit itellectu pfecto. Sine charitate aut ei' vsus bon' nō ē. Un' r' supra octauo dicitur: q sciētia inflat: charitas aut edificat. Est aut attēdē dū q apls hic logt de sapiētia r sciētia. fm q p'inent ad dona grē gratis date: q sine charitate eē pnt. Naz fm q pputant iter septē dona spūsfācti nunq; sine charitate hñtur. Un' r' sap. p d'r. In maliuolā aiām nō intrabit sapiētia. Et sap. 10. d'r. Dedit illi sciētiā sanctorz. De pphā aut r fide manifestū ē q sine charitate haberi pnt. Sed notandū ē hic q fides firma ēt sine charitate miracula facit. Un' Mat. 7. dicētibz. Nōne in noie tuo ppheta uiim' r multas vtutes fecim' dicei'. (Nunq; noui vos). Spiritus enim sanctus operatur vtutes etiam per malos: sicut et per eos loquitur veritatem.

Deinde cū dicit. (Et si distribuero rē.) Oñdit idem in his q p'inet ad opa q p'sistunt in hoc q hō faciat bōa. s. z illud Gal. 6. Bonū faciētes nō deficiamus: r i h' q patiet ter sustineat mala. fm illud ps. Bñ patietes erūt: vt anū ciēt. Inter cetera vō bona opa magis cōmēdant opa pietatis. fm illud p'me ad thi. 4. Pietas ad oia vtilis ē. Cir ca qđ opus q tuoz p'ditiōes designat. Quaz p'ma ē q op' pietatis nō totū gregē in vnu: s. diuidat in plures. fm illud ps. Disp'sit dedit paupibz. Et h' designat cū dicit. (Si distribuero). Scđo vt opus pietatis fiat ad subue niēdū necessitati: nō ad seruiēdū supfluitati. s. z illud Esa. 58. Grāge esuriēti panē tuū: r hoc designat cū d'r. (In ci bos paup'z). Tertio vt op' pietatis exhibeat indigen tib'. fm illud Luc. 14. Lū facis diuuiū voca pauperes: r hoc designat cū dicit. (Paup'z) Quarto ad pfectionē p'inet: vt hō oia bona sua in opa pietatis expēdat. fm il lud Mat. 19. Si vis pfectus eē vēde oia q hēs r da pau perib': r hoc designat cū dicit. (Dēs facultates meas) Inter mala vō q qs sustinet patietē potissimū ē marty riū. Un' d'r. Mat. 5. Beati q psecutionē patiūt pp iusti ciā. Qđ ēt quadruplr cōmēdat. p'imo qđ: qz laudabili' ē q necessitate iminēte: puta pp defensionē fidei seipm offerat passiōi: qz si dephēsus patiat. Et iō dicit (Si tra didero). Sicut r de xpo d'r Ephe. 5. Tradidit semetipm p nobis. Scđo qz grauior ē corpis hūani iactura qz rez: de quo tñ qdā cōmēdant. Heb. 4. Rapinā bonoz vroz cū gaudio sustinuistis. Et iō dicit. (Coz'p'). Esa. 50. Dedi corpus meū pcutiētib'. Tertio laudabili' ē q aligs coz pus suū exponat supplicio qz coz'p' filij vel cuiuscūq; p ping: de quo tñ cōmēdat qdā mnlter. scđi Macha. 7. Su pra modū v' mirabilis r bonoz memoza digna q pen tes septē filios sub vni' diei tpe p'piciens bono aio fere bat. Et iō dicit. (Meū). Judith. 5. Qui ppa volūtatē ob tulistis vos discernimi pro dño. Quarto reddi' marty

riū laudabilius ex acerbitate pene d quo subdit. (Itavt ardea) sicut laurētius. Ecc. 48. Quasi ignis effulgens r thus ardēs in igne. Si inq; p'dicta opa tā excellētia fece ro: charitatē at nō habuero: vel qz sil' curz p'dictis opibus adest volūtas peccādi mortaliter: vel qz fiūt pp inanem gliaz: nihil mihi pdest. s. q'tū ad meritū vite eterne: q so lis diligētib' deū repromittit. fm illud Job. 37. Annun ciat de ea amico suo q possessio ei' sit. Et notādū q locu tionē: q ē vox aialis si sit sine charitate cōparat nō existē ti: opa aut q fiunt pp finē: si sint sine charitate dicit eē i fructuosa. sap. 3. Vacua ē spes coz' r labores sine fructu.

Lectio.

III.

Charitas patiens est: benigna est. La ritas non emulatur: non agit perpe ram: non inflatur: nō est ambitiosa: non querit que sua sunt: non irrita tur: non cogitat malum: non gaudet super infirmitate: congaudet autēz veritati. Omnia suf fert: omnia sperat omnia sustinet.

Postq; apls oñdit charitatē eē adeo necessariā q sine ea nullū spūale donū sufficiat ad salutē: h' oñdit eā adeo eē vtilē r efficacis vtutis: qz p eā cūcta opa vtut' iplent. Et p'mo p'mittit duo qsi gnālia. Scđo subiungit in spāli vtutū opa: q charitatē cōplēt ibi. (Charitas nō emula tur rē.) Circa p'mū duo facit. Nā ois vtus p'sistit i hoc q aliqs in opando bñ se habeat in sustinendo mala vel in opando bona. Quātū g ad tolerātiāz maloz dicit. (Char itas patiens ē). i. facit patietē tolerari mala. Lū. n. hō di ligit aliqñ pp ei' amorē defacili tolerat qcūq; difficilia. Et sil' q diligit deū pp ei' amorē patietē tolerat qcūq; aduersa. Un' r cant. 8. d'r. Aque multe nō poterūt extin guere charitatē: nec flumina obruēt eā. Jac. p'mo. Patie tia opus pfectū hz. Quātū aut ad opationē bonoz sub dit. Benigna ē. Benignitas aut d'r: qsi bona igneitas: vt .s. sicut ignis liquefaciēdo effluere facit: ita charitas hoc efficit: vt bona q hō hz nō sibi soli retineat: s. ad alios dri uer. fm illud puer. 5. Deriuent fontes tui foras: r i plateis aquas tuas diuide. Qđ qđ charitas fac. Un' p'. Jo. 3. d'r. Qui habuerit subaz hui' mūdi: r viderit fratres suū ne cesse h're: r clausit viscera sua ab eo quō charitas dei manet i eo: Un' r Eph. 4. d'r. Estote inuicē benigni r mi sericordes. Et sap. p d'r. Benignus ē spūs sapiētie.

Deide cū dicit. (Charitas nō emulat rē.) ppōit i spāli vtutū opa q charitas efficit: et qz ad vtutes duo p'inet .s. abstinere a malo r facere bonū. s. z illud ps. Declia a ma lo r fac bonū: r Esa. p. Quiescite agere puerse. discite bñ facere. p'imo oñdit quō charitas facit oia mala vitare. Scđo quō facit oia bona efficere ibi. (Congaudet aut ve ritati rē.) Maluz at efficaciter nō pōt hō deo facere: s. z solū sibi: et p'imo fm illud Job. 35. Si peccaueris qđ ei nocebis: Et postea subdit. Domini q similis tibi ē noce bit i pietas tua. p'imo ergo oñdit quō p charitatē vitan tur mala: q sunt h' p'rimū. Scđo quō vitāt mala qb' ali qs deordinat i seipso ibi. (Nō inflat rē.) Malū autē qđ ē h' p'rimuz pōt eē i affectu r i effectū. In affectu autē p cipue ē cū p inuidiā qs dolet de bonis p'rimi: qđ directe triat charitati ad quā p'inet q hō diligit p'rimū: sicut seipsum: vt habet Leuit. 19. Et iō ad charitatē p'inet: vt sicut homo gaudet de bonis p'rys ita gaudeat de bōis p'rimi. Ex quo seq' q charitas excludat inuidiā. Et hoc ē qđ dicit. (Charitas nō emulat). i. nō inuidet: qz. s. facit cauere inuidiā. Un' r i ps. d'r. Noli emulari in malignan tib'. Et puer. 25. Nō emulet cor tuū peccatores. Quātū

ad effectū subdit. Nō agit pperā. i. puerse saliquē. Nul-
lus enim iniuste agit illum quem diligit: sicut seipsum.
Esa. primo. Quiescite agere peruerse.

Deinde cū dicit. (Nō inflat rē.) Oñdit quō charitas
facit vitare mala qb' aliq's deordinat in seipso. Et pmo
q̄tuz ad passiones. Scōdo q̄tuz ad electionē ibi. (Nō co-
gitat malū.) Oñdit q̄ pmo q̄ charitas repellit inordina-
tā passionē q̄tuz ad tria. p̄mo qdē q̄tuz ad supbiā q̄ ē
inordinatus appetitus p̄prie excellētie. Tūc aut inordi-
nate suā excellētiā appetit: qm̄ nō sufficit ei p̄tineri i eo
gradu: q̄ sibi est a deo p̄stitus. Et iō dī. Ecc. io. Initiū sup-
bie hoīs apostatare a deo. Qd̄ qdē fit dū homo non vult
p̄tineri sub regula ordinationis diuine. Et h̄ repugnat cha-
ritati: quā q̄s sup oīa deū diligit. Col. 2. Inflat' sensu car-
nis sue: et nō tenēs caput rē. Recte autem supbia inflatiōi
parat'. Na id qd̄ inflat' nō h̄z solidā magnitudinē: s̄z ap-
parētē: ita supbi vident' qdē eē sibi magni: cuz tñ vā ma-
gnitudine careāt: q̄ nō pōt eē absq̄ ordine diuino. Sap.
4. Dirūpet illos inflatos sine voce. Est aut p̄ncipalis sup-
bie filia ambitio: p̄ quā aliq's q̄rit p̄esse: quā ē charitas
excludit q̄ potius p̄ximis eligit m̄strare. fm̄ illd̄ Sal. 5.
Per charitatē spūs fruire inuicē. Et ideo subdit. Nō est
ambitiosa. i. facit hoīem ambitionē vitare. Eccle. 7. Noli
q̄rere ab hoīe ducatu: neq̄ a rege cathedrā honoris. Se-
cūdo oñdit quō charitas excludit inordinatōē cupidita-
tis cū dicit. (Nō q̄rit q̄ sua sūt.) vt itelligat' cū p̄cisiōe. i.
neglectis bonis alioz: nā q̄ diligit alios: sicut seipsum bo-
na alioz q̄rit: sicut et sui ipsius. Uñ z supra. io. ap̄ls dixit.
Nō querens qd̄ mihi vtile ē: s̄z q̄ multis: vt salui fiant.
Cōtra qd̄ de gbusdā dī phil. 2. Dēs q̄ sua sunt q̄runt:
nō q̄ iesu xpi. Pōt z alr̄ intelligi: nō q̄rit q̄ sua sūt. i. nō re-
petit ea q̄ sunt sibi ablata. s. in iudicio cuz scādalo: qz ma-
gis amat salutē p̄ximi q̄ pecuniā. fm̄ illud phil. vlt. Nō
q̄ro datū: s̄z regro fructū abūdantē in iustitia v̄ra. Qd̄ tñ
qualiter intelligendū sit. supra. 6. dictū est. Tertio oñdit
quō charitas excludit inordinatōē ire dicēs. (Nō irri-
tat') i. nō puocat' ad irā. Est. n. ira inordinatus appetit'
vindictē. Ad charitatē aut' p̄inet magis remittere offen-
sas q̄ supra modū aut inordinate vindicare. fm̄ illud
Col. 3. Donātes vobismetipsis: si q̄s aduersus aliq̄m ha-
bet querelā. Jac. primo. Ira viri iustitiā dei nō opat'.

Deinde cū dicit. (Nō cogitat rē.) Oñdit quō p̄ chari-
tatē excludit inordinatio electionis. Est aut electio: vt
dī in. 3. et bicoz appetit' p̄consiliati. Tūc q̄ hō peccat ex
electioe: z nō ex passione: qm̄ ex p̄silio rōnis affectus eius
puocat' ad malū. Charitas q̄ pmo qdē excludit p̄uersita-
tē p̄sily: z iō dī. (Nō cogitat malū.) i. nō p̄mittit excogi-
tare quō aliq's p̄ficiat malū. Mic. 2. Ue q̄ cogitatis iuti-
le z opamini malū i cubilib' v̄ris. Esa. p̄mo. Auferte ma-
lū cogitationū vestraz ab oculis meis. Vel charitas nō
cogitat malū: qz nō p̄mittit hoīez p̄ varias suspitiōes: et
temeraria iudicia cogitare malū de p̄ximo. Mat. 9. Ut
qd̄ cogitatis mala in cordib' v̄ris. Scōdo charitas exclu-
dit inordinatū affectū maloz cū dicit. (Nō gaudet sup
iniquitate.) Ille. n. g ex passioe peccat cū quodā remoz
su z dolo peccatū zmittit: s̄z ille q̄ peccat ex electioe gau-
det ex hoc ipso q̄ peccatū cōmittit. fm̄ illd̄ puer. 2. Qui
letant' cū malefecerint z exultāt in rebus pessimis. Hoc
autē charitas ipedit inq̄tuz ē amor summi bōi cui repu-
gnat oē peccatū. Vel dicit q̄ charitas nō gaudet sup ini-
guate. s. a p̄ximo cōmissa q̄nimo d̄ ea luget iq̄tū zriat' p̄-
xioz salutē quā cupit. z. Loz. iz. Ne itez cū venero hūi-
liet me de' ap̄d vos z lugeā mltos ex his q̄ an' peccauerūt.

Deinde cū dicit. (Cōgaudet aut rē.) Oñdit quō chari-
tas facit opari bonū. Et pmo q̄tuz ad p̄ximū. Scōdo q̄-

tū ad deū ibi. (Oīa credit rē.) Quātū ad p̄ximū at hō
opat' bonū dupl'r. p̄mo qdē gaudēdo d̄ bōis ei'. Et q̄-
tū ad h̄ dicit. (Cōgaudet aut vitati.) s. p̄ximi: vt vite vt
doctrinē: vel iusticie ex eo q̄ p̄ximū diligit sicut seipz. i
scōdo. Jo. gauisus suz valde veniētib' fratrib': z testimo-
niū p̄hibētib' vitati tue: sic i charitate ambulat. Scōdo
in hoc q̄ hō mala p̄ximi sustinet. put decet. Et q̄tuz ad
hoc dicit. (Oīa suffert.) i. absq̄ turbatiōe sustinet oēs d̄-
fect' p̄ximoz: vel q̄cunq̄ aduersa. Ro. is. Debem' nos
firmiores ibecillitates infirmoz sustinere. Gal. 6. Alter
alteri' onera pōtate: z sic adimplebit' legē xpi. s. charitatē.
Deinde cū dicit. (Oīa credit.) Oñdit quō charitas fa-
ciat opari bonū i cōpaciōe ad deū. Qd̄ qdē fit p̄cipue: p̄
virtutes theologicas: q̄ h̄nt deūz p̄ obiecto. Sunt at p̄-
ter charitatē due vtutes theologice: vt infra dicef. s. fides
z spes. Quātū ḡ ad fidē dicit. (Oīa credit.) s. q̄ diuini-
tus tradunt'. gen. is. Credidit Abraā deo z reputatū ē ei
ad iusticiā. Credere vō oīa: q̄ ab hoīe dicunt' ē leuitatis.
fm̄ illud. Ecc. ii. Qui cito credit leuis ē corde. Quātūz at
ad sp̄z dicit. (Oīa sperat) que. s. p̄mittunt' a deo. Ecc. 2.
Qui timetis deūz sperate in eūz. Et ne spes frangat' p̄ di-
lationē subdit. (Oīa sustinet.) i. patiēter expectat q̄ pro-
mittunt' a deo q̄uis dilata. fm̄ illud Abachuc. 2. Si mo-
rā fecerit expecta eū. ps. Cōfortē cor tuū z sustine dñz.

Lectio.

III.

Charitas nunq̄ excidit siue propbetie
euacuabuntur: siue lingue cessabunt:
siue scientia destructa. Ex parte. n. co-
gnoscimus z ex parte prophetamus. Cū aut
venerit quod p̄fectū ē: euacuabit' quod ex par-
te est. Cuz essem paruulus: loq̄bar vt paruulus
sapiebāt paruulus cogitabā vt paruulus. Qñ
autē factus sum vir: euacuauī q̄ erāt paruuli.

Postq̄z ap̄ls oñdit q̄ charitas excellit alia dona spūs
sancti necessitate z fructuositate: hic oñdit excellētiā
charitatis ad alia dona q̄tuz ad p̄manētiā. Et circa hoc
tria facit. p̄mo p̄ponit v̄riam charitatis ad alia dona
spūs sancti: q̄tū ad p̄manētiā. Scōdo p̄bat qd̄ dixerat ibi.
(Ex p̄te enī cognoscim' rē.) Tertio infert cōclusionē itē
tā ibi. (Nūc aut manet rē.) Circa p̄mu duo facit. p̄mo
p̄ponit p̄manētiā charitatis. Scōdo cessationē alioz do-
noz ibi. (Siue p̄p̄tie rē.) Dicit ḡ p̄mo. charitas nunq̄
excidit. Qd̄ qdā male intelligētes in errore ceciderūt dī
cētes q̄ charitas semel habita nūq̄ pōt amitti: cui v̄f cō-
sonare: qd̄ dī. Jo. 3. Dis q̄ nat' ē ex deo peccatuz nō fa-
cit: qm̄ semen ipsi' in eo manet: s̄z hui' dīcti p̄mo qdē sen-
tētia falsa ē. Pōt. n. aliq's charitatē habēs a charitate ex-
cidere p̄ p̄ctū. fm̄ illud apoc. 2. Charitatē tuā p̄mā reliq̄-
sti. Memor esto: itaq̄z n̄ excideris z age penitētiā. Et h̄
iō ē: qz charitas recipit' in aīa hoīs. fm̄ modū ipsius: vt. s.
possit ea vti vel nō vti. Duz vō ea vti hō peccare nō pōt:
qz vsus charitatis ē dilectio dei sup oīa: z iō nihil restat:
p̄ qd̄ hō deūz offendat: z p̄ hunc modūz itelligit' vbum.
Jo. inductuz scōdo p̄dicta s̄ntia nō ē fm̄ intētiōē apli: qz
nō loq̄t' hic de cessatiōe donoz spūaliū: p̄ peccatū morta-
le: s̄z potius de cessatiōe donoz spūaliū: q̄ p̄tinet ad hāc
vitā: p̄ gloriā supuenientem. Uñ sensus apli ē. Charitas
nunq̄ excidit: qz. s. sicut ē in statu v̄ie: ita p̄manebit i sta-
tu p̄rie: z cuz augmētō. fm̄ illud Esa. 31. Dixit dñs cuius
ignis ē in syon. s. i ecclesia militate: z caminus eius i bieru-
salem idest in pace celestis patrie.

Deinde cuz dicit. (Siue p̄p̄tie rē.) p̄pōit cessatiōez
alioz donoz spūaliū: z spūaliter eoz: q̄ p̄cipua videntur.

Ad corinthios I.

Primo q̄tū ad p̄phiaz dicit. (Siue p̄pheticē euacuabū tur). i. cessabunt. q̄. s. in futura gloria p̄pheticā locum nō habebit p̄p̄ duo. Primo q̄dē q̄ p̄pheticā respicit futurū: status autē ille nō expectabit aliqd in futurū: s̄z erit finale p̄plementū oīum eoz: q̄ ante fuerāt p̄phata. Un̄ in ps. dī. (Sicut audiui m̄). s. p̄ p̄phetas: ita r̄ vidim̄ p̄sentia liter in ciuitate dñi virtutū. Sc̄do q̄ p̄pheticā ē cū cognitiōe figurali r̄ enigmatica: q̄ cessabit i patria. Un̄ dī nūmeri. i. z. Si q̄s fuerit iter vos p̄pha dñi: p̄ somniū aut in visione appebo ei: v̄l p̄ somniū loqr̄ ad illū. Et D̄see. i. z. In manib̄ p̄phetaz assimilatus sum. Sc̄do q̄tū ad donū linguaz dicit. (Siue lingue cessabūt). Q̄d q̄dez nō ē intelligendū q̄tū ad ipsa mēbra corporea: q̄ lingue dicunt: vt dī isra. i. s. Mortui resurgēt i corrupti. i. absq̄ diuinitate mēbroz. Neq̄ autē intelligendū ē q̄tū ad vsū lingue corporee. Est enim futura i patria laus vocalis. s̄z illud ps. Exultatiōes dei in gutture eoz: vt glo. ibidē exponit. Est q̄ intelligēdū q̄tū ad donū linguaz: quo. s. aliq̄ in p̄mitiua ecclesia linguis varijs loquebant: vt dī act. z. In futura enīz gloria glibet quālibet linguā itelliget. Un̄ nō erit necessariū varijs linguis loq̄. Nā etiāz a p̄mordio generis humani: vt dī Hei. ii. Un̄ erat f̄mo: r̄ ynū labiū oib̄: q̄d multo magis erit i vltimo statu i quo erit vnitas cōsumata. Tertio q̄tū ad sciām subdit. (Siue scia destruet̄). Ex quo q̄dā accipere voluerūt q̄ sciētia acq̄sita totaliter p̄dī cū corpore. Ad cuius veritatis inḡfitionē cōsiderare ōz q̄ duplex est vis cognitiua. s. vis sensitua r̄ vis intellectua. Inter quas ē d̄ria: q̄ vis sensitua ē actus organi: corporealis: r̄ iō necesse ē q̄ desinat corpore corrupto: vis autē intellectua nō ē actus alicui⁹ organi corporei: vt p̄bat̄ in tertio de aīa: r̄ iō necesse ē q̄ maneat corpore corrupto. Si q̄ aliqd sciētie acq̄sita cōseruet̄ in pte aīe itellectiue necesse ē q̄ id p̄maneat post mortē. Quidā q̄ posuerūt q̄ species intelligibiles nō cōseruant̄ in itellectu possibili: nisi q̄d̄m itelligit. Cōseruatur autē spēs fantasmātū in potētis aīe sensitive: puta in memoratiua r̄ imaginatiua. Ita. s. q̄ semp̄ itellect⁹ possibilis: q̄n̄ de nouo vult itelligere ē q̄ p̄us itellexit id̄get abstrahere a fantasmātib̄: p̄ lumē itellectus agētis. Et fm̄ hoc d̄ns ē q̄ scia hic acq̄sita n̄ remaneat post mortē. S̄z hec positio ē p̄mo q̄dē r̄ rōnez. Manifestū ē enīz q̄ spēs intelligibiles i itellectu possibili recipiunt ad minus dū actu itelligit. Q̄d autē recipit̄ i aliquo ē in eo per modū recipiētis. Lū ergo substātia itellect⁹ possibilis sit imutabilis r̄ fixa. d̄ns ē q̄ spēs itelligibiles remaneāt in eo imobilr̄. Sc̄do ē auctoritatē Aristotelis in 3. de aīa: q̄ dicit: q̄ cū itellect⁹ possibilis ē sciēs ynū q̄d̄z: tūc ē itelligēs i potētia. Et sic p̄z q̄ h̄z spēs intelligibiles p̄ quas dī sciēs: r̄ tñ adhuc ē in potētia ad itelligēdum i actu: r̄ ita spēs intelligibiles sunt in itellectu possibili: ēt q̄n̄ nō in itelligit actu. Un̄ ēt ibidē p̄hus dicit q̄ aīa itellectiua ē locus speciez: q̄. s. in ea cōseruant̄ spēs itelligibiles. Indiget tñ i hac vita p̄uertere se ad fāntasmata: ad B q̄ actu itelligat: nō solū vt abstrahat species a fantasmātib̄: s̄z ēt vt spēs habitas fantasmātib̄ applicet: cuius s̄gnū est q̄ leso organo virtutis imaginatiue: v̄l ēt memoratiue: nō solūz impedit̄ hō ab acq̄sitione noue sciētie: s̄z ēt ab vsu sciētie prius habite. Sic q̄ remanet scia in aīa post corpore mortē q̄tū ad spēs intelligibiles: nō autē q̄tū ad itellectiōē fantasmātū: qua aīa separata nō idi gebit: habēs eē r̄ operationē absq̄ corpore cōmuniōe. Et fm̄ hoc ap̄lus hic dicit: q̄ scia destruet̄. s. s̄z p̄uersiōnē ad fantasmata. Un̄ r̄ Esa. z9. dī. Peribit sapiētia a sapiētibus r̄ itellectus prudentiū eius abscondetur.

Deide cū dicit. (Ex parte. n. cognoscimus) p̄obrat q̄d

dixerat. Et p̄mo inducit p̄bationē. Sc̄do manifestat ea q̄ in p̄batiōe p̄tinent̄ ibi. (Lū es̄z paruulus r̄c.) Indicit q̄ p̄mo ad p̄bandū p̄positūz talē rōnem. Adueniēte p̄fecto cessat imp̄fectū: s̄z dona alia p̄ter charitatē h̄nt i p̄fectionē. q̄ cessabunt sup̄ueniēte p̄fectione glorie. Primo q̄ p̄ponit minorē p̄positionē quo ad imp̄fectionem sciētie cū dicit. Ex pte. n. cognoscimus. i. imp̄fecte. Nam ps h̄z rōnē ip̄fecti. Et hoc p̄cipue verificat̄ q̄tū ad cognitiōē dei. fm̄ illud Job. 36. Ecce deus in agnus vincens sciētia nostrā. Et. z6. Ecce hec ex pte dicta sunt viaz ei⁹. P̄ponit ēt imp̄fectionē p̄pheticē cui subdit. Et ex pte. i. imp̄fecte p̄phetamus. Est. n. p̄pheticā cognitiō cū ip̄fectione: vt dictū est. Tacet autē de dono linguaz: q̄d ē imp̄fectius his duob̄: vt isra. i. 4. patebit. Sc̄do ponit maiorē dicēs. (Lū autē venerit q̄d p̄fectus ē). i. p̄fectio glorie. euacuabit̄ q̄d ex parte ē. i. oīs imp̄fectio tollet̄. De qua p̄fectiōe dī. i. Pe. vlt. Modicū passos ipse perficiet. S̄z fm̄ hoc v̄l q̄ ēt charitas euacuet̄ p̄ futurā gloriā: q̄ ipsa ē imp̄fecta in statu vie p̄ cōparatiōē ad statū p̄rie. Dicendū q̄ imp̄fectio dupl̄r se h̄z ad id q̄d dī ip̄fectus. Q̄n̄q̄ enī ē de rōne eius: q̄n̄q̄ v̄o nō: sed accidit ei sicut i p̄fectio ē de rōne pueri: nō aut de rōne hoīs. Et iō adueniente p̄fecta etate cessat q̄dem pueritia: s̄z hūanitas fit p̄fecta. Imp̄fectio ē q̄ de rōne sciētie: put̄ hic de deo habet̄: in q̄tūz. s. cognoscit̄ ex sensibilib̄: r̄ silr̄ de rōne p̄phetie in q̄tūz ē cognitiō figuralis: r̄ in futurū r̄dēns: nō ē autē de rōne charitatis ad quā cognitiō bonū diligere p̄tinet: r̄ iō sup̄ueniēte p̄fectiōe glorie cessat p̄pheticā r̄ sciētia: charitas aut nō cessat: s̄z magis p̄ficiet̄: q̄ q̄tū p̄fectius cognoscat̄ deus: tāto etiā p̄fectius amabit̄.

Deinde cū dicit. (Lū essem paruulus r̄c.) Manifestat ea q̄ p̄missa sunt. Et p̄mo manifestat maiorē. s. q̄ veniēte p̄fecto cessat imp̄fectū. Sc̄do manifestat minorē: s̄z q̄ sciētia r̄ p̄phia sunt ip̄fecta ibi. (Uidem⁹ nūc r̄c.) ostendit autē p̄mus p̄ similitudinē p̄fecti r̄ imp̄fecti q̄d inuenit̄ in etate corporeali. Unde r̄ p̄mo describit imp̄fectus etatis corporealis dicēs. (Lū essem puul⁹). s. etate: loquebar vt puulus. i. put̄ cōgruit puulo. s. balbutiēdo. Un̄ p̄p̄riālem defectū locutiōis: q̄ ē in puulis cōmendat̄ sapiētia. Sap. io. Quas linguas infantū fecit disertas: r̄ vt puul⁹ loqr̄: q̄ vana loqr̄. ps. Vana locuti sunt vnusq̄sq̄ ad p̄riū suū. Quantū v̄o ad iudiciūz subdit. Sapiebā vt paruulus. i. approbābā v̄l reprobābā aliqua stulte vt faciūt paruuli: q̄ q̄n̄q̄ p̄ciosa p̄tēnunt r̄ vilia appetūt: vt dicit̄ puer. i. Usq̄quo puuli diligitis infantia: r̄ stulti ea q̄ sūt sibi noxia cupiunt: Sapiūt q̄ vt puuli q̄ sp̄ialib̄ p̄tēpris terrenis inherēt: de q̄bus dī phil. 3. Gloria in p̄fusiōe eoz r̄z q̄ terrena sapiūt. Quātū autēz ad rōnis discursūz dicit. (Cogitabā vt puulus). i. aliqua vana. Un̄ r̄ in ps. dī. D̄ns scit cogitationes hoīum q̄n̄ vane sunt. Et v̄l ap̄lus ordine p̄postero hec tria ponere. Nā locutio p̄exigit iudiciū sapiētie: iudiciū v̄o p̄suppōit cogitatiōes rōnis. Et hoc satis cōgruit imp̄fectioni puerili: i qua ē locutio sine iudicio: r̄ iudicium sine deliberatione. P̄ōt̄ at̄ referri q̄d dicit. Loquebar vt paruulus. ad donū linguaz: cū dicit. Sapiebā vt puulus. ad donū p̄pheticē: q̄d at̄ subdit. cogitabā vt puulus. ad donū sciētie. Sc̄do ponit id q̄d p̄tinēz ad p̄fectionē etatis dicēs. (Q̄n̄ at̄ fact⁹ suz vir). i. q̄n̄ pueni ad p̄fectaz r̄ virilē etatē euacuauit. i. abiicit ea q̄ erant puuli: q̄ vt dicit̄ Esa. 65. Puer centūz annoz moriet̄: et peccator centūz annoz maledictus erit. Et est attendēdum q̄ ap̄stolus hic comparat statum presentem puerit̄e propter imp̄fectionem: statum autem future glorie propter perfectionem virili etati.

Lectio.

III.

Videmus nunc per speculum in enigmate: tunc autem facie ad facie. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam: sicut et cognitus sum. Nunc autem manet fides: spes charitas tria bec. Maior autem horum est charitas.

C Dic loquitur de visione que est cognitio dei. Unde oia precedentia dona euacuanda sunt intelligenda. sicut quod ordinant ad cognitionem dei. Circa hoc duo facit. primo. n. pbat id quod intendit in generali. Secundo in speciali d seipso ibi. (Nunc cognosco etc.) Dicit ergo dixi quod ex parte cognosci mus: quia nunc videmus per speculum et in enigmate: sicut tunc. s. in patria videbimus facie ad facie. Ubi primo considerandum est quod sit videre per speculum in enigmate. Secundo quod sit videre facie ad facie. Sciendum est ergo quod sensibile ali quod potest tripliciter videri. s. aut per presentiam in re videtur: sicut ipsa lux que presens est oculo: aut per presentiam sue similitudinis in sensu immediate derivata ab ipsa re: sicut albedo que est in pariete videtur non existente ipsa albedine presentialiter in oculo: s. eius similitudine: licet ipsa similitudo non videatur ab eo: aut per presentiam similitudinis non immediate derivate ab ipsa re: sed derivate a similitudine rei in aliquid aliud: sicut cum videri aliquis homo per speculum. Non enim similitudo hominis immediate est in oculo: s. similitudo hominis resultantis in speculo. Per hunc ergo modum loquendo de visione dei: dico quod naturali cognitione solus deus videtur seipsum: quia in deo idem est sua essentia et suus intellectus. Et ideo sua essentia est presens suo intellectui. Sed secundo modo forte angeli naturali cognitione dei vident in quantum similitudo diuine essentie relucet immediate in eos. Tertio vero modo cognoscimus nos deum in vita ista in quantum inuisibilia dei per creaturas cognoscimus: ut dicitur Rom. i. Et ita tota creatura est nobis sicut speculum quoddam: quia ex ordine et bonitate et magnitudine que in rebus a deo causata sunt: venimus in cognitionem sapientie bonitatis et eminentie diuine. Et hec cognitio dicitur visio in speculo. **C** Ulterius autem sciendum est quod huiusmodi similitudo que est similitudinis in alio relucetis est duplex: quia aliquando est clara et apta: sicut illa que est in speculo: aliquando obscura et occulta: et tunc illa visio dicitur enigmatica: sicut cum dico. me mater genuit: et eadem gignit ex me. Istud est per simile occultum. Et dicitur de glacie que gignit ex aqua congelata et aqua gignit ex glacie resoluta. Sic ergo patet quod visio per similitudinem similitudinis est in speculo per simile occultum in enigmate: s. per simile clarum et apertum facit aliam speciem allegorice visionis. In quantum inuisibilia dei per creaturas cognoscimus dicimur videre per speculum. In quantum vero illa inuisibilia sunt nobis occulta: videmus in enigmate. Vel aliter videmus nunc per speculum. i. per rationes nostras: et tunc per deum designat virtutem terminum. Quasi. d. videmus per speculum. i. virtute anime nostre. **C** Circa 2^m vero sciendum est quod deus sicut quod deus non habet faciem: et ideo hoc quod dicit. facie ad facie metaphorice dicitur. Luce. n. videmus aliquid in speculo non videmus ipsam rem: s. similitudinem eius: s. quoniam videmus aliquid sicut facie: tunc videmus ipsam rem sicut est. ideo nihil aliud vult dicere apostolus cum dicit. videbimus in patria facie ad facie: quia quod videbimus ipsa est essentia. i. Jo. 3. Videbimus eu sicuti est etc. **C** Sed 3^m est quod gen. 32. dicit. Uidi dominum facie ad facie etc. Sed constat quod tunc non vidit essentiam dei. ergo videre facie ad facie non est videre essentiam dei. Ratio dicitur quod illa visio fuit imaginaria: visio autem imaginaria est quod gradus altior. s. videre illud quod apparet. i. ipsa imagine in qua apparet est alii gradus inferior. s. audire tamen verba. Ubi

Jacob ut insinuaret excellentiam visionis imaginarie sibi ostense dicit. Uidi dominum facie ad facie. i. vidi dominum imaginarie apparentem in sua imagine: et non per essentiam suam. Sic enim non fuisset visio imaginaria. Sed tamen quidam dicunt quod in patria ipsa diuina essentia videbitur per similitudinem creatam: sed hoc est omnino falsum et impossibile: quia nunquam potest aliquid per essentiam cognosci per similitudinem: quia non veniat cum re illa in specie. Lapis enim non potest cognosci. sicut illud quod est: nisi per speciem lapidis que est in anima. Nulla enim similitudo ducit in cognitionem essentie alicuius rei si differat a re illa sicut speciem: et multo minus si differt sicut genus. Non enim per speciem equi vel albedinis potest cognosci essentia hominis: et multo minus essentia angeli. Multo ergo minus per aliquam speciem creatam quecumque sit illa potest videri diuina essentia: cum ab essentia diuina plus distet quam species creata in anima: quam spes equi vel albedinis ab essentia angeli. Ubi ponere quod deus videatur solum per similitudinem seu per quandam resplendentiam claritatis sue est ponere diuinam essentiam non videri. Et preterea cum anima sit quedam similitudo dei: visio illa non magis esset specularis: et enigmatica: quam est in via quam visio clara et apta: que reperitur sanctis in gloria: et in qua erit beatitudo nostra. Ubi Augustinus dicit hoc in glossa: quod visio dei que est per similitudinem pertinet ad visionem speculi et enigmatis. Sequitur et quod beatitudo hominis vltima esset in alio quam in ipso deo: quod est alienum a fide. Naturale est hominis desiderium: quod est peruenire ad primam rerum causam: et cognoscendi ipsam per seipsam esset inane.

C Sequitur. (Nunc cognosco ex parte etc.) hic illud quod probatur in generali probatur in speciali de cognitione sui ipsius dicitur. (Nunc) i. in presenti vita ego Paulus cognosco ex parte. i. obiecture et imperfecte: tunc autem. s. in patria: cognoscam: sicut et cognitus sum. i. sicut deus cognouit essentiam meam: ita deum cognoscam per essentiam: ita quod ly. sicut. non importat hic equalitatem cognitionis: sed similitudinem terminum.

C Consequenter infert principale conclusionem cum dicit. (Nunc autem manet etc.) La autem quare non facit mentionem de omnibus donis: sed istis tribus terminum est: quia hec tria coniunguntur deo: alia autem non coniunguntur deo: nisi mediatis istis. Alia et dona sunt quedam disponetia ad gignendum ista tria in cordibus hominum. Ubi et solum ista tria. s. fides spes et charitas dicuntur virtutes theologice: quia habent immediate deum per obiecto. Sed cum dona sint ad perficiendum vel affectum vel intellectum: et charitas perficiat affectum: fides intellectum: non vult quod spes sit necessaria sed superflua. Ad hoc sciendum quod amor est quedam vis vnitua: et omnis amor in vnione quedam consistit. Ubi et tres diuersas vniones diuersas species amicitie a philosopho distinguuntur. Nos autem habemus duplicem vnionem cum deo. Una est quantum ad bona nature: que hic percipimus ab ipso. Alia quantum ad beatitudinem in quantum nos hic sumus percipientes per gratiam superne felicitatis. s. quod hic est possibile: speramus et ad perfectam consecutionem illius eterne beatitudinis peruenire et fieri ciues celestis hierusalem. Et sicut primam communicationem ad deum est amicitia naturalis. sicut qua vniquodque sicut quod est deum ut causam primam et summam boni appetit: et desiderat: ut finem suum. Secundam vero communicationem secundam est amor charitatis: qua solus creatura intellectualis deum diligit. Quia vero nihil potest amari: nisi sit cognitum: ideo ad amorem charitatis exigitur primo cognitio dei. Et quia hoc est supra naturam primo exigitur fides que est non apparentium. Secundo ne homo deficiat vel aberret exigitur spes: per quam tendat in illum finem sicut ad se pertinet: et de his tribus dicitur Eccl. 2. Qui timetis deum credite in illum: quantum ad fides: qui timetis deum sperate in illum: quantum ad spes: qui timetis deum diligite eum: quantum ad charitatem. Ista ergo tria manent nunc: sed charitas maior est omnibus propter ea que dicta sunt supra.

Ad corinthios I.

CAP. XIII.

Scrutini charitatem emulamini
spiritualia: magis at vt pphetetis.
Qui n. loquitur lingua: nō hoibus
loquitur: s; deo. Nemo enī audit.
Spiritus autē loquitur mysteria.

Mā q̄ pphetat: hominibus loquitur ad edi-
ficationē z exhortationē z consolationē. Qui
loquitur lingua semetipsum edificat: qui autē
pphetat ecclesiam dei edificat.

Posita excellentia charitatis ad alia dona: hic sequē-
ter ap̄ls parat alia dona adinuicē: ostēdens excellentiam
pphetie ad donū linguaz. Et circa hoc duo facit. Primo
ostēdit excellentiā pphetie ad donū linguaz. Secūdo quō
sit vtendū dono linguaz z pphie ibi. (Quid ḡ f̄res rē.)
Circā p̄mū duo facit. Primo ostēdit q̄ donū pphie ē ex-
cellentius q̄ donū linguaz rōnib; sumptis ex pte infide-
liū. Secūdo ex parte fidelīū ibi. (Frates mei rē.) Prima
ps diuidit in duas. Primo ostēdit q̄ donū pphie ē excel-
lētius dono linguaz q̄tuz ad vsū eoz in exhortatiōi-
bus seu p̄dicatiōib;. Secūdo q̄tum ad vsū linguaz q̄ ē in
orādo. Ad hec. n. duo ē vsus lingue ibi. (Et iō loq̄ rē.)
Circā p̄mū duo facit. Primo. n. p̄mittit vnū p̄ qd̄ p̄tinu-
at se ad seq̄ntia: z b̄ ē qd̄ dicit. Dictū ē q̄ charitas oīa do-
na excellit. Si ḡ ita ē sectamini. i. virib; charitatē q̄ ē dul-
ce z salubre vinculū mētū. i. Pe. 4. An̄ oīa charitatē rē.
Col. 5. Sup̄ oīa autē charitatē habete rē. Secūdo subdit il-
lud p̄ qd̄ p̄tinuat se ad sequētia. Et hoc ē qd̄ dicit. (Emu-
lamini rē.) Quasi dicat. Licet charitas sit maior oībus
donis: tñ alia nō sunt p̄tēnda. S; emulamini. i. ser-
uēt amētis sp̄alia dona sp̄sancti. i. Pe. 3. Quid ē qd̄ vo-
bis noceat rē. Licet autē emulatio q̄nq; sumat p̄ seruen-
tī dilectione: q̄nq; p̄ inuidia: tñ nō ē equoatio: imo vnū
p̄cedit ab alio. Zelari. n. z emulari designat feruentem
amozē alicuius rei. Cōtingit autē q̄ res amata: ita diligēt
feruētē ab aliquo q̄ nō patit̄ ibi. s; forte: s; ipse vult eam
solus z singulariter. Et iste ē zelus: q̄ fm̄ quosdā ē amor
itēsus nō patiens p̄fortiū i amato. Hoc tñ nō p̄tingit i spi-
ritualib;: q̄ p̄nt p̄fectissime a multis p̄cipari: s; solum i
illis q̄ nō p̄nt a ml̄tis participari. Un̄ i charitate nō ē h̄s
zelus nō patiens p̄fortiū i amato: sed tñ i corp̄alib;: i q̄b;
p̄uenit q̄ si aliq; h̄s illud qd̄ ipse zelat doleat: z ex b̄ con-
surgit emulatio q̄ ē inuidia: sicut si ego amō dignitatem
seu diuitias doleo q̄ aliq; h̄s eas: vn̄ ei inuideo. Et sic p̄s
q̄ ex zelo surgit inuidia. Lū ḡ d̄r emulamini sp̄alia: non
intelligit̄ de inuidia: q̄ sp̄alia p̄nt a multis h̄eri: s; dicit
emulamini: vt inducat ad seruētē amandū deū. Et q̄
inter sp̄alia ē gradus qdā: q̄ pphā excedit donum lin-
guaz: iō dicit. (Magis at vt pphetetis.) q. d. Inter spi-
ritualia magis emulamini donū pphetie. i. thes. 5. Spi-
ritum nolite extinguere: prophetias nolite spernere.
Ad explanationē autē totius: capituli p̄notāda sūt tria
s. qd̄ sit pphā: quot modis dicat̄ i scriptura sacra pphē-
tia: z qd̄ sit loq̄ linguis. Circā p̄mū sciēdū ē q̄ ppheta d̄r
quasi p̄cul videns: z fm̄ quosdā d̄r a for̄ faris: sed meli;
d̄r a phanos: qd̄ est videre. Un̄. i. Reg. 9. d̄r q̄ ḡ nūc dicitur
pphā olim vidēs dicebat̄. Un̄ visio eoz q̄ sunt p̄cul
sive sint futura p̄tingentia: sive supra rōnem n̄am d̄r p̄-
phetia. Est igit̄ pphētia visio seu manifestatio futurorū
p̄tingentiū seu intellectū humanū excedentiū. Ad h̄s autē
visionē q̄tuor regunt̄. Luz. n. cognitio n̄a sit p̄ corp̄alia
z p̄ fantasmata a sensibilib; accepta. Primo exigit̄ q̄ in
imaginatiōe formēt similitudines corp̄ales eoz q̄ osten-

dunt: vt dionysius dicit q̄ impossibile ē alr̄ lucere nob̄
diuinū radiū: nisi varietate sacroz voluminū circūela-
tū. Scdm̄ qd̄ exigit̄ ē lumē intellectuale illuminās itelle-
ctū ad ea q̄ supra nālez cognitionē n̄am ostēdunt̄ cogno-
scēda. Nisi. n. ad similitudines sensibiles i imaginatiōe
formatas itelligēdas affit lumē intellectuale: ille cui sūt
tudines h̄s ostēdunt̄: nō d̄r pphā: s; potius somnator: sic
pbarao: q̄ lz viderit spicas z vaccas q̄ erāt indicatiua fu-
turoz q̄ridaz: q̄ tñ nō intellexit qd̄ vidit: nō d̄r pphā: s;
poti; ille. s. ioseph: q̄ interpret; ē. Et s̄tr̄ ē d̄ Nabuchodo-
nosoz: q̄ vidit statuā z nō intellexit. Un̄ nec ppheta d̄r: s;
Daniel. Et pp̄ b̄ d̄r. Dan. io. Intelligētia op̄ ē in visione.
Tertiū qd̄ exigit̄ ē audacia ad annūciādū ea q̄ reuelāt̄.
Ad h̄. n. de; reuelat: vt alyz denunciēt. Niere. i. Ecce oīdī
v̄ba mea i ore tuo. Quartū ē opatio miraculoz: q̄ sūt ad
certitudinē pphetie. Nisi. n. facerēt aliq̄ q̄ excedūt opa-
tionē nature nō crederēt eis i his q̄ naturalē cognitionē
trāscēdūt. Scdm̄ ḡ hos modos pphetie dicunt̄ aliq̄ di-
uersis modis pphete. Aliq̄. n. d̄r aliq; pphā qui h̄s oīa
ista q̄tuor. s. q̄ videt imaginarias visiones: z h̄s itelligētia
de eis z audacter annūciat alyz: z opat̄ miracula z de b̄
d̄r numeri. iz. Si qs fuerit iter vos pphā rē. Aliq̄ at̄ d̄r
pphā ille q̄ h̄s solas imaginarias visiones: s; tñ improp̄e:
z valde remote. Aliq̄. n. d̄r pphā: q̄ h̄s intellectuale lumē
ad explanādū ēt visiones imaginarias: sive sibi: sive
alteri factas. Vel ad exponēdū dicta pphetaz: vel scri-
pturas ap̄loz. Et sic d̄r ppheta oīs q̄ discernit doctoroz
scripturas: q̄ eodē sp̄u interpretate sunt q̄ edite sunt. Et sic
Salomō z Dauid p̄nt dici pphē inq̄tū habuerūt lumē
intellectuale ad clare z subtiliter intueđū. Nā visio Da-
uid intellectualistm̄ fuit. D̄r ēt ppheta aliq; solū ex b̄ q̄
pphetaz dicta denunciāt seu exponit seu cātat i ecclesia:
z b̄ mō d̄r. i. Reg. 19. q̄ Saul erat iter pphas. i. iter can-
tates deā pphetaz. D̄r ēt aliq; ppheta ex miraculozum
opatione. fm̄ illud Ecc. 48. Q̄ corp̄ helisei mortuū p̄-
phetavit. i. miraculū fecit. Q̄ ḡ dicit hic ap̄ls p̄ totū cap̄-
tulū de pphetis itelligēdū ē: de scdo mō. s. qd̄ ille d̄r p̄-
phetare: q̄ p lumē intellectuale diuinū visiones sibi: et
alyz factas exp̄dit. Et h̄s hoc planū erit qd̄ h̄ d̄r pph̄is.
Circā 2^m sciēdū ē: q̄ q̄ in ecclesia primitiua pauci erant
q̄bus itinebat̄ fidē xpi p̄dicare p̄ mūdū: iō d̄ns vt cōmo-
dius z plurib; v̄bū dei annūciaret̄ dedit eis donū lin-
guaz: q̄bus oībus p̄dicaret̄: nō q̄ vna lingua loquentes
ab oīb; itelligerēt: vt qdā dicit̄: s; ad lr̄as q̄ linguis di-
uersaz gentiū: imo oīum loquerēt̄. Un̄ dicit ap̄ls. Gra-
tias ago deo q̄ oīuz vestz lingua loquoz. Et act. i. d̄r. Lo-
quebant̄ varys linguis rē. Et b̄ donū multi adepti sunt
a deo in ecclesia primitiua. Corinthi autē q̄ curiosi erāt:
iō libentius volebāt̄ illud donū: q̄ donū pphie. Q̄ ḡ d̄r
hic loq̄ lingua vult ap̄ls itelligi lingua ignota: z nō ex-
planare: sicut si lingua thetonica loq̄t̄ qs alicui gallico:
z nō exponat: hic loquit̄ lingua. Un̄ ēt si loq̄tur visiones
tñ: z nō exponat loquit̄ lingua. Unde omnis locutio nō
intellecta nec explanata q̄cūq; sit illa ē p̄prie loq̄ lingua.
Dis ḡvisis ad expositionē lr̄e accedam;: q̄ plana est.
Circā hoc ḡ duo facit. Primo pbat q̄ donū pphie excel-
lentius ē dono linguaz. Secūdo excludit q̄daz obiectōez
ibi. (Uolo autē vos rē.) Q̄ autē donū pphetie excedat
donū linguaz pbat duab; rōnib; quaz p̄ma sumit̄ ex cō-
paratiōe dei ad ecclesiam. Secūda rō sumit̄ ex cōparatiōe
hoiuz ad ecclesiam. Prima autē rō talis ē. Illud p̄ qd̄ facit
hō ea nō solū que sunt ad honozē dei: sed ēt ad vtilitatez
p̄ximoz est melius: q̄ illud qd̄ fit tñ ad honozem dei: s;
pphetia est nō tñ ad honozē dei: s; ēt ad p̄ximū vtilita-
tem: per donū vero linguaz solū illud fit: qd̄ ē ad hono-

rem dei. ergo rē. Qui autē rōnis ponit mediū: r p̄rio q̄tū ad h̄ qd̄ dicit q̄ q̄ loq̄t lingua honorat tñm deū. Et h̄ ē qd̄ dicit. (Qui loq̄t lingua). s. ignota nō loq̄t hoibus. i. ad ītellectū hoium: s. deo. i. ad honorē dei tñm. Uel deo quia ip̄e de' solus itelligit. Sap. 5. Auris zeli dei audit oia rē. Et q̄ nō loquat hōi subdit. Nemo enīz audit. i. itelligit. Sic enī frequēter accipit nō audire pro non intelligere. Mat. 13. Qui h̄z aures audiendi audiat. Quare autē soli deo loquat subdit q̄ ip̄e de' loq̄t. Uñ dicit. Sp̄s autē dei loq̄t mysteria. i. occulta. Mat. 10. Non enī vos estis q̄ loq̄mini rē. supra. z. Nemo nouit que sunt sp̄s dei rē. Sc̄do pbat id qd̄ dicit q̄ p̄phetia est ad honorē dei r̄ utilitatē p̄rimoz. Uñ dicit. (Nā q̄ p̄phetat rē.) Id est explanat visiones seu scripturas. loq̄t hoibus. i. ad itelle ctū hoium. r̄ hoc ad edificatiōē incipientiū: r̄ ad exhor tationem p̄ficientiū. i. thes. 5. Cōsolamini pusillanimes Titū. z. Loquere r̄ exhortare ad solatiōē desolatoꝝ. Uel edificatio p̄tinet ad spiritualē affectiōē: q̄ ibi p̄mo icipit edificii sp̄uale. Ep̄h. z. (In quo r̄ vos coedifi camini rē.) Exhortatio vō ad inductionē ad bonos act̄: q̄ si affectus ē bonus: tūc actus ē bonus. Titū. z. Nec lo quere r̄ exhortare. Cōsolatio vō inducit ad tolerantiaz maloꝝ. Ro. 15. Quēcūq̄ scripta sunt ad nostrā doctrinā scripta. Ad hec. n. tria inducūt p̄dicantes diuinā scriptu rā. Sc̄da rō talis est. Illud qd̄ ē vtile soli facienti ē min⁹ q̄ illud qd̄ p̄dest ēt alyz: loq̄t autē linguis ē vtile soli ei q̄ loq̄t: p̄phetare vō alyz p̄dest. Igit̄ rē. Diuis autem ra tionis ponit mediū: r̄ p̄mo q̄tuz ad primā partēz medy. r̄ hoc est qd̄ dicit. (Qui loq̄t lingua semetipsum rē.) p̄s. Cōcaluit cor meū intra me rē. Sc̄do q̄tum ad secundā partē: r̄ hoc est qd̄ dicit. (Qui autē p̄phetat ecclesiā). i. si deles edificat instruendo. Ep̄h. z. Superedificati supra fundamentū apostoloꝝ r̄ p̄phetaz. Lectio. II.

Volo autē vos oēs loq̄ linguis: magis autē p̄phetare. Nā maior est q̄ p̄phe tar q̄ q̄ loq̄tur linguis: nisi forte inter pretetur vt ecclesia edificatiōez acci piat. Nūc autē fratres si venero ad vos linguis loquēs: qd̄ vobis prodero: nisi vobis loquar aut in reuelatione: aut in scientia: aut ī prophe tia: aut in doctrina: Tñ q̄ sine anima sunt vo cem dantia: siue tibia: siue cithara: nisi distun ctionē sonitus dederint: quō sciatur id qd̄ ca nitur aut citharizatur: Etenim si incertā vocē det tuba q̄s parabit se ad bellū: Ita r̄ vos per linguā nisi manifestū sermonez dederitis: quō sciatur quod dicitur: Eritis enīz ī aera loquē tes. Tā multa v̄puta genera linguarū sunt in hoc mundo: r̄ nihil sine voce ē. Si ergo ne sciero virtutem vocis: ero ei cui loquor barba rus: r̄ qui loquitur mihi barbar⁹. Sic r̄ vos quoniam emulatores estis spirituum ad edi ficationem ecclesie querite vt abundetis.

C Dic apls excludit obiectionē seu falsum intellectus q̄ posset eē circa p̄missa: possent. n. aliq̄ credere q̄ ex q̄ apls p̄fert p̄phiam dono linguaz q̄ donū linguaz eēt r̄tēnē dū. Uñ vt hoc excludat dicit. (Volo autē vos rē.) Ubi p̄mo oñdit qd̄ intēderit insinuare. Sc̄do rōnem boꝝ as signat ibi. (Nā maior rē.) Dic ḡ. Licet hec q̄ dicta sūt su pra dixerim: nō tñ volo vos donū linguaz spernere: sed

volo vos oēs loq̄ linguis: tñ magis volo vt p̄phetetis. Numeri. ii. Quis tribuat vt ois pplus rē. Qui rōnez affi gnat cū diē. (Nā maior rē.) Quasi. d. Jō volo vt magis p̄phetetis: q̄ maior ē rē. Et hui⁹ rō est: q̄ aliq̄n aliq̄ mo uent a sp̄sancto loq̄ aliq̄d mysticū qd̄ ipsi nō intelligūt. Uñ isti h̄nt donū linguaz. Aliq̄n autē nō solū loquūt lin guis: s. et ea q̄ dicit iterptant. Et iō dicit. (Nisi vt iterp tet.) Nā donū linguaz cū iterptatiōē ē melius q̄ p̄phe tia: q̄ sicut dictū ē iterptatio cuiuscūq̄ ardui p̄tinet ad p̄phetiā. Uñ q̄ loq̄t: r̄ q̄ iterptat p̄pheta ē: r̄ donuz lin guaz h̄z: r̄ iterptat vt ecclesiā dei edificet: iō dicit. (Ut ecclesiā rē.) i. nō solū intelligat se: s. et vt ecclesia edifi cet. Ro. 14. Que edificatiōis sunt inuicē custodiamus: r̄ Ro. 15. Unusq̄sq̄ p̄ximo suo placeat ī bonū ad edifica tiōē. (Nūc autē fratres rē.) Hic pbat q̄ donū p̄phetie ē excellentius q̄ donū linguaz p̄ exempla. r̄ hoc triplr. Primo p̄ exemplū a seipso sumptū. Sc̄do p̄ exēplū sum ptuz a reb⁹ inanimatis ibi. (Tñ q̄ sine aia rē.) Tertio p̄ exēplū sūptū ab hoib⁹ diuersimode loquētib⁹ ibi. (Tā multa rē.) Ex seipso autē argumētat sic. Cōstat ḡ q̄ ego nō minus habeo donū linguaz q̄ vos: s. si loquerer vo bis soluz linguis: r̄ nō iterptarer nihil vobis p̄dessem. Ergo nec vos adinuicē. Et hoc ē qd̄ dicit. (Nūc autē fra tres si venero ad vos linguis loquēs.) Hoc duplr pōt ī telligi. s. vel linguis ignotis vel ad l̄ram q̄buscūq̄ signis: nō itellectis: qd̄ vobis p̄dero: nisi loquar vobis aut ī re uelatiōē rē. (Ubi nōndū q̄ ista q̄tuor. s. aut ī reuelatio ne rē. Possunt duplr distingui. Uno modo penes ea de q̄bus sunt. Et sic sciēduz ē q̄ illustratio mētis ad cogno scēduz ē de q̄tuor: q̄ vel ē de diuinis: r̄ hec illustratio p̄ tinet ad donū sapiētie. Diuinoꝝ. n. vt supra dictum ē. z. est reuelatio: q̄ q̄ sunt dei nemo nouit rē. Et iō dicit ī re uelatiōē: qua. s. illuminat mēs ad cognoscēduz diuina. vel ē de terrenis: r̄ nō de q̄buscūq̄: s. de illis tñ q̄ sūt ad edificatiōē fidei: et hoc p̄tinet ad donū scientie: r̄ iō di cit. (In sciētia). Nō geometrie nec astrologie: q̄ hec nō p̄tinet ad edificatiōē fidei: s. in scia: q̄ ē sanctorū. sap. 10. Dedit illi sciaz sc̄toꝝ rē. Uñ ē de euētib⁹ futuroꝝ: et h̄ p̄ tinet ad donuz p̄phie. Et iō diē. (Aut ī p̄phia). Sap. 8. Signa r̄ mōstra scit anq̄ fiāt: et euēt̄ tēpoꝝ et seculoꝝ. Notādū autē q̄ p̄phetia nō accipit h̄ cōiter. s. s. q̄ supra dictū ē: s. accipit h̄ p̄ticulariter. put ē manifestatio futu roꝝ tñm. Et s. h̄ diffiniē a Cassiodoro. P̄phā ē diuina ispiratio rez futura immobili v̄tate denunciās. Ec̄. z. 4. Adhuc doctrinā q̄si p̄phiaz effundā rē. Uñ ē de agēdis moralib⁹: r̄ h̄ p̄tinet ad doctrinā. Et iō dicit. (Aut in do ctina). Ro. 12. Qui docet ī doctrina. Prouer. 13. Doctrina bōa dabit gr̄az. Alio mō p̄nt hec distingui penes modos acgrēdi cognitionē. Et sic sciēduz ē q̄ ois cognitio aut ē a sup̄nāli p̄ncipio. s. deo: aut nāli. s. lumine nāli itellectus n̄i. Si aut a sup̄nāli p̄ncipio. s. lumine diuino ifuso: h̄ po test eē duplr: q̄ aut infundit subito cognitio: et sic ē reue latio: aut ifundit successiue: r̄ sic ē p̄phetia: quā nō subit o habuerūt p̄phe: s. successiue et p̄tes: vt eoz p̄phie oñdūt. Si vō cognitio acgrat a nāli p̄ncipio h̄ est: aut p̄ studiū p̄puz: et sic p̄tinet ad sciaz: aut tradit ab alio: r̄ sic p̄tinet ad doctrinā. (Tñ q̄ sine aia rē.) h̄ oñdit idez p̄ exēpla supra ex reb⁹ inanimatis. s. p̄ istā q̄ vidēt vocē brē. Et p̄ p̄ instra gaudy. Sc̄do p̄ instra pugne ibi. (Etenim si icertā rē.) Dicit ḡ. Hoc nō solū p̄z p̄ ea q̄ supra dicta sūt: sed ēt q̄tuz ad ea q̄ sine aia vocē dant q̄ loq̄ linguis non solū nō p̄dest alyz. Et que sine anima sunt vocē dantia. (Cōtra vox ē son⁹ ab ore aialis prolatus nālibus instru mentis formatus. Nō ergo ea que sunt sine aia dant vo cē. (Dicēdū q̄ lz vox: nō sit nisi animalū: tam pōt di

ei p̄ q̄daz similitudinē. s. fm̄ q̄ quedā sicuti instrumēta habent quandā r̄sonantiā r̄ melodiā: r̄ iō de illis hic fac̄ mentionē. s. de cithara q̄ dat vocē tactu: r̄ tibia que flatu. Si ḡ hec dant vocem sine distinctione quō sciet̄ r̄. Luz enim homo p̄ instrumenta aliquid intendat expr̄mere: scilicet aliquos cātus: q̄ ordinant vel ad fletū vel ad gaudii. Esa. 30. Lanticū erit vob̄ sicut vox sanctificate solēnitatis: r̄ leticia cordis: sicut qui p̄git cū tibia vt̄ intret in montē dñi. Ut̄ et ad lasciviā nō poterit diiudicari ad qd̄ canit̄ tibia aut ad qd̄ cithara si sonus sit r̄fusus r̄ indistinctus. Ita si hō loquitur linguis: r̄ nō interpretat̄ nō poterit sciri qd̄ velit dicere. (Etenim si certā vocē dederit r̄.) Dic̄ oñdit idem p̄ exempla inanimatorū. s. per instrumēta ad pugnaz ordinata. Et sumit̄ hec similitudo ex li. nūeri. 10. Ibi. n. legit̄ q̄ dñs p̄cepit Moysi vt̄ faceret duas tubas argēteas: q̄ essent ad p̄ueniēdū ppl̄z ad mouēdū castra r̄ ad pugnādū. Et p̄ q̄libet istorū hebāt certū modū tubandi: qz̄ aliter dabant vocem quando debebant conuenire ad p̄ciliuz: aliter quando monebāt castra: r̄ aliter quando pugnabant: r̄ iō arguit apostolus: q̄ sicut si tuba det̄ incertā vocē. i. indistinctā nescit̄ vtruz̄ debeāt se parare ad bellū: r̄ ita vos si loq̄mini tm̄ linguis: nisi distinctū sermonē dicatis interpretādo vel exponendo nō poterit quis scire qd̄ loquamini. Per tubā pōt̄ intelligi p̄dicatoz. Esa. 58. Quasi tuba exalta vocem tuā r̄. Ratio at̄ q̄re nō pōt̄ sciri qd̄ loq̄mini: ē: qz̄ erit̄ ī aera loq̄ntes. i. inutilr̄. supra. 9. Sic pugno nō quasi aera verberans r̄. (Tam multū r̄.) Dic̄ sumit̄ exemplum a diuersis linguis loquentiū. Et circa hoc tria facit̄. p̄mo ostēdit diuersitatem linguaz. Sc̄do inutilitātē loquentiū sibi ad inuicē in linguis extraneis ibi. (Si ḡ nesciero r̄.) Tertio cludit̄ qd̄ intendit̄ ibi. (Sic r̄ vos qm̄ emul. r̄.) Dicit̄ ergo p̄mo. Multe r̄ diuersę lingue in mundo sunt: r̄ quilibet pōt̄ loq̄ quacūq̄ vult: si tm̄ non loquat̄ determinate nō intelligit̄. Et hoc ē qd̄ dicit̄. (Tā multa r̄.) H̄ pōt̄ duplr̄ exponi: qz̄ pōt̄ p̄tinuari cū p̄cedentib̄ vt̄ dicat̄. Eritis ī aera loquētes. (Et tā mlt̄a vtr̄puta r̄.) Quasi dicat̄. Iō in aera. i. inutilr̄ loq̄mini oib̄ linguis: qz̄ loq̄mini sine intellectu: q̄ tm̄ p̄prias significationes vocū ad hoc h̄nt vt̄ intelligantur. Nihil enim sine voce est. Uel potest sic punctari. Eritis in aera loquentes. Taz̄ multa vtr̄puta sunt genera linguarū. i. singulis linguis. (Si ḡ nesciero r̄.) Dic̄ oñdit̄ hoz̄ inutilitātē. Et hoc ē qd̄ dicit̄. (Si loquar oib̄ linguis.) Sed si nesciero virtutē vocis. i. significationē vocis. Ero cui loquar barbarus. Jere. 5. Adducā sup̄ te gētē de lōginq̄. gētē cuius ignoras linguaz. Nota q̄ barbari s̄z̄ quosdā dicunt̄ illi: quoz̄ idioma discordat̄ oīno a latino. Alij vō dicūt q̄ q̄libz̄ extraneus ē barbarus omni alij ex̄neo: qm̄. s. nō intelligit̄ ab eo. S̄z̄ hoc nō ē v̄ez: qz̄ fm̄ v̄sidoz̄ barbaria ē sp̄alis natio. Lol. 3. In x̄po iesu nō ē barbarus r̄ sc̄it̄ba. r̄. S̄z̄ fm̄ q̄ veri? dñs barbari p̄prie dicunt̄ illi q̄ in virtute corporis vigēt̄ i virtute rōnis d̄ficiūt: r̄ sunt quasi ex̄ leges r̄ sine regimine iuris. Et huic v̄s̄ r̄sonare Aristoteles in politicis suis. Cōsequēter cū dicit̄. (Sicut r̄.) Cōcludit̄ qd̄ intēdit̄. r̄ hoc pōt̄ dupliciter p̄strui. p̄mo vt̄ p̄uctet̄ h̄ mō. q. d. sic ego ero barbarus vobis si loquar sine significationē r̄ interpretatione: sicut r̄ vos eritis barbari ad inuicē: r̄ iō q̄rite vt̄ abundetis r̄. r̄ hoc qm̄ estis emulatores r̄. Uel alio mō vt̄ totū ponat̄ sub distinctōe. Quasi diceret. Ne ḡ sitis barbari: sic. s. sicut ego facio: qm̄ estis emulatores sp̄uz. i. donoz̄ sp̄ūs̄ facti q̄rite a deo vt̄ abundet̄. puer. 15. In abundantia iusticia virtus maxima est. Que quidē iusticia est edificare alios. Math. 7. Petite r̄ dabitur vobis. querite r̄ inuenietis: pulsate r̄ aperietur vobis.

Et iō qui loquitur lingua oratur interpretetur. Nam si oram lingua spūs meus orat: mēs autē mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spiritu: orabo r̄ mente. Psallam spiritu: psallā r̄ mēte. Ceterū si benedixeris spiritu: q̄s supplet locū idiote: Quomodo dicet amen sup̄ tuā benedictione? Quā qd̄ dicas nescit. Nā tu q̄des bene gratias agis: sed alter nō edificatur. (Supra oñdit ap̄ls excellentiā doni p̄phetie ad donū linguaz rōnibus sumptis ex parte exhortatiōis: hic vero ostendit idē rōnibus sumptis ex pte rōnis: hec. n. duo per linguā exercem̄: orationē. s. r̄ exhortationē. Et circa hoc duo facit̄. p̄mo enīz p̄bat excellentiā p̄phetie ad donū linguaz rōnibus. Sc̄do exemplis ibi. (H̄as ago deo meo r̄.) Circa p̄mū duo facit̄. p̄mo ponit necessitatē orationis. Sc̄do oñdit quō i orōne plus valet donū p̄phetie q̄ donū linguaz. (Nā si orē lingua r̄.) Dicit̄ ergo p̄mo. Dixi q̄ donū linguaz sine dono p̄phetie nō valet: r̄ iō qz̄ interpretari est actus p̄phetie q̄ ē excellentior illi q̄ loq̄ lingua ignota vel extranea vel aliqua mysteria occulta orat. s. deū vt̄ interpretet̄. i. vt̄ interpretādi gr̄a det̄ sibi Col. ii. Orantes vt̄ deus aperiat hostiū. H̄o. aliter exponit orat. Orare enīz d̄r̄ dupliciter. s. vl̄ deprecari deū vel p̄suadere. Quasi dicat. Qui loq̄ lingua orat. i. ita p̄suadeat vt̄ interpretet̄: r̄ sic accipit orare hic glo. p̄ totū capitulū. Sed nō est hec intētio apostoli: s̄z̄ p̄ deprecatiōe ad deū. (Nā si orat r̄.) Dic̄ oñdit q̄ i orādo plus valet p̄phetia q̄ donū linguaz: r̄ h̄ duplr̄. p̄mo rōne sumpta ex pte ipsi orātis. Sc̄do rōne sumpta ex pte audiētis ibi. (Ceterū si benedixeris r̄.) Circa p̄mū duo facit̄. p̄mo ponit rōnes ad p̄positū ostendēdū. Sc̄do remouet obiectionē ibi. (Quid ḡ r̄.) Circa p̄mū sciēdū est qd̄ est duplex oratio. Una est p̄iuata: qm̄. s. q̄s orat in seipso: r̄ pro se. Alia publica: qm̄ q̄s orat corā p̄p̄o r̄ palys: et in vtr̄aq̄z̄ at̄tingit vti r̄ dono linguaz r̄ dono p̄phetie. Et iō vult ostēdere q̄ i vtr̄aq̄z̄ plus valet donū p̄phetie q̄ donū linguaz. Et p̄mo in oratione p̄iuata dicens: q̄ si sit aliq̄s ideota q̄ faciat orationē suā dicēs psalmum vel pater noster: r̄ nō intelligat ea q̄ dicit: iste orat lingua: r̄ nō refert vtr̄ orat verbis sibi sp̄ūs̄ sancto cessis siue vbia alioz̄. Et si sit alius q̄ orat r̄ intelligit q̄ dicit: h̄ q̄des orat r̄ p̄phetat. p̄stat q̄ plus lucrat̄ q̄ orat r̄ intelligit q̄ q̄ tm̄ lingua orat: q̄. s. nō intelligit q̄ dicit. Nā ille q̄ intelligit reficit̄ r̄ q̄stuz̄ ad intellectū r̄ q̄stuz̄ ad affectū: s̄z̄ mens ei⁹ q̄ nō intelligit ē sine fructu refectionis. Un̄ r̄ cū meli⁹ sit refici q̄stuz̄ ad affectū et intellectū q̄ q̄stuz̄ ad effectū solū: p̄stat q̄ in orōne plus valet p̄phetie donū q̄ solū donū linguaz. Et h̄ ē qd̄ dicit. Dico q̄ orat vt̄ interpretetur. Nā si orē lingua. i. orādo vtr̄o dono linguaz: ita q̄ p̄ferā aliqua q̄ nō intelligo: tūc spūs meus. i. spūs̄ sanct⁹ mibi dat̄ orat q̄ inclināt et mouet me ad orandū. Et nihilominus mereor in ipsa oratiōe: qz̄ hoc ipsum q̄ moueor a sp̄itus̄ sancto est mibi meritū. Ro. 8. Nā qd̄ oramus: sicut opz̄ nescimus: sed ipse spūs̄ sanctus postulare nos facit. Ut̄ spūs̄ me⁹. i. rō mea orat. i. dicit̄ mibi q̄ ego loqr̄ ea q̄ ad bonū sunt siue v̄bis p̄p̄ris siue alioz̄ sanctoruz̄. Uel spūs̄ me⁹. i. virt⁹ imaginatiua orat in q̄stū voces seu silv̄tudes corporaliū sūt tm̄ i imaginatiōe absq̄ h̄ q̄ intelligatur ab intellectu: et iō subdit. Nō ē at̄ mea. i. intellect⁹ me⁹ sine fructu ē: qz̄ nō intelligit. Et iō meli⁹ ē i oratiōe p̄phetia seu interpretatio q̄ donum linguaz: s̄z̄ nūqd̄ quicūq̄ q̄s

orat et nō intelligit q̄ dicit ē sine fructu orōnis. Diceduz q̄ duplex ē fructus orōnis. Un⁹ fructus ē meritū qd̄ hōi p̄uenit. Ali⁹ fructus ē spūalis p̄solatio et deuotio p̄cepta ex oratiōe. Et q̄tū ad fructū deuotōis spūalis p̄uat q̄ nō attēdit ad ea q̄ orat seū nō itelligit: s̄ q̄tū ad fructū meriti nō ē dōz q̄ euet: q̄ sic mltē oratiōes eēt sine merito: cū vix vnū p̄r n̄r pōt hō dicere qn̄ mēs ad alia ferat. Et iō dōm ē: q̄ qn̄ orās aliqñ diuertit ab his q̄ dicit: seu qn̄ q̄s in vno ope meritorio nō p̄tinue cogitat in q̄s actu qd̄ fac̄ h̄ pp̄ deum nō p̄dit rōnē meriti. Cui⁹ rō ē: q̄ in oibus actib⁹ meritorijs q̄ ordinat̄ ad finē rectū nō requir̄ q̄ itētio agētis p̄iugāt̄ finē q̄m quēlibz actū: s̄ vis p̄ma q̄ mouet itētiōnē manet in toto ope et si aliqñ i aliq̄ p̄ticulari diuertat. et h̄ p̄ma vis facit totū op⁹ meritorij nisi interrūpat̄ p̄ h̄riā affectiōez q̄ diuertat a fine p̄dicto ad finē d̄riū. ¶ S̄ sciēdū q̄ ē triplex attētio. Una ē ad vba q̄ hō dicit: et hec aliqñ nocet: i q̄tū ipe dicit deuotiōez. Alia ē ad sensus vborū. et hec nocet nō tñ est mltū nociua. Tertia ē ad finē: et hec ē melior et q̄si necaria. Tñ id qd̄ dicit apls mēs est sine fructu: itellr̄ de fructu refectiōis. (Quid ḡ est r̄c.) Q̄ possz aliqz d̄re ex q̄ orare lingua est sine fructu meritis: s̄ tñ spūs orat. nūquid ḡ nō ē orādus spūs: iō apls h̄ remouet dices q̄ vtroqz mō orādū ē et spūs et mēte: q̄ hō d̄z h̄ire deo de oibus q̄ h̄z a dō: s̄ a deo h̄z spūritū et mēte: et iō d̄z de vtroqz orare. Eccle. 4. 7. De oī corde suo laudabit dñm r̄c. Et iō dicit. (Orabo spū orabo et mēte. p̄fallā spū r̄c.) Et sic dicit orabo et p̄fallā: q̄ oratio vel ē ad deprecandū deū. et sic dicit orabo: vel ad laudādū: et sic dicit p̄fallā. De istis duobus Jac. 5. Tristat̄ q̄s in vobis orat̄ eq̄ aīo et p̄fallat. ps. p̄fallate dñō r̄c. Orabo ḡ spūs. i. imaginatio/ ne. et mente. i. voluntate.

¶ Ceterū si benedixeris r̄c.) Dic sc̄do ostēdit q̄ donū p̄phetie plus valet q̄ donū linguarū etiā in oratiōe publica q̄ ē qn̄ sacerdos publice orat. vbi aliqñ dicit qdā q̄ nō itelligit. aliqñ aliq̄ q̄ itelligit. Et circa hoc tria facit. P̄rio ponit rōnē. Sc̄do exponit eā ibi. (Quō dicit r̄c.) Tertio p̄bat qd̄ supposuerat ibi. (Qm̄ qd̄ r̄c.) Dicit ḡ. Dixi q̄ donū p̄phetie i oratiōe p̄uata plus valet. ceterū. p̄ s̄z in publica: q̄ si bñdixeris. i. si bñdictionē dederis spūs. i. in lingua q̄ nō itelligatur seu imaginatiōe et mot⁹ a spūs q̄s supplet locū ydeote. Ydeota p̄pe d̄r q̄ scit tñ ligūā i q̄ nat⁹ ē. Quasi diceret. Quis dicit illd̄ qd̄ d̄z dicere ibi ydeota: qd̄ ē dicere amē. Et iō dicit. Quō dicit sup̄plēs tuā bñdictionē. vbi Hlofa exponit. i. quō p̄sentiet bñdictionē a te facte i p̄sona ecclie. Esa. 65. Qui bñdicit⁹ ē sup̄ terrā bñdicit⁹ in eo amē. Amē idē est qd̄ fiat vel v̄z. ē. q. d. si nō itelligit q̄ dicit quō p̄formabit se dictis tuis: p̄t qd̄ se p̄formare et si nō itelligat: s̄ i generali tñ: nō in spālī: q̄ nō pōt itelligere qd̄ boni dicas: nisi q̄ bñdicas tñ. ¶ S̄z q̄re nō dāt bñdictionē i vulgari vt itelligātur a p̄plo et p̄formēt se magis eis: ¶ Dd̄z ē q̄ hoc forte fuit in ecclia p̄mitiua: s̄ postq̄ fideles istructi sunt et sciūt q̄ audiūt in cōi offō sūt bñdictiones in latino.

¶ Cōsequēter p̄bat q̄re nō pōt dicere amē. cū dicit. (Nā tu qd̄) .i. licz tu grās agas bñ deo i q̄tū itelligis: s̄ alter q̄ audit et nō itelligit nō edificat̄ i q̄tū nō itelligit in spālī: et si in generali itelligat et edificet. Eph. 4. Omnis sermo malus ex ore vestro nō p̄cedat: s̄ si quis bonus est ad edificatiōnem fidei. Et ideo melius est vt nō solum lingua benedicat: sed etiā vt interpretetur et exponat̄ licet tu qui gratias agis bene agas. ¶ Lectio. III.

Qratias ago dō meo q̄ omnīū vestruz̄ ligna loquor. Sed in ecclesia volo qn̄ qz verba sensu meo loqui vt et alios instruam: q̄s decē milia verborum in lingua. Fratres nolite pueri effici sensibus: s̄ ma-

licia paruuli estote. In lege enī scriptū ē. Qm̄ i alijs linguis et in labijs alijs loquar populo huic: et nec exaudiet me dicit dñs. Itaqz lingue in signū sunt non fidelibus: sed infidelibus. p̄p̄betie aut̄ nō infidelibus sed fidelibus.

¶ Dic ostēdit apostolus excellētiā doni p̄phetie ad donū linguarū p̄ ratiōes sumptas ex p̄te sui ipsius. Et circa hoc duo facit. P̄imo agit gratias de dono linguarum sibi a deo dato. Sc̄do se eis in exemplū p̄ponit ibi. (S̄z in ecclesia volo r̄c.) Dicit ḡ. gratias ago r̄c. Quasi. d. Nō iō vilipēdo donum linguarū: quia ego dico q̄ donum p̄p̄betie sit excellētius: sed debet charuz haberi. Unde et ego gratias ago r̄c. Est ḡ de omnibus gratias agēdum. p̄ Thessa. 5. In oibus gratias agite r̄c. Vel gratias ago. q. d. Nō ideo vilipēdo donum linguarum quasi eo carēs. immo etiā ego habeo. et ideo dicit. Gratias ago r̄c. Et ne itelligatur q̄ oēs loquerētur vna lingua dicit. Omniuz v̄m lingua loquor. Act. 2. Loquebātur varijs linguis apostoli r̄c.

¶ S̄z i ecclia. h̄ ponit se i exemplū. q. d. Si ego habeo donū linguarū sic et vos: debetis facere illud qd̄ facio. S̄z ego volo. i. magis volo loqui i ecclia qn̄q. i. pauca vba sensu meo. i. intellectu vt. s. ego itelligam et itelligar: et ex hoc instruam alios. q̄s decem milia. i. q̄cūqz multitudines verborum in lingua: quod est loqui nō ad intellectum quocūqz modo fiat: vt supra expositum est. Dicit quidā q̄ ideo dicit quinqz quia apostolus videt̄ velle q̄ magis velit dicere solū vnā oratiōez ad intellectum q̄ multas sine intellectu. Oratio autem finē grāmaticos ad hoc q̄ debeat facere perfectū sensum: d̄z habere quinqz. s. subiectum. p̄dicatū. copulam verbales. determinationē subiecti. et determinationē p̄dicati. Alijs videtur melius q̄ qz ad hoc loquēdum est cū intellectu vt alij doceantur. ideo ponit quinqz: q̄ doctor d̄z qn̄qz docere. s. credēda. Titum. 3. Dec loquere et exhortare r̄c. Agēda. Matth. vltimo. Eūtes in mūdū r̄c. Utāda. s. peccata. Ecc. 21. Quasi a facie colubri fuge r̄c. Esa. 58. Annuncia populo meo scelera r̄c. Sperāda. s. mercedē eternā. p̄. p̄. De q̄ salute existerūt r̄c. Timēda. s. penas eternas. Mat. 25. Ite maledicti in ignē eternū r̄c.

¶ Fratres mei nolite r̄c.) Dic ostēdit excellētiā doni p̄phetie ad donū linguarū ratiōibus sumptis ex parte ifidelium. Et circa hoc duo facit. P̄imo excitat attētiōez et reddit attētos. Sc̄do arguit ad p̄positus ibi. (In lege qd̄ scriptū est.) Circa p̄mum videt̄ apostolus excludere palliū excusatiōis aliquoz: q̄ ideo docet̄ qdā rudia et superficialia: quasi ostēdat̄ se volētes viuere in simplicitate. et iō nō curātes de subtilitatibus: ad quas s̄z rei v̄tate nō attingūt: bñtes v̄bum dñi ad hoc Matth. 18. Nisi p̄uersi fueritis et officia mini sic paruuli r̄c. S̄z hoc apls excludit. cū dicit. (Nolite pueri effici sensu) .i. nolite puerilia et inutilia et stulta loqui et docere. supra. 3. Lū essez paruulus r̄c. S̄z quō debetis effici pueri: affectu nō intellectu. Et iō dicit. (S̄z malicia.) Ubi sciēdū ē q̄ paruuli deficiūt in cogitādo mala et sic debem⁹ effici paruuli. et iō dicit. S̄z malicia paruuli estote. et deficiūt in cogitādo bona: et sic nō debem⁹ eē puuli: imo viri p̄fecti et iō dicit. (S̄sib⁹ at̄ p̄fecti r̄c.) .i. ad discretōez boni et mali p̄fecti sitis. Un̄ Heb. 5. Perfectozū est solidus cibus r̄c. Nō ergo laudatur in vobis simplicitas q̄ opponit prudentie: s̄z simplicitas q̄ astutie. Et ideo dñs dicit. Mat. 10. esto te prudentes sic serpentes. Ro. 16. Uolo vos sapientes eē in bono: simplices in malo.

¶ Consequenter cum dicit. (In lege quid scriptū est.) Arguit ad propositum. ¶ Ubi sciēdum est q̄ hoc argumētum: sicut patet per Hlo. distinguitur per multa. Sed finē itētiōem apostoli nō videt̄ q̄ attēdatur in toto B nisi vna

ratio. Et ratio sua ad pbādūz q̄ donum p̄phetie est excel
 lētius q̄ donum linguaz est talis. Omne qd plus valz ad
 illud ad qd alterū p̄ncipalr ordinat est meli^o illo altero or
 dinato ad hoc. S; tam donū p̄phetie q̄ donum linguarū
 ordinat ad cōuersionē ifidelius: s; p̄phetie plus valēt ad
 hoc q̄ donum linguaz. g. p̄phetia est melior. Circa hāc er
 go rōnem duo facit. Primo ostēdit ad quid ordinat donū
 linguaz. z ad qd ordinat donū p̄phetie. Secūdo q̄ plus
 valet donū p̄phetie ibi. (Si ḡ cōueniat vnīuersa rē.) Cir
 ca p̄mūz duo facit. Primo idūcit auctoritatē. Secūdo ex
 auctoritate arguit ad p̄positūm ibi. (Itaq; lingue.) Circa
 p̄mū sciēdum q̄ hoc: qd dicit. In lege quid scriptū est. po
 test legi vl' interrogatiue. Quasi dicat. nō debetis effici pue
 ri sensibus: sed p̄fecti: z hoc est videre z scire legē. Unde si
 estis p̄fecti sensibus sciatis. i. legem: et in lege quid scriptū
 est: de linguis que sunt inutiles aliq̄n ad id ad quod ordi
 nate sunt: qz licet in diuersis linguis loquar. i. p̄plo iudeo
 rū. tñ homo nō exandit rē. Potest etiāz legi remissiuē. In
 lege qd scriptū est. Quasi dicat. nolite moueri sicut pueri
 ad aliqd appetēdum nō discernētes vtrum bonūz vel mi
 nus bonum sit qd affectatis z preponatis meliori bono: s;
 estote p̄fecti sensibus. i. discernatis iter bona z magl bona
 z sic affectetis. Et hoc fit si cogitatis qd scriptū est in lege:
 qm̄ in alyz rē. Sap. 6. Cogitare ḡ de illa sensus est cōsumma
 tus. Et dicit in lege nō accipiēdo legem stricte p̄ quinq; li
 bris moysi tñ: sicut accipit Luc. vlti. Necesse est impleri
 oīa que scripta sunt de me in lege rē. s; p̄ toto veteri testō:
 sic accipit Jo. 15. Ut impleat p̄mo qui i lege eoz scriptus
 est. qz odio habuerūt me gratis. Qd tamē in ps. scriptus ē.
 Accipit tamē hec auctoritas ex Esa. 28. vbi lra nostra hz.
 In loquela laby z lingua altera loquitur ad populūz istū.
 Hoc igit scriptū est. Quoniā in alyz linguis. i. in diuersis ge
 neribus linguaz z labys. i. in diuersis ydiomatibus z mo
 dis p̄nunciādi loquar populo huic. i. iudaico: qz hoc signū
 spāliter fuit datum ad cōuersionē populi iudeoz. Nec sic
 exaudiet: qz. i. ex signis visis nō crediderūt. Esa. 6. Exceca
 cor populi huius rē. S; quare deus dedit eis signa si non
 debebāt cōuerti: Ad hoc sunt due rōnes. Una rō est: qz li
 cet nō oēs cōuersi fuerint. tamē aliq̄ sunt cōuersi eo q̄ nō
 repellit dñs plebē suam rē. Alia rō est vt iustior appareat
 eoz dānatio dum manifestius apparet eoz neq̄tia. Jo. 15.
 Si nō venissem z locutus eis nō fuisset rē.

Cōsequēter cū dicit. (Itaq; lingue rē.) Ex iducta auctate
 argumētā ad p̄positūz. q. d. Ex hoc manifeste apparet q̄
 donūz linguaz datum est nō fidelibus ad credēdū: qz iāz
 credūt. Jo. 4. Nō p̄pter tuā loquelā rē. S; ifidelibus vt
 duertātur. In hlo. aut ponūtur due expōnes Ambrosij q̄
 nō sunt lrales quaz vna est: vt dicat. Sicut in veteri testa
 mēto locutus suz populo iudeoz p̄ linguas. i. figuras z per
 labia. i. p̄mittēdo bona temporalia sic adhuc i nouo testa
 mēto loqr huic p̄plo in alyz linguis. i. aperte z clare z alyz
 labys. i. spūalib; nec tamē sic exaudiet me. i. q̄tum ad co
 rum multitudinē. Itaq; lingue date sunt nō fidelibus: sed
 ifidelibus ad manifestandū. i. eoz ifidelitatem. Alia ē. In
 alyz linguis. i. obscure z parabolice loquar: vt qz sunt idi
 gni nō exaudient. i. non itelligent.

Cōsequēter ostēdit ad qd ordinat p̄phetia. i. ad istructio
 nē fidelū q̄ iā credunt. Et iō q̄ p̄phie date sunt nō ifideli
 bus q̄ nō credunt. Esa. 53. Dñe qs credidit auditui nō: sed
 fidelibus vt credāt z istruant. Ege. 3. Sili hoīs speculatozē
 dedi te rē. puer. 29. Lū defecerit p̄phetia rē. dissipabitur

populus.

Lectio. V.

Sergo conueniat vnīuersa ecclesia in
 vnum: z omnes linguis loquātur: in

trent autem ydeote z infideles: nōne dicent qd
 insanitis? Si autē omnes prop̄herent: intret ar
 quis infidelis vel ydeota. conuicitur ab omni
 bus: diiudicatur ab omnibus. Occulta eni cor
 dis eius manifesta fiunt. z ita cadens in faciem
 adorabit denz: pronūciās q̄ vere dñs in vobis
 sit. Quid ḡ est fratres? Lū cōuenitis vnusq; qz
 vestrū psalmūz habet. doctrinam habet. apoca
 lypsim habz. linguā habz. iterpretationē habz.
 omnia ad edificationē fiant.

Cōlofa vult q̄ hic icipiat alia ratio ad p̄positū ostēdēdū.
 S; fm q̄ dictū est nō est nisi vnū posita ratiōe z est quasi
 manifestatio medie ipsius rōnis. i. q̄ p̄phetia plus valet
 ad illud ad quod spāliter ordinat donū linguarū. Un̄ cir
 ca hoc duo facit. Primo ostēdit iconueniens qd sequitur q̄
 tum ad ifideles ex dono linguarū ibi. (Sancti p̄phete.)
 Secūdo ostēdit bonū qd sequitur ex bono p̄phetie etiāz ad i
 fideles ibi. (Si autē oēs.) Incōueniens qd sequit ex dono
 linguarū sine p̄phetia etiāz q̄tum ad ifideles est: qz reputā
 tur ifiani qui sic loquunt solis liguis: cū tñ donū linguarū oz
 dinet ad cōuersionē ifidelium: vt iāz p̄z. z hoc est qd dicit.
 Si autē oēs rē. q. d. Ex hoc p̄z q̄ ligue nō sunt preferēde p̄
 p̄hētys: qz si cōueniāt. i. oēs fideles in vnū nō solum corpo
 re: sed etiam mēte Act. 4. Multitudinis credētium erat
 cor rē. z oēs qui iam cōuenerūt loquātur linguis ad lram
 extraneis. vel loquātur ignota z obscura. z dum sic cōfūse
 loquūtur itret aliquis ydeota. id est qui nō itelligit nisi lin
 guam suāz vel ifidelis p̄pter quē date sunt ligue nōne di
 cet bis qui sic loquūtur qd insanitis? Qd eni nō itelligit re
 putatur insanitio. q̄ si itelligat ligua: nihilominus q̄ loquū
 tur sunt occulta: tamē malū est si nō exponat: qz poterunt
 credere de vobis si occulta loq̄mini q̄ creditur de gētili
 bus q̄ occultabāt ea q̄ faciebāt in ritu eoz p̄pter eoz tur
 pitudinē. Et hec ēt insanitio qdā ē. Cōtra. Idem est loq
 liguis z loq lralr q̄tum ad ydeotas. cū ḡ oēs loquātur lralr
 in ecclia: qz oīa dicūtur in latino videt q̄ silr sit ifania. Di
 cēdū ē ad hoc q̄ iō erat ifania in p̄mitiua ecclia: qz erāt ri
 des in ritu eccliaistico. Un̄ nesciebāt q̄ fiebāt ibi: nisi expo
 neres eis. Nōdo vō oēs sunt istructi. Un̄ licz i latino oīa
 dicātur sciūt tñ illud qd fit in ecclia.

Cōsequēter autē cū dicit. (Si autē oēs p̄phētent rē.) Dñ
 dit qd bonūz sequit ex dono p̄phetie. Et circa hoc tria fa
 cit. Primo ostēdit qd p̄ bonū p̄phetie sequat q̄tum ad ifide
 les. Secūdo ostēdit quōd hoc sequat ibi. (Occulta. n. rē.) Ter
 tio subinfert qs effectus ide pueniat ibi. (Et ita cadēs in
 faciē rē.) Dicit ḡ cōstat q̄ ex dono linguaz nō cōuincunt ifi
 deles. Aut p̄z q̄ si pueniūt p̄phētēt. i. oēs ad itellm loquā
 tur vel exponāt scripturas vel ēt reuelatiōes eis factas i
 terptent. Qēs dico nō silr vn^o post aliūz sic p̄phētēt. In
 tret autē. i. eccliaz ydeotea aliqs. i. nō hñs nisi ligua mater
 nā. hoc ē bonū qd ide sequitur: qz conuincit de aliq̄ errore q̄
 ostēdit sibi. Jere. 31. Postq; ostēdisti mibi p̄fusū sū. Ab oib;
 q̄ p̄phānt diiudicat. Q. d. dānabilis ostēdit de malis morū
 b^o z vitys suis. p^o Cor. 2. Spūal. i. doctor oīa diiudicat rē.
 Ad hec. n. duo valet p̄phā. i. ad p̄firmatiōez fidei z instrū
 ctiōez moz. Quō aut hoc bonū sequat ex p̄phie dono sub
 dit. cū dicit. (Occulta. n. cordis.) Qd p̄t itelligi triplr. Uno
 mō ex h^o q̄ ad lram aliq̄ in p̄mitiua ecclia gram habuerūt
 vt secreta cordiū z pctā hoīuz scirēt. Unde legit de petro.
 Act. 5. Qz dānauit ananiā d̄ fraudato pctio agri. Et hz h^o le
 git. Occulta. n. rē. q. d. iō cōuincit: qz occulta. i. secreta pec
 cata sua manifesta fiunt ab illis q̄ ea reuelant. Alio mō ex

hoc qd aliqui qd in pdicatione tãgunt multa que hoies gerunt in corde sicut pz in libris beati Hrego. vbi quilibz iuenire pôt fere oēs motus cordis sui. Et fm hoc legitur. Occulta cordis. quasi dicat. Ideo cõuincuntur: quia occulta cordis sui. i. ea q̄ egerunt in corde. puer. 27. Quomô i aquis respicet vultus aspiciētū sic corda hoium manifesta sunt p̄ dētibus. Manifestatur. i. tãguntur ab eis. Alio modo: quia aliqui occultū cordis d̄ illud qd ē alui dubium 7 nō pōt p se certificari. Et fz hoc legit. Occulta cordis sui. i. ea de q̄ bus in corde suo dubitabat: 7 q̄ nō credebat manifestatur: d̄z. s. vadēs ad eccliam frequēter fiūt sibi manifesta sicut de ipso dicit Aug. q̄ ipse ibat ad eccliam soluz p cātū. 7 tñ ibi multa de quibus dubitabat 7 ppter q̄ nō iuerat manifestabatur sibi. Ex hoc enī seq̄batur reuerētia: qz cõuictus reuerēbat deū. 7 hoc est qd dicit. Et ita cadēs. i. ex quo ita cõuincebatur 7 manifestabatur occulta cordis sui cadēs i faciē adorabat deum. Matth. 2. Procidētes adorauerūt eum: quod signum est reuerētie. De reprobis autē legitur qz cadit retrosum. prouer. 4. Uia impioꝝ tenebrosa nesciūt vbi corruāt. Electus vō in faciē cadit: quia videt vbi p̄sternit: quod signum ē reuerētie. Matth. 2. Et Leui. 9. Laudauerūt deum ruētes in facies suas. ps. Loꝝz illo p̄ cidēt ethiopes. Et nō solum exhibebit reuerētiā deo: s; etiam ecclie: qz p̄nūciās dicit qz vere deus est in vobis q̄ p̄phetatis in ecclesia. Zacharie. 8. Ibi vobiscuz: audi uimus enim qz deus est vobiscuz. Apparet igitur qz donū p̄betie est vtilius q̄tum ad fideles.

¶ Quid ḡ est fratres. Dic ordinat eos ad vsum donoz dictoz. Et circa hoc duo facit. Primo ostēdit qualr se debeāt habere ad vsuz hoz donoz. Scdo cõcludit p̄ncipale itentum ibi. (Itaqz fratres emulamini p̄phare 7c.) Circa p̄mū duo facit. Primo ostēdit quō ordiate se debeāt h̄re in vsu dictoz donoz. Scdo exprimit eoz p̄sūptionē ibi. (An a vobis fimo 7c.) Circa p̄mū tria facit. Primo ostēdit in generali quō se debēt h̄re i oibus donis. Scdo quō se hēant q̄tuz ad donū liguarū ibi. (Siue ligua qz loquat 7c.) Tertio ostēdit quō se hēant q̄tū ad donū p̄phie ibi. (Prophe tēt duo aut tres 7c.) Dic ḡ. p̄phare emelius q̄z loq̄ liguis. Quid ḡ frēs agēdū ē: hoc. s. agēdū ē. Nam cū cõuenitis cō stat qz vnus nō h̄z oīa dona: 7 iō nō d̄z vti aliqs v̄m oibus donis: s; eo dono qd sp̄alius accepit a deo: 7 qd meli⁹ sit ad edificatiōē. Nā vnusqzqz v̄m h̄z aliqd donū sp̄ale. Alius h̄z psalmū. i. h̄z cāticum ad laudādū nomē dei v̄l psalmos exponit. Abachuc. 3. Sup̄ excelsa mea deducet me 7c. Alius vō doctrinā. i. h̄z pdicatiōē ad istructiōē moꝝ vel ex positionē 7 sp̄alē sensum. prouer. 12. Doctrina sua cognosci vir 7c. Alius Apocalypsim h̄z. i. reuelationē vel in somnys v̄l in visiōe aliqua. Dan. 2. Est deus in celo reuelās mysteria 7c. Alius linguā h̄z. i. donū liguarū vel legēdi p̄phetias. Act. 2. Et ceperūt loq̄ varijs liguis 7c. Alius iterpretatiōē. supra. iz. Aly iterptatio f̄monū 7c. Nec autē sic ordinatur: qz vel sunt ex igenio nāli vel ex solo dō. Si sūt ex solo igenio nāli vel sunt ad laudē dei: 7 sic dicit. psalmū h̄z: vel ad istructiōē p̄mi. 7 sic dicit. doctrinā h̄z. Si sūt a solo deo sic dupl̄. Vel sunt aliqua occulta interioris. 7 sic dicit. apocalypsim habet. Vel occulta exterioris. Et sic dicit. linguā habet. Et ad hoz manifestatiōē est tertii. s. interpretatio. Et debz fieri vt omnia ad edificatiōē fiāt. Ro. 15. Unusquisqz vestruz p̄mo suo placeat in bonū ad edificatiōem.

¶ Lectio.

VI.

Sue lingua qz loquatur fm duos: aut vt multum tres 7 per partes 7 vnus i terpretetur. Si aut nō fuerit iterpres: taceat in ecclia: sibi aut loquatur 7 dō.

Propete aut duo aut tres dicant. 7 ceteri di iudicent. Qz si alij reuelatum fuerit sedenti: p̄ior taceat. Potestis enim omnes per singulos p̄phare: vt omnes discant: 7 omnes exhortentur. Et sp̄s p̄phetarū p̄betis subiectus est. Non enīz dissensionis est deus sed pacis: sicut 7 in omnibus ecclesijs sanctorū doceo.

¶ Dic apostolus ordinat eos quō se habeāt ad vsum doni liguarū. Et circa hoc duo facit. P̄rio ostēdit qualr debēt vti dono liguarū. Secūdo quādo debēt cessare ab vsu ibi. (Si aut nō fuerit 7c.) Dicit ḡ p̄mo qz modus vtēdi dono liguarū talis sit iter vos vt siue quis. i. si aliqs loq̄tur lingua. i. dicat visiōes vel somnia h̄z locutio nō fiat a multis ppter occupationē temporis in liguis: 7 nō restet locus p̄phetys: 7 cōfusiōē generet. S; fm duos: idest duobus. 7 si necesse fuerit fm multuz tres vt sit satis a tribus. Dcut. 17. In ore duoz vel trium 7c. (Sed notādum qz hec cōsuetudo adhuc partim fuatur in ecclesia. Nam lectiōes 7 epistolas 7 euāgelia habemus loco liguarū. 7 iō in missa h̄z duos fuatur: qz soluz duo dicūt q̄ p̄tinet ad donū liguarū. s. eplā 7 euāgelii. In matutinis h̄z multa fit. s. tribus lectiōibus dictis in vno nocturno. Antiquitus enī dicebātur nocturna diuisa fm tres vigiliās noctis. nūc vō dicūt simul. Nō solum autē debet seruari ordo q̄tum ad numerum loquētium: sed etiam q̄tum ad modum. 7 hoc est qd dicit. Et per partes: idest vt illi qui loquuntur succedāt sibi adinuicem. s. qz vnus post alium loquatur. Vel per partes: idest itrinsece: vt. s. loquatur vnaz partē visiōis seu istructiōis 7 eam exponat. 7 post aliam 7 ipsaz exponat: 7 sic deinceps. quem modum cōsueuerūt seruare p̄dicatores quādo predicant per iterpretatiōē hoibus ignote lingue: 7 ideo dicit. 7 vnus iterpretet̄.

¶ Cōsequēter cū dicit. (Si aut nō fuerit 7c.) Ostēdit quādo nō est vtēdum liguis dicēs qz loquēdum est per ptes 7 vnus debet iterpretari. Sed si nō fuerit aliquis iterpres idest qz iterpretetur ille qui donū habet liguarū taceat i ecclesia. i. nō loquatur seu p̄dicet multitudini in lingua ignota: qz nō itelligitur ab eis: sed sibi loquatur: qz ipse se itelligit. 7 hoc tacite orando vel meditādo. Job. 10. Loquar in amaritudine anime mee dicam deo 7c.

¶ Propete aut duo 7c. Dic apls ordinat eos quomodo se habeāt ad vsum p̄phetie. Et circa hoc duo facit. P̄rimo ostēdit qualiter vtēdum est dono p̄phetie. 7 quātuz ad numeruz 7 ad ordinē. Secūdo ostēdit quibus vsus p̄phetie interdicitur ibi. (Mulieres in ecclesia 7c.) Circa p̄mū tria facit. P̄rimo docet ordinez vtēdi dono p̄phetie. Secūdo huius rationem assignat ibi. (Potestis enim omnes 7c.) Tertio obiectiōem excludit ibi. (Sp̄ritus p̄phetarū 7c.) Circa p̄mū duo facit. P̄rimo determinat numerum vtentium dono dicto. Secūdo docet modum seu ordinem vtēdi ibi. (Qz si aly 7c.) Circa p̄mū sciendum est qz vsus p̄phetie fm qz hic videt accipere apostolus est proponere verbū exhortatiōis ad plebem exponendo scripturas sacras: 7 quia erant in p̄mitiua ecclesia plures: qui a deo hoc donū habebant: 7 fideles non erant adhuc multiplicati: ideo ne esset confusio 7 tedium: vult apostolus qz nō oēs qz sciūt exponere p̄phetias 7 sacram scripturam p̄phetent: sed aliqz 7 determinati: 7 hoc ē qd dicit. (Propete 7c.) Quasi dicat. Nolo qz oēs qui cõueniunt: sed duo tantuz aut ad plus tres: put hoc loquendi necessitas exigit dicant: idest exhortentur. Et hoc etiam cõsonat scripture. Dcut. 17. Et Matth. 18. In ore duoz vel trium 7c. Ceteri vero. s. illi qui non debent diu

Ad corinthios I.

dicēt ea que ab his pponunt vtrius. s. bene vel male dicta sint bene dicta approbādo et male deā retractari faciendo supra. z. Spūalis homo oīa diiudicat. Est ēt seruandus ordo in vtēdo dicto dono. vt si alteri illoz qui sedebant et tacebāt et diiudicabāt fuit aliqd melius reuelatuz q̄ illi qui exhortat et stat p̄or. tunc iste q̄ stat oīz sedere: et ille cui melius reuelatuz est debet surgere et exhortari. Et hoc est qd dicit. Qd si alij sedēti reuelatū fuit. s. per sp̄n̄ sc̄iū p̄or exhortans taceat et cedat ei. Ro. 12. Honore iūicēz p̄ueniētes. Et ratio huius est: quia s̄m hūc modū potestis successiue p̄phetare per singulos. i. omnes. s. vt sic omnes. i. maiores discant et omnes. i. minores exhortent. puer. p̄. Audiens sapiens rē. Et si aliquis dicat o aple ego nō possuz tacere dū alius p̄phetat vel cedere sedēti ex quo icēpi: qz nō possuz retinere sp̄n̄ q̄ in me loquit: s̄m illud Job. 4. Lōceptū sermōne tenere quis potest: Ideo ap̄ls hoc remouet. cuz dicit. (Spūs p̄phetarū rē.) Quasi dicat: imo bene p̄t tacere vel sedere: qz spūs p̄phetarū. i. spūs q̄ dat p̄phetias et ponitur in plurali numero p̄pter multas reuelatiōes eis istinctas p̄phetis subiecti sunt nō quidē q̄ntum ad cognitionez qz sicut dicit Greg. qz nō semp spūs p̄phetie adest p̄phetis. Un̄ nō est habitus sicut sc̄ia. Sic enī sequeret q̄ etiā q̄ntū ad cognitionē eis subiectus esset et possent vti eo qm̄ vellēt et nō vti. Sed est qdā vis aut impressio a deo illuminās et tāgens corda p̄phetaz tūc solū qm̄ sic tangunt cognoscunt. Un̄ nō est sic eis subiectus: nec s̄m hoc itelligit verbū apostoli: s̄ spūs p̄phetaz sunt subiecti p̄phetis q̄ntuz ad p̄nūciationē: qz. s. in eoz p̄tate est p̄nūciare ea q̄ reuelant eis qm̄ volūt. et nō p̄nūciare. Et sic nihil valet excusatio: qz nō cogit te spūs quin tacere possis. Et qz hoc sit verū p̄bat. cū dicit. (Nō enī est dissensionis rē.) Et facit talē rōnez. De nūq̄ cogit ad id vnde oriat rixa vel dissensio: qz deus nō est dissensionis: s̄ pacis: s̄ si cogeret hoīes spūs p̄phetie ad loquēdūz tunc eēt causa dissensionis: qz sic vellēt semp loqui vel non docere vel tacere alio loquente de quo alij turbarent. Ergo spūs sc̄iū non cogit homines ad loquēdūz. z. Cor. vlti. Deus pacis et dilectionis erit vobiscū rē. Verūta men: qz adhuc possēt obycere qz hoc nō faceret: qz solū eis ista mādabat et nō alij eccl̄ys. Un̄ et in grauamē possēt videri. ideo ap̄ls subdit hoc nō solū in eis: s̄ etiā in oībus eccl̄ys docere. et hoc est qd dicit. Sicut in oībus eccl̄ys sanctoz doceo. s. de vsu linguarum et p̄phetie. supra p̄mo. Id ipsum dicatis omnes. **Lectio. VII.**

Mulieres in ecclesia taceant. Non enim permittit eis loqui: sed subditas eē sic et lex dicit. Si quis autem voluit discere: domi viros suos iterrogent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia. An a vobis verbus dei processit. aut in vos solos peruenit. Si quis videtur propheta esse aut spiritualis: cognoscat que scribo vobis: quia domini sunt mandata. Si quis autem ignorat ignorabitur. Itaque fratres emulamini prophetare: et loqui linguas nolite prohibere. Omnia autem bone et s̄m ordinem fiant.

Vic apostolus ponit personas quibus iterdicit vsu p̄phetie. Et circa hoc duo facit. p̄mo ostēdit quibus p̄phetie vsus iterdicit. Sc̄do remouet obiectionez ibi. (Si qd aut volūt rē.) Circa p̄mū duo facit. p̄mo ponit mandātū de iterdicto. Sc̄do huius rōnez assignat ibi. (Nō. n. permittit rē.) Dicit ḡ. Uolo vt viri hoc modo vtant dono p̄phetie: sed mulieres in eccl̄ia nolo loqui s̄z taceant in eccl̄ia.

cl̄ys. p̄. **Ti. z.** Mulierē docere in ecclesia nō p̄mitto. Et rōnem huius assignat Chrysostomus dicens qz semel est locuta mulier: et totū mundū subuertit. **C**ōtra hoc videtur: qz de multis mulieribus legit qz p̄phetauerūt sicut de Samaritana. Jo. 4. Et d̄ Anna vxore p̄hanuel. Luc. 2. Et de Delbora. Judicū. 4. Et de Oldan p̄pheten vxore Selluz. 4. Reg. 22. Et de filiabus philippi. Act. 21. s̄. 10. etiā dicit. Quis mulier ozans vel p̄phetas rē. **R**atio. dicit qd in p̄phetia sunt duo. s. reuelatio et manifestatio reuelatiōis: s̄ a reuelatiōe nō excluduntur mulieres: s̄ multa reuelatur eis sicut et viris. Sed ānunciatio est duplex. Una publica et ab hac excludunt. Alia ē puata et hec permittitur eis: qz nō est p̄dicatio: s̄ ānunciatio. huius aut rōne assignat dicens. Nō enī permittit eis loqui. s. ab eccl̄ie auctoritate: sed hoc est officium earum vt sint subdite viris. Unde cuz docere dicat p̄relatiōe et p̄sidentiam nō decet eas que subdite sunt. Rō aut quare subdite sunt et nō p̄sunt est: qz deficiūt rōne que est maxie necessaria p̄sidentii. Et id dicit p̄s in politica sua qz corruptio regiminis est quādo regimē puenit ad mulieres.

Cōsequēter cuz dicit. (Si quis volūt rē.) Quia possent aliq̄ dicere qz ad min⁹ de dubijs possunt querere in eccl̄ia. ideo apostolus hoc excludit Et circa hoc duo facit. p̄mo. n. remouet obiectionez. Sc̄do rōne assignat ibi. (Turpe est rē.) Dicit ḡ. Dico qz mulieres taceāt in ecclesia: s̄ si aliqua de quibus dubitat adiscere volūt interrogēt viros suos domi. p̄. **Ti. z.** Mulier in silētio discat cum omni rē. Huius aut rō est: qz turpe est nō solum indecēs. In mulieribus enī cōmēdat verecūdia. Ecc. 26. Gratia sup̄ gr̄as rē. Si ergo in publico quereret et disputaret signū esset inuercundie: et hoc est ei turpe: et inde est etiam qz in iure iterdicitur mulieribus officium aduocadi.

Cōsequēter cum dicit. (An a vobis sermo dei rē.) Cōsultat cōtradictēs. et qz possent omnes simul cōtradicere vlt ad minus sapiētes iter eos. Ideo circa hoc duo facit. p̄mo enī cōsultat eos q̄ntuz ad totam eoz eccl̄iam. Secūdo q̄ntum ad sapiētes tātum ibi. (Si qs aut videt rē.) Circa p̄mū sciēdum est qz causa quare populus cōsuetit cōtradicere dño vel rectori est singularitas. Singularitas enī potest causari vel ex p̄pitate in aliquo bono vel excellētia. Et ideo ap̄ls volēs et cōtradictēs corinthios cōsultare excludit p̄mo ab eis p̄pitate. cū dicit. (An a vobis sermo dei p̄cessit.) Quasi. d. Nō: sed a indeis. Et. a. z. De syon exhibit lex rē. Quasi dicat. si in eccl̄ia indeoz facerem aliquas ordinatiōes cōtra ordinatiōes suas possent contradicere: qz ipsi p̄s habuerūt verbū dei: s̄ vos nō: qz nō p̄cessit a vobis sermo dei. Secūdo excludit ab eis excedentiam. An in vos solos rē. Quasi dicat. nō solum vos credidistis: s̄ etiā alij. Unde vos nō excellitis eos. ps. In oēm terraz exiuit sonus eoz rē. Et ideo debetis facere: vt alij faciunt.

Cōsequēter cum dicit. (Si quis aut videt rē.) In speciali cōsultat maiores. Et circa hoc duo facit. p̄mo cōsultat eos. Sc̄do r̄ndet cuidam tacite obiectioni ibi. (Si qs aut ignorat rē.) Dicit ḡ. esto qz tota eccl̄ia nō cōtradicat: s̄ aliquis qui videt eē propheta rē. Et dicit videt: qz si cōtradicit nō vere ē propheta vel sapiēs seu spiritualis: qz nō cōtradiceret. Dicit ēt propheta et spiritualis: qz multi sunt spirituales qui non sunt prophete: licz omnes p̄phete sint spirituales. Iste iquā ḡ sic videtur propheta et spiritualis nō cōtradicat: s̄ cognoscat. i. sciat: quia ea q̄ scribo vobis sunt mandata dei et nō tātum mea. Quasi dicat. ex quo nullus ausus mādatis dñi est cōtradicere et ea que scribo sunt mādata dei. nō audeat aliquis cōtradicere. z. Lozin. vltimo. An exp̄mētum q̄ritis rē. Et ex hoc possumus colligere qz verba apostolorū sunt ex familiari reuelatione spūs sancti

et ipse et id seruanda sunt sicut precepta christi. Unus et signatim apostolus distinguit illa que ex se mandata cum dicit. De virginibus autem mandatum domini non habeo. Sed potes dicere. Quod apostole quomodo ego cognosca que hec sunt mandata dei: Non potes hoc scire. Hoc apostolus excludit dicens. Non valet tibi hoc: quia non debes ignorare. Quare? Quia ois ignoras etc. Mat. 25. Amen dico vobis nescio vos. Ex quo patet quod omnes tenent scire ea que sunt de necessitate salutis que ipse prius mandat et apostoli et prophetae. Vel aliter. Si quis vult etc. ut sit confirmatio precedentium. Quasi dicat. Ita scribo sed vos non potestis ea agnoscere propter eorum difficultatem et que simplices estis. sed ut sciat utis que ea que scribo iusta sunt et honesta volo adducere testimonium prophetarum et spiritualium virorum que sunt iterum vos. Et id dicit. Si quis autem etc. supra. 2. Spiritualis iudicat oia. Et ne alius quis dicat non curam? scire ista subdit quod tenent scire quod ois ignoras etc. Et sic. Propterea captiuus ductus etc. ps. Nescierunt neque intellexerunt etc. Itaque fratres mei etc. apostolus hic concludit generale ammonitionem. Et circa tria facit. Primo monet eos ad appetitum omnium donorum dicens. Itaque et loqui linguas et prophetare est bonum. Emulamini. id est desideretis prophetare cuius causa est: quia sicut dicitur. Prover. 29. Desiderante propheta dissipabitur populus. Et accipit prophetare hic quod totum capitulum expositum est. et tamen licet desideretis prophetare nolite prohibere loqui linguas ne fiat dissensio. Secundo inducit ad modum debiti modum cum dicit. Oia autem honeste ut. scilicet vno loquente alii taceant et mulieres in ecclesia non loquantur et filia Ro. 13. Sic ut honeste in die ambulemus etc. Tertio inducit eos ad agrum ordines cum dicit. Et sicut ordinem. ut. scilicet primo vnus et postea alius loquat et pariter et filia que dicta sunt. Iudici. 5. Stelle manentes in cursu suo aduersus syfaraz pugnauerunt. CAP. XV.

Datum vobis facio fratres euangelium quod predicavi vobis. quod et accepistis in quo et statis. pro quod et saluamini. qua ratione predicaueris vobis si tenetis. nisi frustra credidistis.

Tradidi enim vobis in primis quod et accepi. quoniam christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas. et quia sepultus est et quia resurrexit tertia die secundum scripturas. et quia visus est cephe et post undecim. Beinde visus est plusquam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc. quidam autem dormierunt. Beinde visus est Jacobo. deinde apostolis omnibus. Non uisissime autem omnium tanquam abortiuo visus est et mihi. Ego enim sum minimus apostolorum qui non sum dignus vocari apostolus. quoniam persecutus sum ecclesiam dei. Gratia autem dei super id quod sum et gratia eius in me vacua non fuit. sed abundantius illis omnibus laboravi. Non ego autem sed gratia dei mecum. Stue enim ego sine illi: sic predicauimus. et sic credidimus.

Postquam apostolus instruxit corinthios de ipsis sacramentis et de re contenta et significata in sacramentis. scilicet de gratia et eius effectibus: hic consequenter instruit eos de re non contenta sed significata in sacramentis. scilicet de gloria resurrectionis que non est contenta in sacramento: cum non statim habeat eam que suscipit sacramenta sed significat gloria resurrectionis in ipsis: inquam confertur in eis gratia pro qua ad beatitudinem per-

uenitur. Circa hoc autem duo facit. Primo premitit tractatum de resurrectione. Secundo per hoc probat resurrectionem communem omnium hominum ibi. Si autem christus predicatur etc. Circa primum duo facit. Primo commendat euangelicam doctrinam. Secundo annunciat que oportet scire circa resurrectionem christi ibi (Tradidi enim vobis etc.) Commendat enim eminentiam euangelice doctrine quantum ad quatuor. Primo quantum ad predicantium auctoritates. quia ipsi apostoli. Et hoc est quod dicit. O fratres. continuanda se ad precedentia: facio vobis notum euangelium: quod idem est quod bona annunciatio que incipit a christo. Unde quicquid pertinet ad christum vel est de ipso christo de euangelium. Quod predicatio vobis quasi dicat. Illud quod predicavi vobis de christo notum facio vobis. id est reduco vobis ad memoriam quasi non sint noua ea que scribo Phil. 3. Eadem scribere vobis etc. Predicavi ego. scilicet vobis et alii apostoli aliis. Et in hoc apparet auctoritas huius doctrine quia a christo a paulo et ab aliis apostolis Heb. 2. Que cum initium accepisset enarrandi Secundo quantum ad communem fidem omnium populorum. et ideo dicit. Quod et accepistis omnes. sed hoc Augustinus dicit pertinere ad eminentiam huius fidei faciens tale argumentum. Ad credenda ea que sunt fidei aut sunt miracula facta aut non. Si sunt facta miracula habeo propositum quod dignissima et certissima est. Si non sunt facta hoc est maximum omnium miraculorum quod per quosdam paucos conuersi sunt ad fidem infinita multitudo hominum: per pauperes predicantes paupertatem diuites. per idiotas predicantes ea que rationem excedunt: conuersi sunt sapientes et philosophi. In omnem terram exiit sonus eorum etc. Sed si obiciatur quod etiam lex machometi recepta est a multis. Dicendum est quod non est simile: quia ille opprimendo et vi armorum subiugauit eos sed isti apostoli moriendo ipsi alios ad fidem duxerunt et faciendos signa et prodigia. Ille enim proponebat quod ad delicias et lasciuas pertinet. sed christus et apostoli terrenorum contemptus. id est. et. Cum accepistis a nobis verbum dei etc. Tertio quantum ad virtutem que confirmat et eleuat ad celestia. Iohannes dicit in quo statis. scilicet eleuati ad celestia. Ille enim dicit stare que rectus est et hoc sola lex christi facit Ro. 5. Iustificati gratia fide etc. Lex enim vetus non faciebat stare: sed curuabat ad terrena. Deut. 33. Oculus Jacob in terra frumenti et vini. Quarto quantum ad utilitatem: quia sola noua lex producit ad finem salutis. verum autem non. Heb. 7. Neminem ad perfectum adduxit lex. Et ideo dicit. Per quod et saluamini. Dic iam ex certitudine spei pro inchoatione que est per fidem saluamini et in futuro in veritate rei et spei. Jac. 1. In mansuetudine suscipite in situ verbum etc. Iohannes 20. Nec autem scripta sunt ut credatis et ut credentes etc. Et apponit hic duas conditiones. Prima cuius dicit si tenetis etc. Hoc sic exponit. Si tenetis que ratione predicavi vobis illud euangelium. id est resurrectionem mortuorum ea ratione que confirmavi vobis. id est resurrectionem christi. Vel aliter. Saluamini ita tamen si tenetis. id est si seruatis ea ratione que predicavi vobis euangelium christi. Secundam conditionem ponit cum dicit. Nisi frustra credidistis. Quasi dicat saluamini pro fidem si non frustra credidistis. id est si fidei addidit bona opera. quia fides sine operibus mortua est. Jac. 2. Illud enim dicit esse frustra quod est ad finem quem non sequitur. Finis autem fidei est visio dei Unus si non saluamini frustra credidistis non simpliciter: sed inquam non puenit ad finem. Vel aliter si tenetis. quod dicitur teneatis nisi frustra etc. Tradidi enim. Dic ostendit propositum etc. circa hoc tria facit. Primo ostendit originem doctrine de resurrectione christi. et ostendit ea que in doctrina habent continentur ibi. Quia christus mortuus. Tertio consonantiam seu uenientiam predicatum ibi (Sicut enim ego etc.) Dicit ergo primo. Istud debetis tenere. id est in memoria habere quod tradidi vobis in primis et adhuc tradidit. Et dicit in primis. id est iterum prima credenda. Credenda enim vel pertinent ad trinitatem vel fidei incarnationis. Et primo dicit homo credere ea que ad fidei incarnationis pertinent: et postea que ad trinitatem

Ad corinthios I.

prinēt. Unde qđ tradidi vobis in p̄mis. s. de incarnatione r̄ nō a me vel ex mea auctoritate tradidi: s̄ qđ accepi a x̄po vel a sp̄sco. Gal. i. Paulus ap̄ls r̄. supra. ii. Ego accepi a dño r̄. Esa. zi. Que audiui a dño exercitū r̄. Ea at̄ q̄ accepi r̄ tradidit sunt q̄tuor. s. mors. sepultura. resurrectio. appetitio x̄pi. Dicit ḡ p̄mo tradidi vobis p̄mo mortē x̄pi. r̄ iō dicit. Quā x̄ps mortuus est. In quo remouet duplicē suspicionem q̄ suboriri posset circa mortē x̄pi. Prima est qđ mortuus esset p̄ p̄ctis suis actualib⁹ vel originali. Et h̄ excludit cū dicit. Pro p̄ctis nostris nō suis. Esa. 53. Propter scelus populi mei passi eus. i. Pe. 3. Christus semel p̄ peccatis nostris r̄. Alia suspitio est qđ mors x̄pi esset casualis vel violētia iudeoz. r̄ h̄ excludit cū dicit. s̄ scripturas. s. veteris r̄ noui testamēti. Et ideo signanter sp̄aliter dicit. s̄m scripturas. Esa. 53. Sicut ouis ad occisiones duct⁹ ē. Jere. ii. Ego q̄si agnus māsuētus qđ portat ad victimā r̄. Mat. 20. Ecce ascendim⁹ hierosolimā r̄. Tradidi. n. vobis. Secundo sepulturā x̄pi. r̄ iō dicit. Et qđ sepultus ē. S̄z nūqd sepultura est articulus fidei sp̄aliter. qđ facit hic mētionē sp̄aliter de ea. Dicēdum qđ s̄m illos qđ numerāt articulos s̄m credēda nō est sp̄alis articulus fidei. s̄z icludī cū articulo passionis r̄ mortis x̄pi. Lūius rō est. qđ fides est eoz qđ sunt supra rōnes. Unde ibi icipit articulus fidei vbi deficit rō. Hoc aut̄ p̄mū est qđ dñs sit p̄ceptus. r̄ iō p̄ceptio est articulus fidei. Scdm̄ qđ deus ē natus de virgine. r̄ iō hic ē alius. 3^m qđ ipassibilis de patiat̄ r̄ moriat̄: r̄ hic ē ali⁹ r̄ cū hoc itelligitur ē de sepultura. Unde nō ē sp̄alis articulus. Facit aut̄ ap̄ls hic mētionē de sepultura pp̄ tria. P̄rio vt ostēdat veritatē mortis x̄pi. Euidēs. n. mortis signū ali cuius ē qđ sepeliat̄. Scdo ad ostēdendū veritatē resurrectionis qđ si nō fuisset sepultus. nec custodes fuisset iuxta sepulchzū illis dieb⁹ possent dicere qđ discipuli fuissent eū furati. Tertio qđ ap̄ls vult eos iducere ad fidē resurrectionis. r̄ hoc v̄ magis difficile qđ sepultus resurgat. Et de h̄ d̄ Esa. ii. Et erit sepulchz⁹ eius gloriozus. Esa. 53. Dabit impios r̄. Tradidi etiā vobis resurrectionem. qđ resurrexit tertia die. Osce. 6. Viuificabit nos post r̄. Et et dicit tertia die. nō qđ fuerint tres dies integri. sed due noctes r̄ una dies per synodoche. Et huius cā fuit sicut dicit Aug. quia deus p̄ suū simplū. i. per malū pene qđ significat̄ per vnū diem destruxit n̄z duplū. i. penā r̄ culpā. qđ signat̄ p̄ duas noctes. Tradidi etiā vobis quarto x̄pi apparitiōes qđ visus est cephe. Et ponit p̄mo apparitiōes factas alijs. Secundo apparitiōes factas sibi soli ibi. (Nouissime.) Sciēdum est aut̄ circa p̄mū qđ apparitiōes x̄pi nō sunt facte oib⁹ bus cōiter. sed aliqb⁹ sp̄alib⁹ p̄sonis. Act. io. Dedit eū manifestum fieri r̄. Et hui⁹ rō fuit vt seruaret̄ ordo in ecclesia: vt p̄ quosdā sp̄ales fides resurrectionis deueniret ad alios. Notādū aut̄ qđ apparitiōes x̄pi nō ponunt̄ hic oēs. nec ille que facte sunt mulierib⁹. Ponunt̄ aut̄ hic qđā qđ nō leguntur in euāgelys. Et hōz rō fuit qđ ap̄ls vult ex rōne cōfutare infideles. r̄ iō noluit ponere testimonia nisi autētica. r̄ ideo tacuit apparitiōes mulierib⁹ factas. r̄ posuit quasdā qđ nō iueniunt̄: vt ostēdat qđ et alijs plurib⁹ apparuit. s̄z facit mentionē specialē de petro r̄ Jacobo. qđ erāt q̄si colūne vt d̄ Hal. z. Dicit ḡ tradidi vobis qđ visus est cephe. i. petro Luc. vlti. Surrexit dñs vere r̄. Et credidit qđ inter viros p̄mo apparuit petro qđ erat in maxima tristitia. Un̄ r̄ angelus dixit Mar. vlt. Ite dicite discipul⁹ ei⁹ r̄ petro r̄. Postea. i. in alia vice visus est. ii. ap̄ls. Semel qđm visus est. io. tñ qñ Thomas erat absens. r̄ post octo dies. ii. qñ Thomas erat cū eis. Aug. dicit qđ d̄z dicere. iz. fied corrumptum est vt vitio scriptoz. r̄ dicit qđ nō refert qđ iudas iaz obierat r̄ Matthias nōdum erat electus. qđ cōsuetum est qđ qñ maior pars collegy facit aliqd d̄ qđ totū collegiū h̄

facit. Un̄ qđ dñs elegerat. iz. iō pōt dici qđ visus est. iz. i. tōti collegio ap̄loz. sed nō est vis: sive dicat̄. iz. sive. ii. De ideo itez visus est plusq̄m gngētis fratrib⁹. S̄z de hoc nihil legitur in sacra scriptura nisi hoc qđ hic dicit̄. Pōt tñ dici qđ hec aparitio fuit de qua loquitur dionysius in tertio de diuinis noibus. qñ oēs discipuli cōuenerūt ad vidēdum corp⁹ qđ ferebat principē vite. Sed h̄ hoc videt̄ eē qđ hoc fuit ante ascensionē. qñ. s. x̄ps apparuit Jacobo. Sed cōgregatio discipuloz ad videndum beatā virginem de qua v̄ loquitur dionysius fuit multū post. Et iō melius v̄ dicēdū qđ apparuit gngētis fratrib⁹ s̄ ante ascensionē suā r̄ nō refert qđ d̄ discipuli erāt centū viginti. qđ licet illi qđ erant in hierusalem essent centū viginti. tñ in galilea erāt multi discipuli: r̄ forte oēs cōgregati sunt s̄ cū apparuit. Et vt hui⁹ testimonium sit magis certū. dicit qđ ex eis adhuc multi manent idest viuunt. qđam aut̄ ex eis dormierūt. i. mortui sunt in spe resurrectionis. Et vocat sanctoz mortē dormitionem. qđ moriunt̄ carne corruptibili vt resurgant incorruptibiles. Ro. 6. X̄ps resurgens r̄. De ideo idest post visus est Jacobo. s. alphei. r̄ rō huius pōt assignari. qđ vt legitur Jacobus vouit se nō sumptuz cibum. nisi plus videret x̄pm. sed s̄m hoc nō seruaretur ordo apparitionis. qđ si post oēs numeratas apparitiones apparuisset Jacobo. nimis fuisset sine cibo. r̄ hoc ē difficile. Et iō dicēdū est qđ iō singulariter x̄ps apparuit Jacobo. qđ sp̄alem deuotionē Jacobus ad x̄pm habuit. Et de ista ē appetitōe nihil h̄ in euāgelio. De ideo post hoc. s. visus est oib⁹ ap̄ls in ascensione vt legit Mar. vlti. r̄ Act. i. Nouissime aut̄ oium r̄. hic ap̄ls commemorat apparitionem factā sibi soli Et circa h̄ duo facit. p̄rio ostēdit ordinē apparitionis. Scdo rōnem eius assignat ibi. (Ego. n. sum r̄.) Dicit ḡ ita. Dixi qđ oib⁹ manifestat̄ ē x̄ps nouissime. i. vltio. r̄ post ascensionē visus est r̄ mihi tanq̄ abortiuo. r̄ iō nouissime. Dicit autez tanq̄ abortiuo pp̄ tria. Abortiuus d̄ aliq̄ fetus. Uel qđ nascit̄ extra tēp⁹ debitū. Uel cū violētia educit̄. Uel qđ nō p̄ducitur ad debitam quātitatē. r̄ qđ hec tria videbat̄ i se ap̄ls ideo dicit tanq̄ abortiuo. P̄rio. n. ipse extra tēpus alioz ap̄stoloz renatus est x̄po. Nam alij ap̄li renati sunt christo añ aduētū sp̄s sancti. paulus v̄o post. Scdo qđ alij ap̄li spontanee cōuersi sunt ad x̄pm. sed paulus coactus. act. 9. Prostravit eum ad terrā r̄. Et h̄ multū valet cōtra hereticos qđ dicit qđ nullus d̄z cogi ad fidē. qđ paulus coactus fuit. Et sicut dicit Augustinus plus p̄fecit in fide paulus cū coacte cōuersus ē qđ multi qđ spontanee venerūt. Tertio qđ reputat̄ se alijs minorē. r̄ nō puenisse ad virtutem alioz ap̄stoloz. Et iō qñ rōnem assignās dicit. ego. n. suz minim⁹ r̄. Circa h̄ duo facit. P̄rio. n. ostēdit suam puitatē. Scdo rōnes hui⁹ exponit ibi. (Quā p̄secutus sum r̄.) Paruitatem aut̄ suā manifestat̄ p̄mo in cōparatione ad ap̄los cum dicit. Ego. n. suz minim⁹. Esa. 60. Minimus erit i milite. r̄ paulus in gētem fortissimā. Ecc. 3. Quāto maior es r̄. Et licet sit minimus in cōparatiōe ad ap̄los posset tñ dici qđ est magnus in cōparatiōe ad alios. qđ est ap̄ls. r̄ iō scdo ostēdit suā puitatē in cōparatiōe ad alios cū dicit. Qui non sum dignus. nō solū eē. sed vocari ap̄ls licz vocer. z. cor. 3. Nō qđ sufficiētes r̄. S̄z posses dicere. O ap̄le p̄pter humilitatē nullus d̄z dicere falsus. cū ḡ tu sis magn⁹. q̄re vocas te minimū. r̄ ideo cū dicit. qñ p̄secutus r̄. ostēdit quō sit minimus. r̄ quō nō minim⁹. minimū aut̄ dicit se p̄siderando p̄terita facta sua r̄ dicit. Non sum dign⁹ r̄. Quare. Quia p̄secutus sum ecclesiam dei. qđ alij ap̄li nō fecerunt Gal. i. Supra modū p̄sequerbar r̄. i. Ti. i. Qui fui blasphemus r̄ p̄secutor r̄. Et licz ex me sum minim⁹. tñ ex deo nō sum minim⁹. r̄ iō dicit. H̄ra dei suz id qđ sum. Et circa hoc duo facit. P̄rio p̄mēdat p̄ditionē suā q̄tū ad statū. Scdo

Et ad executionem statim ibi (Et gra ei' rē.) Dicit g' p'io. ex me nihil sum: sed id qd sum gra dei sum. i. ex deo nō ex me Ephe. 3. Cuius factus sum minister rē. Et dicit id qd sum qz hō sine gra nihil est supra. i. Si habuero oēs pphetiā rē. Sed qualiter vsus sit r executionis statū suū ostēdit dicēs Et gra eius rē. Ubi pmo ostēdit quō vsus sit gratia ista qz ad bonū. r iō dicit. In me vacua nō fuit. i. ociosa qz ea vsus est ad id ad qd data est sibi. Gal. 2. Nō in vacuū cucurri rē. Scdo manifestat quō alios excessit. r iō subdit. Sz abundantius illis oibus. i. aplis singillatim. Laboraui predicādo qz nullus p tot loca pdicauit r annūciauit xpm. Un' dicit. Ro. 15. Ita qz a hierusalē vsqz ad ylliricū rē. r etiā vsqz ad byspaniā operādo qz licet ipse sicut aly apostoli posset exigere sumptus sibi necessarios tñ spāliter voluit de labore manū querere sumptus suos vt ipse dicit. z. 1. Cor. 3. Nocte r die manib' nostris rē. tribulationes sustinendo. Nullus enī apostolor' tot psecutiōes r tribulationes sustinuit vt ipse enumerat. z. corin. ii. In laboribus plurimis r carcerib' rē. Tertio ostēdit vsus efficaciam. qz hoc nō a se solo sed ex instinctu r adiutorio spūs sancti. r ideo dicit. Non aut' ego solus operor: sed gratia dei mecū q' mouet volūtatem ad hoc. Esa. 26. Omnia opera nostra rē. Phil. 2. Qui operatur in nobis velle rē. Deus. n. nō solum infundit gratiam qua nostra opera grata fiūt r meritoria: sed etiaz mouet ad bene vtēduz gratia ifusa r hec vocat' gratia cooperans. (Siue ego. n. rē.) hic ostēdit r cordiaz pdicatiū. r h' pōt dupliciter legi. Primo vt sit cōfirmatio dictor'. Quasi dicat aliqs. Tu ita predicās sed tñ nō credimus tibi soli qz tu minimus es inter aplos. Ideo respōdens apls ait. In mo debetis mihi credere qz ego nō pdico alia siue ego siue aly apli sic predicamus. s. xpm resurrexisse r visum fuisse rē. Et vos etiaz credidistis sicut ego r illi predicauerūt. s. qz xps resurrexit r visus est rē. z. corin. 2. Habētes eūdē spūm rē. Scdo pōt legi vt efficaciam pdicatiōis sit oib' apostolis ex vno. i. a gra dei. Quasi dicat. Siue ego predicē siue illi. i. apostoli sicut predicam' hoc fecim' adinti r firmati per grām dei r etiā vos ipsi credidistis. s. ispirati spū sancto r gra dei sine qua nihil facere possum'. Jo. 15. Sine me nihil potestis facere. Lectio. II.

Sed autem christus predicatur q' resurrexit a mortuis: quomodo quidam dicunt in vobis: quoniam resurrectio mortuorum nō est. Si autem resurrectio mortuorum nō est neqz xpus resurrexit. Si autem christus nō resurrexit: inanis est predicatio nostra: inanis est r fides vestra. Inuenimur autem r falsi testes dei: quoniam testimoniu' diximus aduersus deum: q' suscitauerit xpm quem non suscitauit: si mortui nō resurgunt. Nam si mortui nō resurgunt: neqz xps resurrexit. Qz si xps nō resurrexit: vana est fides vestra. Adhuc enī estis in peccatis vestris. Ergo r qui dormierūt in christo: perierunt. Si in hac vita tantum in christo sperantes sumus: miserabiliores sum' omnibus hoibus.

Supra aplis astruxit fidē p resurrectionē xpi: hic vō pbat p resurrectionē xpi resurrectionē mortuor' futuram. Et pmo pbat futurā resurrectionē. Scdo ostēdit qualitatem resurgentiū ibi (Sed dicet aliqs rē.) Tertio vō describit ordinem resurrectionis ibi (Ecce mysteriu' vobis dico rē.) Circa p'mū duo facit. p'mo pbat resurrectionē

mortuor' futurā rōne sumpta ex resurrectione xpi. Scdo rōne sumpta ex vita sanctor' ibi. (Alioquin qd faciēt rē.) Probat aut' mortuor' resurrectionē ex resurrectione xpi tali rōne. Si xps resurrexit g' r mortui resurgent. Circa g' hanc rōnem tria facit. p'io ponit rditionalē. s. si xps resurrexit r mortui resurgent. Scdo vero pbat antecedens ipso cōditionalis ibi. (Si aut' resurrectio mortuor' rē.) Tertio pbat cōditionalē eēverā ibi (Nūc aut' xps resurrexit rē.) Dicit g' p'mo. Dixi q' si ego pdicauerim siue illi. s. aly apli sic credidistis. s. si pdicat a nobis q' xps resurrexit a mortuis quō qdā in vobis: id est inter vos dicunt rē. Quasi dicit. Si xps resurrexit a mortuis s'm q' nos predicamus. i. 1. Cor. 4. Si credimus q' xpus rē. nullus debz dubitare resurrectionem mortuor' futurā. Un' Ro. 8. Qui suscitauit iesum rē. Sz vt q' hec argumētatio nō valeat cū sit locus a maiori affirmādo. qz licz xps resurrexit spāliter ex virtute diuinitatis sue nō seqt' q' aly hoies resurgant. Sed ad hoc dicit aliq' q' nō est locus a maiori sed a filii. Mori enī r resurgere cōpetit xpo s'm humanā nām. r dicit q' ē sile argumētuz sicut si dicerē. Alia fortis est immortalis g' oēs. s. aīe hoīum sunt imortales. Un' aut' q' sit melius dicēdū q' sit locus a cā qz resurrectio xpi est cā resurrectiōis nostre. Et ideo s'm glo. dicēdū est si xps q' est cā efficiēs nostre resurrectionis resurrexit: quō dicit rē. sed tñ nō ē dicendū q' sit cā efficiēs tñ p modū meriti qz resurgēdo nō meruit cā cum iam esset cōprehēsor r viueret vita glorioza nisi forte meritū resurrectiōis mortuor' referat ad passiōē xpi. Nec ē cā exēplaris tñ vt qdam dicit. sed ē cā efficiēs r exēplaris. Un' Aug. dicit sup' Job. q' verbū caro factum vimificat aīas r resuscitat mortuos. Sic g' p' q' si xpus resurrexit r mortui resurgēt. Sz 3. Resurgere a mortuis est supra nāz. hoc aut' nō est nisi virtutis infinite q' deus est. nō g' resurrectio corpis xpi est cā efficiēs resurrectionis mortuor': cū humanitas xpi seu corpus sit creatura: licet de xpo vt de hoīe nō possit dici q' ē creatura. R' nō. dicēdū q' iquantū deus siue iquantū diuinitas est in xpo: xps est r exēplar r cā efficiēs resurrectiōis mortuor' p humanitatem suā sicut p instrūm diuinitatis sue. Ad illud q' obijcitur dicēdū q' caro xpi seu humanitas nō d' facere effectum virtutis infinite iquantū caro vel humanitas s' iquantū caro xpi vel humanitas xpi. Sed qrit' adhuc. Nā posita cā sufficiētī statim ponit effectus. s. g' resurrectio xpi est sufficiēs cā resurrectiōis mortuor' statim deberēt mortui resurgere r nō tñ differre. R' nō. dicēdū q' effect' sequitur ex causis instr'alib' h' rditione cāe pncipalis. Et iō cū deus sit pncipalis causa nostre resurrectionis. resurrectio vero xpi sit instrumētalis: resurrectio nostra seqt' resurrectionem xpi s'm dispositionē diuinā q' ordinauit vt tali tēpore fieret. Sz nūqd si deus nō fuisset incarnatus homines resurrexissent: Dicēdū v' q' nō: qz xps nō fuisset passus nec resurrexisset. Dicēdū est autē ad h' q' hec obiectio nulla est: qz qn' aliqd ordinat' ab aliqua cā dz argumētari ad illud seruato ordine illius cāe. Et ideo dicēdū est q' de' ordinauit resurrectionē mortuor' fore p istū modū. potuissz tñ r alius modus adhuc inuenire a deo si voluisset.

Deinde cū dicit. (Si autē resurrectio mortuor' nō ē rē.) pbat antecedēs. s. q' xps resurrexit r hoc ducēdo ad incoueniētia. Et circa hoc duo facit. p'io ducit ad icōueniētia. Scdo ostēdit illa esse icōueniētia ibi (Inuenimur autē r falsi testes rē.) Circa p'mū facit deductionē suam supponendo q' si xps nō resurrexit neqz mortui resurgent. qd si ita est sequunt' duo icōueniētia. Unū est q' inanis est predicatio apli r inutilis. Aliud ē q' inanis est fides corinthiorū. Un' dicit. Si aut' xps nō resurrexit inanis ē rē. Et h' est qd dicit. Ex hoc q' siue ego siue illi sic predicant rē. Dicit

Ad corinthios I.

ergo. si autē xps nō resurrexit inanis est. i. falsa predicatio nostra: qz sic credidistis. et hoc magnū est inconueniens qz p̄dicationes eoz nō suffulserit veritas: cū apls dicat p̄hil. 2. Nō in vacuū cucurri neqz laboraui. Inuenimur autē rē. Dic ostēdit illa duo esse icōueniētia. Et p̄mo ostēdit qz sit icōueniens si predicatio ap̄loz esset inanis seu falsa. Secundo ostēdit qz sit icōueniens si fides illoz esset inanis abi (Quod si xpus nō resurrexit rē.) Ostendit autē primū esse icōueniens: qz essent falsi testes nō solū dicēdo aliqua vana vel aliqua cōtra aliquē hoīem false: qd est mortale peccatus: sed falsi testes aduersus deū: qd est sacrilegiū. Quia si deus nō suscitauit xpm a mortuis s̄m qz nos p̄dicamus iuenimur falsi testes. et si mortui nō resurgunt: deus nō resuscitauit xpm a mortuis. Job. 13. Nunquid deus idiget v̄ro mendacio rē. et hoc ē pessimū. s. qz aliqd attribuat deo qd nō facit. et laudare in eo qd nō est. Unde dicit Aug. Nō mi nori sed maiori fortasse scelere in deo laudat falsitas q̄ vituperet veritas. Cui rō est. qz intellectus noster nunq̄ pōt tñ laudare deū qn deficiat a p̄fectiōe eius. et iō si nō totaliter intellectus oēm veritatē possit de deo itelligere: hoc ē ad excellentiā dei. sed si attribuit aliqd deo qd nō h̄z vel nō facit: videt qz intellectus noster ē maior deo: et itelligat aliqd maius eo: qd sibi false attribuit. Et B̄ illud. i. Jo. 3. Deus maior est corde nostro. (Quod si xpus.) hic ostēdit qz icōueniens sit si fides illoz esset inanis. Et B̄ ostēdit per tria icōueniētia q̄ sequunt inde. Primū est. qz stat qz falsitas nō h̄z v̄ritē purgādi. sed cōstat qz fides purgat peccata. Act. 15. S̄de purificās rē. Si ḡ fides nostra sit inanis: qd eēt si xps nō resurrexit: qz sic credidistis s̄m qz resurrexit: pctā v̄ra nō sunt vobis dimissa. Et B̄ ē qd dicit. Adhuc estis in peccatis vestris. sed qz possz aliqs dicere. licz fides nō purget pctā: possunt tñ purgari ab eis p̄ bona opa. iō addit 2^m icōueniens. s. qz mortui q nō possunt purgari i alia vita perierūt absqz spe salutis. et ideo quasi cludēs dicit. Ergo q in xpo. i. in fide xpi dormierūt. i. mortui sunt in spe salutis perierūt: qz in alia vita nulla sunt opera meritoria. Sed qz posset adhuc dicere nō curo de peccatis: non curo de mortuis: dūmodo habeā in vita ista quietē et tranquillitatem. iō addit tertiu icōueniens cū dicit. Si in hac tātū vita rē. Et inicitur tali argumēto. Si resurrectio mortuorū nō est: sequitur qz nihil boni habeat ab hoib⁹ nisi soluz in vita ista. et si hoc ē: tūc illi sunt miserabiliores: qz in vita ista multa mala et tribulatiōes patiunt. Cum ergo plures tribulationes apli et xpiani patiant: sequit qz sint miserabiliores ceteris hominibus q ad minus perfruunt huius mundi bonis. (Sed circa hāc rōnem vident duo dubitanda. Unū qz nō videt qz sit veruz v̄r qd apls dicit. s. qz xpiani sunt cōfidentes in hac vita tñ: qz possent dicere illi qz l3 corpora nō habeāt bona nisi in vita ista que ē mortalis: tñ h̄z aiam habent multa bona in alia vita. Ad hoc obuiat dupliciter. Uno mō qz si neget resurrectio corporis nō de facili imo difficile ē sustinere immortalitē aie. Cōstat enī qz aia nāliter vnū corpi: separāt aut ab eo cōtra suā nām et p̄ accidēs. Unde aia exita a corpore q̄diu ē sine corpore ē imperfecta. Impossibile aut ē qz illud qd est nāle et p̄ se sit finitum et quasi nihil: et illud qd est cōtra nām et per accidēs sit infinitum: si aia semp duret sine corpore. Et ideo platonici ponētes immortalitatem posuerūt reincorporationē l3 hoc sit hereticum. et iō si mortui nō resurgūt solum in hac vita cōfidentes erimus. Alio modo: qz cōstat qz homo naturaliter desiderat salutem suipsius. aia autē cum sit pars corporis hoīs nō est totus homo. et aia mea nō ē ego. vñ l3 aia cōsequat salutē in alia vita: nō tñ ego vel qlibet homo. Et p̄terea cū hō nāliter desideret salutē etiam corporis frustraretur nāle desiderii. (Sed 3° dubium est qz videtur

qz dato qz corpora nō resurgāt nō essentis nos xpiani miserabiliores ceteris hoibus qz illi q sunt in peccatis sustinent maximos labores Jere. 9. Ut inique agerēt laborauerūt. Et sap. 5. Dicunt impy. Ambulauimus vias difficiles. At vero de bonis et iustis dicit Sal. 5. Fructus autē spūs ē caritas gaudiū pax rē. Ad hoc dicēdū qz mala q sunt in hoc mundo nō sunt s̄m se appetēda sed s̄m q ordinant ad ali quod bonū. Apli autē et xpiani multa mala passi sunt in B̄ mundo. Nisi ḡ ordinant ad aliqd bonū essent miserabiliores ceteris hoibus. Aut ḡ ordinant ad bonum futuruz aut ad bonum p̄sens. sed ad bonum futurū nō ordinantur si nō est resurrectio mortuoz. Si autē ordinant ad bonum p̄sens. hoc v̄l est bonū intellectus: sicut phi nāles paupertates et alia multa mala passi sunt vt puenirent ad veram veritatem. Sed ad hoc nō possunt ordinari si nō ē resurrectio mortuoz: qz sic fides eoz esset falsa: qz ipsi predicauerunt resurrectionē futurā. falsitas autē nō est bonum intellectus. Vel est bonū moris sicut morales phi multa mala passi sunt vt pueniret ad v̄rites et famā. Sed nec ad B̄ ordinari possunt: qz si resurrectio mortuoz nō sit: nō reputat v̄tus et glia velle oia delectabilia dimittere: et sustinere penas mortis et rēptus: s̄z potius reputatur stultitia. Et sic p̄z qz miserabiliores essent ceteris hominibus.

Lectio.

III.

Nunc autem christus resurrexit a mortuis primitiē dormientium: quoniam quidem per hominē mors: et per hominē resurrectio mortuoz. Et sicut in adam oēs moriuntur: ita et in xpo oēs viuificabuntur. Unusquisqz autem in suo ordine. primitiē xps. Deinde hi q sunt xpi q in aduentu eius crediderunt. Deinde finis cū tradiderit regnum deo et patri. cum euacuauerit omnes principatum et potestatem et virtutes. Operet autem illuz regnare donec ponat oēs inimicos sub pedibus eius. Nouissime autem inimica destruetur mors. Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cum autem dicat: omnia subiecta sunt ei: sine dubio preter eum qui subiecit ei omnia. Cum autem subiecta fuerint illi oia tunc et ipse filius subiectus erit illi qui subiecit sibi oia: vt sit deus oia in omnibus.

Dic pbat positam superius conditionalem esse veram. s. si xps resurrexit mortui resurgunt. Et circa B̄ tria facit. Primo ostēdit quō se habeat resurrectio xpi ad resurrectiones alioz. Secōdo ostēdit ordinē resurrectionis ibi (Unusquisqz autē in suo ordine rē.) Tertio ostēdit finem resurrectionis ibi (Deinde finis rē.) Circa primū duo facit. P̄mo ostēdit habitudines resurrectionis xpi ad resurrectionē aliorū: p̄ conditionales predictā pbans hoc. Secōdo pbat ipsam habitudinē ibi (Quoniam qdē rē.) Dicit ḡ. Nūc. i. ex quo dicta icōuenientia sequunt si xps nō resurrexit. iō ad ipsa vitā dicamus qz xps resurrexit. Hoc autē verū est h̄z q Nat. vltimo. d̄r: et alijs locis euāgelioz. S̄z resurrectiōis xpi bitudo ita se h̄z ad resurrectionē alioz sicut primitiē fructuū ad sequētes fruct⁹: q̄ excedūt alios fructus tpe et meliōritate seu dignitate. et iō dicit qz resurrexit nō sic alij sed primitiē. i. primo tpe et dignitate. Apoc. i. Primogenitus mortuoz. Primitiē dico dormientiū. i. mortuoz q in spe resurrectionis qescūt. Et B̄ pōt i ferri conditionalis posita. qz

sicut dicim⁹ et ver⁹ est si xps q⁹ e⁹ p⁹mittit⁹ dormientiu⁹ resurrexit
 g⁹ et sly dormientes. ¶ Sed dicit⁹ v⁹ s. q⁹ xps n⁹ resurrexit p⁹mi-
 tie dormientiu⁹ q⁹ Lazarus fuit resuscitatus a xpo noduz
 passo et alig pphete suscitauerunt alios a mortuis vt habet⁹
 in veteri testam⁹to. Ad hoc dicendū q⁹ duplex est resurre-
 ctio. Una est ad vitā mortālē. et ad istā Lazarus: et alig q⁹ su-
 scitati fuerūt resurrexerūt ante xpm. Alia ad vitā imorta-
 lem et de hac loq⁹ hic apls. ¶ Sed d⁹ Mat. 27. D⁹ q⁹ mul-
 ta corpa sanctorū surrexerūt. Cū g⁹ h⁹ legat⁹ ante xpi resur-
 rectionē et cōstet q⁹ nō surrexerunt ad vitā mortālē. v⁹ q⁹
 adhuc restet questio p⁹ma. ¶ R⁹no. dicendū q⁹ h⁹ q⁹ Mat.
 dicit de resurrectioe illoz dicit p⁹ anticipationē: q⁹ licz di-
 tatur in tractatu de passione nō tūc resurrexerūt: s⁹ postq⁹
 xps resurrexit. ¶ Q⁹ n⁹ q⁹dem rē. ¶ Dic⁹ pbat bitudinez po-
 sitam. s. q⁹ xps sit p⁹mittit⁹ dormientiu⁹. Et p⁹mo pbat in ge-
 nerali. Scdo in spāli ibi. ¶ Et sicut in adam rē. ¶ Probat in
 generali tali rōne. deus voluit reitegrare humanā nām: s⁹
 humana nā corrupta ē p⁹ hoīem: q⁹ mors itrauit p⁹ hoīem.
 ¶ Pertinebat g⁹ ad dignitatem humane nāe vt reitegraret⁹
 p⁹ hoīem. hoc autē ē vt reducat⁹ ad vitam. Cōueniens ergo
 fuit sicut mors itrauit p⁹ hoīem. s. per adam: ita resurrectio
 mortuoz fieret p⁹ hoīem: s⁹ per xpm. ¶ Ro. 5. Si enī vnus
 delicto rē. ¶ Et sicut in adā. ¶ Dic⁹ pbat idē in spāli dicēs:
 q⁹ sicut in adam oēs morimur morte corporalī: ita et oēs vi-
 uificamur in xpo. ¶ Ro. 5. Per vnū hoīem rē. Et nō dicit p⁹
 euā. q⁹ videt⁹ cōtra illud Eccl. 25. Per illā oēs morimur.
 Dicendū q⁹ hoc ē p⁹ illā euā. s. suggerentē s⁹ p⁹ adam sicut
 causantem. Nā si solū euā peccasset peccatū originale nō
 fuisset traductū in posteros. Viuificabunt⁹ inq⁹ in xpo: s⁹
 boni et mali vita nāe: s⁹ vita grē nō nisi boni. s⁹ tū apls lo-
 quit⁹ hic d⁹ resurrectioe ad vitā nāe ad quā oēs viuificabūt⁹
 Jo. 5. Sicut pater h⁹ vitā in semetipso ita et filio dedit vi-
 tam h⁹re. i. viuificādi virtutē. Jo. 5. Oēs q⁹ in monumentis
 sunt rē. ¶ Unusquisq⁹ autē i suo ordine rē. ¶ Hic ostēdit or-
 dinem resurrexerūt. Et p⁹mo isumat ipsuz ordinē. Scdo
 manifestat id q⁹ dixerat ibi. ¶ Primū xps rē. Dicit ergo
 q⁹ verū est q⁹ oēs in xpo viuificabunt⁹ sed tū differūt. quia
 differētia erit iter caput et mēbra. et differētia erit q⁹tu ad
 bonos et malos. Et iō dicit q⁹ vnusquisq⁹ resurget in suo or-
 dine. s. dignitatis. ¶ Ro. 13. Que a deo sunt ordiata sunt. S⁹
 hunc ordinē psequēter manifestat q⁹ p⁹mittit⁹ xps q⁹ ipse ē
 prior tēpore et dignitate q⁹ plus de gloria Jo. 1. Vidimus
 eū quasi vnigenitū rē. Deinde resurget oēs q⁹ sunt xpi poste-
 riores tēpore et dignitate. isti sunt q⁹ carnē suam crucifixe-
 runt cuz vituz rē. Hal. 4. At vbi venit plenitudo. i. Thi. 6.
 Serues mandatū sine macula irrep⁹ehēibile vsq⁹ i ad-
 uentum dñi nostri. ¶ Qui autē sint xpi exponit dicēs. Qui
 crediderūt p⁹ fidē p⁹ dilectionē operatē Heb. ii. Accedē-
 tem ad deū oēs credere rē. In aduētū eius p⁹mo et scdo. S⁹
 sciendū q⁹ iter alios sanctos nō erit ordo tēporis: q⁹ oēs re-
 surgent in ictu oculi sed bene s⁹ dignitates: q⁹ martyr re-
 surget vt martyr: apls vt apls et sic de alijs. ¶ Deinde finis ¶ Dic⁹ ostēdit finē resurrexerūt et hūc duplicē.
 Unū q⁹tu ad adeptioe boni. Aliū q⁹tu ad remotionē
 mali ibi. ¶ Opz autē illū regnare rē. ¶ Circa primū duo fa-
 cit. P⁹mo ostēdit q⁹ adeptio ipsius boni cōsistit in iherētia
 ad deū. Scdo ostēdit q⁹ in imēdiata inherētia ibi. ¶ Cum
 euacuauerit rē. ¶ Dicit g⁹ q⁹ deinde. i. post hoc erit finis re-
 surrexerūt. et finis h⁹ nō erit vt viuāt vita corporis et vo-
 luptatibus vt iudei et saraceni fingūt: sed q⁹ inherēat deo
 per imēdiatam visionē et beatā fruitionē. et hoc ē tradere
 regnū deo et patri. Et ideo dicit. Cum tradiderit. i. p⁹duxerit
 regnū. idest fideles suos quos p⁹prio sanguine acqsi-
 uit. Apo. 5. Redemisti nos in sanguine deo tuo. Deo et patri
 idest ante aspectū dei. i. creatoris sui iquātū est homo et pa-

tris inq⁹tu est deus. Et hoc ē q⁹ petebat Philipus Jo. 14.
 Dñe ostēde nobis patre rē. Sed sic tradet vt sibi nō adi-
 mat imo ipse vn⁹ deus cū patre et sancto spū regnabit. ¶ Al-
 cum tradiderit regnū deo et patri. i. cum ostēdet deū patre
 regnare. In scriptura. n. tunc dicunt aliqua fieri q⁹ p⁹mo
 inotescūt. et h⁹ inotescētia fit p⁹ xpm. Mat. ii. Nemo no-
 uit patre nisi filius et cui rē. Cum euacuauerit. Dic ostēdit
 imēdiatōe dicte iherētie. Sicut. n. d⁹. Hal. 4. Quāto tē-
 pore heres paruulus est: est sub tutorib⁹ rē. Sed q⁹ iam ē
 magnus et perfectus tūc imēdiatē absq⁹ pedagogo. et tuto-
 re sub patre est in domo. Status autē huius vite presentis
 assimilaf⁹ pueritie: et iō in vita ista sumus sub angelis sicut
 sub tutorib⁹ in quātum presunt nobis et dirigūt nos: sed q⁹
 tradet regnū deo: et patri tunc imēdiatē erim⁹ sub deo: et
 cessabūt oia alia dñia. et hoc ē q⁹ dicit. Et cuz euacuauerit
 oēm pncipatum et potestātē. et virtutē. i. cum cessauerit oē
 dñium tam humanū q⁹ angelicū tūc imēdiatē erimus sub
 deo. Esa. 2. Exaltabit dñs solus in die illa. Jere. 23. Nō do-
 cebit vltra vir p⁹ximū suū rē. ¶ Sed nūqd nō remanebūt
 ordines angeloz distincti. Dicendū q⁹ sic q⁹tu ad eminē-
 tiam glorie: qua vnus alteri p⁹eminet. sed non q⁹tu ad
 efficaciam executionis ad nos. et ideo illos dicit euacuari:
 quoz noīa pertinet ad executionē. s. pncipatus potestates
 et vtutes. Illos autē q⁹ sūt de superiori hierarchia nō nomī-
 nat q⁹ nō sunt exequētes: nec āgelos q⁹ est nomē p⁹mune.
 Dñationes autē nō dicit euacuari: q⁹ licz de exequētib⁹
 nō tū ipsi exequūtur: sed dirigunt et imperāt. Dñoz enī ē
 dirigere et imperare nō exequi. Archāgeli vero itelligunt⁹
 cū pncipatib⁹. archos enī idē est q⁹ p⁹iceps. ¶ Vi tres ordi-
 nes s⁹ m⁹ Grego. legunt⁹ descēdēdo q⁹ s⁹ m⁹ ipsum pncipatus
 sunt sup potestates. et potestates sup vtutes. sed s⁹ m⁹ Dyo.
 ascēdēdo q⁹ vult q⁹ vtutes sint sup potestates. et potesta-
 tes sup pncipatus. ¶ Vel aliter cū euacuauerit rē. i. tūc erit
 notū q⁹ pncipatus et potestates et dñatōes nihil potestatis
 habuerūt ex seipsis: s⁹ a deo ex quo sunt oia. ¶ Deinde cū dicit. ¶ Opz autē illū rē. ¶ ostēdit apls finē resur-
 rectionis quo ad remotionem mali. Q⁹ quidez ostēdit p⁹
 destructionē oīum inimicoz ad xps. Et p⁹mo ponit ipsoz
 destructionē. Scdo subiectōis pfectionē ibi. ¶ Nouissime
 autē rē. ¶ subiectōis finē ibi. ¶ Cū autē subiecta fuerit rē. ¶
 Dicit g⁹ p⁹mo. dixi q⁹ finis erit cū tradiderit regnū deo et pa-
 tri. Sed nūqd xps h⁹ regnū: ita q⁹ oz illū regnare. sic. n.
 dicit⁹ Mat. vlt. Data ē mihi rē. Luc. i. Et regnabit i domo
 iacob. Opz inq⁹ donec ponat inimicos suos sub pedib⁹ ei⁹.
 Et nūqd mō nō sunt inimici eius sub pedib⁹. i. sub potesta-
 te xpi. Dicendū q⁹ mō inimici xpi sunt sub ptate eius: s⁹ du-
 pliciter. Vel iquātū p⁹ ipsum ouertunt sicut. Paulus quē
 pstrauit Act. 9. Vel iquātū xps facit volūtātē suā: etiaz
 de his q⁹ faciūt hic cōtra volūtātē xpi. Sic ponit inimicos
 suos sub pedib⁹ suis puniēdo eos: sed in futuro ponet sub
 pedib⁹: idest sub humanitate xpi. Sicut. n. p⁹ caput deitas
 xpi itelligit⁹ q⁹ caput xpi deus. i. cozin. ii. Ita per pedē hūa-
 nitas. ps. Adorabimus in loco vbi steterūt pedes eius rē.
 Sic g⁹ inimici erūt nō solū sub deitate: sed et sub humani-
 tate xpi. Phil. 2. In noīe iesu omne genu rē. S⁹ q⁹ d⁹ ē q⁹ di-
 cit. Donec ponat rē. Nūqd nō regnabit p⁹iusq⁹ posterit
 inimicos sub pedib⁹. Dicendū q⁹ h⁹ pt itelligi dupliciter nā
 ly donec. q⁹q⁹ determinat tēpus et ponit p⁹ finito. sicut si
 dicerē nō videbo deū donec moriar: q⁹ vsq⁹ tūc nō vide-
 bo s⁹ postea videbo. Quāq⁹ ponit p⁹ infinito sicut cū d⁹. Nō
 cognouit eā donec peperit filium suū. Non q⁹ velit dicere
 q⁹ nō cognouit eā solū vsq⁹ ad partū filij sed nec etiam pos-
 stea q⁹ cognouit sicut dicit Jero. Iste modus seruat q⁹ ali-
 qui itēdunt excludere illā solū de q⁹ est dubiū. Un euan-
 gelium exclusit illud solū. q⁹ videt⁹ esse dubiū. s. q⁹ ioseph

Ad corinthios I.

cognouisset beatā virginē ante partū. Hoc vō q̄ post partum nō cognouit eā nulli est dubiū: euz tot mysteria pueri viderit: et toties ab angelis monitus sit: et adoratus etiaz a magis iesus fuisse. vnde poterat eā iā dei matrē cognoscere. et iō nō curauit hoc excludere. sic etiā loq̄ hic ap̄s. Quēniā aliq̄s regnet adhuc inimicis nō subiugatis videt esse dubiū: sed q̄ regnet postq̄ inimici subiugati sunt nulli est dubiū: et iō illud excludit p̄ncipalr̄ dicēs donec ponat rē. Quasi dicat. vey ē q̄ x̄ps h̄z regnū: et lz sint aliq̄ inimici dū nō faciūt volūtātē suā tñ regnat donec ponat rē. Pōt etiā alio mō itelligi donec ponat rē. vt ly donec. determinet tēpus: et ponat p̄ futuro: vt dicat sic. Opz illū regnare. Sed q̄n: donec ponat rē. quasi dicat. vsq̄ tūc regnabit quousq̄ ponat inimicos sub pedib⁹. postea vō nō regnabit. S̄z fm̄ hāc expositionē regnare nō importat regnū h̄re s̄z i regnādo p̄ficere et regnū augeri. et hoc q̄stū ad manifestationē perfectā regni x̄pi. quasi dicat. Regnū x̄pi paulatiz p̄ficiet inq̄stū. s. manifestat et inotescit donec ponat inimicos sub pedib⁹. i. quousq̄ oēs inimici regnare eū fateant. Boni q̄ dem eū gaudio beatitudinis. mali vō cū confusionē: et postea nō regnat. i. regnū suū nō p̄ficiet: et nō amplius manifestat q̄ iā plene manifestū erit. Sic ḡp̄z oīz aduerfantū subiectionē. q̄ gdem subiectionē p̄fectissima erit q̄z ē illud qd̄ maxime inimicat subiectionē sibi. H̄ autē ē mors q̄ maxie d̄iat vite. et iō dicit. Nouissime autē rē. vbi tria facit. P̄rio ponit subiectionē mortis. Secōdo p̄bat h̄ p̄ auctoritatē ibi. (Dīa enī subiecit rē.) Tertio ex ipsa auctoritate arguit ibi. (Lū autē dicat rē.) Dicit ḡ dixi q̄ oēs inimicos subiecit sub pedib⁹ eius. Sed qualr̄: Perfectissime inq̄: q̄z nouissime inimica mors destruet. s. in fine: q̄z nō poterit esse cū vita vbi oēs p̄ resurrectionem viuēt. Dīca. 13. Ero mors tua o mors. Esa. 20. Precipitabit mortē in sempiternū. Sciēdum est autē q̄ origenes ex h̄ verbo sumpsit occasionē erroris sui: quem pōt in patriarchon. Ipse. n. voluit q̄ pene damnatorū eēt purgatorie et nō eterne: et voluit q̄ oēs q̄ sūt in inferno: q̄nq̄z auerterent ad x̄pm et saluarent: et etiā diabolus. Et h̄ affirmat p̄ ista v̄ba. donec ponat inimicos rē. Et itelligit q̄ h̄ qd̄ d̄r inimicos sub pedib⁹ solū itelligit de subiectionē q̄ fit p̄ uersionē pctōz ad deū nō de subiectionē qua sunt subiecti x̄po et illi q̄ nunq̄z auertunt ad x̄pm inq̄stū punit eos in inferno. Et iō dicit. Opz illū regnare donec ponat inimicos sub pedib⁹: q̄z tūc oēs d̄nati et q̄ sunt i inferno saluabunt: inq̄stū. s. auerterent ad ip̄z: et seruiēt ei: et nō solū ipsi hoies damnati. aut p̄ sed nouissime ipsa mors. i. diabolus destruet nō q̄ nō sit oīo: sed q̄ nō sit mors quia etiā ipse diabolus in fine saluabit. S̄z hoc ē hereticū et d̄nā natū in cōcilio. Itē sciēdū ē q̄ ap̄s signāter posuit h̄ qd̄ d̄r. nouissime autē rē. ad remouēdū duas q̄stiones q̄ possent fieri circa p̄dicta de resurrectionē. s. vtrū x̄ps possit viuificare mortuos: Et h̄ soluit q̄z oēs inimicos posuit sub pedib⁹ eius et etiā ipsam mortē. Et q̄re nō statim resuscitauit. Ad qd̄ r̄ndet q̄ oīz q̄ p̄mo subiciat inimicos sub pedibus et nouissime cū destruet ipsa mors tūc resurgēt oēs ad vitā. Nō ḡ differt: q̄z nō pōt: s̄z vt seruet ordinē. q̄z q̄ a deo sunt ordinata sunt. Quā autē ipsa mors subiciat x̄po p̄bat p̄ auctoritatē ps̄. Dīa subiecit sub pedib⁹. i. sub humanitate eius. s. x̄pi. phil. 2. Dīs lingua rē. Esa. 45. Mibi curua bitur oē genu rē. Et hac autē auctoritate argumētat dicēs. Lū autē dicat rē. Et ē rō sua talis. Propheta dicit oīa subiecit rē. S̄z dicendo oīa stat q̄ nihil exclusit nisi illum q̄ subiecit ḡ subiecta sunt x̄po oīa et ipsa mors. Dicit ḡ. Lum autē dicat psalmista. s. oīa subiecta sunt ei. s. x̄po inq̄stūz homini p̄ter eū. s. patrē q̄ subiecit sibi oīa. Heb. 2. In eo qui oīa sibi subiecit rē. Mat. vlt. Data ē mibi oīs potestas rē. Sed si p̄ subiecit oīa filio. ḡ fili ē mior p̄re. C. R̄nō

dicēdū ē q̄ p̄ subiecit oīa filio iquātū ē hō vt dictū ē: et sic p̄ est maior filio. Est. n. minor p̄re fm̄ humanitatē: equalis vō fm̄ diuinitatē. Uel dicēdū q̄ etiā ipse filius inq̄stū deus subiecit sibi oīa: q̄ sic pōt oīa q̄ p̄ pōt. phil. 3. Saluatorē expectam⁹ rē. S̄z opationē q̄ potēs ē subycere oīa.

(Cōsequēter cū dicit. Lū autē subiecta fuerit illi oīa rē.) Quid finē hui⁹ resurrectionis nō eēt in humanitate x̄pi sed vltērī p̄ducat rōnalis creatura ad r̄teplationē diuinitatis et in ea ē b̄tudo n̄ra et finis n̄r ipse de⁹ ē. et iō dicit. cū autē subiecta rē. Quasi dicat. Nōdū de⁹ subiecit oīa x̄po: s̄z cūz oīa fuerit ei subiecta. s. x̄po tūc ipse filius s̄z humanitates subiecit erit illi. s. p̄ri. Job. 14. P̄r maior me ē. et subiecit est nūc et x̄ps s̄z q̄ hō p̄ri: s̄z h̄ tūc manifesti⁹ erit. Et rō hui⁹ subiectionis ē vt sit de⁹ oīa in oīb⁹. i. vt aīa hoīs totalr̄ regescat in deo et solus de⁹ sit b̄tudo. Mō. n. in vno est vita. et v̄tus in alio: et gl̄ia i alio: s̄z tūc deus erit vita et salus et virt⁹ et gl̄ia et oīa. Uel aliter itayt sit deus oīa in oībus: q̄z tunc manifestabitur q̄ quicquid boni habemus est a deo.

Lectio.

III.

Aliquin quid facient qui baptizantur pro mortuis? Si oīo mortui nō resurgunt vt quid et baptizantur p̄ illis? Ut qd̄ et nos periclitamur oī hora? Quotidie morior p̄pter vestram gloriā fratres: quā habeo in christo iesu domino nostro. Si s̄z homines ad bestias pugnaui ephesti. quid mibi p̄dest si mortui nō resurgunt? Abanducemus et bibamus: cras enim moriemur. Nolite seduci. Corruptunt mores bonos colloquia mala. Euigilate insti et nolite peccare. Ignorantiam. n. dei qd̄a h̄nt. Ad reuerentiaz vobis loquor.

(Cōstēs resurrectionē mortuoz ex resurrectionē x̄pi: hic cōsequēter ostēdit resurrectionē mortuoz ex vita sanctorū. Et circa hoc duo facit. P̄mo p̄bat p̄positum. Secōdo subiungit ammonitionē ibi (Nolite seduci rē.) P̄bat autē p̄positū ducēdo ad tria icōuenientia. Primum inconueniēs est q̄ frustret deuotio hominū ad baptisimū. Secūndū est q̄ frustret labor sanctorū. et hoc ponit ibi (Ut quid et nos periclitamur rē.) Tertium est q̄ daret occasio fr̄uēdi voluptatibus. Et hoc ponit ibi (Abanducemus et bibamus rē.) Circa primū duo facit. P̄mo ponit primū icōueniens. Secundo explicat illud ibi (Si oīo mortui rē.) Dicit ergo primo. Dixi q̄ mortui resurgunt. Alioquin. s. si nō est resurrectio mortuoz futura vt nos predicam⁹: quid facient qui rē. hoc potest dupliciter intelligi. Uno modo vt per hoc q̄ dicit mortuis intelligantur opera peccati q̄ sunt mortua: q̄ carēt vita gratie et ducūt ad mortē. heb. 9. Sanguis x̄pi emūdabit rē. Et fm̄ hoc plana est l̄ra. Quid sc̄z facient illi qui baptizantur pro mortuis. i. pro peccatis abluendis si nō sint vitam gratie habituri: Alio modo q̄z quidā tunc temporis volebāt q̄ hoies possent p̄mo baptizari vt sibyp̄sis remissionem peccatoz consequerent: et itēz baptizabant p̄ aliquo cōsanguineo suo defuncto: vt etiaz post mortem dimitterent ei peccata. Et fm̄ hoc sit littera: p̄ quoz salute baptizant: si nō sit resurrectio mortuoz: s̄z isti in aliquo cōmendari possunt. s. in hoc q̄ fidem resurrectionis videbant habere. Sed in aliquo possunt rephēdi in h̄. s. q̄ vnū credebāt posse p̄ alio baptizari. Sed tūc est questio. Si oratio vni⁹ p̄dest alteri: quare nō etiam baptisimus: Ad hoc est duplex responsio. Una est q̄ opa que faciūt viuī p̄sunt mortuis p̄pter v̄nionē charitatis. et fidei.

Et id nō p̄sunt: nisi illis q̄ decedūt cum charitate ⁊ fide. vñ ifidelibus: nec oratio: nec baptismus viuoz p̄sunt: tñ oratio prodest illis: q̄ sunt i purgatorio. Alia r̄sio: ⁊ melior: q̄ bona opera valēt mortuis: nō soluz ex vi charitatis: s̄ et ex itentōe faciētis. Sicut si ego dicere p̄saleriū p̄ aliquo: q̄ est in purgatorio: q̄ tenebat dicere: vt satisfaciā p̄ eo: valet quidē q̄tum ad satisfactionē solū illi p̄ q̄ dico. Dicendū ē ergo. f̄m hoc q̄ baptismus: nō h̄ vtutes ex intētiōe n̄ra: sed ex intētiōe xp̄i. Intētiō autē xp̄i est: vt baptismus illis p̄ficiat: qui in xp̄i fide baptizantur.

¶ Cōsequēter istō icōueniēs explicat dicēs. (Si oīo r̄.) Et ista explicatio vñ magis uenire scōe expositiōi supra posite. Quasi dicat. Ut q̄ baptizant p̄ illis. i. p̄ mortuis si nō resurgūt: sed si f̄m primā expositionē exponat: tūc sic pōt dici. (Si oīo mortui nō resurrūt) vt qd̄ et baptizant p̄ illis. i. p̄ peccatis cum ipsa non dimittantur.

¶ Ut qd̄ periclitamur r̄. Dic ponit 2^m icōueniēs: et circa hoc duo facit. Primo ponit icōueniēs in cōmuni. Scōo in speciali ibi. (Quotidie r̄.) Dicit q̄ nō solū frustra baptizant alig p̄ remissione peccatoz: s̄ nos et frustra affligimur: si resurrectio mortuoz nō ē: ⁊ B̄ ē qd̄ dicit. (Ut qd̄) ⁊ nos s̄cti apli periclitamur. i. picula patimur omni hora. scōe cor. ii. Periculis fluminū piculis r̄. Cōstat enim q̄ sancti exponūt se tribulatiōibus ⁊ affligunt seip̄os: pp̄ sp̄m vite eterne. f̄m illud Ro. 5. Nō solū autem: s̄ ⁊ gloriāmur r̄. (Spes autē nō confundit r̄.) Si ḡ resurrectio mortuoz nō sit: totaliter spes perit. Ergo frustra affligerent se si mortui non resurrūt. Nec obstat si dicatur q̄ anima separata premiatur: quia vt probatus est supra non posset probari q̄ anima esset mortalis.

¶ Consequenter cū dicit. (Quotidie r̄.) Enumerat pericula in speciali: ⁊ primo q̄tum ad personā. Scōo q̄tum ad locum ibi. (Si f̄m hoīez ad bestias r̄.) Manifestat ergo in speciali picula q̄tum ad personā suā. vnde dicit. (Quotidie morior r̄.) Quasi dicat. Nō quecūq̄ pericula patimur: s̄ et mortis: q̄ quotidie morior. i. sum i piculis mortis. ps. Propter te mortificamur tota die. Et hoc oñdit apls Ro. 8. In p̄sona aploz cē dicit scōe cor. 4. Semp̄ mortificationē r̄. Propter gl̄iaz vestrā. i. vt ego acgrā gloriā quā expecto ex vestrā p̄uersione ad fides. i. thes. 2. Vos estis gloria n̄ra ⁊ gaudiuz habeo. i. spero me habituz i xp̄o iesu dño n̄ro. i. p̄ charitatē xp̄i. Alia s̄ra h̄z p̄ gloriā r̄. ⁊ tunc ly. per gloriā. est verbus iurātis. Quasi dicat: p̄ gl̄iaz vestrā: quā. i. expectatis que est deus. Ac si diceret. Juro p̄ deū quē habeo in spe in xp̄o iesu. i. p̄ passionē r̄. Ex quo apparet q̄ et apl̄s iurauit: ⁊ q̄ in viris p̄fectis iurare nō est peccatū. (S̄z si hoīez r̄.) Dic specificat pericula q̄tum ad locū. Vbi sciendū ē q̄ hoc legitur act. 19. vbi dicit q̄ cū paulus apud ephesuz multos conuertisset ad fidē qd̄a d̄citanerūt ⁊ euz pplm̄ i tm̄ q̄ nō esset ausus exire in theatrū: ⁊ q̄ m̄lta pericula sit ibi passus. Ergo forte facit hic de hoc mētionē: q̄ e vicino passus hoc fuerat. Dicit ḡ si f̄m hoīem. i. s̄z rōnez ex qua hō est hoc disputādo de resurrectione deludēs q̄ hō nō mori: sicut bestia. Pugnaui ad bestias. i. ad hoīes bestialiter viuētes apud ephesū. Vñ si pugnaui ad bestias ephesi: ⁊ hoc dico nō ex reuelatione diuina: s̄ f̄m hoīem. i. ex instinctu humano si tot pericula passus sum r̄.

¶ Deinde cū dicit. (Manducemus r̄.) Ponit tertiu icōueniēs: qd̄ ē si resurrectio mortuoz nō ē: dare occasio fruēdi voluptatib⁹. Quasi. d. si nō ē alia vita stulti sum⁹ si affligimus nos: s̄z manducemus ⁊ bibamus. i. vtamur delictis ⁊ fruamur voluptatib⁹. Sap. 2. Nō ē q̄ sit agnitus r̄. Venite fruamur r̄. Cras enim. i. i primo moriemur totalr ⁊ d̄ficiem⁹ i aīa ⁊ corpe si mortui nō resurrūt.

¶ Deinde cū dicit. (Nolite seduci.) Ex p̄dictis cōcludit ammonitionē: ⁊ p̄mo q̄tum ad infirmos. Scōo vō q̄tū ad p̄fectos ⁊ iustos ibi. (Vigilate iusti r̄.) Circa p̄m̄z duo facit. Primo reddit eos attētos dicens. (Nolite seduci.) Quasi dicat. dictū ē q̄ si resurrectio mortuoz nō sit: stultuz eēt. nō vti lasciuus ⁊ voluptatibus. Ne ḡ ad lasciuas inducamini nolite seduci ab his q̄ negāt resurrectionē. Col. 2. Videte ne qs̄ vos seducat r̄. Scōo rōnez attētionis assignat dicēs. (Corrumpūt r̄.) Quasi dicat. Nō nolite seduci: q̄ colloquia mala illoz. i. q̄ negant resurrectionē corrumpunt bonos mores. scōe thi. 2. Sermo eoz serpit vt cācer. Hiero. dicit q̄ hoc ē sumptū ex dicti gentiliū: ⁊ ē versus cuiusdā menādri. Et ex hoc vt ip̄e dicit argumentuz habemus: q̄ licet nobis q̄sq̄ i sacra scriptura vti auctoritatibus gentiliū.

¶ Deinde cuz dicit. (Vigilate r̄.) Ponit ammonitionē q̄tum ad p̄fectos. Possent. n. dicere q̄ a colloquijs illoz debēt cauere infirmi: q̄ de facili seducant: p̄fecti autē nō sic seducip̄t. Ap̄lus autē vult q̄ et p̄fecti sint cauti. Vñ circa B̄ duo facit. Primo reddit eos attētos dicens. (Vigilate iusti.) i. vos q̄ reputamini iusti vigilate. i. solliciti sitis. Mathe. 24. Vigilate: q̄ nescitis r̄. Apoc. 16. Beatus q̄ vigilat r̄. Scōo rōnez assignat dicēs. (Nolite r̄.) ⁊ h̄c duplicē: quaz vñā pp̄ seip̄os. Nullus. n. est adeo perfectus qn̄ debeat sibi cauere a peccat. Inertia autē ⁊ torpor frequēter inducit ad peccatū: vñ ne peccēt inducit eos ad vigiliā: ⁊ iō dicit: ⁊ nolite peccare. i. ne peccetis. Tob. 4. In mēte habeto deū: ⁊ caue ne aliqui peccato consentias. Aliā rōnem iducit: pp̄ alios: q̄ nō solū pp̄ seip̄os sint solliciti: sed ⁊ pp̄ alios ne illi seducant: ⁊ hoc est qd̄ dicit. Quidā. n. h̄nt ignorātiā dei. i. nō rectā fides. Ro. 10. Ignorātes dei iusticiā r̄. Et hoc loquor vob. ad reuerētiā vestrā: vt sitis cauti. Vel ad verecundiaz v̄raz: q̄ verecūdiū ē vobis q̄ reputamini sapiētes: ⁊ instruti i fide q̄ sint aliqui inter vos ignorantiam dei habentes. i. non rectam fidē.

Lectio. V.

Ed dicit aliq̄. Quō resurrūt mortui: Quali autē corpore veniēt: In sapiens tu: quod seminas non viuificatur: nisi pri⁹ moriat. Et qd̄ seminas: Nō corpus quod futurū est seminas: sed nudum granuz: vt puta tritici: aut alicuius ceteroz. Deus autem dat illi corpus sicut vult: ⁊ vnicuiq̄ seminum proprium corpus.

¶ Superius apls p̄bauit resurrectionē mortuoz. h̄ ostēdit qualitātē ⁊ modū resurrētū. Et circa hoc duo facit. Primo mouet qōnez circa q̄litatē resurrētū. Scōo soluit ibi. (Inspiciēs tu r̄.) Circa resurrectionē fuerūt duo errores. Quidam. n. totalr negabāt resurrectionē mortuoz futurā. Lū. n. nō cōsiderarēt nisi p̄ncipia n̄e ⁊ posse viderēt: q̄ f̄m p̄ncipia n̄e ⁊ posse nullus de morte pōt redire ad vitā: nec cecus pōt recuperare visuz. iō totalr negauerūt resurrectionē ex quoz p̄sona d̄ sap. 2. Vmbre trāsit⁹ ē t̄ps n̄z r̄. Et ibidē. d̄ n̄bilo nati sumus r̄. Job. 14. Putasne mortu⁹ hō rursum viuat r̄. Alij autē d̄ixerūt resurrectionē mortuoz futurā eēt: s̄z dicebāt q̄ resurrēbāt ad eūdē modū viuēdi: ⁊ ad eōsdē act⁹. Et B̄ et posuerūt: qd̄ā p̄bi q̄ dicūt post m̄lta ānoz curricula plavto adhuc resurget: ⁊ hēbit eōsdē scolares atthenis qs̄ aliq̄n̄ habuit. Hoc et asserūt pharisei Mat. 22. d̄ m̄liere septē viroz: vñ dicebāt. In resurrectionē cui⁹ erit: Saraceni et fingūt q̄ habebūt post resurrectionē vxores ⁊ voluptates ⁊ d̄litias corpales. Job. 20. Nō videat riuulos

Ad corinthios I.

fluminis torrens mellis et butiri. Contra quos dicit Mat. 22. Quod erunt sicut angeli dei in celo. Has ergo duas rationes monet hic apostolus. prima cum dicit. (Quod resurgunt mortui) quod est polle quod mortui qui sunt cinis possint resurgere. Secunda cum dicit. (Quali autem corpe veniet) Quasi. d. Nunc quod cuius tali corpe resurgent cum qui sumus modo. Has duas rationes soluit cum dicit. (Insipiens etc.) Primo soluit secundam. Secundo vero soluit primam ibi. (Ecce mysterium vobis dico etc.) Ad intellectum autem corpe quod apostolus ponit in prima parte ostendit quod apostolus intendat. Intendit autem in ista parte apostolus ostendere quod mortui resurgunt et quod erit eadem substantia. Ubi proponit similitudines. Secundo adaptat ibi. (Sic est resurrectio mortuorum etc.) Tertio probat ibi. (Si est corpus animale etc.) Circa primum duo facit. Primo proponit similitudines in una specie. Secundo in diversis speciebus ibi. (Non omnis caro eadem caro etc.) Circa primum sciendum est quod videmus in una et eadem specie quod una res in via generationis habet diversas qualitates et formas: sicut granum aliam formam et qualitatem habet quam seminat: aliam quam pullulat: aliam quam iam est in herba. Et ideo ex hac similitudine apostolus intendit ostendere qualitatem resurrectionis. Unde circa hoc tria facit. Primo comparat ordinem seminationis ad pullulationem. Secundo dicitur qualitatis in semine et in pullulatione ibi. (Tu quod seminas etc.) Tertio eam qualitatem in pullulatione ibi. (Deus autem etc.) Dicit ergo. Insipiens etc. Sed contra Mat. 5. Qui dixerit fratri suo Racha etc. Dicendum quod dominus prohibet dici fratri Racha seu fatue ex ira: non ex correctione. La autem quare dicit insipiens est: quod hec obiectio contra resurrectionem procedit ex principis humane sapientie: quod ratio est sapientia quod diu est subiecta sapientie diuine: sed quam recedit a deo tunc vertit in insipientiam: unde cum dicitur sapientie diuine vocat eum insipientem. Quasi. d. Insipiens nonne quotidie expiris tu: quod quod seminas in terra non viuificat. id est vegetat nisi prius moriat. id est putrescat. Jo. 12. Nisi granum frumetum etc. Ex hoc vero apostolus facere comparationem: quod quod corpus hominis ponit in sepulchro in terra: tunc est quodammodo seminatio: quam vero resurget tunc est quodammodo viuificatio. Unde ex hoc opinantur aliqui resurrectionem mortuorum esse naturalem: propter hoc quod apostolus hic resurrectionem comparat pullulationi seminis: quod est naturalis. Opinantur enim in pulueribus resolutis in quibus resoluuntur humana corpora esse quodammodo virtutes seminales actiuas ad corporum resurrectionem. Sed istud non videtur esse verum. Sit enim resolutio corporis humani in elementa: sicut et aliorum mixtorum corporum: unde pulueres in quibus humana corpora resoluuntur nullam aliam habent virtutem actiuam quam alii pulueres: in quibus constat non esse aliam virtutem actiuam ad corporis humani constitutionem: sed solum in semine hominis differunt autem pulueres in quibus humana corpora resoluuntur ab aliis pulueribus solum. secundum ordinationem diuinam. put huius pulueres sunt ex diuina sapientia ordinati: ut ite ex eis humana corpora reintegrentur. Unde resurrectionis actiuam causa solus deus erit: et non ad hoc videtur ministerio angelorum: quod tunc ad puluerum collectionem. Propter quod apostolus infra modum resurrectionis exponens attribuit sono tube: et supra attribuit christo resurgenti: non autem alii cui virtuti actiuam in pulueribus. Non ergo intendit hoc probare apostolus quod resurrectio sit naturalis propter hoc quod semine naturaliter pullulat: sed intendit hic manifestare per exemplum: quod quod non sit eadem qualitas corporum resurgentium et corporum morientium: et propter hoc quod non est eadem qualitas seminis et pullulationis: ut ex sequentibus manifeste ostendetur. Nam sequenter cum dicit. (Et quod seminas etc.) Ostendit qualitatem seminis differere esse a qualitate pullulationis cum dicit: et quod seminas non corpus quod futurum est seminas. id est quod quod futurum est seminas. Quod exponens subdit. Sed nudum granum puta tritici vel alicuius ceterorum. scilicet seminum: quod seminat nudum semine: pullulat autem ornatum herba: et aristis et huiusmodi. Et sicut corpus humanum aliam qualitatem habebit in resurrectione: quam nunc habet: ut infra exponetur. Est tamen differentia inter resurrectionem humani corporis: et pullulationem seminis: nam surget idem corpus numero:

sed habebit aliam qualitatem: sicut infra dicit apostolus: quod corpus corruptibile habet iduere incorruptionem. Et Job. 19. dicit. Quod visurus sum ego ipse: et non aliter. Sed in pullulatione nec est eadem qualitas: nec idem corpus numero: sed solum idem specie. Et ideo si generaliter apostolus de pullulatione loquens dixit: non corpus quod futurum est seminas: dicit intelligere quod non sit idem numero. Et in hoc opus nature deficit ab opere dei. Nam virtus nature reparat idem specie: sed non idem numero: virtus autem dei reparare potest etiam idem numero. Et sic est et ex hoc quod dicitur potest sumi probatio ad hoc quod resurrectionem futuram fieri non est impossibile: sicut insipientes obiciebat: quod si natura ex eo quod mortuum est potest reparare idem specie: multo magis deus potest reparare idem numero: quod et hoc ipsum quod natura facit opus dei est. Unde enim natura a deo quod hoc facere possit. Et ideo sequenter describens qualitatem pullulationis attribuit eam: primum quod de deo. secundo proportioni nature. Dicit autem primo. Deus autem dat illi corpus: sicut vult: quod scilicet ex ordinatione diuine voluntatis procedit quod ex tali semine talis planta producat: quod quod planta est quasi corpus seminis. Ultimus enim fructus platee est semine. Et hoc ideo attribuit operationi diuine: quod omnis operatio nature est operatio dei. Sed illud supra. id est. Idem autem deus quod operatur omnia in omnibus. Et hoc sic potest considerari. Manifestum est enim quod res naturales absque cognitione operantur ad finem determinatum. Alioquin non semper vel in maiori parte eundem finem sequerentur. Manifestum est etiam quod nulla res cognitione carens in certum finem tendit: nisi directa ab aliquo cognoscere: sicut sagitta tendit ad certum signum ex directione sagittatis. Sicut ergo si aliquid videret sagittam directe tendere ad certum signum quoduis sagittate non videret cognoscere statim quod dirigere a sagittate. Ita cum videamus res naturales absque cognitione tendere ad certos fines possumus pro certo cognoscere quod operantur ex voluntate alicuius dirigentis quem dicimus deum. Et sic dicit apostolus quod deus dat semini corpus. id est ex semine producit plantam sicut vult. Sed rursus ne aliquis crederet huiusmodi naturales effectus ex sola dei voluntate provenire absque operatione: et proportionem nature subiungit. Et unicuique seminum proprium corpus: puta ex semine oliue generatur oliua: et ex semine tritici generatur triticum. Unde et Hieronimus. Herminet terra herbam viuentem et faciet semine iuxta genus suum. Sic ergo et in resurrectione erit alia qualitas corporis resurgentis: que tamen proportionabitur meritis morientis.

Lectio.

VI.

Non omnis caro eadem caro: sed alia hominum: alia pecorum: alia volucrum: alia autem piscium. Et corpora celestia: et corpora terrestria. Sed alia quod celestium gloria: alia autem terrestrium. Alia claritas solis: alia claritas lune: et alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate: sic et resurrectio mortuorum. Seminat in corruptione surget in incorruptione. Seminat in ignobilitate: surget in gloria. Seminat in infirmitate: surget in virtute. Seminatur corpus animale: surget corpus spirituale.

Dicit apostolus ponit exemplum de diversitate qualitatum corporis resurgentis in diversis speciebus. Et primo comparando celestia ad terrestria. Secundo terrestria ad celestia ibi. (Sunt corpora celestia etc.) Tertio corpora celestia ad invicem ibi. (Alia claritas solis etc.) Quod posset aliquis dicere quod est polle quod mortui resumant corpus et carnem: si non sint habituri eandem corporis qualitatem: ideo ad hoc excludendum introducit diversas qualitates corporis et carnis: ut sic manifestum sit: quod non omnia si non erit eadem qualitas: quod non resumant idem corpus vel eadem caro.

Dicit g̃ p̃mo q̃ nō oīs caro ē eadē caro. s̃m formā. Sed alia ē caro hōiū: alia pisciū: alia pecorū: alia volucrū r̃c. Et s̃l̃r ē alia morietis et alia resurgētis: sicut autē exēplū sup̃ inductū de semine et pullulatione deficiebat in h̃ q̃ i seminatiōe: et pullulatiōe nō ē: idē numero neeedē q̃litas: ita hec exēpla deficiūt: q̃ i his exēplis: nec ē eadē sp̃s: nec eadē q̃litas: s̃z caro hōis resurgētis est eadē s̃m sp̃m cū carne morietis: s̃z t̃i erit alia. s̃m qualitatē. Erit. n. eiusdē nature: s̃z alterius glorie: vt Hreg. de corpe xpi dicit: si q̃s at̃ hec q̃ dicta sunt ad diuersū statū resurgentiū referre vellet p̃t̃ dicit q̃ p̃ hoies intelligunt̃ bōi. s̃m rōnem viuētis. s̃z illud Lze. 34. Vos at̃ greges mei greges pascue mee hoies estis. Per pecora vō itelligūt̃ luxuriosi. s̃m illud. z. Pe. z. Vī vō velut irrationabilia peccora r̃c. Per volucres sup̃bi: p̃ pisces cupidi. s̃m illud ps. Volucres celi: p̃ pisces maris r̃c. Ad idē aut̃ intro ducit diuersitatē celestīū: r̃z terrestriū corporū cū subdit. Sūt corpa celestia: vt sol. r̃ luna: r̃ h̃. Et sūt corpa terrestria vt ignis aqua r̃c. s̃z alia q̃dē ē gloria. i. pulchritudo: r̃ decor celestīū corporū: alia aut̃ terrestriū. Ecc. 43. Species celi glia stellaz. Et p̃t̃ p̃ celestia corpa itelligi p̃t̃ platiū phil. 3. Nra uersatio i celis ē. Per terrestria acti ni: q̃ circa terrena occupāt: vñ marthe dictū ē. Turbar erga plurima. Luc. 10. Et ad idē vlt̃erius introducit diuersas q̃litas celestīū corporū cū dicit. (Alia claritas solis r̃c. S̃l̃r iter stellas ē ṽria. Stella. n. differt r̃c. Et potest intelligi p̃ soles xps. Mala. vlt. Dicit vobis timētibus nomē meū sol iustitie r̃c. Per lunā beata virgo de q̃ Lan. 6. Pulchra vt luna. Per stellas adiūcē ordiatas ceteri sancti. Judic. 5. stelle manentes in ordine suo r̃c.)

Consequēter cū dicit. (Sic erit resurrectio mortuoz) Adaptat p̃dicta exēpla ad resurrectionē mortuoz. Nec itelligēdū ē q̃t̃uz ad l̃rales expositionē q̃ apl̃s h̃ dicit ad designādū i resurgētib̃ generis diuersitatē: pp̃ id q̃d p̃miserat. Stella differt r̃c. s̃z hoc refert ad oia p̃cedentia: vt ostēdat̃ ex oib̃ p̃missis: q̃ sicut i reb̃ inueniūt̃ diuersas q̃litas corporū: ita erit diuersa q̃litas resurgētū a q̃litate morietū. Vñ seq̃t̃. Seminat̃ corpa r̃c. Ubi apl̃s maxie ostēdit̃ alia ē q̃litate corporis morientis r̃ corporis resurgētis. Et agit h̃ de corpe resurgēte gloriozo cui p̃prie q̃litas dotes corporis gloriozi dicit̃. Que q̃dē sūt q̃mōz q̃s h̃ apl̃s tāgit. p̃zimo. n. tāgit dotem impassibilitatis cū dicit. (Seminat̃ i corruptiōe r̃c.) Et q̃uis seminatio accipi posset̃ p̃ p̃ma corporis origine. s̃m q̃ generat̃ ex semine: t̃i ueniēt̃ ē. s̃m it̃lectū apl̃i: vt seminatio refertur ad mortē: et sepulturā vt r̃ideat̃ ei q̃d supra dictū ē. Qd̃ semias nō viuificat̃: nisi p̃us moriat̃. D̃r at̃ mors et resolutio seminatio: nō q̃ i corpe mortuo: vel cinerib̃ ex eo resolutis sit aliq̃ ṽt̃ ad resurrectionē: sicut ē ṽtus actiua i semie ad generationē: s̃z q̃ a deo talis ordinatio ē d̃putata vt ex eo iterato reformet̃ corpa humanum. Sic igit̃ corpa h̃ūanū: q̃i seminat̃. i. q̃i moriē ē i corruptiōe. i. s̃m suā p̃prietatē ē corruptiōi subiectū. s̃m illud Ro. 8. Corp̃ q̃dē mortuū ē pp̃ peccatū. s̃z resurget i incorruptiōe. D̃r at̃ h̃ incorruptio: nō solū ad excludēdū sepatōez aīe a corpe: q̃z h̃c incorruptionē et corpora d̃natoz habebūt̃: s̃z ad excludēdū tā mortē q̃ q̃libet̃ noxā passioez siue ab interiori siue ab exteriori. Et q̃t̃ū ad h̃ itelligit̃ i passibilitas corporis gloriozi. s̃z illud Apoc. 21. Nō esuriēt̃ neq̃ sitiet̃ ampli⁹ r̃c. Sc̃do tāgit dotē claritatis cū dicit. (Seminat̃ i ignobilitate) i. corpa q̃d añ mortē: et i morte ē deformitatib̃ r̃ miseris mult̃ subiectū. s̃z illud Job 14. Vō nat̃ de muliere r̃c. s̃z resurget i glia q̃ claritatē significat̃: vt Aug. dicit sup̃ Jo. Erūt. n. corpa sanctorū clara et fulgētia. s̃m illud Mat. 13. Sulgebunt iusti sic sol r̃c.

Tertio tāgit dotē agilitatis cū dicit. (Seminat̃ i ifirmitate) i. corpa aīale: q̃d añ mortē ē ifirmū et tardū et ab aīa nō facile mobile. s̃z illud sap. 9. Corp̃ q̃d corūp̃t̃ aggrauat aīaz. s̃z surget i ṽtute: qua. s̃ fiet vt ex tāta ṽtute ab aīa moueri possit: vt i nullo difficultatē ad motū exhibeat: q̃d ad dotē agilitatis p̃tinet. Tāta. n. erit ibi facilitas: q̃ta felicitas: vt Aug. dicit. Vñ d̃r Sap. 3. de iustis. Sulgebūt̃ iusti r̃ tāq̃ scintille i arūdineto discurrēt. Et Esa. 40. Qui sperāt i d̃no mutabūt̃ fortitudinē: assumēt̃ pennas r̃c. Quarto tāgit dotē subtilitatis cū dicit. (Seminat̃ corpa aīale r̃c.) Quā q̃dā ad h̃ referre volūt̃ q̃ corpi gloriozo. s̃z h̃c dotē p̃petat vt possit simul eē cū corpe non gloriozo i eodē loco. Qd̃ q̃dē sustineri posset: si corpi s̃m statū p̃ntez p̃petaret: q̃ nō posset sil̃ cū alio corpe eē i eodē loco s̃m aliqd̃ q̃d a corpe remoueri posset. Nūc aut̃ si diligēt̃ p̃sideret̃: q̃ s̃z nihil aliud h̃ corpi p̃petat: nisi s̃z q̃ h̃z dimēsiōes corpales. Vñ videm⁹ corpa q̃t̃ūcumq̃ subtilia: nō cōpati secū alia corpa: vt p̃z i aere et i igne: et vlt̃er⁹ si eēt̃ corpa sepata oīno absq̃ mā: sicut q̃dā p̃fuerūt̃: nō possent sil̃ cū corpi b̃ nālib̃ eē i eisdē locis: vt p̃hus dicit. Remanēt̃ igit̃ dimēsiōib̃ i q̃cūq̃ corpe ē s̃ suā nāz: q̃ sit cū alio corpe i eodē loco. Vñ si h̃ aliq̃ p̃tingit̃ erit ex miraculo. Propter q̃d Hreg. r̃ Aug. miraculo ascribūt̃ q̃ corpa xpi ad discipulos ianuis clausis i trauit. Nulla. n. ṽtus terminata p̃t̃ facere miraculū: h̃. n. soli dei ē. Relinq̃t̃ g̃ q̃ eē simul cū alio corpe i eodē loco nō possit eē ex dote seu ex q̃litate corporis gloriozi. Nō t̃i negādū ē q̃n corpa gloriozū possit eē simul cū alio corpe i eodē loco: q̃z corpa xpi post resurrectionē i trauit ad discipulos ianuis clausis: cui corpa ñm in resurrectione s̃formandū speramus: s̃z sicut corpus xpi h̃ habuit nō ex p̃prietate corporis: s̃z ex virtute diuinitatis vnite: ita corpa cuiuslibet̃ alteri⁹ sancti hoc habebit nō ex dote: s̃z ex ṽtute diuinitatis existentis in eo. Per quez modū corpa petri habuit: q̃ ad ṽmbra ei⁹ sanaret̃ ifirmi nō p̃ aliquā p̃prietatē ipsi⁹. Est g̃ dicendū q̃ ad dotē subtilitatis p̃tinet: q̃d h̃ apl̃s tāgit dicens. Seminat̃ corpus aīale surget sp̃uale. Qd̃ q̃dā male itelligentes dixerūt: q̃ corpa i resurrectione vertēt̃ i spiritū r̃ erit simile aeri aut ṽto: q̃ sp̃s d̃r. Qd̃ maxime excludit̃: p̃ illd̃ q̃d ad apostolos d̃r Luc. vlti. Palpate et videte: q̃z spiritus r̃c. Vñ r̃ hic apl̃s nō dicit q̃ resurgat sp̃s: s̃z spirituale corpus. Ergo in resurrectione spirituale erit non sp̃s: sicut nunc est animale nō aīa. Ad hoz̃ autēz differentiam cognoscendā p̃siderādūz est q̃ vnus et idēz in nobis ē: q̃d d̃r et anima et spiritus: sed aīa dicit̃ s̃m q̃ perficit̃ corpa: spiritus autēz p̃prie s̃m mentez: s̃m quaz̃ spiritualibus substantiis assimilamur. s̃m illud Ephe. 4. Renouamini spiritu mentis vestre. Itēz p̃siderādūz est q̃ triplex est differentia potentiaz̃ in aīa: quedā enī potentie sunt quaz̃ operationes ad bonūz corporis ordinant̃: sicut generatiua nutritiua et augmentatiua. Quedā vero sunt: que quidez corporis organis ṽtunt̃: vt omnes potētie sensitiue partis: sed eaz̃ actus ad corpus nō ordinant̃ directe: sed magis ad perfectionem anime. Quedā vero sunt potentie que neq̃ ṽtunt̃ corporis organis neq̃ directe ad bonū corporis ordinant̃: sed magis ad bonū aīe: sicut q̃ p̃tinent ad intellectiua p̃tem: p̃ime g̃ potentie p̃tinent ad aīam inq̃tum animat̃ corpus: tertie vō maxime p̃tinent ad aīam inq̃tum est sp̃s. sc̃de vero medio mō se habent inter ṽtraq̃z: q̃z t̃i iudiciū de potētia aliq̃ magis debet sumi ex obiecto r̃ fine: q̃z ex instrumento: iō secunde potētie magis se tenent cū tertis q̃z aīz p̃ṽmis. Item p̃siderādū est q̃ cū vnaqueq̃ res sit: pp̃ suā operationem corpus ad hoc p̃ficatur ab aīa vt sit subie-

Ad corinthios I.

etuz operationibus anime. Nunc aut in statu isto corp^o nost^r est subiectu operationibus que pertinet ad aiā inq̄stuz est aiā put generat^r et generat nutrit^r crescit et de- crescit. Quātum aut ad spirituales anime opatiōes cor- pus licet aliquo modo subserviat: tñ multū impedi- tum affert: qz corpus qd corumpit^r aggraviat animā: vt d^r Sap. 9. Sed in statu resurrectionis cessabunt opera- tiones animales a corpore: qz nō erit generatio nec aug- mentū aut nutrimentuz: s; corpus absq; aliquo impedi- mēto et fatigatiōe incessanter seruiet aie ad spūales ope- rationes eius. fm illud ps. Beati q habitāt in domo tua dñe rē. Sicut g nūc ē corpus n̄rum animale: tūc vō erit spirituale. Lām aut hāz pprietatus qdā attribuit^r luci: quā dicunt esse de nā qntē essentie: et venire in cōpositio- nē humani corpis: qd qz friuolū ē et fabulosuz; sequētes Aug. dicimus q pcedunt ex virtute anime gloriificate. Dicit enim Aug. i epistola ad dioscor. Tā potēti nā de^o fecit aiā: vt eius plenissima beatitudie: q i fine tēpoz pmittit^r sanctis: redundet et in inferiorē nām: q est cor- pus nō beatitudo: que fruētis est ppria: sed plenitudo sa- nitatis. i. incorruptionis vigor. ¶ Uidemus autē ex aiā quātior corpuz puenire: et tāto pfectius q̄to anima fue- rit virtuosior. Primo qdē dat esse. Un̄ qñ erit i summo pfectiōis dabit esse spūale. Secdo pseruat a corruptione. Un̄ videmus boies q̄to sunt fortioris nature minus a calore et frigore pati. Lū ergo anima fuerit perfectissima pseruabit corp^o oino impassibile. Tertio dat pulchritu- dinē et claritatē. Infirmi enim et mortui pp debilitatem operationis aie in corpus efficiunt^r discolorati: et quādo erit in summa pfectione faciet corpus clar^r et fulgidum. Quarto dat motū: et tāto facilius q̄to virtus anime fue- rit fortior supra corp^o. Et iō qñ erit i vltimo sue pfectio- nis dabit corpuzi agilitatem. Lectio. VII.

Sicut scriptum est. Factus est prim^o homo adā in animam viuētem: no- uissimus homo in spiritum viuifican- tem: sed non prius quod spirituale est: sed qd animale: deinde quod spirituale. Primus ho- mo de terra terrenus: secundus homo de ce- lo celestis: Qualis terrenus: tales et terreni: et qualis celestis: tales et celestes. Igitur sicut portauimus imaginem terreni: portemus et imaginem celestis. Hoc autem dico fratres: qz caro et sanguis regnū dei possidere nō pnt: neq; corruptio incorruptelā possidebit.

¶ Dic aplūs dñiam qualitatis corpuz morientū ad cor- pora resurgentiuz supra exemplis ostensam oñdit rōne. Circa hoc aut duo facit. Primo enim pmittit qd pbare intēdit. Secdo pmissum pbat ibi. (Sicut scriptū est rē.) Dicit g pmo. Dixi q id qd seminat animale surget spūa- le: et q hoc fit vez. s. q sit aliqd corpus spirituale ostēdo: qz si est corpus aiāle est et spūale: et nō intēdit aplūs ex B arguere ad ppositū: s; hoc supponit intēdens pbare ipz qd dicit. (Si ē corp^o rē.) Ecc. 23. Intuere in oīa opa al- tissimū: duo d duo: et vñū d vñū. (Sicut scriptū est rē.) Dic pbat ppositū. Est aut pbatio sua talis. Duo sūt pncipia humani generis. Unū fm vitā nature. s. adā: aliud fm vitā gratie. s. xps: sed animalitas ē deriuata i oēs ho- mines a pmo pncipio. s. adā. g stat q multo amplius a z: pncipio. s. xpo spūalitas deriuabit in oēs hoies. Dui^o rōis primo pbat primā diuersitatē pncipioz. Secdo me-

diā. s. determinationē similitudinis ex vtroq; pncipioz ibi. (Qualis terrenus rē.) Circa pmo tria facit. Primo oñdit pncipioz dñiam. Secdo pncipioz ordinē adinice ibi. (S; nō prius qd spūale rē.) Tertio rōnis ordinē as- signat ibi. (Primus rē.) Ponit g pmo pditionē pmi pncipij. fm vitā nature: sumēs auctoritatē gen. z. vñ dicit. Sicut scriptū est. Factus est a deo pmo hō adā in aiāz viuētē vita. s. aiāli: quales anima pōt dare: cū. s. spirauit dñs in faciem eius spiraculū vite. Gen. z. Anima eniz et aiā d^r et spūs. Inq̄tum. n. intendit cure corporis. s. vege- tando nutriendo et generando sic d^r aiā: inq̄tum autem intendit cognitioni. s. intelligendo volēdo: et hō: sic dicit spiritus. Un̄ cū dicit. Factus ē primus homo adā i aiām viuētē. Intēdit hic aplūs de vita qua aiā deseruit circa corpus nō de spiritu sancto: sicut qdā fingunt: pp hoc qd pcedit: et inspirauit in facie eius spiraculū vite: dicētes B esse spūm sc̄m. Secdo ponit pditionē sc̄di pncipij dicens: (Nouissimus vō adā.) i. xps: et d^r nouissim^o: qz adā idu- xit vñū statū. s. culpe: xps vō glorie et vite. Un̄ cū post sta- tū istū nullus ali^o sequat^r in vita ista: iō d^r nouissimus. Esa. 53. Desiderauimus eū despectū et nouissimū viroz. Et alibi. s. Apoc. i. Ego pmo et nouissimus. Et alibi. Ego sum alpha et o. rē. Dicit aut adā: qz de nā ade factus i spi- ritū viuētē. Et ex hoc pditionib^o pncipioz visis apparet eoz diuersitas: qz primus hō factus est in aiām: nouissi- mus in spiritū. Ille aut in aiāz viuētē solū: iste vō i spi- ritū et viuētē et viuificatēz. Lūius ratio est: qz sicut adā psecutus est pfectionē sui esse p animā: ita et xps pfectio- nē sui eē: inq̄tū hō p spūm sanctū. Et iō cū aiā non possit: nisi ppriū corpus viuificare: iō adam factus est in aiām: nō viuificantē: sed viuētē tñ: s; chzillus factus est in spi- ritū viuētēz et viuificatēz: et iō xps habuit potestātē viuifi- candi. Jo. i. De plenitudine eius rē. Et Jo. io. Veni vt vitā habeant et abūdantiuz habeāt. Et simbolo. Et i spi- ritum sanctū viuificantē. Sed ne aliq; diceret: si xps fa- ctus ē i spūz viuificatē quare d^r nouissimus. Jo psequen- ter cū dicit. (S; nō prius rē.) Oñdit ordinē pncipioz. Uidē- dem^o enī i nā q in vno et eodē pūcē impfectū qz pfectū. Un̄ cū spūalitas se habeat ad aiālitatē: sicut pfectū ad i- pfectū: iō in humana natura nō prius d^r eē spūale: qd ē pfectū: sed vt fuerit ordo prius d^r eē impfectū: scz qd ani- male est: deinde pfectū. s. q spūale est. s. i. s. Lūz venerit: qd pfectū est rē. Sicut dicit Aug. huius signū ē q pmo- geniti antiquis puenit^r esse aiāles: sicut Layn an̄ abel natus: Jsmabel ante Ysaac: et Esau ante Jacob. Rōez at dicte diuersitatis assignat dicēs. (Prim^o hō rē.) Quasi dicat vere primus homo factus est i aiām viuētē: qz d terra. gen. z. Formauit dñs hoīem de limo terre: et iō d^r esse terrenus. i. aiālis. secundus hō. s. xps factus ē i spūm viuificantē: qz de celo: qz diuina nā que fuit huic nature vnita de celo est. Et iō d^r esse celestis: id est talē pfectio- nē d^r habere qualē decet de celo venire. s. pfectionē spi- ritualē. Jo. 3. Qui de celo venit sup oēs est. Dicit aut pri- mū hoīem de terra. fm modum loquēdi quo res de illo esse dicunt^r: qz prima ps est in eoz fieri: sicut cultellus di- cit^r de ferro: qz prima ps vnde est cultellus ē ferrū. Et qz prima pars vnde adā factus est terra est: et iō dicit^r de ter- ra. Secdus homo d^r de celo: nō q attulerit corpus d ce- lo: cū de terra assumpserit. s. de corpore beate virginis: s; qz diuinitas que nature humane vnita est de celo venit: que fuit prior qz corpus xpi. Sic ergo ps pncipioz diuer- sitas: qz erat maior ppositio rationis principalis. ¶ Consequēter cū dicit. (Qualis terrenus rē.) Oñdit deriuationē similitudinis hoz pncipioz ex vtroq; et p i cōi. Secdo diuidit eā p pres ibi. (Igit sic portauim^o rē.)

Dicit ergo. (Qualiter terrenus etc.) Quasi dicat. Primus homo qui terrenus fuit et mortalis ideo deriuatum est ut omnes essent et terreni et mortales. supra eodem. Et sicut in adam omnes moriuntur. Zach. 13. Adam exemplum meum etc. Quia vero fuit secundus homo celestis. i. spiritualis et immortalis: et ideo omnes et immortales et spirituales erimus. Ro. 6. Sed coplaturati facti sumus similitudini etc. Igitur sicut portauimus etc. Dic concludit qualiter in speciali debeat conformari homini scilicet celesti. Possumus autem dupliciter conformari celesti in vita scilicet gratie et glorie: et una est via ad alias: quia sine vita gratie non peruenitur ad vitam glorie. et ideo dicit. (Sicut portauimus etc.) i. quod diu peccatores fuimus in nobis fuit similitudo ad eum. Reg. 7. Ista est lex ad quam dicit deus etc. ut ergo possimus esse celestes. id est peruenire ad vitam glorie portemus imaginem celestis per vitam gratie. Coll. 3. Exuentes veterem hominem id est te nouum hominem. scilicet christum. Ro. 8. Quos presciuit et predestinauit conformes etc. Sic ergo debemus conformari celesti in vita gratie: quia alias non perueniemus ad vitam glorie. Et hoc est quod dicit. Hoc autem dico fratres. Quasi. d. Nisi uiuatis. scilicet. vita gratie non poteritis peruenire ad regnum dei scilicet ad vitam glorie. quia caro et sanguis regnum dei non possidebunt. Quod quidem non est intelligendum sicut quidam heretici dicunt quod non resurget caro et sanguis secundum substantiam: sed quod totum corpus uel uertetur in spiritum uel in aerem: quod est hereticum et falsum. nam apostolus dicit quod conformabitur corpus nostrum corpori claritatis sue. Unde cum christus post resurrectionem habuerit carnem et sanguinem: sicut dicit Luc. 24. Palpate et uidete quia spiritus carnes et ossa non habet etc. Constat quod et nos in resurrectione carnem et sanguinem habebimus. Non est intelligendum caro et sanguis. i. substantia carnis et sanguinis regnum dei non possidebunt: sed caro et sanguis. i. carni et sanguini opera dantes. scilicet. homines dediti uitis et uoluptatibus regnum dei non possidebunt. Et sic accipitur caro. i. homo carnalis uiuus. Ro. 8. Uos autem non in carne etc. Uel caro et sanguis. i. opera carnis et sanguinis regnum dei non possidebunt: quod est contra iudeos et saracenos: qui fingunt se habituros post resurrectionem uicinas melles et lactis. Uel caro et sanguis. i. corruptio carnis et sanguinis regnum dei non possidebunt. id est post resurrectionem corpus non subiacet corruptioni carnis et sanguinis secundum quam uiuit homo. Unde et secundum hoc subdit neque corruptio corruptionem possidebit: id est neque corruptio mortalitatis que nomine carnis hic exprimitur possidebit corruptionem. i. incorruptibile regnum dei: quia resurgemus in gloria. Ro. 8. Ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis etc.

Lectio. VIII.

Ecce mysterium uobis dico: omnes quidem resurgemus: sed non omnes immutabimur. In momento in ictu oculi. i. nouissima tuba. Lanet enim tuba: et mortui resurgent incorrupti. et nos immutabimur.

Hic apostolus postquam respondit questionem de qualitate resurgentium respondet consequenter questionem qua querebatur de modo et ordine resurgendi. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit modum et ordinem resurrectionis. Secundo confirmat per auctoritatem ibi. (Cum autem mortale hoc etc.) Circa primum duo facit. Primo enim proponit intentum. Secundo ostendit quo ordine fiat ibi. (In momento in ictu etc.) Primo igitur reddit eos attentos: ostendens id quod proponit esse arduum et occultum dicens. Ecce mysterium. id est occultum quoddam dico uobis. id est aperio uobis fratres quod debet uobis aperiri et uobis creditibus. Luc. octa-

uo. Uobis datum est nosse etc. supra. z. Sapientiam loquimur iter perfectos. Et post. sed loquimur dei sapientiam que abscondita est etc. Quid autem sit istud mysterium subdit. Omnes quidem etc. Circa primum sciendum est quod sicut Hieronymus dicit in quadam epistola ad mineruium et alexandrum monachos. Hoc quod hic dicitur. Omnes quidem resurgemus etc. In nullo libro grecorum habetur sed in quibusdam habetur. Omnes quidem dormiemus. i. omnes moriemur. Et dicitur mors somnus propter spem resurrectionis. Unde idem est ac si diceret. omnes quidem resurgemus: quia nullus resurget nisi moriatur. Sed non omnes immutabimur. Hoc non mutatur in libris grecis: et hoc est uerum quia ista mutatio. de qua hic loquitur non erit nisi secundum corpora beatorum quia immutabuntur ad illa quattuor que supra posita sunt que dicuntur dotes corporum gloriosorum et hanc desiderabat. Job 14. Lunctis diebus nunc milito expecto donec ueniat immutatio mea. In quibusdam uero libris inuenitur. Non omnes quidem moriemur: sed omnes immutabimur. Et hoc intelligitur dupliciter. Primo ad litteras: quia quorundam opinio fuit quod non omnes morientur: sed quod aliqui in aduentu christi ad iudicium uenient uiui: et isti non morientur: sed isti immutabuntur in statum incorruptionis. et propter hoc dicitur: non omnes quidem dormiemus. i. moriemur: sed omnes immutabimur: boni quidem et mali et tam uiui quam mortui. Unde secundum hos immutatio non intelligitur de statu aialitatis ad statum spiritualitatis: quia secundum hanc soli boni immutabuntur. sed de statu corruptionis ad statum incorruptionis. Alio modo exponitur mystice ab origine: et dicitur quod hoc non dicitur de somno mortis: quia omnes morientur. ps. Quis est homo qui uiuet etc. Sed de somno peccati de quo in ps. Illumina oculos meos ne unquam obdormiam. ut sic dicat. Non omnes moriemur. i. non omnes peccabimus mortaliter: sed omnes immutabimur: sicut supra de statu corruptionis ad incorruptionem. Et licet hec littera. scilicet. non omnes moriemur etc. non sit contra fides. tamen ecclesia magis acceptat primam: scilicet quod omnes moriemur siue resurgemus etc. Quia omnes morientur etiam si sint tunc aliqui uiui.

Ordinem autem et modum resurrectionis manifestat consequenter cum dicit. (In momento etc.) Et hoc dicitur ad tria. Primo enim manifestat ordinem dicitur ad tempus. Secundo quantum ad causas resurrectionis ibi. (In nouissima tuba.) Tertio quantum ad effectus a causa ibi. (Lanet enim tuba etc.) Dicit ergo quod omnes resurgemus: sed quomodo? In momento. per quod excludit errorem dicentium resurrectionem non esse futuram omnium simul. Sed dicitur quod martyres resurgent ante alios per mille annos: et tunc christus descendet cum illis et possidebit regnum corporale iherusalem mille annis cum eis. Et hec fuit opinio laicorum. Sed hoc patet esse falsum: quia omnes in momento resurgemus et in ictu oculi. Excludit etiam per hoc alius error eiusdem qui dicebat quod iudicium duratur erat per spacium mille annorum. Sed hoc est falsum: quia non erit ibi aliquod perceptibile tempus sed in momento etc. Sciendum est autem quod momentum potest accipi uel per ipso instanti temporis quod dicitur nunc. uel per aliquo tempore imperceptibili. tamen utroque modo potest accipi hoc referendo illud ad diuersa: quia si nos referimus hoc ad collectionem puluerum que fiet misterio angelorum tunc momentum accipitur per tpe imperceptibili. Luce. n. in collectione illorum puluerum sit mutatio de loco ad locum quod sit ibi tempus aliquod. Si autem referamus ad reuersionem corporum et per unionem anime quod omnia fiunt a deo: tunc momentum accipitur per instanti tempore: quia deus in instanti uniat animam corpori et uiuificat corpus. Potest et hoc quod dicitur in ictu oculi ad utrumque referri: quia si in ictu oculi intelligitur tamen aptio palpebrarum que fit in tpe perceptibili tunc refertur ad collectionem puluerum. Si uero in ictu oculi intelligitur ipse subitus transitus oculi et qui fit in instanti tunc refertur ad unionem ad corpus.

Consequenter cum dicit. (In nouissima tuba.) Ostendit ordinem resurrectionis quantum ad causas immediatas. Et ista tuba est

Ad corinthios I.

vox illa xpi. de qua Mat. 25. dicit: Media nocte clamor factus est etc. Jo. 5. Audient vocem filii dei et gauderint etc. Vel ipsa presentia christi manifesta mundo sicut dicit Bre. Tuba nihil aliud esse designat quam presentiam christi mundo manifestatam que dicitur tuba propter manifestationem: quia oibus erit manifesta. Et hoc modo accipitur tuba. Mat. 6. Cum facis elemosinam noli tuba canere ante te. Itaque dicitur tuba propter officium tube quod erat ad quatuor: ut dicitur Num. 10. Ad vocandum consilium. et hoc erit in resurrectione: quia tunc concitabitur ad consilium. id est ad iudicium. Esa. 3. Dominus ad iudicium veniet etc. Ad solennitatem festum. ps. Buccinate in neominita tuba. Sic et in resurrectione. Esa. 33. Respice syon civitatem solennitatis in se. Ad pugnam et hoc in resurrectione. Sap. 5. Pugnabit pro illo etc. Esa. 30. In cytharis et tympanis etc. Ad movendum castra sua quidam eundo ad paradisum. quidam eundo ad infernum. Mat. 25. Ibunt qui bona fecerunt in vitam eternam. qui vero mala in ignem eternum.

Consequenter cum dicit. (Canet enim tuba etc.) ponit progressum effectum a causa predicta. Et circa hoc duo facit. Primo enim ponit progressum effectus. Secundo necessitate huius assignat ibi. (Opus enim mortale etc.) Progressus effectus est. quia statim ad sonitum tube sequetur effectus. Quia mortui etc. ps. Dabit voci sue vocem virtutis etc. Ponit autem duplicem effectum. Unus est communis: quia mortui resurgent incorrupti. id est integri sine aliqua diminutione membrorum. Quod quidem est commune omnibus quia in resurrectione est commune omne quod pertinet ad reparationem nature: quia omnes habent communionem cum christo in natura. Et licet Augustinus relinquat sub dubio utrum deformitates remaneant in damnatis. ego tamen credo quod quicquid pertinet ad reparationem nature totum conferatur eis: sed quod pertinet ad gratiam solum electis conferatur. Et ideo omnes resurgent incorrupti. id est integri etiam damnati. Hieronymus autem exponit incorrupti in statu incorruptionis. ut scilicet ulterius post resurrectionem non corrumpantur: quia isti ad beatitudinem eternam ibunt. mali vero ad penam eternam. Damianus. Mulier de terre pulvere euigilabit. Alius effectus est proprius. id est apostolorum tantum: quia nos imutabimur. scilicet de statu miserie ad statum glorie: quia seminatur animale: surgat autem spirituale. Et sicut hunc modum exponendi apparet quod melior est littera illa que dicit. Omnes quidem resurgent: sed non omnes imutabimur quia illa que habet. Omnes imutabimur: quia licet omnes resurgant tamen soli sancti et electi imutabuntur. Posset tamen etiam sicut illos qui habent. Non omnes quidem morimur sed omnes imutabimur: legi sic. Mortui resurgent incorrupti. id est ad statum incorruptionis. et nos qui vivimus licet non resurgamus: quia non morimur tamen imutabimur de statu corruptionis ad incorruptionem. Et videtur consonare his que dicitur. 1. Thess. 4. Nos qui vivimus et relinquitur simul rapiemur cum illis etc. ut sic tibi et hic connumeret se vivis.

Lectio. III.

Portet enim corruptibile hoc induere incorruptionem. et mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem: tunc fiet sermo qui scriptus est. Absorpta est mors in victoria. Ubi est mors victoria tua? Ubi est mors stimulus tuus? Stimulus autem mortis peccatum est. virtus vero peccati lex. Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per dominum nostrum Iesum Christum. Itaque fratres mei dilecti stabiles estote et immobiles. abundantes in omni

opere domini semper scientes quod labor vester non est inanis in domino.

¶ Dic apostolus ponit necessitatem effectus resurrectionis ab ipsa causa progredientis. Et circa hoc duo ponit correspondentia duobus que posuerat in progressu effectus ab ipsa causa. Primum fuit generale omnium. scilicet quod mortui resurgent incorrupti. Et ideo primo quantum ad hoc dicit. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem. Secundum fuit speciale apostolis et bonis. scilicet et nos imutabimur: et ideo secundo quantum ad hoc dicit. Et mortale hoc induere immortalitatem: quia enim corruptibile opponitur incorruptibili et in statu presentis vite subicimur corruptioni. Ideo dicit quod cum resurgemus oportet hoc corruptibile etc. necessitate. scilicet congruenti. Et hoc propter tria. Primo propter completionem humane nature. Nam sicut etiam dicit Augustinus. Anima quantum ad se est separata a corpore est imperfecta non habens perfectionem sue nature. et ideo non est in tanta beatitudine separata exis in quantum erit corpori unita in resurrectione. Ut ergo perficiatur beatitudine perfecta. oportet corruptibile hoc. id est corpus induere ut ornamentum incorruptionem et ulterius aliquid tenus non ledatur mortale. Secundo propter exigentiam divine iusticie: ut scilicet illi qui bona fecerunt seu mala in corpore premientur vel puniantur: etiam in ipsis corporibus. Tertio propter conformitatem membrorum ad caput: ut sicut christus resurrexit a mortuis per gloriam patris: ita et nos in novitate vite ambulemus. Ro. 6. ¶ Notandum autem quod ipsas incorruptionem seu immortalitatem assimilatur vestimento. cuius dicit induere. vestimentum enim adest vestito et abest manente eadem numero substantia vestiti. ut per hoc ostendat quod corpora eadem numero resurgent: et eadem homines eadem numero erunt in statu incorruptionis et immortalitatis in quo sunt modo. Unde ex hoc excluditur error dicentium quod corpora non resurgent eadem numero. Unde et signanter dicit. Oportet corruptibile hoc: scilicet corpus. Nam anima non est corruptibilis. Excluditur etiam error dicentium quod corpora glorificata non erunt eadem cum istis: sed celestia. et de isto modo simile habetur. secunda Cor. 5. Nam in hoc ingemiscimus etc. Esaie. 52. Induere vestimenta glorie tue Job. 40. Circumda tibi decorem etc. ¶ Sed contra hoc est. quia videtur impossibile quod corruptibile hoc induat incorruptionem: id est quod corpora resurgant eadem numero: quia impossibile est ea que differunt genere vel specie esse eadem numero: sed corruptibile et incorruptibile non solum differunt specie sed genere. Ergo impossibile est quod corpora resurgentibus sint incorruptibilia et remaneant eadem numero. Preterea philosophus dicit quod impossibile est quod illa quorum substantia corruptibilis mota est reintegrentur eadem numero: sed eadem specie. substantia autem corporum humanorum est corruptibilis. ergo impossibile est reintegrari eadem numero. ¶ Respondeo dicendum est ad primum quod unumquodque consequitur genus et species ex sua natura et non ex aliquo extrinseco sue nature: et ideo dico quod si resurrectio corporum futura esset ex principis nature corporum impossibile esset quod corpora resurgerent eadem numero. Sed dico quod incorruptio corporum resurgentium dabitur ab alio principio quam a natura ipsorum corporum: scilicet a gloria anime ex cuius beatitudine et incorruptione tota beatitudo et incorruptio corporum derivabitur. Sicut ergo eiusdem nature et idem numero est liberum arbitrium modo dicitur est volubile ad utramque partem et cum erit firmatum in fine ultimo ita et eiusdem nature et idem numero erit corpus quod modo est corruptibile. et tunc quod per liberum arbitrium firmatum erit per gloriam anime erit incorruptibile. ¶ Ad secundum dicendum quod ratio philosophi procedit contra illos qui ponebant

oia in istis inferioribus causari ex motu corporum celestium & quod reuolutis eisdem reuolutionibus corporum superiorum sequebantur eidem effectus numero qui aliqui fuerant. Unde dicebat quod adhuc plato idem numero legetur atthenis: & quod habebit easdem scholas & eosdem auditores quos habuit. Et ideo philosophus contra eosdem arguit. quod licet idem celum numero & idem sol sit in eisdem reuolutionibus numero sed specie. & hoc secundum viam nature. Similiter dico quod si corpora iduerent in corruptionem & surgerent secundum viam nature quod non resurgerent eadem numero: sed eadem specie. Sed cum reintegratio & resurrectio sicut dictum est fiant virtute diuina: dicimus quod corpora erunt eadem numero: cum neque principia indiuidua huiusmodi sint aliud quam hec anima & hoc corpus. In resurrectione autem redibit & anima eadem numero cuius sit in corruptibilis: & hoc corpus idem numero ex eisdem pulueribus in quibus resolutum fuit ex virtute diuina reparatum. sic erit idem homo numero resurgens. Nec facio vim in formis intermediis: quia non pono esse aliquam aliam formam substantialem in homine nisi animam rationalem a qua habet corpus humanum quod sit animatum natura sensibili & vegetabili: & quod sit rationale. Forme vero accidentales nihil impediunt identitatem numerali quam ponimus.

Consequenter cum dicit. (Cuius autem corruptibile est.) Confirmat quod dixerat per auctoritatem. Et circa hoc duo facit. Primo ponit auctoritatem. Secundo ex ea concludit tria ibi. (Ubi enim est mors est.) Dicit ergo primo. Dixi quod oportet corruptibile hoc iduere est. Sed cum mortale hoc iduerit immortalitatem tunc. scilicet in futuro. Quod est contra illos qui dicunt. iam resurrectionem factam. Sicut primo qui scripsit est. scilicet Absorpta est. Hoc secundum translationem nostram non inuenit in aliquo libro Biblicae. Si tamen inuenitur in translatione. non est certum unde sumptus sit. Potest tamen dici hoc esse sumptum. Esa. 26. Uiuent mortui tui est. Et 25. Precipitabit mortem in sempiternum. Osee. 13. ubi nos habemus. Ero mors tua o mors. 70. habent. Absorpta est mors in victoria. id est propter victoriam christi. Et ponit preteritum per futuro propter certitudinem prophetie. psalmus 3. Degluties mortem est.

Consequenter cum dicit. (Ubi est mors victoria tua est.) Concludit tria ex premissa auctoritate. Inquisitione scilicet contra mortem. Gratia actiones ad deum ibi. (Deo autem gratias.) Et ammonitione sua corinthiis ibi. (Itaque fratres mei est.) Circa primum duo facit. Primo ponit inquisitionem. Secundo exponit ibi. (Stimulus autem est.) Loquitur ergo apostolus de victoria christi contra mortem quasi in quodam speciali gaudio positus assumit personam virores resurgentium dicens. Ubi est mors victoria tua: Hoc non inuenitur in aliquo loco sacre scripture. vtrius autem ex se vel aliunde habuerit hoc apostolus incertum est. Si tamen aliunde accepisset videtur accepisse de Esa. 14. Quomodo quieuit tributum cessauit est. Dicit ergo. Ubi est mors est. scilicet corruptionis. victoria tua. id est potentia qua totum humanum genus prosternebas: de omnibus triumphabas. 2. Reg. 14. Des morimur est. Job. 18. Calcet super eum quasi rex interitus est.

Cum dicit. (Ubi est mors stimulus tuus.) Quid autem sit stimulus consequenter exponit dicens. (Stimulus autem est.) Unum duo ponit. Unum per quod exponit quod dixit. Aliud per quod objectionem excludit ibi. (Virtus peccati est.) Sciendum est autem quod stimulus mortis potest dici vel stimulans ad mortem. vel quo vititur seu quez facit mors. sed litteralis sensus est. stimulus mortis. id est stimulans ad mortem: quia homo per peccatum est impulsus & deiectus ad mortem. Roma. 6. Stipendia peccati mors est.

Sed quod aliquis posset obicere quod iste stimulus est remouitus per legem. ideo consequenter hoc apostolus excludit sub-

dens. Virtus vero. id est augmentum peccati lex. Quasi dicitur. Non est remouitus peccatum per legem: imo virtus peccati lex. id est augmentum occasionaliter. scilicet non quod induceret ad peccatum: sed quantum dabat occasionem peccati & non conferebat gratiam ex qua magis accedebat concupiscentia ad peccatum. Roma. 5. Lex subtrahit ut abundaret delictum. Roma. 7. Occasione accepta peccatum per mandatum est. Est autem alius sensus: sed non literalis ut stimulus mortis dicitur quo vititur mors: & sic per mortem itellitur dyabolus. Apoc. 6. Nomen illi mors. Et sic stimulus mortis est tentatio dyaboli. Et sic totum quod dicitur de morte exponitur de dyabolo. ut in Glo. habetur. Vel stimulus mortis. id est a morte factus. id est carnali concupiscentia. Iaco. 1. Concupiscentia cum ceperit est. Concupiscentia. n. primo volentes allicit sic in iteratis. Secundo repugnantes trahit ut in continentibus. Postea creditur: sed non vincit ut in continentibus. Postea debilitat eum: tentatio sic in temperatis & ultimo totaliter deficit sic in beatis quibus dicere oportet. Ubi est mors tentatio vel victoria tua: Quia stimulus mortis destructus est non per legem: sed victoria christi. id est deo sunt reddende gratias actiones. Et hoc est quod dicitur. Deo autem gratias. s. ago seu agamus quod dedit nobis victoriam mortis & peccati per iesum christum non per legem. Ioan. 16. Nec est victoria est. Roma. 15. Quis me liberabit est. Gratias dei est. Nam quod impossibile est.

Consequenter cum dicit. (Itaque fratres mei est.) Subdit ammonitionem. scilicet. n. dicitur est pseudo apostolus corrumpebat corinthios negando resurrectionem. & id postquam iam astruxit fidem resurrectionis & per exempla ostendit: ammonet eos quod bene se habeant ne seducantur a pseudo apostolis. Et circa hoc tria facit. Primo. n. eos in fide confirmat dicens. Itaque. scilicet iam ostensa resurrectione fratres mei per fides per quam omnes sumus filii dei. Io. 1. Dedit eis patrem est. Dilectissimi mi per charitatem quam debemus nos iuicem diligere. psalmus 4. Hoc mandatum habemus a deo est. Stabiles estote. scilicet in fide resurrectionis ne recedatis a fide. Eph. 4. Non sumus sic paruuli fluctuantes est. & immobiles: ne. scilicet ab alijs seducamini. Col. 1. In fide fundati stabiles & immobiles est. Secundo inducit ad bona opera dicens. Abundantes in omni opere bono semper. Gal. 6. Dum tempus est. puer. 3. In abundantia iusticia. Tertio roborat eos per spes dicens. Scientes per quod est. Sap. 3. Bonorum enim laborum gloriosus est fructus. CAP. XVI.

De collectis autem que fiunt in sanctos. sicut ordinavi in ecclesijs galatibus: ita & vos facite per vnam sabbari. Unusquisque vestrum apud se reponat recondens quod ei bene placuerit: ut non cum venero tunc collecte fiat. Cum autem presens fuero quos approbaueritis per epistolas mittam perferre gratiam vestram in hierusalem. Quod si dignum fuerit ut ego eam: mecum ibunt. Veniam autem ad vos cum macedonia pertransiero. Nam macedoniam pertransibo. Apud vos autem forsitan manebo. vel etiam hiemabo ut vos me deducatis quocumque iero. Nolo enim vos modo in transitu videre. Spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos: si dominus permiserit. Permanebo autem ephesi vsque ad penthecosten. Quod istum enim mihi apertum est magnum & euidentem & aduersarium multum.

Supra per totam seriem epistole proposuit apostolus corinthiis quandam doctrinam generalem. in hoc ultimo capitulo proponit eis quedam specialia et familiaria. Et

Ad corinthios I.

circa hoc duo facit. Primo monet eos quid ipsi debeant alijs facere. Secundo ostendit quid alij faciunt ipsis ibi. (Salutat vos ecclesia etc.) Circa primum duo facit. Primo instruit eos de his que debent facere ad absentes. Secundo vero de his que debent facere ad presentes ibi. (Uigilate et state in fide etc.) Circa primum tria facit. Primo instruit eos de his que pertinent ad absentes pauperes sanctos qui sunt in hierusalem. Secundo de his que pertinent ad apostolum ibi. (Ueniam ad vos cum etc.) Tertio de his que pertinent ad discipulos ibi. (Si autem uenerit etc.) Circa ea que debent fieri sanctis qui erant in hierusalem tribus instruit eos apostolus. Primo qualiter elemosyna sanctis facienda: sit colligenda. Secundo qualiter sit conseruanda ibi. (Unusquisque autem uestrum etc.) Tertio qualiter sit in hierusalem transferenda ibi. (Cum autem presens fuero etc.) Circa primum sciendum est quod sicut legitur Act. 4. Nos erat in primitiua ecclesia ut conuersi ad fidei venderent possessiones et omnia que habebant et precium ponerent ad pedes apostolorum et de eis unicuique prout erat opus prouideretur. ut sic nullus haberet penuriam: sed essent illis omnia communia. Et sicut dicitur in collationibus patrum omnis religio ab illa sancta societate sumpsit exordium. Contigit autem ut fame perualida exorta pauperes sancti qui erant in hierusalem inopia maxima laborarent. unde factum est ut apostoli ordinarerent ad ipsorum subuentionem quod per alias ecclesias christi colligere fieret. et hec commissio facta est paulo et barnabe. Saluta secundo. Dederunt mihi et barnabe etc. Et quod apostolus super B sollicitus erat monebat illos quosauerat ut eis subuenirent: quia sicut ipse ad Roma. dicit. Iustum est ut a quibus spiritualia receperat temporalia ministrerent. Et hoc est quod dicit. De collectis autem que fiunt per ecclesias in sanctos. i. in usum sanctorum et non quorumlibet. Ecclesial. 12. Da iusto et ne recipias peccatores. Non quod peccatoribus non sit aliquid dandum: sed quia magis debet quis dare elemosynam iusto indigenti quam peccatori.

C Sicut ordinari in ecclesia galathie. ita et vos facite. i. colligite per unam. scilicet diem sabbati. i. septimane. Et hoc ideo ordinatum est ut paulatim qualibet hebdomada aliquod paruum solueretur: ne si simul totum soluisset grauarietur. Et licet eis paulatim uideretur et quasi insensibile paulatim dare tamen completo anno elemosyne simul collecte magne erant. Uel per unam sabbati intelligitur prima dies post sabbatum. scilicet dies dominicus. Et hoc ideo illo die fieri uoluit apostolus. quia iam inoleuerat consuetudo ut populus in dominicis diebus ad ecclesiam ueniret. Leuit. 23. Dies primus celeberrimus erit atque sanctissimus etc. Et post. Est enim ceteris atque collecte etc. De hac elemosyna dicitur Danielis. 4. Peccata tua elemosynis redime. Et ecclesia. 29. Elemosyna uiri quasi sacculus etc.

C Quia uero non solum debet apponi modus in colligendo: sed etiam in conseruando. ideo consequenter instruit qualiter collecte conseruentur. cum dicit. (Unusquisque autem uirum etc.) In quo ostenditur maxima industria apostoli. Ne aliqui crederent quod apostolus faceret collectas istas magis causa que istus propter necessitatem sanctorum. ideo suspicionem hanc uitans et quantum ad se et quantum ad suos ministros noluit dictam pecuniam a se seu a suis ministris custodiri: sed ordinauit quod quilibet illud quod sibi placebat elargiri reponeret domi et conseruaret seorsum faciens: sic per totum annum. Et huius ratio erat: quia apostolus nolebat quod quando ueniret corinthum uacaret collectis: sed doctrine et rebus spiritualibus. Et ideo dicit. (Ut non cum uenero etc.) Act. 6. Non est equum nos reliquere etc. qualiter autem debeant mitti in hierusalem subdit dicens. (Cum autem presens fuero etc.) Quasi dicat. Nec in hoc uolo aliquos specialiter onerare

cum presens fuero. scilicet ad portandum pecuniam: sed mittam illos quos probaueritis. i. approbaueritis mittendos mittam quam per epistolas. i. cum epistolis missis a uobis et a nobis laudatorum et comedatorum. scilicet in quibus contineatur quantitas pecunie comedatum studium nostrum et charitas. Mittam quam perferre gratiam uestram. i. quod gratis dabitur sanctis. pauperibus in hierusalem. etc. 2. Cor. 8. Notam facimus uobis gratiam dei etc. In hierusalem. i. sanctis qui sunt in hierusalem: et non solum mittam alios quos probaueritis: sed si dignum fuerit etc. i. si magna quantitas fuerit mecum ibunt: in quo inducit eos ad bene et liberaliter soluendum. Ro. 15. Nunc igitur proficiscar hierusalem ministrare sanctis etc.

C Consequenter apostolus instruit eos de his que pertinent ad seipsum. Et circa hoc tria facit. Primo promittit eis suam presentiam dicens. (Ueniam ad vos cum macedoniam pertransiero etc.) Circa quod sciendum est quod sicut dicitur Act. 16. Uir macedo apparuit apostolo cum esset troade deprecans eum et dicens ei. Transiens in macedoniam libera nos. Ut ergo apostolus iussa impleret disposuit se macedoniam iturum. Et quia macedonia erat media iter asiam et achaiam in qua est corinthum: ideo dicit. Cum pertransiero in macedoniam ueni ad uos: imo ueni ad uos ideo. scilicet quod tunc ero uobis propior. Secundo promittit se facturum apud eos diutinam moram dicens. Apud uos forsitan manebo. i. moram contraham uel etiam hyemabo. i. per totam hyemam permanebo uobiscum: quia multa corrigenda sunt in uobis. Uel causas quare ad eos uadit subdit. cum dicit. (Ut uos me ueducatis quocumque iero.) Et dicit quocumque: quia nesciebat determinate quouiret nisi spiritus sanctus inspirabat sibi. Ueducatis in quam non defendatis me: sed ut doceatis uos. Tertio cum dicit. (Nolo enim uos etc.) Excusat dilationem sue presentie dupliciter. Uno modo: quia corinthi possent dicere non est necessesse quod tantum differas uenire: et quod primo uadas in macedoniam: quia tu potes uenire in achaiam et permanere ita quod non transias per macedoniam. Et ad hoc dicit. licet sic posses uenire ad uos tamen non diu posses manere uobiscum: quia statim oportet me esse in macedonia uel redire in asiam. unde quod non lo uos modo in transitu uidere: id modo non uenio primo ad uos: nam ego spero aliquam moram contrahere uobiscum si diu minus permiserit. Dicit si dominus permiserit: quia forte uel antequam esset ibi uel postquam iam esset ibi dominus inspiraret ei quod iret ad alium locum ubi faceret maius bonum. Alio modo excusat se et hoc uidetur magis rationale: quia oportebat eum diu manere apud ephesum quod est in asia: et ideo dicit. (Permanebo autem ephesi usque ad penthecostem etc.) Forte hec epistola missa fuit in hyeme seu in uere et tunc post penthecostem debebat ire in macedoniam et morari ibi usque ad hyemam et tunc ire corinthum et hyemare. Rationem autem quare uolebat morari ephesi usque ad penthecostem subdit cum dicit. (Ostium autem etc.) i. magni fructum facio in epheso. Et dicit ostium esse apertum magni. i. multa corda hominum ad credendum parata: et uidetur: quia sine dictione Loll. 4. Quia simul et pro nobis ut deus aperiat nobis ostium etc. Sed quia sunt multi aduersarij qui conantur impedire uel subtrahere. Si ergo absentem me tantum fructus posset de facili impediri: id nolo recedere quousque sitis bene firmati. Apoc. 3. Ecce dedi coram te ostium apertum.

C Lectio.

II.

S i autem uenerit thimotheus uidete ut sine timore sit apud uos: opus enim domini operatur sicut et ego. Ne quis ergo illius spernat. Ueducite autem illum in pace ut ueniat ad me. Expecto enim illum cum fratribus. Be apollo autem fratre uobis notum facio: quam multum

tum rogauit eum ut veniret ad vos cum fratribus: et utique non fuit voluntas eius ut nunc veniret: Veniet autem cum ei vacuus fuerit. Vigilate stare in fide: viriliter agite et confortamini: oia enim vestra in charitate fiant. Obsecro autem vos fratres nostros domum stephane et fortunati et achaiici: quoniam sunt primitie achaiie et in ministerium sanctorum ordinauerunt seipsum: ut et vos subditi sitis eiusmodi: et omni cooperanti et laboranti. Gaudeo autem in presentia stephane et fortunati et achaiici: quoniam id quod vobis deerat ipsi supplerunt. Refecerunt enim et meum spiritum et vestrum. Cognoscitur ergo qui eiusmodi sunt. Salutant vos omnes ecclesie asiie. Salutant vos in domino multum aquila et prisca cum domestica sua ecclesia: apud quos et hospites. Salutant vos omnes fratres. Salutate inuicem in osculo sancto. Salutatio mea: manu pauli. Si quis non amat dominum nostrum iesum christum sit anathema maranatha. Gratia domini nostri iesu christi vobiscum. Charitas mea cum omnibus vobis in christo iesu amen.

C Dic instruit eos de his que pertinent ad discipulos suos. et primo de his que pertinent ad thimotheum. Secundo de his que pertinent ad apollo ibi. (De apollo etc.) De thimotheo tria mandata. Primo ut secure custodiat. Unde dicit. Si autem venerit ad vos thimotheus videte studeatis ut sine timore sit apud vos. Forte aliquid commotio fuerat ibi propter pseudo apostolos. 2^a Cor. 7. Foris pugne: intus timores etc. Et hoc debetis facere: quod opus domini operari: sicut et ego predicando. 2^a Thim. 4. Tu vero vigila: in oibus labora. Secundo ut in honore habeatur: et ideo dicit. Ne quis ergo illum spernat. Et ratio huius est forte: quod iuuenis erat. 2^a Thim. 4. Nemo adolescentiam tuam spernat. Luc. 10. Qui vos spernit me spernit. Tertio ut pacifice deducatur: et hoc est quod dicit. (Deducite autem illum etc.) Et ratio huius est: quod expecto illum cum fratribus qui sunt cum eo.

C De apollo etc.) Iste est ille apollo. de quo habet Act. 18. Quia in deus quidam etc. et iste iuit in achaiam: et fuit quasi spiritualis doctor eorum post apostolum. 2^a Cor. 3. Ego platanus apollo rigauit etc. et ut hinc dicit. eps erit. Et quod corinthii male se habuerat: recesserat ab eis et iuerat ad apostolum. Postmodum vero corinthii rogauerunt apostolum ut remitteret illum ipsum: ad quod respondet eis dicens. De apollo autem fratre quem rogastis remitti ad vos notum vobis facio tria. Primo preces meas sibi factas: quoniam multum rogauit eum: ut veniret ad vos cum fratribus. Et dicit rogauit eum: quia possit percipere: quia magnis viris non difficilius fieri preceptum potest. 2^a Thim. 5. Seniore obsecra etc. Ecc. 32. Rectorem te posuerunt etc. Sed nunc quid licuit sibi relinquere populum suum: Ad hoc dominum quod sicut hreg. dicit. quoniam omnes subditi male se habent et nolunt corrigi: licet episcopo recedere ab eis. Unde quia isti erant tales licuit ei. Uel dicitur est: quod forte non erat episcopus eorum: sed specialiter predicauerat eis. Secundo responsus apollinis: quia renuit venire ad eos ibi. (Et utique non fuit voluntas eius ut nunc etc.) Et ratio huius est: quia forte nondum erant bene correcti. Uel quia ipse erat in alijs arduis occupatus. Tertio permittit eum aliquando ad eos iturum. Unde dicit. (Veniet autem cum ei vacuus). id est oppotunum fuerit. scilicet quoniam vos eritis correcti.

C Consequenter postquam instruxit eos quod debeant facere absentibus: hic instruit eos qualiter se habeant ad presentes. Circa hoc duo facit. Primo ostendit qualiter se habeant quantum ad omnes

in christo. Secundo quantum ad quosdam in speciali ibi. (Obsecro autem vos fratres.) Instruit autem eos apostolus in christo de tribus. scilicet de fide. de bona operatione: et de modo bene operandi. Sed tamen istis tribus permittit unum quod est oibus necessarium. id est sollicitudo. Unde dicit. (Vigilate et orate.) De fide ergo instruit. cum dicit. (Stare. scilicet in fide.) Ephe. 6. Stare succincti etc. De bona operatione. cuius dicit. (Viriliter). id est fortiter agite: quia fides sine operibus mortua est. Jac. 2. Sed quia bona operatio non est attribuenda nobis: sed deo: ideo subdit. Et confortamini in domino. ps. Viriliter agite et confortetur cor vestrum etc. De modo agendi. cuius dicit. (Via vestra in charitate fiat). id est oia debent referri ad finem charitatis. scilicet ut fiat propter deum et proximum. Col. 3. Super oia charitate etc. Consequenter cum dicit. (Obsecro autem etc.) Instruit eos quod se habeant ad quosdam in speciali. et primo quantum ad illos qui videtur habere aliquam prerogatiua in spiritualibus. Secundo quantum ad illos qui in corporalibus operibus ibi. (Gaudeo autem etc.) Dicit ergo. (Obsecro autem vos fratres nostros). id est approbastis domum stephane et fortunati et achaiici. Approbastis inquam propter duo: et quia sunt primitie. id est primo conuersi: quia ab ipso apostolo in primis baptizati. supra primo. Baptizati autem etc. Et quia magis deuoti et prompti ad ministeria sanctorum. Unde dicit. Et in ministerio sanctorum ordinauerunt seipsum. Ro. 12. Necessitatibus sanctorum etc. et ideo obsecro ut et vos subditi etc. Heb. 12. Obedite prepositis etc. Et oia cooperati. philip. 4. Adiua eos qui mecum laborauerunt. Sap. 3. Bonorum laborum gloriosus etc.

C Gaudeo etc.) Dic instruit eos quantum ad illos qui preeminet in ministerijs: et potest dupliciter exponi. Uno modo: ut dicatur. Gaudeo autem in presentia stephane et fortunati et achaiici qui sunt presentes vobis: quorum presentia est vobis proficua. Quia ipsi id quod vobis deerat suppleuerunt docedo vos. Et in hoc quidem refecerunt spiritum meum: in quantum gaudeo de bono vestro: et spiritum vestrum in quantum instructi estis. philip. 4. Huius sum valde: quia inueni etc. Et ideo quia sic se habuerunt. ergo cognoscite. id est honorate eos etc. Alio modo: ut dicatur gaudeo in presentia stephane fortunati et achaiici. quia scilicet personaliter mecum sunt et seruiunt mihi: in quo suppleunt quod deerat vobis. id est quod vos non poteratis mihi corporaliter exhibere. In quo quidem refecerunt spiritum meum in quantum mihi seruiunt et pauperunt me. et vestrum. in quantum de bono meo gaudentis. et ideo cognoscite etc.

C Salutatio etc.) Dic apostolus insinuat quod alij faciant corinthijs. Et circa hoc duo facit. Primo insinuat quomodo salutentur ab alijs. Secundo subdit suam salutationem ibi. (Salutatio mea etc.) Circa primum tria facit. Primo insinuat quomodo salutatur eos tota ecclesia asiie in communi. Unde dicit. (Salutant vos omnes ecclesie asiie.) Ro. vlti. Salutant vos omnes ecclesie christi. Secundo quomodo salutatur eos specialiter hospites pauli. Unde dicit. (Salutat vos in domino multum aquila etc.) Iste erat hospites apostoli: et de his habetur Roma. 16. et Act. 18. Tertio quomodo salutatur eos apostoli et familiares sui. Unde dicit. Salutatur vos omnes fratres qui mecum sunt. philip. vlti. Salutatur vos qui mecum sunt fratres. Ex quo ergo omnes salutatur vos et vos etiam salute inuicem in osculo sancto non libidinoso: quo mulier apprehensum de osculatur iuuenem. Prover. 7. Non fraudulento quo iudas osculatur est christum. Mat. 26. et Mar. 14.

C Salutatio etc.) Dic suam salutationem subdit: et circa hoc duo facit. Primo ponit titulum salutationis dicens. (Salutatio mea). scilicet scripta est manu mea pauli. Et hoc faciebat in epistolis suis propter quosdam qui sub specie apostoli scribebant falsas litteras. Unde ut non deciperentur. postquam scripta erat epistola per aliquem in fine: consequenter scribebat apostolus manu sua. Secundo ponit ipsam salutationem in qua primo maledicit malis dicens. Si quis non amat etc. anathema sit. id est separatus vel excoicatus. maranatha. id est dominus

Ad corinthios II.

veniet. Quasi dicat. Qui nō amat dñm nrm iesuz xpm sit anathema in aduentu dñi. Sz nungd sunt excōicādi oēs qui nō sunt in charitate. ¶ Rñdeo dōz q hoc itelligitur si quis nō amat dñm iesum xpm. i. fidē xpi r isti sunt heretici r sunt excōicāti. Uel si quis vsq; ad finē mortis nō pferat in amore dñi iesu xpi in aduentu erit separatus a bonis. Scdo benedicit bonis bene optans eis. s. grām xpi. cū dicit. (Gra dñi nostri iesu xpi.) Et hoc optans optat eis oē bonū: qz in grā dñi nostri iesu xpi cōtinetur omne bonum. Optat etiā eis charitatē suam dicens. Charitas mea rē. In vos inuicē r deū diligatis ea charitate qua ego vos diligo r nō ppter aliqd aliud nisi in christo iesu. i. propter amorē christi. Amen. i. fiat.

¶ Incipit postilla doctozis angelici scti Thome ordis fratru predicatoru sup scda epistola ad corinthios.

Ministri dei nostri dicetur vobis. Esa. 16. In his verbis congrue tangitur materia huius scde epistole ad corinthios. Nam in pma epistola agit apostolus de ipsis sacramētis: s; i hac scda agit de ministris ipsoz sacramētoz tam bonis q; malis. Ratio autēz hanc eplām scribēdi fuit q; corinthi post predicationē eius admiserāt pseudo apostolos quos apostolo preferebāt. Propter hoc scribit eis hanc eplām in q; cōmendat apostolus r ostendit veroz apostoloru dignitatem: ostēdit etiā r vituperat falsoz apostoloru falsitatem cōmendat autem veroz apostoloru dignitatem ex hoc q; sunt ministri dei. Ministri inqt dei dicit vobis. s. apostolis: qui quidem dicuntur ministri q; ad tria. pmo q; ad dispēsationem sacramētoz. p^o Cor. 4. Sic nos existimet homo vt mi. rē. Christus enim institutor est sacramētoz: sed apostoli r eoz successores ea dispēsant: r ideo subditur in predicta auctoritate: r dispēsatores ministerio rū dei. Secūdo q; ad gubernationē. s. in q; gubernant populum dei. Sap. 6. Lum essetis ministri non recte iudicastis rē. Deus enim gubernat omnia per prudentiā. Unde quicūq; aliquid gubernat dicitur mīster dei. Tercio q; ad humane salutis operationem in q; ministerio r predicationē homines ad salutem cōuertuntur: cuius salutis solus deus est auctor: qz ipse est qui venit saluum facere quod perierat apostoli vero ministri. p^o Cor. 3. Quid ergo est apollo quid paulus: ministri eius cui credidistis rē. CAP. I.

Paulus apostolus iesu christi p voluntatē dei r thimotheus frater ecclesie dei que est corinthi cū omnibus scis qui sunt in vniuersa achaia gratia vobis r pax a deo pte nostro r domino iesu christo.

¶ De istis ergo ministris tractat hic apostolus ostēdens in hac epistola eoz dignitatē etiā scribēs corinthiis. In qua qdē premitit. pmo salutatiōez. Scdo psequitur eplāz ibi. (Bñdictus deus rē.) In salutatiōe autē tria pōit. pmo enim describit personas salutātes. Scdo personas salutatas ibi. (Eccle que ē rē.) Tertio bona optata ibi. (Gratia vobis rē.) Circa pmoz pmo describitur psona salutās pncipalis: qz paulus. Scdo psona adiūcta: qz thimotheus. Persona salutās describit ab humilitate: qz paulus q latinē dī modicus. Iste est ille modicus. de quo Esa. 60. Minimus erit in mille rē. Uel a doctrina: qz paulus dī os tubę. Ista est illa tuba. de qua Zach. 9. Dñs in tuba canet rē. Et cōpetit: qd dī Esa. 58. Quasi tuba exalta vocē tuā rē. A dignitatis auctoritate: qz apls rē. Ubi tria ponūtur. pmo

q; sit legat^o. vñ dī apls. i. pncipalr missus. Soli enī duodecim apli electi missi sunt a xpo. Luc. 9. Elegit duodecim q; r aplos rē. Aly autē discipuli nō missi sūt pncipalr sed scōario. Et inde est q; apls succedūt epi q; hñt spales curā grogis dñi. Aly autē sacerdotes succedūt. 7z. discipulis qui gerunt vices cōmissas sibi ab epīs. Est ergo eius dignitas: qz apls. p^o. Cor. 9. Si aly nō sūz apls: s; tñ vobis sūz rē. Gal. 2. Qui operatus est Petro rē. Sz quare vocat se hic apls dices. Paulus apls cū in eplā ad romāos scribat se seruū. Rō hui^o est. qz romanos reprehēdit de dissensiōe r superbia q; est mater dissensiōis: qz iter supbos semp iurgia sūt. Uñ vt eos reuocet a dissensiōe iducit eos ad humilitatez vocādo se seruū. Corinthi vō erant ptnaces r rebelles: r iō vt reprimat eoz pteruā vsus ē hic noie dignitatis dices. se aplm. ¶ Scdo ponit cuius sit legat^o: qz iesu xpi. ifra. 9. pzo xpo legatiōe fungimur. ¶ Tertio ponit modus quo adeptus est legationē: qz nō ingessit se vt pseudo. Jere. 23. Nō mittebā eos r ipsi currebāt. Nō est dat^o ppo ex diuino furore. i. vñ illd Job. 34. Qui facit regnare ypocritā rē. Dece. 12. Dabo tibi regē: s; in furore meo. Est adeptus apostolatū ex volūtate dei r bñplacito. Act. 9. Uas electiōis ē mihi iste. Et iō dī. p volūtate dei. Persona autē adiūcta ē thimothe^o. Uñ dī. Et thimotheus frater. Grater inq; ppter fidē. Mat. 23. Oēs vos frēs estis rē. Et ppter dignitatē: qz eps: r inde ē q; papa vocat oēs epōs frēs. Lōnumerat autē sibi thimotheū: qz cū ipse trāsisset p eos sic dixit in p^o eplā vlt^o: ca: possent credere q; maliciose retulisset aplo ea de q; bus ipse scribit ad eos.

¶ Cōsequēter ponūtur psonę salutate: r pmo pncipales. 2° adiūcte pncipalibus in b q; dī. (Eccle dei) q; ē totus populus fidelis tā clerus q; laici. p^o Thi. 3. Ut scias quō opoz te cōuertari. (Que est corinthi) qz corinth^o erat metropolis achaie. Sz adiūcte psonę sunt oēs sancti q; sunt vni^o spūs sancti grā renati. p^o Cor. 6. Sz abluti estis: s; sanctificati rē. Qui sunt in achaia: cuius metropolis ē corinthus. Istis autē psonis salutatis optat apls bona. Uñ dī. Gra vobis rē. Et circa hoc duo facit. pmo ponit ipsa bona. Scdo ipsoz actorē ibi. (A deo pte rē.) Ponit autē ista duo extrema bona vt in eis itelligant media. pmo enim bonū ē grā q; ē pncipiū oīum bonoz. Nā an grām nihil ē nisi diminitū in nobis. Ultimū autē oīuz bonoz ē pax: qz pax ē gnālis finis mētis. Nā qualrcūq; pax accipiat hz rōnez finis r in glia eterna: r in regimine r in cōuertatiōe finis ē pax. ps. Qui posuit fines tuos pacē. Quis autē sit actor hoz bonoz ostēdit: subdēs. A deo pte rē. Et hec duo possunt duplr distingui: qz cū dī: a dō pte. pōt itelligi p tota trinitate. Nā licz psona pns dicat pī xpi p nām tñ tota trinitas est pī nī p creationē r gubernatōez. Esa. 63. Et nūc dñe pī nī es tu. Jere. 3. ptem vocabis me. A dō gpe nī o. i. a tota trinitate pueniūt bona. Mat. 7. Si vos cū sitis mali rē. ¶ Sz si deus pater noster accipiat pro tota trinitate quare addit persona filij. cum dicit. Et dño iesu christo: nūquid est alia persona a trinitate: ¶ Dñm q; additur nō ppter aliā personam sed ppter aliam nām. s. humanitatis assumptę a filio in personam diuinam quā quidē trinitati cōnumerat. qz omnia bona pueniunt nobis a trinitate per icarnationem christi. Et pmo grā. Job. p. Gratia r veritas rē. Scdo pax. Ephe. 2. Ipse est pax nostra rē. Item cū dicit. A dō patre nostro: pōt itelligi psona patris solum: r licet tota trinitas sit pater noster: vt dictuz est tamen persona patris est pater noster per appropriatiōez: r sic hoc q; dicit. Et domini iesu christo: itelligitur de persona filij. De persona autē spūs sancti nō fit hic mētio: qz sicut dicit Aug. Lū sit nexus patris r filij vbicūq; ponit persona patris r persona filij itelligitur persona spiritus sancti.